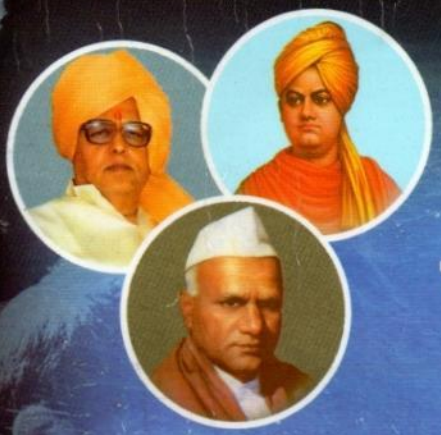

''ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षणप्रसार''

– शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षणसंस्था, कोल्हापूर संचालित

पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय, तासगाव

(जि. सांगली)

नॅक पुनर्मूल्यांकन श्रेणी 'बी$^{++}$'

(CGPA - 2.76)

संस्कार

२०१६-१७

THE VISIT OF NAAC COMMITTEE BANGLORE

The Committee Member Near The Statue of
Shikshanmaharshi Dr.bapuji Salunkhe

The Guard of Honour by NCC Cadets
to Naac Committee Members

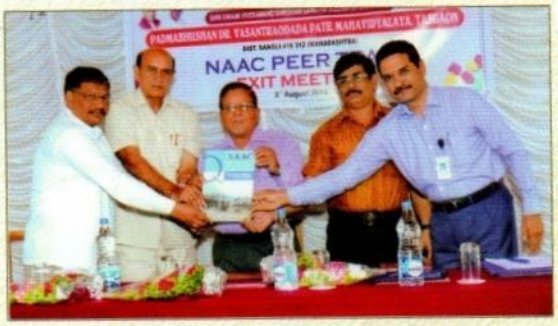
Prentation by Prin. Dr.R.R. Kumbhar infront
of NAAC Committee Members

Prentation By Iqac Co-ordinator
Dr.N.A.Kulkarni Infront Of Naac Committee Members

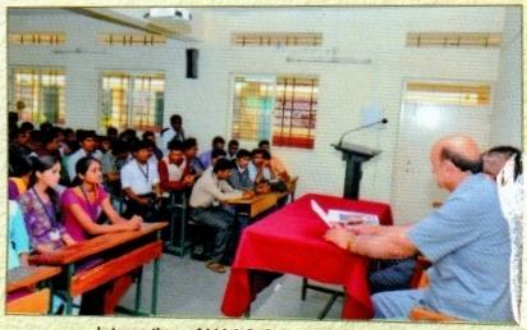
Interaction of Student Representative Miss. Shubhangi
Sanap With NAAC Committee Members

NAAC Committee Members Handing over the NAAC
report to Principal

Interaction of NAAC Committee Members
With Alumni Students - Tejaswini Kharade

Interaction of NAAC Committee Members
With Students.

''ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षणप्रसार''

– शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षणसंस्था, कोल्हापूर संचालित

पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय, तासगाव

संस्कार

सन २०१६-१७

संपादक मंडळ

अध्यक्ष
प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार

संपादक
प्रा. जी. के. पाटील

मराठी विभाग
प्रा. डॉ. टी. के. बदामे (वरिष्ठ)
प्रा. ए. एस. बागल (कनिष्ठ)

हिंदी विभाग
प्रा. आर. एस. मोटे (वरिष्ठ)
प्रा. ए. टी. पाटील (कनिष्ठ)

इंग्रजी विभाग
प्रा. एस. एम. महाले (वरिष्ठ)
प्रा. सौ. एस. बी. पाटील (कनिष्ठ)

विज्ञान विभाग
प्रा. डॉ. ए. ए. पाटील

कला विभाग
प्रा. डॉ. डी. बी. थोरबोले

जाहिरात विभाग
प्रा. के. एन. पाटील

मुखपृष्ठ रचना व अंतर्गत मांडणी
अविनाश देवधर

मुद्रक
माधव आर्ट प्रिंटर्स, तासगाव

सर्व विभागीय संपादकांनी आपल्या विभागातील लेखनाची निवड, संपादन व मुद्रीत शोधन केलेले आहे.

संस्कार

सन २०१६-१७

प्रकाशन व मालकीसंबंधी माहिती

फॉर्म नं. ४, उपविधी क्र. ८ प्रमाणे

- प्रकाशन स्थळ : पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय, तासगाव
- प्रकाशन काळ : वार्षिक
- प्रकाशक : प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार
- राष्ट्रीयत्व : भारतीय
- पत्ता : पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय, तासगाव. (ता. तासगाव, जि. सांगली.)
- संपादक : प्रा. जी. के. पाटील
- राष्ट्रीयत्व : भारतीय
- पत्ता : पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय, तासगाव. (ता. तासगाव, जि. सांगली.)
- मुद्रक : श्री. अविनाश विश्वनाथ देवधर
- राष्ट्रीयत्व : भारतीय
- पत्ता : माधव आर्ट प्रिंटर्स, तासगाव

" मी, प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार, जाहिर करतो की, वर दिलेली माहिती माझ्या माहितीप्रमाणे व समजुतीप्रमाणे खरी आहे. "

स्थळ : तासगाव

दिनांक : एप्रिल २०१७

प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार

प्रकाशकाची सही

या अंकात व्यक्त झालेल्या नवलेखकांच्या मतांशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही. ती त्यांची वैयक्तिक लेखनशैली व मांडणी असेल.

भावपूर्ण श्रद्धांजली...!

सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षात भारताच्या शैक्षणिक, सामाजिक, कृषी, वैज्ञानिक, साहित्यिक, चित्रपट, राजकीय, क्षितीजावर ज्यांनी आपल्या असामान्य कर्तृत्वाने, बुध्दीकौशल्याने, दूरदृष्टीशाली नेतृत्वाने प्रगतीच्या नव्या दिशा नव्या पिढीला देत त्यांना राष्ट्रीय चारित्र्याचे, उद्योजकाचे आणि स्वत:चे विश्व निर्माण करण्यासाठी तुम्हालाच तुमचे नेतृत्व करावे लागेल आणि राष्ट्राच्या प्रगतीला साह्यभूत ठरावे लागेल. अशी प्रेरणा दिली, कल्पकतेची दिशा दिली. चैतन्याचा वारु या देशात कर्तृत्व संपन्न मोहऱ्यांचा वेगवान धावत असतानाही काळाला काही जणांचे असामान्यत्व सहन झाले नाही. नियतीने त्यांच्यावर व त्यांच्या कुटुंबियावर आघात करुन आपणापासून हिरावून नेले. अशा ज्ञात, अज्ञात दिग्गजांच्या पवित्र स्मृतिस महाविद्यालयाच्या वतीने *भावपूर्ण श्रध्दांजली!*

तसेच बदलत्या नैसर्गिक वातावरणामुळे काही अकस्मिक नैसर्गिक आपत्ती व अतिरेक्यांचे, दहशतवाद्यांचे झालेले हल्ले, सीमेचे रक्षण करीत असताना ज्या शूर जवानांना हौतात्म्य प्राप्त झाले. बळीराजाच्या जीवनात आलेले कटू प्रसंग या सर्वांना विनम्र अभिवादन करुन *भावपूर्ण श्रध्दांजली!*

तसेच संस्थेचे माजी आमदार व सचिव, प्राचार्य **जी. एल. ऐनापुरे,** आजीवसेवक, **नारायण पांडुरंग जाधव, बाजीराव आप्पा सुर्यवंशी, मानसिंगराव एकनाथ जगताप, अभिमन्यू आण्णासाहेब लोंढे** व महाविद्यालयातील गुरुदेव कार्यकर्ते, शिक्षकेत्तर कर्मचारी, विद्यार्थी यांचे नातेवाईक आपणापासून काळाने दूर लोटले. त्यांनाही महाविद्यालयाच्या वतीने *भावपूर्ण श्रध्दांजली!*

कृतज्ञतेपोटी अश्रुंची दोन फुले वाहतो.

''ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षणप्रसार'' – शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था, कोल्हापूर संचालित

पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय, तासगाव

व्यवस्थापक मंडळ

मा. नामदार चंद्रकांत (दादा) बच्चू पाटील	अध्यक्ष	मा. संपत बंडू मोरे	सदस्य
मा. रघुनाथ मनोहर शेटे	उपाध्यक्ष	मा. सदाशिव कृष्णा कुंभार	सदस्य
मा. संपतराव रामचंद्र जेधे	उपाध्यक्ष	मा. प्राचार्य डॉ. राजेंद्र विश्वनाथ शेजवळ	सदस्य
मा. प्राचार्य अभयकुमार गोविंदराव साळुंखे	कार्याध्यक्ष	मा. प्राचार्य डॉ. युवराज अंबादास भोसले	सदस्य
मा. डॉ. पुंडलिक नामदेव काळभोर	कार्याध्यक्ष	मा. सिताराम महारू गवळी	सदस्य
मा. प्राचार्य सौ. शुभांगी मुरलीधर गावडे	सेक्रेटरी	मा. प्राचार्य डॉ. हिंदुराव बाबूराव पाटील	सदस्य
मा. प्राचार्य डॉ. अशोक आबा करांडे	सह सचिव प्रशासन	मा. श्रीराम शरदचंद्र साळुंखे	सदस्य
मा. पुंडलिक शामराव चव्हाण	सह सचिव अर्थ	मा. अविनाश नामदेव कदम	सदस्य
मा. रविंद्र रामचंद्र चव्हाण	सदस्य	मा. कृष्णा गणपती बिसले	सदस्य
मा. अविनाश दिनकर पाटील	सदस्य		

आजीव सेवक मंडळ

मा. प्राचार्य डॉ. राजेंद्र विश्वनाथ शेजवळ	अध्यक्ष	मा. मारुती निवृत्ती सोनवणे	सदस्य
मा. पुंडलिक शामराव चव्हाण	सेक्रेटरी	मा. अशोक विठोबा रामुगडे	सदस्य
मा. प्राचार्या सौ. शुभांगी मुरलीधर गावडे	सदस्या	मा. संभाजीराव बाळकृष्ण पाटील	सदस्य
मा. प्राचार्य डॉ. अशोक आबा करांडे	सदस्य	मा. प्रकाश शंकर टेके	सदस्य
मा. डॉ. युवराज अंबादास भोसले	सदस्य	मा. सखाराम सत्याप्पा कांबळे	सदस्य
मा. सिताराम महारु गवळी	सदस्य	मा. बाळासाहेब निवृत्ती माळी	सदस्य
मा. भाऊसाहेब नानासाहेब सांगळे	सदस्य	मा. डॉ. सिताराम यल्लुप्पा होनगेकर	सदस्य
मा. प्राचार्य डॉ. हिंदुराव बाबुराव पाटील	सदस्य	मा. विष्णू सुबराव पाटील	सदस्य
मा. कृष्णा गणपती बिसले	सदस्य	मा. शशिकांत यशवंत काटे	सदस्य

''ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षणप्रसार'' – शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था, कोल्हापूर संचालित

पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय, तासगाव

विश्वस्त मंडळ

मा. प्राचार्य अभयकुमार गोविंदराव साळुंखे	कार्याध्यक्ष
मा. प्राचार्या सौ. शुभांगी मुरलीधर गावडे	सेक्रेटरी
मा. पुंडलिक शामराव चव्हाण	सहसचिव (अर्थ)

स्थानिक व्यवस्थापन कमिटी

मा. प्राचार्य अभयकुमार साळुंखे कार्याध्यक्ष, श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षणसंस्था, कोल्हापूर	अध्यक्ष
मा. आमदार सुमनताई पाटील	सदस्या
मा. प्राचार्या सौ. शुभांगी गावडे सेक्रेटरी, श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षणसंस्था, कोल्हापूर	सदस्या
प्राचार्य पी. एस. चव्हाण	व्यवस्थापक प्रतिनिधी
मा. अविनाश दिनकर पाटील	सदस्य
मा. प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार	सचिव

College Hightlight

- Support from Department of Science & Technology (DST-FIST) Amount Sanctioned 50 Lacs. received Rs. 39.50 Lacs.
- NAAC Accreditation - B++ Gread (September 2016-2021)
- College belongs to 2 (f) & 12 (B) section of UGC Act, 1956
- The College in the field of Academics.
- The College in the field of Sports.
- The College in the field of Cultural Activities.
- Number of departments - 18
    - A) Arts - 08
    - B) Commerce - 02
    - C) Science - 07
    - D) B. C. A. - 01
    - E) Self Supporting Departments - 08
        - I) P. G. - 05
            - i) Chemistry
            - ii) Marathi
            - iii) Hindi
            - iv) English
            - v) Economics
            - vi) Geography
            - vii) Commerce
        - II) U. G. - 03
            - i) Botany
            - ii) Statistics
            - iii) Computer Science
- Number of Staff - 42
- Number of Students - 3396
- Student : Teacher Ratio - 81:1
- Year - 2016-17

प्राचार्यांचे मनोगत...!

प्रिय,
साहित्यरसिक, शिक्षणप्रेमी मित्र हो!

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्थेचे संकल्पक, संस्थापक, शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे यांच्या पवित्र ज्ञानदान कार्याने भारावलेल्या माझ्यासारख्या एका गुरुदेव कार्यकर्त्याला संस्थेचे कार्याध्यक्ष मा. प्राचार्य अभयकुमार साळुंखे यांनी माझी प्रशासकीय दृष्टी पाहून २१ जून २०११ ला तासगाव महाविद्यालयात प्राचार्य म्हणून काम करण्याची संधी दिली. गजाननच्या नगरीत येताना माझ्या कानी कराड येथील कृष्णा-कोयनेच्या प्रितीसंगमावर योगेश्वर भगवान मुरलीधराच्या मंदिरातील संस्थेच्या स्थापनेचा घंटा निनाद माझ्या अंर्तमनी नव्या हाती आलेल्या कार्यासाठी दमदार पावले उचलण्याचा संदेश देत होता. माझे अंर्तमन सांगत होते बाह्यवळण रस्त्याने इमारतीची दुर्दशा झाली होती, पण अस्ताव्यस्त झालेल्या महाविद्यालयाच्या प्रांगणात विद्यार्थ्यांच्या मनातील ज्ञानाची आस मला यत:किंचितही कमी वाटत नव्हती. का? कुणास ठाऊक बापूजींच्या पद्स्पर्शाने आणि कर्तृत्वाने पुनीत झालेल्या भूमीत, श्रीगणेशाच्या महाप्रसादाचा आस्वाद घेऊन विकासाच्या नव्या वाटा दमदार पावलाने चालू लागलो. मा. अभयकुमार साहेबांचे प्रचंड पाठबळ, गुरुदेव कार्यकर्त्यांचे प्रेम, विद्यार्थी व समाजाची महाविद्यालयास सहकार्याची भावना यामुळे जे काम मी हाती घेतले त्यात महाविद्यालयाच्या उद्याच्या विकासाचा सुर्योदय मला दिसू लागला. अवघ्या पाच वर्षात कला, वाणिज्य व विज्ञान विभागाच्या अत्याधुनिक सोईनियुक्त इमारती बांधल्या. माझा मुळातच स्वभाव आहे, मी जिथे जातो तिथे रमतो. त्याठिकाणी कर्तृत्वाची नवी शिखरे निर्माण करतो. या माझ्या यशात सज्जनांचे पाठबळ आणि वरिष्ठांचा आशीर्वाद असतो.

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षणसंस्था माझ्या जीवनाची पंढरी आहे. या पंढरीतला वारकरी कुठेही गेला तरी तो विकासाचं नवं दालन निर्माण करणारच. हा प्राचार्य अभयकुमार साहेबांचा माझ्याबद्दलचा आत्मविश्वास मी निश्चितच सार्थ ठरविला आहे. तासगाव परिसरातील विद्यार्थ्यांना उच्चशिक्षणातील ज्ञानाची पातळी माहिती तंत्रज्ञान प्रयोगातून ओलांडता यावी यासाठी सायन्स विभागाच्या प्रयोगशाळा मी संशोधन केंद्रात रुपांतरीत केल्या. आज माझ्या महाविद्यालयात भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र विभागात पी.एच.डी. चे संशोधन करणारे विद्यार्थी आहेत. ग्रामीण भागात ही बाब केवळ उल्लेखनीय मी मानत नाही, तर उद्याच्या भारताच्या ग्रामीण जीवनाच्या बदलाची ती नांदी मानतो. मी शिल्पकार नाही पण रचनाकार आहे आणि रचनाकारालाच यशाची शिखरे उभारता येतात. माझ्या काळात गुणवत्तेत या महाविद्यालयाच्या कला शाखेने शिवाजी विद्यापीठात ग्रामीण भागात प्रथम क्रमांकाने गुणवत्तेचे शिखर शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सर केले. भौतिकशास्त्राची विद्यार्थिनी मिथिली सदाकळे, बी.एस्सी.३ मध्ये विद्यापीठात दुसरी आली. रसायनशास्त्राची विद्यार्थिनी सोनाली पाटील, बी.एस्सी.३ विद्यापीठात सहावी तर याच विभागील एम.एस्सी. ची विद्यार्थिनी अनुजा देशमुख विद्यापीठात पहिली आली. संख्याशास्त्र, इतिहास, भौतिकशास्त्र या विषयातील विद्यार्थी मेरीट लिस्टमध्ये आले.

या महाविद्यालयातील ज्युनियर, सिनियर, पी.जी. विभागाचे निकाल शिक्षणक्षेत्राला अचंबित करणारे ठरले आहेत. मला हा अंक आपल्या हाती देताना एका गोष्टीचा अतिशय अभिमान वाटतो माझ्या विद्यार्थ्यांबरोबर

माझे प्राध्यापक गुणवत्तेत, संशोधनात शिवाजी विद्यापीठात अत्युच्च पातळीवर आहेत. भूगोल विषयाच्या प्रा. शुभांगी काळे यांनी पी.एच.डी. प्राप्त करतानाच संशोधनाचे उत्कृष्ठ पारितोषिक मिळविले. संख्याशास्त्राचे प्रा. उदय पवार, विद्यार्थी प्रितम महाडीक, रसायनशास्त्राच्या प्रा. वैशाली पाटील हे SET उत्तीर्ण झाले. या सर्व महाविद्यालयीन गुणवत्तेचा परिपाक म्हणजे ऑगस्ट २०१६ ला NAAC बेंगलोर कमिटीने मुल्यांकन करुन सप्टेंबर २०१६ ला आमच्या हाती B++ चे (२.७६) गुणदान दिले. यापूर्वी फक्त २.०९ गुणदानाएवढे मर्यादित होते. एवढा नवा प्रगतीचा गौरव कलश कमिटीत प्रमाणपत्राने आमच्या हाती दिला. इतकी उंची अल्पावधित गाठणारे आमच्या सारखे एखादेच महाविद्यालय असेल.

या महाविद्यालयात पदवी शिक्षणासाठी आम्ही नव्याने एम.ए. भूगोल, एम.कॉम. कॉस्टींग विषय सुरु केले. शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ साठी एम. ए. इतिहास, एम.एस्सी. संख्याशास्त्र, एम. कॉम. अकाऊंटन्सी या विषयाचे प्रस्ताव विद्यापीठाकडे सादर केले आहेत. तसेच बी.एस्सी.भाग १,२, बी.कॉम. १,२, वाढीव तुकड्यांचे प्रस्ताव पाठविले असून आम्हास या नव्या अभ्यास क्रमास व तुकड्यांना निश्चित मान्यता मिळेल.

या महाविद्यालयातील जिमखाना विभागाने बॉक्सिंग, तायक्वांदो, ॲथलेटिक्स स्पर्धेत सिल्व्हर, ब्रांझ पदके मिळवून महाविद्यालयास सन्मान प्राप्त करुन दिला. परिणामी जिल्हा क्रिडा विभागाकडून महाविद्यालयास सात लाखाचे अनुदान मंजूर झाले आहे. राष्ट्रीय छात्र सेनेचा विद्यार्थी लक्ष्मण व्यंकाप्पा ढंगोळी दिल्ली येथे प्रजाकसत्ताक दिनी आर.डी. परेड साठी गेला होता. या विभागातील आठ विद्यार्थ्यांनी राष्ट्रीय पातळीवरील कॅम्प केले. माझ्या महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजनेचे विद्यार्थी शिवाजी विद्यापीठातील अनेक कॅम्पसाठी निवडले गेले. या विभागाची शिबीरे जिथे जातात त्या गावचे परिवर्तनच केवळ करीत नाहीत तर त्या गावाला आधुनिकतेची नवी दिशा देतात. यावर्षी प्रा. ए.के. पाटील, प्रा. व्ही. डी. कुंभार, प्रा. अनिल पवार (ओरियेटेशन), तर प्रा. जी. आर. घोगरे, डॉ. एम. ए. पाटील, प्रा. अरविंद पवार, डॉ. अर्जुन कुंभार हे रिफ्रेशरला जाऊन आले. महाविद्यालयातील ग्रंथालय म्हणजे विद्यार्थ्यांना सदैव वाचनासाठी नाविन्याचा, साहित्याचा नवा स्तोत्र उपलब्ध करुन देणारा ठरला आहे. या विभागामार्फत ९६३ पुस्तके नव्याने घेण्यात आली. महाविद्यालयातील बदलाचे नवे संदेश लोकांना कळावेत म्हणून आम्ही वर्षातून दोनदा My College Bulletin अंक व संस्कार वार्षिक नियतकालिक अंक आपल्यापुढे ठेवतो. या अंकाच्या निमित्ताने माझ्या विद्यार्थ्यांनी जे साहित्यलेखन मराठी, हिंदी, इंग्रजी विभागातून केले. डॉ. डी. बी. थोरबोले यांच्या नियोजनानुसार कलाविष्कार दाखविले ते तुम्हाला निश्चितच भावणारे आहेत. त्या नवसाहित्यकांची त्यांच्या विचारधारेचा प्रभाव आपल्यावर पडल्यावाचून राहणार नाही. या आत्मविश्वासापोटी संस्कार अंक २०१६-१७ देताना मला मनस्वी आनंद होत आहे. जाता जाता एवढेच म्हणावे वाटे...

आनंदाचे डोही, आनंद तरंग...

देणारा अंक ठरो हिच अपेक्षा!

- प्राचार्य
डॉ. रमेश रा. कुंभार
अध्यक्ष, संपादन मंडळ,
'संस्कार' वार्षिक अंक, २०१६-१७

संपादकीय...!

प्रिय,
सरस्वती भक्तांनो व शिक्षणप्रेमी मित्रांनो,

ध्येयसिद्ध शिक्षणमहर्षी बापूजींनी
समाजाच्या शिक्षणासाठी, नव्या राष्ट्राच्या उभारणीसाठी

आपला देह चंदनासारखा झिजवला आणि हजारो गोरगरीब, पद्दलित बहुजन समाजाच्या शिक्षणासाठी श्री स्वामी विवेकानंद संस्थेचा कल्पवृक्ष लावला. बापूजींचे ऋण अनन्य साधारण आहे. आपले चरणी शतकोटी प्रणाम करुन आपण लावलेल्या ज्ञानवृक्षाच्या छायेत शिक्षण घेऊन त्याच महाविद्यालयात आपला गुरुदेव कार्यकर्ता म्हणून मला आमचे हृदयस्थान मा. प्राचार्य अभयकुमार साळुंखे साहेबांनी या महाविद्यालयात प्राध्यापक म्हणून काम करण्यास संधी दिली. या महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार यांनी माझ्या ठिकाणी असलेली साहित्य अभिरुची, पत्रकारितेसाठी आवश्यक असलेली कौशल्यता पाहून महाविद्याच्या My College Bulletin अंकाची व संस्कार वार्षिक नियतकालिक अंकाची तिसऱ्यांदा जबाबदारी दिली. प्राचार्यांनी दाखविलेला विश्वास सार्थ ठरविण्याचा मी केलेल्या प्रयत्नाचे तुम्ही स्वागत कराल या उत्सुकतेपोटी या महाविद्यालयाचे नियतकालिक आपल्या हाती देताना मला मनस्वी आनंद वाटतो आहे. आज रेडिओ, टी.व्ही., वृत्तपत्रे, मासिके, इंटरनेट सुविधा यामुळे मानवाच्या जीवनात क्षणाक्षणाला आधुनिक ज्ञानाची भर पडते आहे. लेखक, कलावंत यांचे साहित्य सारस्वत भक्ताला एका क्लिकवर उपलब्ध होते आहे. अशा अत्यंत प्रगतशील जगात आमच्या महाविद्यालयातील नवसाहित्यिक लेखकांचा प्रयत्न म्हणजे सुर्याला काडवातीने ओवाळण्यासारखे आहे किंवा सागराला ओंजळभर पाण्याने अर्ध्य दिल्यासारखे आहे. परंतू साहित्यप्रेमी, सजृनशील सामाजिक कार्य करणाऱ्या कर्त्या बंधू-भगिनींनो! आमचे हे छोटे लेखक आज तुम्हाला साहित्याचा वाटा कदाचित अडकळत चालणारे, साहित्याची उंची कदाचित न भावणारे वाटले तरी त्यांचा प्रयत्न, त्यांची लेखणी स्वाभिमानाचे स्फुलिंग चेतवणारी आहे. त्यांना तुम्ही आईच्या ममतेने, गुरुपणाच्या सद्भावनेने जवळ करुन स्विकारावे. एवढी माफक अपेक्षा संपादक या नात्याने मी तुमच्याकडे करीत आहे.

या महाविद्यालयाच्या साहित्यिकांच्या कौतुकाबरोबरच मला या महाविद्यालयातील जिमखाना विभागाचे प्रमुख प्रा. ए. के. पाटील, प्रा. सहिदा कच्छी यांचा व त्यांच्या खेळाडूंचा नेहमी गर्व वाटतो. राज्य आणि राष्ट्रीय स्तरावर सुवर्ण, सिल्व्हर, कास्यपदके प्राप्त करीत आम्हीही या महाविद्यालयाच्या प्रगतीचे शिलेदार आहोत हे सिध्द करण्यात ते कमी पडलेले नाहीत. आमची छात्रसेना लेफ्टनंट प्रा. विनोद कुंभार यांच्या मार्गदर्शनाखाली अटकेपार झेंडे लावून आली. प्रजासत्ताक परेडसाठी आणि राष्ट्रीय स्तरावरील कॅम्पमध्ये या महाविद्यालयाच्या अनेक छात्रांनी निवड झाल्यानंतर आपले कौशल्य सिद्ध करीत वर्चस्व

प्रस्थापित केले. राष्ट्रीय सेवा योजनेचे तीन शिलेदार डॉ. टी. के. बदामे, प्रा. पी. आर. जाधव, डॉ. गणेशवाडे ज्युनिअरचे प्रा. ए. बी. कांबळे. यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठाचे प्रा. बागल ए. एस. यांनी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विविध कार्यक्रम व शिबीराच्या माध्यमातून समाजाची नाळ महाविद्यालयाशी अधिक दृढ केली. महाविद्यालयाचे कार्यक्रम कमिटीचे चेअरमन डॉ. बी. टी. कणसे यांनी महाविद्यालयात विविध वक्ते, स्वामी विवेकानंद जयन्ती सप्ताह, वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ या माध्यमातून महाविद्यालयाला सदैव तेजोंकित केले.

या महाविद्यालयातील विज्ञान व कला शाखांनी शिवाजी विद्यापीठाचा गुणवत्तेचा शिरपेच महाविद्यालयाच्या शिरोधारी आणला. शिवाजी विद्यापीठाने ग्रामीण भागातील प्रथम दर्जाचे महाविद्यालय म्हणून कला शाखेस गौरविले. याचबरोबर ऑगस्ट २०१६ मध्ये NAAC कमिटी बेंगलोरने महाविद्यालयाचे मुल्यांकन करुन B++ ग्रेड दिली. २.७६ एवढे गुणदान आम्हास प्राप्त झाले. आज महाविद्यालयाची डोळे दिपवणारी भव्य आणि दिव्य इमारत या परिसराला भूषणावह ठरत आहेत. प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार यांची दूरदृष्टी आणि ध्येयवाद या प्रगतीस कारणीभूत आहेत. या महाविद्यालयातील ग्रंथालय शिवाजी विद्यापीठात उच्च शिक्षणक्षेत्रात ग्रंथ संख्येने सर्वात मोठे असेल. संशोधनाला चालना देणारी चिंतन आणि वाचनाला प्रेरित करणारी येथे अभ्यासिका आहे. विद्यार्थ्यांनी काय वाचले त्याचे प्रकटीकरण विद्यार्थ्यांसमोरच करण्यासाठी वाचनकट्टा हा उपक्रम चालविला जातो. हे काम प्रा. हेमाडे एन. एम. पाहतात. कला कौशल्य विभागातील विविध छायाचित्रे व रेखाटने महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांच्या कलात्मक गुणांची साक्ष देतात. या महाविद्यालयाची किर्तीगाथा सी न्यूजने फेब्रुवारी २०१७ ला टी.व्ही. वरती प्रसारित करुन महाविद्यालयास लोकमनात किर्तीवंत, यशवंत केले. हा अंक दर्जेदार करण्यासाठी माझे सहकारी डॉ. टी. के. बदामे, प्रा. मोटे आर. एस., प्रा. महाले एम. एस., डॉ. डी. बी. थोरबोले, प्रा. के. एन. पाटील तसेच ज्युनियर विभागाचे प्रा. बागल ए. एस., प्रा. सौ. ए. टी. पाटील, प्रा. सौ. पाटील एस. बी. यांनी विशेष सहकार्य केले. प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार यांनी वेळोवेळी केलेले मार्गदर्शन दिलेली प्रेरणा म्हणजे संस्कार वार्षिक अंकाची मी निर्मिती मानतो. त्यांच्या ऋणात सदैव राहणेच मी अधिक पसंत करेन, या महाविद्यालयाचे रजिस्ट्रार एम. बी. कदम, संजय काळे, महेश चव्हाण, विक्रांत कांबळे, सुनिल महाडिक यांचेही सहकार्य लाभले. या अंकाच्या ऑफसेटचे काम अत्यंत दर्जेदार, व्यवस्थितपणे करुन अंक आमच्या हाती देणारे माझे मित्र अविनाश देवधर यांचे मन:पूर्वक आभार जाता जाता संत ज्ञानेश्वरांच्या शब्दात एवढेच म्हणेन...

आपुलेपणाचे नि पोहे
तुम्ही संत घेतले आहा बोटे।
म्हणूनि केलिये सलगीचा नोहे।
भाऊ तुम्हा।

जयहिंद...

– प्रा. जी. के. पाटील
संपादक, 'संस्कार' वार्षिक अंक, २०१६-१७

Senior College Staff

Professor Name	Subject	Professor Name	Subject
Prin. Dr. Kumbhar Ramesh Rajaram	Statistics	Prof.Mote Ramesh Sopan	Hindi
Dr. Patil Chandrakant Govindrao	History	Dr.Patil Alaka Anandrao	Botany
Prof. Pawar Vilas Yashwant	Statistics	Prof. Pawar Arvind Aba	Chemistry
Prof.Patil Shrirang Baburao	Pol.Sci.	Dr. Badame Tatoba Kallappa	Marathi
Prof.Patil Kisan Shivaji	Economics	Prof. Kumbhar Arjun Shankar	Chemistry
Prof.Bhosale Dilip Akaram	Hindi	Dr. Ganeshwade Raju Marutirao	Zoology
Dr. Kulkarni Narendra Anant	Botany	Prof. Miss. Jadhav Swati D.	Chemistry
Dr.Jadhav Sarjerao Ramchandra	Physics	Dr. Sou. Patil Maya Ashok	Marathi
Prof. Harale Balu Sidram	Physics	Prof. Patil Ajit Kalgonda	Phy. Director
Dr. Khabade Suresh Anandrao	Zoology	Prof. Jadhav Pravin Ramchandra	Geography
Prof.Patil Prabhakar Vinayak	Maths	Miss. Hemade Neelima Namdev	Librarian
Prof.Jadhav Vijaysinh Jagannath	Pol.Sci.	Dr. Thorbole Dattatraya Balaso	English
Dr. Kanase Balasaheb Tukaram	Geography	Prof. Kumbhar Vinodkumar D.	Sociology
Prof. Patil Manikrao Dhondiram	Commerce	Prof.Ghogare Sainath Ramji	Socilogy
Prof. Pachore Ajitkumar Shangonda	English	Dr.Wagh Arjun Shivaji	Geography
Prof.Yadav Jalindar Anandrao	Economics	Dr.Kale Shubhangi Suresh	Geography
Prof. Patil Ganpatrao Krushnarao	History	Prof.Patil Megha Uday	Chemistry
Dr. Patil Suresh Sopan	Chemistry	Dr.Dangat Bhaurao Tukaram	Botany
Dr. Ghodake Jeevan Shivaji	Physics	Prof.Mahale Mukesh Sakharam	English
Prof. Patil Anil Ramchandra	English	Dr.Teli Parashuram Basappa	Zoology
Prof. Miss. Khanuja Paramjeet M.	Commerce	Prof. Kamble Santosh Dilip	Statistics

Senior C.H.B. List

Professor Name	Subject
Shri. Kumbhar Tukaram Ramchandra	M.Law
Miss. Patil Anita Tatyaso	Hindi
Shri. Patil Kuldip Narayan	Economics
Shri. Rathod Pradip Govindrao	Marathi
Miss. Patil Lokeshwari Gajendra	Commerce
Miss. Gaikwad Maya Dhondiram	Physics
Miss. Yadav Priyanka Shankar	Physics
Shri. Jadhav Vikas Manik	Zoology
Miss. Kumbhar Kavita Bhimrao	Zoology
Miss. Patil Shital Mahadev	Zoology
Miss. Bhandare Pratiksha Suresh	Zoology
Miss. Patil Vaishali Vinayak	Chemistry
Miss. Patil Ashwini Prabhakar	Chemistry
Shri. Damate Shashikant A.	Chemistry
Miss. Bhosale Swati Pralhad	Chemistry
Miss. Patil Sangita Appaso	Chemistry
Miss. Suryawanshi Ankita B.	Chemistry

Senior Non Grant C.H.B. List

Professor Name	Subject
Shri. Pawar Uday Himmatrao	Statistics
Shri. Ghatage Dipak Dinkar	Statistics
Miss. Babar Namrata Rajendra	Statistics
Shri. Patil Rahul Lalaso	Statistics
Miss. Shirote Prerana Mahaveer	Statistics
Shri. Shinde Amol Manik	Statistics
Miss. Dhaske Nita Ramesh	Mathematics
Miss. Patil Ashwinee Kantilal	Mathematics
Miss. Patil Vaishali Vilasrao	Chemistry
Miss. Mulani Ruksar Salim	Chemistry
Miss. Shinde Angha Shankarrao	Chemistry
Miss. Potdar Poonam Dhondiram	Chemistry
Miss. Patil Priyanka Uttam	Chemistry
Miss. Zadbuke Pallavi Onkar	Chemistry
Shri. Andoji Yogesh Suresh	Botany
Miss. Patil Seema Pandurang	Botany
Miss. Mane Jayashri Shahaji	Botany
Miss. Pakhare Sandhya V.	Zoology
Shri. Waghmare Nitin R.	English
Shri. Shinde Sagar S.	Physics

Non Grant CHB B.C.A. List

Professor Name	Subject
SHRI. KUMBHAR VIJAY TUKARAM	B.C.A.
MISS. PAILWAN MEGHA DILIP	B.C.A.
MRS. KUMBHAR NUTAN VIJAY	B.C.A.
MISS. PATIL MRUNAL MANIKRAO	B.C.A.
MISS. SALUNKHE RADHIKA RAVINDRA	B.C.A.

Junior College Staff

Professor Name	Subject
Prof. Patil Hanmant Shamrao	English
Prof. Patil Jagannath Dagadu	Economics
Prof. Roman Rajesh Wamanrao	Chemistry
Prof. Patil Subhash Dattatraya	Commerce
Prof. Kamble Avinash Balkrushna	Geography/Education
Prof. Patil Vijay Hindurao	Physics
Prof. Patil Sanjay Ravindra	Geography
Prof. Sathe Ashok Dattu	Marathi
Prof. Mali Sanjay Vitthal	History/Political Science
Prof. Patil Dipak Vitthal	Biology
Prof. Gaikwad Kishor Sambhaji	Mathematics
Prof. Smt. Patil Surekha Baburao	English
Prof. Miss. Sutar Aruna Sukumar	Biology
Prof. Miss. Kachhi Sahida Rafiq	Phy. Director
Prof. Patil Rajendra Shamrao	Chemistry
Prof. Rajmane Narayan Shankar	Physics
Prof. Miss. Vanmore Shobha Balkrushna	Chemistry

Junior Non Grant C.H.B. List

Professor Name	Subject
MISS. MANE SANJIVANI YASHWANT	Chemistry
SHRI JADHAV LAXMAN S.	Chemistry
MISS. SURYAWANSHI MINATAI J.	Physics
MISS. JANKAR SHARVARI TANAJI	Physics
MISS. KHERADKAR SAVITA MUKUND	Physics
MISS. KULKARNI SMITA VITTHAL	Biology
SHRI. KUMBHAR VIJAY TUKARAM	Information Tech.
MISS. PAILWAN MEGHA DILIP	Information Tech.
SHRI. SAPKAL VIJAY N.	Environment
SHRI. PATIL SHRIRAM TANAJI	Marathi
SHRI. BAGAL ANNASO SHAMRAO	Marathi
SHRI. PATIL RAHUL LAHU	English
SHRI. PATIL SHIVAJI DATTU	Mathematics
MISS. SURYAWANSHI KIRAN BALAKRISHNA	Environment
MISS. MANE B. B.	Chemistry
MISS. GAIKWAD SAYALI SAMPATRAO	Sociology
MISS. PATIL A. T.	Hindi
MISS. PATIL S. B.	History

Non-Teaching C.H.B. Staff

Professor Name	Subject
SHRI. KUMBHAR SWAPNIL BHASKAR	Junior Clerk
MISS. BUWA POOJA DATTATRAY	Junior Clerk
SHRI. CHAVAN MAHESH SHIVAJI	Junior Clerk
SHRI. SHEKH ASHPAK BABASAHEB	Junior Clerk
SHRI. KAMBLE VIKRANT ANANT	Junior Clerk
MISS. BHOSALE ASHWINI DHONDIRAM	Lib. Clerk
SHRI. THOKALE SUMIT DHANAJI	Lib. Clerk
SHRI. RANKHANMBE SUBHASH BABAN	Lab. Asst.
SHRI. SAPKAL SHASHIKANT ANANDRAO	Peon
SHRI. LAKHE KIRAN RAM	Peon
SHRI. SARWADE AMOL AJIT	Peon
SHRI. JAGTAP SUHAS MARUTI	Peon
SHRI. PATIL SANJAY SHRIRANG	Security
SHRI. HAJARE PRASHANT RANGRAO	Security

Non-Teaching Staff

Professor Name	Subject
Shri. Kadam Maloji Baburao	Office Superintendant
Shri. Mahadik Sunil Shamrao	Head Clerk
Shri. Patil Shivaji Viththal	Senior Clerk
Shri. Lawand Appasaheb Ramchandra	Junior Clerk
Shri. Salunkhe Suresh Ramchandra	Junior Clerk
Shri. Mulla Sikandar Abdulajij	Lab. Assistant
Shri. Kadam Chandrakant Baburao	Lab. Assistant
Shri. Kolekar Shankar Dharmaraj	Lab. Assistant
Shri. Koli Mohan Kisan	Lab. Attendant
Shri. Gavali Anandrao Akaram	Lab. Attendant
Shri. Parlekar Ashok Bhimrao	Lab. Attendant
Shri. Lohar Vijay Ramchandra	Lab. Attendant
Shri. Tokale Madhukar Allappa	Lab. Attendant
Shri. Suvase Dilip Ashok	Lab. Attendant
Shri. Kale Sanjay Ramchandra	Lab. Attendant
Shri. Sawant Jagdish Gulab	Lab. Attendant
Shri. Pawar Hanmant Shivaji	Lab. Attendant
Shri. Yadav Sandip Dadaso	Lab.Attendant
Shri. Sutar Mahadeo Sateri	Lib. Attendant
Shri. More Dinkar Bhimrao	Lib. Attendant
Shri. Mohite Jaywant Ramchandra	Lib. Attendant
Shri. Kagwade Babasaheb Bhupal	Lib. Attendant
Shri. Desai Gajanan Shamrao	Lib. Attendant
Shri. Salunkhe Jotiram Maruti	Peon
Shri. Koli Vasant Parshuram	Peon
Shri. Bukshete Prakash Baburao	Peon

P. G. College Staff

Principal Dr. Kumbhar Ramesh Rajaram (Statistics)

Professor Name	Subject
Mr. Sutar Sanjay Shankar	Marathi
Dr. Badame Tatoba Kallappa	Marathi
Dr. Mrs. Patil Maya Ashok	Marathi
Dr. Gurav Baburav Ramchandra	Marathi
Mr. Shendage Nanasaheb Dagadu	Marathi
Prin. Dr. Patil Shahaji Jagannath	Marathi
Mr. Giri Ghanasham Anandgiri	Marathi
Mr. Kadam Sambhaji Dhondiram	Marathi
Mr. Bhosale Dilip Akaram	Hindi
Mr. Mote Ramesh Sopan	Hindi
Dr. Shinde Suresh Yashwant	Hindi
Mr. Mankar Rajaram Baburav	Hindi
Mr. Patil Vijay Annappa	Hindi
Dr. Gade Vijay Mahadev	Hindi
Miss. Patil Anita Tatyaso	Hindi
Dr. Anarase Dattatray Sadashiv	Hindi
Mr. Pachore Ajitkumar Shamgonda	English
Mr. Patil Anil Ramchandra	English
Dr. Thorbole Dattatray Balaso	English
Mr. Mahale Mukesh Sakharam	English
Miss. Shinde Poonam Anil	English
Mr. Waghmare Nitin Ramchandra	English
Miss. Maske Priyanka Ramesh	English
Mr. Patil Kisan Shivaji	Economics
Mr. Yadav Jalindar Anandrao	Economics
Dr. Mrs. Gaikwad Nayana Shrikrushna	Economics
Mrs. Patil Nutan Satyawan	Economics
Mr. Patil Kuldip Narayan	Economics
Dr. Kadam Bandu Jaysing	Economics
Mr. Bogulwar Ashok Hanmant	Economics

पसायदान

आता विश्वात्मकें देवें । येणें वाग्यज्ञे तोषावें।
तोषोनि मज द्यावें । पसायदान हें।।१।।
जे खळांची व्यंकटी सांडो। तया सत्कर्मी रति वाढो।
भूतां परस्परें पडो। मैत्र जीवांचे ।।२।।
दूरिताचें तिमिर जावो। विश्व स्वधर्मसूर्ये पाहो।
जो जें वांछिल तो तें लाहो। प्राणिजात ।।३।।
वर्षत सकळमंगळी। ईश्वरनिष्ठांची मांदियाळी।
अनवरत भूमंडळी । भेटतु भूतां ।।४।।
चला कल्पतरूंचे आरव । चेतनाचिंतामणींचे गांव।
बोलते जे अर्णव । पीयूषाचे ।।५।।
चंद्रमे जे अलांछन । मार्तंड जे तापहीन ।
ते सर्वांही सदा सज्जन । सोयरे होतु ।।६।।
किंबहुना सर्वसुखी । पूर्ण होऊनि तिहीं लोकीं ।
भजिजो आदिपुरूखी । अखंडित ।।७।।
आणि ग्रंथोपजीविये । विशेषीं लोकीं इये।
दृष्टादृष्टविजयें । होआवें जी ।।८।।
येथे म्हणे श्री विश्वेशरावो । हा होईल दानपसावो ।
येणें वरें ज्ञानदेवो । सुखिया झाला ।।९।।

संस्थेची प्रार्थना

हरे राम, हरे राम, राम राम हरे हरे ।
हरे कृष्ण, हरे कृष्ण, कृष्ण कृष्ण हरे हरे ।।
राम, कृष्ण, रहीम, ख्रिस्त
बुद्ध, झरतुष्ट्र ।
महावीर मानवसंत मानव्याचे दीपस्तंभ
लीन दीन होऊन त्यांचे
वंदूया चरण ।
सत्य, शील, प्रामाणिकता,
त्याग, पिळवणूकीस आळा,
मानव्याचे अधिष्ठान
ईशतत्त्व दर्शन ।
यांचे ज्ञान नि विज्ञान हाच सुसंस्कार ।
विवेकाच्या आनंदाचा लाभ शिक्षणांत ।।

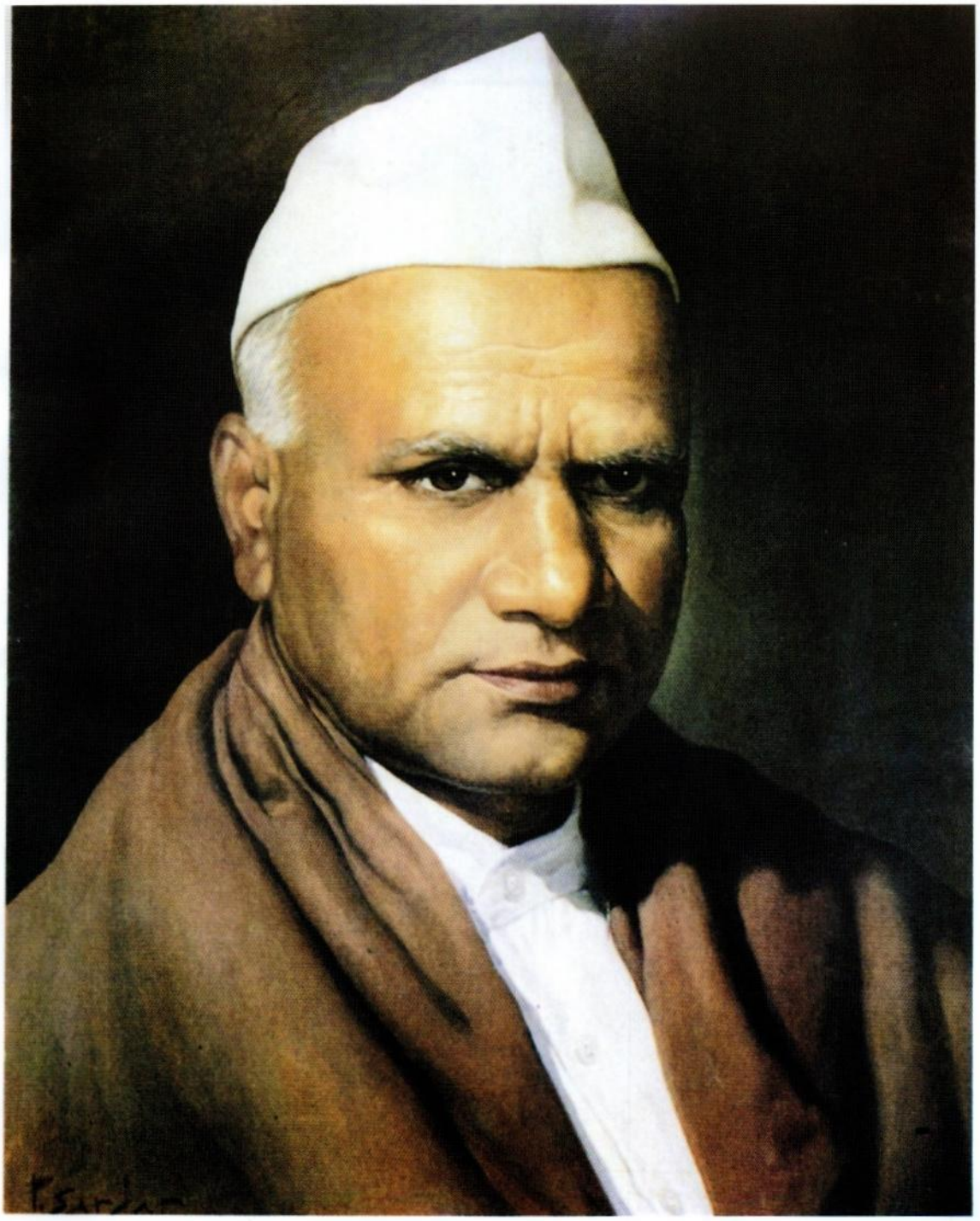
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

अग्ने नय सुपथा राये अस्मान्
विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ।
युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो
भूयिष्ठां ते नमः उक्ति विधेम् ।।

- ईशोवास्योपनिषद्

।। ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ।।

शिक्षण महर्षी डॉ.बापूजी साळुंखे

संकल्पक संस्थापक 'श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था', कोल्हापूर

जन्म-९ जून १९१९ महानिर्वाण - ८ ऑगस्ट १९८७

''ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार''
– शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

संस्थामाता सुशिलादेवी साळुंखे

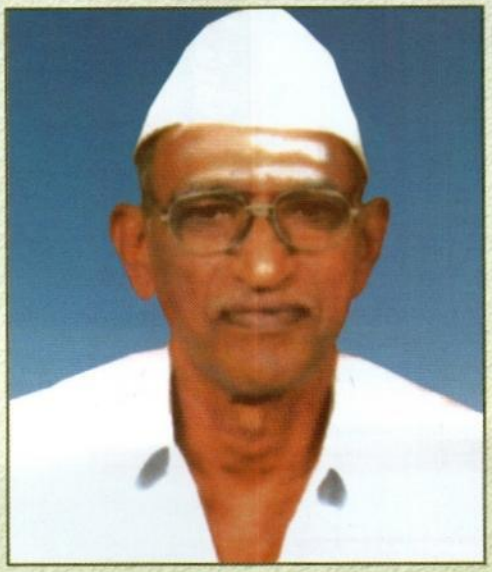
संस्था अध्यक्ष

मा. नामदार चंद्रकांतदादा पाटील

महसूल, मदत व पूनर्वसन, सार्वजनिक बांधकाम मंत्री, महाराष्ट्र राज्य

संस्था उपाध्यक्ष

मा. रघुनाथ शेटे

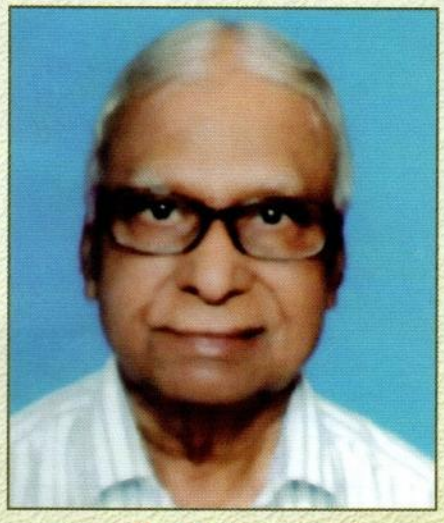
मा. संपतराव जेधे

आपल्या कर्तृत्वाला सदैव यशाची किनार

संस्था कार्याध्यक्ष

मा. प्राचार्य अभयकुमार साळुंखे

मा. पुंडलीक काळभोर

संस्था सचिव

मा. प्राचार्या सौ.शुभांगी गावडे

सहसचिव (प्रशासन)

मा. प्राचार्य डॉ.ए.ए.करांडे

सहसचिव (अर्थ)

मा. प्राचार्य पी.एस.चव्हाण

कुलगुरु
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

मा. डॉ. देवानंद शिंदे

दूरदृष्टी नेतृत्वाचा कणखर बाणा

मा. प्राचार्य डॉ.आर.आर.कुंभार

संपादक मंडळ

वरिष्ठ विभाग

प्रा.जी.के.पाटील
संपादक

डॉ.टी.के.बदामे
मराठी

प्रा.आर.एस.मोटे
हिंदी

प्रा.एम.एस.महाले
इंग्रजी

प्रा.डॉ.सौ.ए.ए.पाटील
विज्ञान

डॉ.डी.बी.थोरबोले
कला विभाग

प्रा.के.एन.पाटील
जाहिरात विभाग

कनिष्ठ विभाग

प्रा.ए.एस.बागल
मराठी

प्रा.सौ.ए.टी.पाटील
हिंदी

प्रा.सौ.एस.बी.पाटील
इंग्रजी

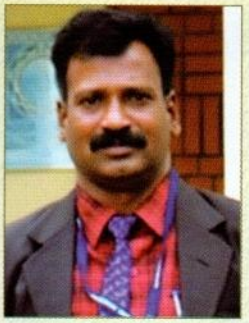
गुणवंत प्राधयापक

डॉ.शुभांगी काळे
पी.एच.डी.(भूगोल)

डॉ.सौ.ए.ए.पाटील
एम.बी.ए.उत्तीर्ण

डॉ.ए.एस.वाघ
संचालक इंटरनॅशनल
रिसर्च जरनल (ISRJ)

प्रा.एस.बी.पाटील
आदर्श शिक्षक पुरस्कार
व विविध पुरस्कार प्राप्त

डॉ.एस.ए.खाबडे
अभ्यासक्रमाच्या चार
पुस्तकांचे लेखन

प्रा.आर.डब्ल्यु रोमन
सदस्य,महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक
निर्मिती मंडळ विज्ञान विभाग

प्रा.उदय पवार
सेट परीक्षा उत्तीर्ण

प्रा.कु.वैशाली पाटील
सेट परीक्षा उत्तीर्ण

गुणवंत विद्यार्थी वरिष्ठ विभाग

अनुजा देशमुख
M.Sc.II (रसायनशास्त्र)
शिवाजी विद्यापीठात सर्वप्रथम
प्रो. एम.एच्.जगदाळे पारितोषिक

मिथिला सदाकळे
M.Sc.III (भौतिकशास्त्र)
शिवाजी विद्यापीठात दुसरी

सोनाली पाटील
B.Sc.III (रसायनशास्त्र)
शिवाजी विद्यापीठात सहावी
प्रो. एम.एच्.जगदाळे पारितोषिक

धनश्री भगत
एम.पी.एस.सी मधून
कर सहाय्यक पदी निवड
(इतिहास विभाग)

गणेश माळी
एम.पी.एस.सी मधून
कर सहाय्यक पदी निवड
(अर्थशास्त्र विभाग)

गुणवंत विद्यार्थी वरिष्ठ विभाग

शितल बाबर
B.Sc.II राज्यस्तरीय रामानुजन प्रश्नमंजुषा स्पर्धेत तृतीय

प्रितम महाडिक
सेट परीक्षा उत्तीर्ण संख्याशास्त्र

रविना म्हेत्तर
B.Com.III रोटरी क्लब व रांगोळी स्पर्धा प्रथम

लक्ष्मी पाटील
B.Com.III,SBI जनजागृती सप्ताह वक्तृत्व स्पर्धा प्रथम

ज्योती पागडे
शिवाजी विद्यापीठ NSS कॅम्पसाठी निवड

अनघा पाटील
पुणे विद्यापीठ स्वयंसिध्दा युवती शिबीर

कोमल चव्हाण
जिल्हास्तरीय शिवाजी विद्यापीठ अविष्कार स्पर्धेत निवड

फरहीन अन्सारी
जिल्हास्तरीय निबंध स्पर्धा प्रथम

स्नेहल माने
B.A.III इतिहास शिवाजी विद्यापीठ मेरिटलिस्ट

कोमल माळी
B.A.III इतिहास शिवाजी विद्यापीठ मेरिटलिस्ट

मनिषा गुजर
जिल्हास्तरीय शिवाजी विद्यापीठ अविष्कार स्पर्धेत निवड

गुणवंत विद्यार्थी कनिष्ठ विभाग

पुजा थोरात
१२ वी कला प्रथम

पुजा यादव
१२ वी कला द्वितीय

लक्ष्मी राजमाने
१२ वी वाणिज्य प्रथम

प्रतिभा खराडे
१२ वी वाणिज्य द्वितीय

गायत्री राजमाने
११ वी सायन्स राज्यस्तरीय निबंध स्पर्धेत तृतीय क्रमांक

इन्स्पायर स्कॉलरशीप प्राप्त विद्यार्थी

निखिल जमदाडे
१२ वी विज्ञान प्रथम

सृष्टी धाबुगडे
१२ वी विज्ञान द्वितीय

भक्ती शहा
१२ वी विज्ञान तृतीय

शरिफ मुल्ला
CET मेडिकल

परिक्षीत पाटील
MHT-CET मेडिकल

कृष्णा कोडक
१२ वी विज्ञान

सिनिअर जिमखाना गुणवंत विद्यार्थी

दिपक चव्हाण
सांगली विभागीय बॉक्सींग स्पर्धेत
६६-६९ किलो गटात सिल्वर मेडल

पुजा पाटील
सांगली विभागीय बॉक्सिंग स्पर्धेत
६०-६४ किलो कटात सिल्वर मेडल

ओंकार चव्हाण
सांगली विभागीय बॉक्सींग स्पर्धेत
६६-६९ किलो गटात सिल्वर मेडल

आशिष गाडे
सांगली विभागीय ॲथलेटिक्स स्पर्धेत
५००० मि.धावणे तृतीय (ब्रांझ मेडल)

शुभम टकुगडे
सांगली विभागीय तायक्वाँदो स्पर्धेतमध्ये
ब्राँझ मेडल (तृतीय क्रमांक)

ज्युनिअर जिमखाना गुणवंत विद्यार्थी

प्रतिक्षा कांबळे
छत्तीसगड येथे झालेल्या राष्ट्रीय
स्पर्धेत गोल्ड मेडेल

ओंकार कवलापूरे
राज्यस्तरीय वुडबॉल स्पर्धेसाठी
निवड

प्रतिक्षा माळी
दिल्ली येथे झालेल्या राष्ट्रीय
थांगता स्पर्धेत सहभाग

योगेश माळी
राज्यस्तरीय वुडबॉल स्पर्धेसाठी
निवड

कुणाल पवार
राज्यस्तरीय वुडबॉल स्पर्धेसाठी
निवड

कशिष साळुंखे
राज्यस्तरीय थांगता स्पर्धेत गोल्ड मेडल

संकेत आवळे
राज्यस्तरीय स्केटिंग/रोलबॉल
स्पर्धेसाठी निवड

महाविद्यालयातील गुरुदेव कार्यकर्ते

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभाचे प्रमुख पाहुणे मा. जयसिंग सावंत यांचे समवेत

कला व वाणिज्य सिनिअर विभाग

विज्ञान सिनिअर विभाग

विज्ञान सिनिअर विभाग

ज्युनिअर विभाग कला,वाणिज्य व विज्ञान

पी.जी.विभाग

संस्कार संपादक मंडळ

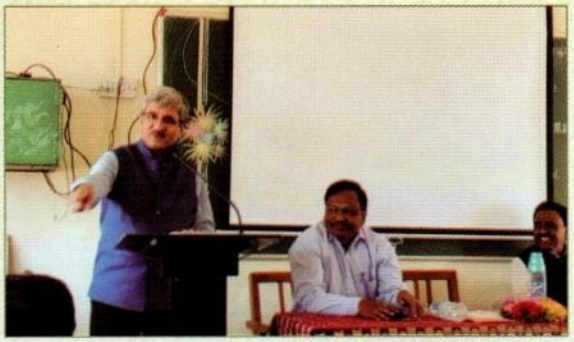

सर्व प्रशासकीय कर्मचारी व सेवक वर्ग

अग्रणी महाविद्यालय योजनेअंतर्गत विशेष उपक्रम

एक दिवसीय वाणिज्य कार्यशाळा –
प्रमुख पाहुणे डॉ.ए.एम.गुरव

मराठी, हिंदी, इंग्रजी विभागामार्फत नेतृत्व
व कौशल्य विकास कार्यशाळा –प्रमुख पाहुणे लेसन आझादी

नोटाबंदी ने काय कमावले, काय गमावले
प्रमुख पाहुणे – डॉ.व्ही.बी.ककडे

नोटाबंदी कार्यशाळा
प्रमुख पाहुणे –मा.उमेश पंडीत

लैंगिक छळ प्रतिबंध व विद्यार्थिनी विकास समिती
स्त्री शक्तीची उत्तुंग भरारी तरी स्त्री भ्रुणहत्या का ?
प्रमुख पाहुण्या : जयश्री पाटील

महाविद्यालयातील विविध उपक्रम

मुलींच्या आरोग्य विषयी समस्या व उपाय
मार्गदर्शक : डॉ.अमृता पाटील

स्वामी विवेकानंद सप्ताहाचे प्रथम पुष्प गुंफताना
कृष्णात पिंगळे पोलिस उपधिक्षक,तासगांव

मतदार जाणिव जागृती कार्यक्रम संयोजन : प्रा.एस.आर.घोगरे

स्वामी विवेकानंद जयंती सप्ताह : ग्रंथ प्रदर्शन

पालक मेळावा कला व वाणिज्य (ज्युनिअर)विभाग
प्राचार्य डॉ.आर.आर.कुंभार मार्गदर्शन करताना

पालक मेळावा विज्ञान (ज्युनिअर)विभाग

सेवा निवृती सत्कार समारंभ

संस्थेचे कार्याध्यक्ष मा.प्राचार्य अभयकुमार साळुंखे
सौ.एम.वाय.पठाण यांचा सत्कार करताना

मा.प्राचार्य पी.एस.चव्हाण सहसचिव (अर्थ), प्रा.बी.बी.मोरे, प्रा.अॅड.तुकाराम कुंभार
प्रा. एन. ए. पाटील यांचा सत्कार व मार्गदर्शन करताना

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभाची क्षणचित्रे

प्रमुख अतिथी मा.जयसिंग सावंत व प्राचार्य डॉ.आर.आर.कुंभार यांच्या हस्ते प्रतिमापूजन

महाविद्यालयाच्या वतीने प्रमुख अतिथींचा सत्कार

कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मा.प्राचार्य डॉ.आर.आर.कुंभार मार्गदर्शन करताना

प्रमुख अतिथी मा.जयसिंग सावंत मार्गदर्शन करताना

सिनिअर विभाग कार्याध्यक्ष प्रा.जी.के.पाटील अहवाल वाचन करताना

ज्यु.विभाग कार्याध्यक्ष प्रा.एच.एस.पाटील अहवाल वाचन करताना

सिनिअर जिमखाना प्रमुख प्रा.ए.के.पाटील अहवाल वाचन करताना

ज्यु.विभाग जिमखाना प्रमुख प्रा.सहिदा कच्छी अहवाल वाचन करताना

राष्ट्रीय सेवा योजना (NSS) २०१६-१७ कार्यक्रम अधिकारी

प्रा.डॉ.तातोबा क.बदामे
कार्यक्रम अधिकारी NSS
सिनिअर विभाग युनिट I

प्रा. प्रविण रा.जाधव
कार्यक्रम अधिकारी NSS
सिनिअर विभाग युनिटII

प्रा.डॉ.राजू मा.गणेशवाडे
कार्यक्रम अधिकारी NSS
सिनिअर विभाग युनिटIII

प्रा.अविनाश बा.कांबळे
कार्यक्रम अधिकारी NSS
ज्युनिअर विभग

प्रा.आण्णासाहेब शा. बागल
कार्यक्रम अधिकारी NSS य.च.म.मुक्त विद्यापीठ अभ्यासकेंद्र
पी.डी.व्ही.पी.महाविद्यालय, तासगांव

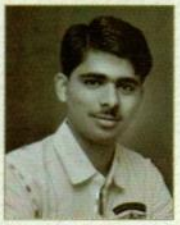
विद्यापीठ दत्तक खेडे, तडवळे, ता.आटपाडी शिबीरात उल्लेखनिय कार्य

रविराज बाळासो खरे
बी.ए.२. रौप्य पदक

आकाश संजय पाटील
बी.ए. भाग२ रौप्य पदक

सचिन संजय माने
बी.ए. भाग२ रौप्य पदक

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर मौजे उपळावी शिबीरात उल्लेखनिय कार्य

योगेश कुमार पाटील
बी.ए.२. उत्कृष्ठ स्वयंसेवक

आकाश दत्तात्रय टकले
बी.ए.२.उत्कृष्ठ स्वयंसेवक

आकाश मनोज देशमुख
११ वी कला उत्कृष्ठ स्वयंसेवक

२ कोटी वृक्ष लागवड अभियान वृक्षारोपण करताना
मा.अनंद देशपांडे मुख्य प्रबंधक SBI, तासगांव

रक्तदान शिबीर समारंभ प्रसंगी रक्तदान करताना विद्यार्थी

NSS उद्घाटन व प्रबोधन समारंभात मार्गदर्शन करताना मा. उपप्राचार्य संभाजीराव पाटील पोलीस प्रशिक्षण केंद्र तुरची

NSS विभाग आयोजित कॅशलेस कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना बँक ऑफ महाराष्ट्र, तासगांवचे मा. तेजस येडेकर व सुरज वाघमोडे

अवयवदान अभियानात मार्गदर्शन करताना वैद्यकिय अधिकारी डॉ.ए.एन.बोर्डे

रेड रिबन क्लब – एड्स विषयी प्रबोधन

स्वच्छ भारत अभियान रॅलीमध्ये सहभागी NSS कार्यक्रम अधिकारी प्रा.डॉ.टी.के.बदामे व NSS स्वयंसेवक

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर मौजे उपळावी येथे रामोशी समाज स्मशानभूमी व २०० फूट रस्ता श्रमदानातून स्वयंसेवकांनी साकारला

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर मौजे उपळावी श्रमदान करताना NSS स्वयंसेविका

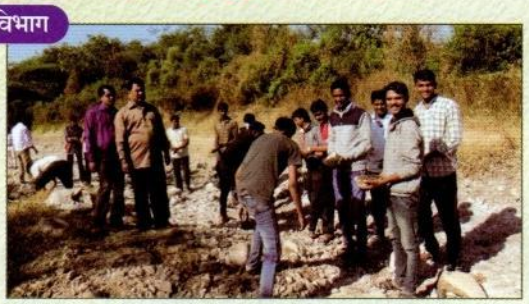
विशेष श्रमसंस्कार शिबीर मौजे उपळावी श्रमदान करताना NSS स्वयंसवक

NSS ज्युनिअर व यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ

ज्युनिअर विभाग

श्रमदानात रस्ता व गटार करते समयी स्वयंसेवक

श्रमदानात स्मशानभूमीसाठी रस्ता तयार करतेसमयी स्वयंसेवक व प्रा.अविनाश बा. कांबळे (कार्यक्रम अधिकारी) व प्रा. मुकेश महाले

डॉल्बी मुक्त शहर करणे यासाठी प्रतिज्ञा घेतेवेळी प्रा.अविनाश कांबळे व विद्यार्थी

कॅशलेस व्यवहारासंबंधी माहिती देते समयी श्री.सचिन कुलकर्णी

यशवंतराव चव्हाण म. मुक्त विद्यापीठ

स्वामी विवेकानंद जयंती सप्ताहामध्ये शिक्षणमहर्षी डॉ.बापूजी साळुंखे या विषयावर मार्गदर्शन करताना प्रा.जी.के.पाटील सोबत केंद्र संयोजक प्रा.एन.डी.शेंडगे व प्रा.ए.एस.बागल

उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना केंद्र संयोजक प्रा.एन.डी.शेंडगे

मराठी राजभाषा दिनानिमित्त माहिती देताना प्रा. आण्णासाहेब बागल

विशेष श्रमदान शिबीर मौजे उपळावी येथील भेटी प्रसंगी केंद्र संयोजक प्रा.एन.डी.शेंडगे, स्वप्नील कुंभार, कार्यक्रम अधिकारी प्रा.ए.एस.बागल व इतर

आमची छात्रसेना

Lt. V.D. Kumbhar

Suo. Abhijeet Bhosale
ALL CAMP COIMBATORE
NIC. CAMP INDORE

Juo. Amol Patil
ALL CAMP COIMBATORE

Sgt.Laxman Dhangoli
RD CAMP NEW DELHI

Sgt.Jaydeep Patil
ARMY ATTACHMENT
CAMP AHEMADNAGAR

Sgt. Vikram patil
ALL INDIA TREKKING
CAMP KERELA

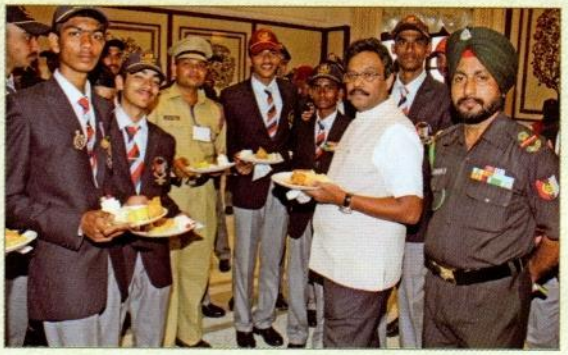
Sgt.Suraj Zambre
SPECIAL NIC CAMP
LAKSH YADWEEP

Clp. Vivek Lavand
NIC CAMP RAJASTAN
RDC, IGC CAMP
AURANGABAD

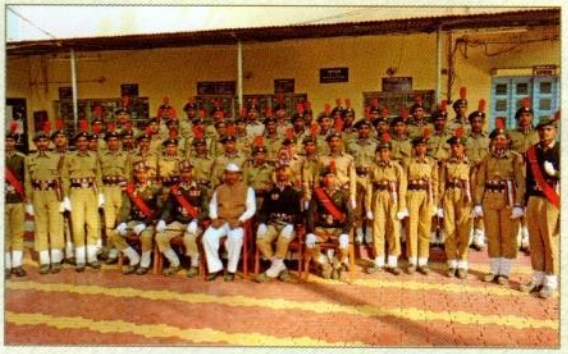
NCC UNIT WITH NAAC TEAM

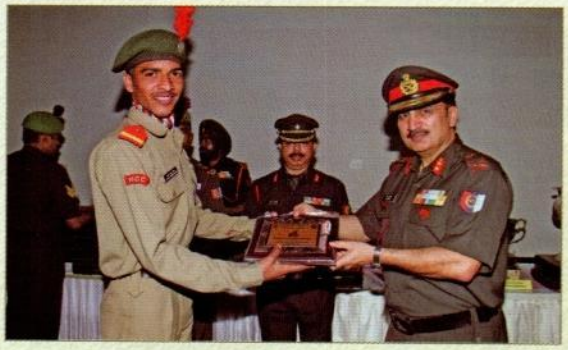
Our Cadet Laxman Dhangoli with Hon. Vinod Tavde
(Education Minister, Mharashtra State)

Blood Donation camp

Prin. Dr.R.R.Kumbhar with NCC Unit

After Rdc. New Delhi Participation SGT.
Laxman Vyankappa Dhangli Accepting Momentum
by Maj. Gen. D.S.Gill Adg Ncc, Maharashtra at Mumbai

Flag Area of NCC Made by Ncc Unit For NAAC Visit

वाणिज्य विभाग

मा.संभाजीराव पाटील उपप्राचार्य पी.टी.सी.कॉमर्स असोसिएशनचे उद्घाटन करताना

कौशल्य विकास व यशस्वी मंत्र पदाधिकारी मार्गदर्शन करताना प्रमुख पाहुणे – प्रविण उजेगार

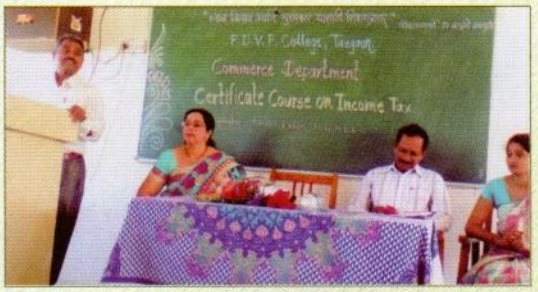
नेट सेट परीक्षेविषयी मार्गदर्शन करताना प्रमुख पाहुणे मा.प्रा.एस.एस.चिले

विक्रेय कौशल्या मेळाव्यात मार्गदर्शन करताना प्रमुख पाहुणे मा.प्रताप ऐडके

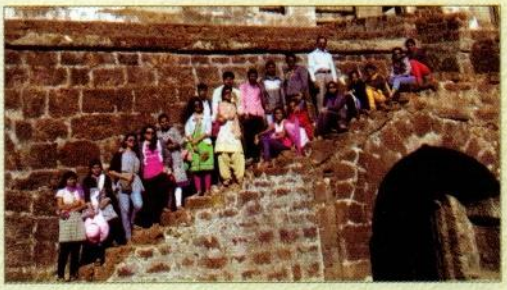
औद्योगिक क्षेत्र सेट वसंतदादा पाटील दूध संघ, तासगांव

इन्कम टॅक्सचे अपवाद व त्यातून निर्माण होणारे प्रश्न या विषयी मार्गदर्शन करताना प्रमुख पाहुणे: उपप्राचार्य डॉ.एन.एल.कदम,जयसिंगपूर

ई–बँकिंग विषयी मार्गदर्शन करताना प्रमुख पाहुणे–मा.एम.डी.महाडीक, बँक ऑफ महाराष्ट्र तासगांव

शैक्षणिक सहल कोकण दर्शन

जिमखाना विभाग
(सिनिअर)

प्रा.ए.के.पाटील
जिमखाना चेअरमन

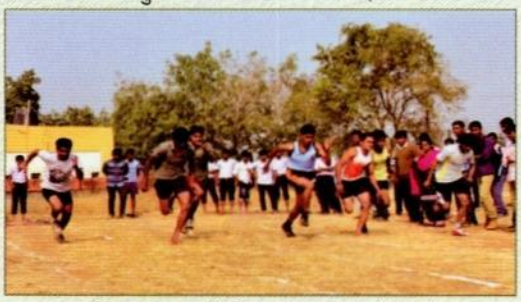
वार्षिक क्रीडा स्पर्धेचे उद्घाटनप्रसंगी प्रमुख पाहुणे श्री. विजेंद्र काळे (मुंबई पोलिस) व श्री अभिजीत जाधव (मुंबई पोलीस) सोबत प्राचार्य डॉ.आर.आर.कुंभार

२९ ऑगस्ट राष्ट्रीय क्रीडादिना निमित्त मेजर ध्यानचंद यांच्या प्रतिमेचे पूजन करताना प्राचार्य डॉ.आर.आर.कुंभार सोबत जिमखाना कमिटी सदस्य व सर्व प्राध्यापक

वार्षिक क्रीडा स्पर्धेवेळी महिलांच्या १०० मी.धावणे क्रीडा प्रकारातील रोमांचक क्षण

वार्षिक क्रीडा स्पर्धेवेळी पुरुषांच्या ४०० मी.धावणे क्रीडा प्रकारातील रोमांचक क्षण

सांगली विभागीय शुटींग बॉल स्पर्धेतील उत्कंठावर्धक क्षण

कु.पूजा पाटील अखिल भारतीय तलवारबाजी स्पर्धा शिवाजी विद्यापीठ संघात निवड

दिग्विजय पवार महाराष्ट्र राज्य बॉक्सिंग स्पर्धेत ९१ कि. गटात सिल्व्हर मेडल

आकाश बनकर अखिल भारतीय खो-खो स्पर्धा शिवाजी विद्यापीठ संघात निवड

कुमार अनुपजालिंदर कदम लातूर येथे झालेल्या तलवारबाजी स्पर्धेसाठी निवड

जिमखाना विभाग
(ज्युनिअर)

प्रा.सहिदा कच्छी
जिमखाना चेअरमन

राज्यस्तरीय थांगथा मार्शल आर्ट वुडबॉल संघासोबत
प्राचार्य डॉ.आर.आर.कुंभार व सहिदा कच्छी,प्रा.ए.के.पाटील

तासगांव तालुका मैदानी क्रीडा स्पर्धेचे उद्घाटन करताना डॉ.नरेंद्र कुलकर्णी
प्रा.ए.के.पाटील,डॉ.बी.टी.कणसे, प्रा.आर.एस.मोटे, सहिदा कच्छी

लातुर येथे झालेल्या राज्यस्तरीय तलवारबाजी स्पर्धेमध्ये
समावेश झालेली ऋतुजा गुरव

वार्षिक क्रीडा धावणे स्पर्धेतील एक क्षण

दिल्ली येथे झालेल्या राष्ट्रीय कराटे स्पर्धेतील विजेता खेळाडु आदित्य पानसे

प्रतिक्षा माळी व इतर कराटे क्रीडा प्रकारचे प्रात्यक्षिक करताना

छत्तीसगढ येथे झालेल्या राष्ट्रीय वुडबॉल स्पर्धेमध्ये गोल्ड मेडल
मिळविलेल्या कु.प्रतिक्षा कांबळेचा सत्कार करताना प्रा.डॉ.आर.आर.कुंभार

मराठी विभाग

चित्रपट निर्मिती व साहित्य या विषयावर व्याख्यान देताना
प्रा.लक्ष्मण शिंदे

युवा स्पंदन अंकाचे प्रकाशन करतानाचा एक क्षण

मराठी विभाग वार्षिक सहल – केशवसुत स्मारक मालगुंड

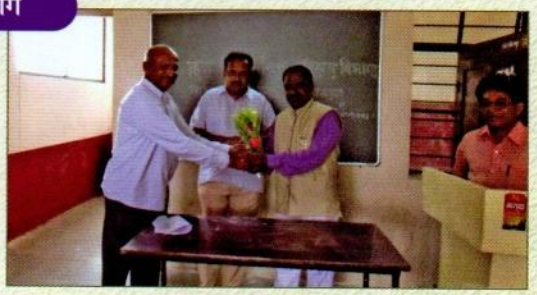

मराठी भाषा गौरव दिन–'विषय' माझे वाचन वेड वक्ते कवी श्यामसुंदर मिरजकर

हिंदी विभाग

हिंदी दिन कार्यक्रम – प्रमुख वक्ते डॉ.विजय गाडे

हिंदी दिनाच्या औचित्याने गुरुंचा सन्मान करताना

इंग्रजी विभाग

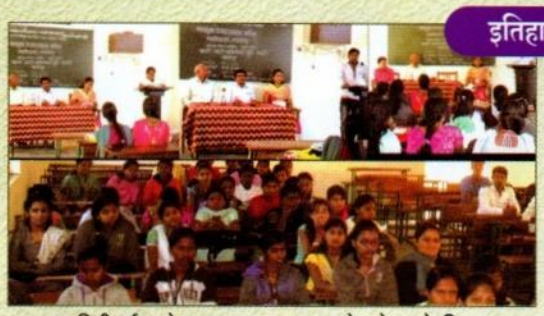

विवेकानंद सप्ताह वक्तृत्व स्पर्धा–आरती भागवत विचार व्यक्त करताना

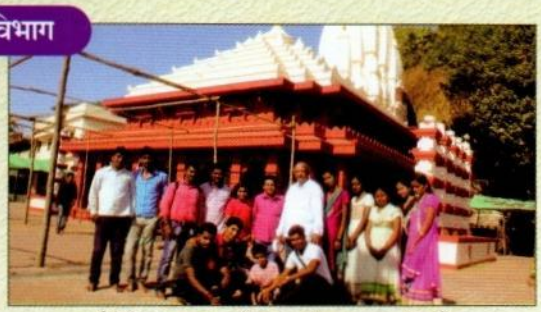

एस.बी.आय जाणिव जागृती सप्ताह–मार्गदर्शन करताना
मा. आनंद देशपांडे एस.बी.आय. शाखा व्यवस्थापक

इतिहास विभाग

सावित्रीबाई फुले व्याख्यानमाला – असे वक्ते असे विचार

शैक्षणिक सहल : कोकण दर्शन – गणपती पुळे

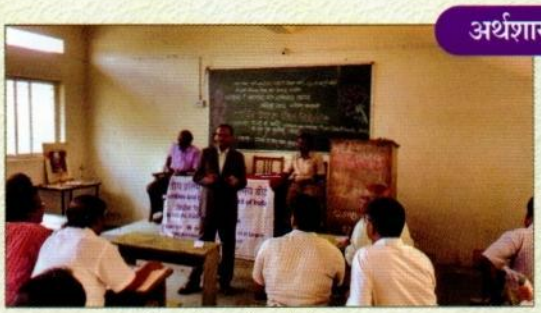

मुकबधीर विद्यार्थ्यांना खाऊ वाटप करताना एक क्षण

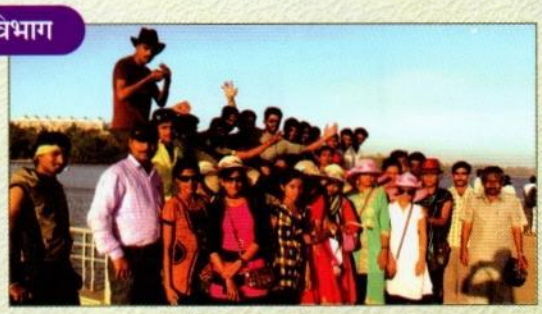

बी.ए.भाग तीन ओपन बुक टेस्ट

अर्थशास्त्र विभाग

डॉ.व्ही.बी.ककडे मार्गदर्शन करताना

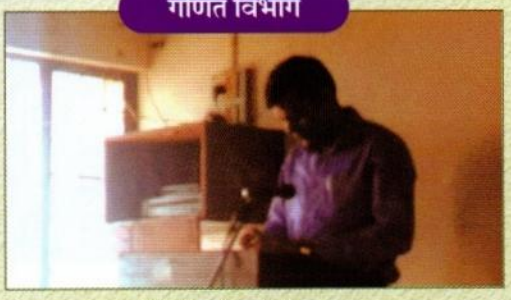

शैक्षणिक सहल–कोकण दर्शन

गणित विभाग

गोपूज शुगर भेट

डॉ.के.डी.कुचे मार्गदर्शन करताना

समाजशास्त्र विभाग

पुस्तकाचे प्रकाशन करताना प्राचार्य डॉ.आर.आर.कुंभार

शैक्षणिक सहल–कोकण दर्शन

भूगोल विभाग

आंतरराष्ट्रीय सेमिनार मधील एक क्षण

जागतिक भूगोल दिनानिमीत्त मार्गदर्शन करताना–प्रा.अतिश पाटील

ओझनचे महत्व पटवून देताना डॉ.अर्जुन कुंभार

शैक्षणिक सहल–गोकर्ण महाबळेश्वर

वनस्पतीशास्त्र विभाग

Dr. Niranjana Chavan, Professor, Dept.of Botany, Shivaji University, Kolhapur on the occasion " World Wetland Day 2017

Barki Waterfall Trip

रसायनशास्त्र विभाग

Dr. Meghanand Joshi Cells Subject Guidance

Dr. P.N. Bhosale Chemistry Students Carrier Guidance

IICT Hyderabad Study Tour

Study Tour

भौतिकशास्त्र विभाग

Study tour of Class B.Sc.III (Physics), Visit to Babhol Electricity Power on 28th January 2017

प्राणीशास्त्र विभाग

शैक्षणिक सहल – गोवा दर्शन

संख्याशास्त्र विभाग

शैक्षणिक सहल – गोकर्ण महाबळेश्वर

महाविद्यालयाशी ऋणानुबंधाचे अनोखे नाते

सन १९७२-७३ च्या कला शाखेतील माजी विद्यार्थ्यांकडून महाविद्यालयास रु. १०,०००/- ची देणगी देताना..

कलादालन

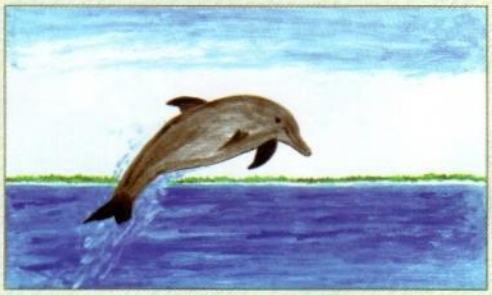

शितल गवळी बी.एस्सी.भाग३

अस्मा मुजावर बी.ए.भाग३

शितल गवळी बी.एस्सी.भाग३

माझी फोटोग्राफी

स्वप्नील कुंभार बी.ए.भाग३(इतिहास)

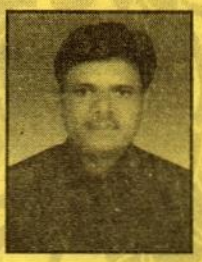

कला कौशल्य विभाग

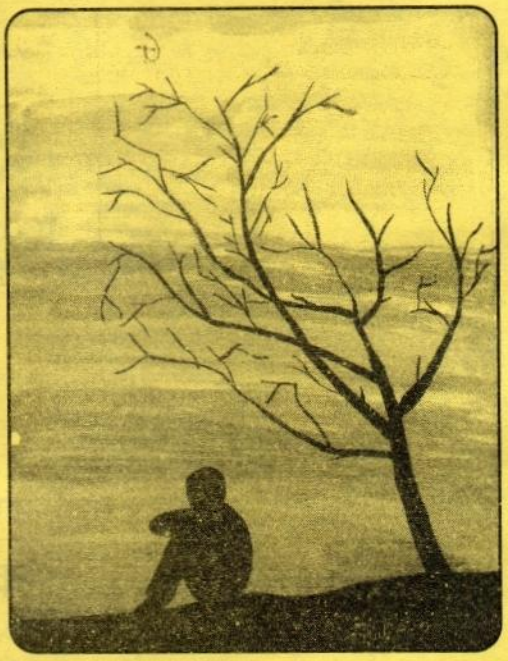

प्रा. डॉ. डी. बी. थोरबोले

कला कौशल्य विभाग

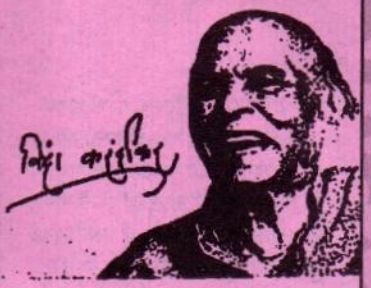

कु. अमृता प्रकाश विभुते बी.ए.भाग१

कु. शितल रामचंद्र गवळी बी.ए.भाग३

आयुष्याला द्यावे उत्तर...

असे जगावे दुनियेमध्ये, आव्हानाचे लावुन अत्तर,
नजर रोखुनी नजरेमध्ये, आयुष्याला द्यावे उत्तर..

नको गुलामी नक्षत्रांची, भीती आंधळी ताऱ्यांची,
आयुष्याला भिडतानाही, चैन करावी स्वप्नांची..

असे दांडगी इच्छा ज्याची, मार्ग तयाला मिळती सत्तर,
नजर रोखुनी नजरेमध्ये, आयुष्याला द्यावे उत्तर..

पाय असावे जमिनीवरती, कवेत अंबर घेताना,
हसू असावे ओठांवरती, काळीज काढुन देताना..

संकटासही ठणकावुन सांगावे, आता ये बेहत्तर,
नजर रोखुनी नजरेमध्ये, आयुष्याला द्यावे उत्तर..

करून जावे असेही काही, दुनियेतुनी या जाताना,
गहिवर यावा जगास साऱ्या, निरोप शेवटचा देताना..

स्वर कठोर त्या काळाचाही, क्षणभर व्हावा कातर--कातर,
नजर रोखुनी नजरेमध्ये, आयुष्याला द्यावे उत्तर...

कवी : विंदा करंदीकर

प्रा. डॉ. तातोबा बदामे
मराठी विभाग (सिनिअर विभाग)

अनुक्रमणिका

सिनियर विभाग

पद्य –

१.	वृक्षसंवर्धन	कु. योगिनी रविंद्र पाटील-बी.एस्सी.भाग३
२.	विज्ञान शाप की वरदान	कु. सारिका राजाराम भाट-बी.एस्सी.भाग१
३.	जवान	कु. आश्विनी माणिक कांबळे-बी.ए.भाग३
४.	बालपण	कु. प्रियांका महादेव साखरे-बी.एस्सी.भाग३
५.	स्त्री	कु. अनुपमा अशोक भुसारी-बी.एस्सी.भाग३
६.	आई	कु. आक्षता सुरेश माईनकर-बी.ए.भाग१
७.	आई	कु. सोनाली विष्णू कदम-बी.ए.भाग१
८.	आयुष्या तुच सांग...	कु. पूजा केशव माळी-बी.ए.भाग२
९.	साथ	विशाल प्रल्हाद कांबळे-बी.ए.भाग१
१०.	नातं मैत्रीचं	कु. आक्षता सुरेश माईनकर-बी.ए.भाग१
११.	आई, जाते गं मी...	कु. रेखा अजित कांबळे-बी.ए.भाग२
१२.	मैत्री	कु. अनुपमा अशोक भुसारी-बी.एस्सी.भाग३
१३.	स्वातंत्र्य मिळवून देण्यासाठी	कु. प्रणाली दगडू खाडे-बी.एस्सी.भाग२
१४.	अपयश	उमेश शिवपूजे-बी.एस्सी.भाग३
१५.	आयुष्याच्या शेवटी	उमेश शिवपूजे-बी.एस्सी.भाग३
१६.	आयुष्य हे असच असतं...	कु. वर्षा संभाजी पाटील-बी.ए.भाग३
१७.	धन आणि जीवन	कु. वर्षा संभाजी पाटील-बी.ए.भाग३
१८.	चारोळी	कु. शुभांगी कुंडलिक कापसे-बी.ए.भाग२
१९.	अडगळ...	कु. सुवर्णा महादेव कदम-बी.एस्सी.भाग२
२०.	आई	कु. शुभांगी कुंडलिक कापसे-बी.ए.भाग२
२१.	शादी डॉट कॉम.	कु. शुभांगी कुंडलिक कापसे-बी.ए.भाग२
२२.	उपकार	कु. सोनाली विष्णू कदम-बी.ए.भाग१
२३.	नशीब	कु. शुभांगी पोपट नांगरे-बी.एस्सी.भाग३
२४.	जीवन प्रवास	कु. प्रिया सुखदेव माळी-बी.ए.भाग२
२५.	उठ तरुणा...	कु. शालिनी सतिशराव खराडे-बी.कॉम.भाग१
२६.	संस्कार	कु. समृद्धी जगन्नाथ गुरव-बी.एस्सी.भाग२
२७.	एकच	कु. आक्षता सुरेश माईनकर-बी.ए.भाग१
२८.	आम्ही बी.एस्सी. वाले	कु. सुवर्णा महादेव कदम-बी.एस्सी.भाग२
२९.	कॉलेजचा निरोप घेतात...	कु. सरस्वती मनोहर पाटील-बी.एस्सी.भाग३
३०.	माई	कु. शालिनी सतिशराव खराडे-बी.कॉम.भाग१
३१.	विचारधन	कु. स्नेहल सहदेव कुंभार-बी.ए.भाग२
३२.	काय पाहिलसं...	कु. मयुरी भूपाल पाटील-बी.एस्सी.भाग३
३३.	रातराणी व तारा	कु. दिपाली नितीन ढेरे-बी.कॉम.भाग२
३४.	प्रेम	कु. दिपाली नितीन ढेरे-बी.कॉम.भाग२
३५.	जगणं खुप सुंदर आहे	कु. सोनाली विष्णू कदम-बी.ए.भाग१
३६.	मैत्री	कु. दिपाली नितीन ढेरे-बी.कॉम.भाग२
३७.	चांदोबा (बालकविता)	कु. दिपाली नितीन ढेरे-बी.कॉम.भाग२

सिनियर विभाग

गद्य –

१.	सर्व सामान्यांचा आधारवड : स्व. वसंतरावदादा पाटील (जन्मशताब्दि निमित्त विशेष लेख) (वैचारिक लेख)	कु. सुमैय्या धोंडीबा नदाफ-बी.ए.भाग३
२.	शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे : श्रेष्ठ शिक्षण तज्ज्ञ (वैचारिक लेख)	कु. सायली शंकर पाटील-बी.एस्सी.भाग३
३.	योद्धा संन्याशी : स्वामी विवेकानंद (वैचारिक लेख)	कु. फरहिन खलिकुज्जमा अन्सारी-बी.एस्सी.भाग३
४.	महिलांवरील अत्याचार जबाबदार कोण? (वैचारिक लेख)	कु. सुवर्णा महादेव कदम-बी.ए.भाग२
५.	मुकी (कथा)	कु. स्नेहल तानाजी चव्हाण-बी.ए.भाग३
६.	संघर्ष (कथा)	कु. उज्वला मारुती टकले--बी.ए.भाग३
७.	स्वयंसिद्धा (प्रवासवर्णन)	कु. अनघा पोपट पाटील--बी.ए.भाग३
८.	एक थक्क करणारा प्रवास : 'मन में है विश्वास' (ग्रंथ परीक्षण)	कु. प्रियांका महादेव साखरे-बी.एस्सी.भाग३
९.	फॅशन (माहितीपर लेख)	कु. शर्मिला भगवान देशमुख-बी.ए.भाग३
१०.	पेन्सिल (ललित लेख)	कु. प्रणाली दिलीप पाटील-बी.कॉम.भाग१
११.	अतुट नातं (ललित लेख)	कु. लक्ष्मी सुभाष पाटील-बी.कॉम.भाग१
१२.	भारताच्या गुप्तहेर संघटना व त्यांचे कार्य (माहितीपर लेख)	अक्षय तानाजी पाटील-बी.कॉम.भाग२
१३.	स्वराज्याचे शूर सेनानी : नरवीर तानाजी मालुसरे (इतिहासपर लेख)	कु. मयुरी भूपाल पाटील-बी.एस्सी.भाग३
१४.	मायावी राक्षस (ललित लेख)	कु. रक्षंदा लक्ष्मण पाटील-बी.कॉम.भाग२

वृक्षसंवर्धन

एकतरी लाव झाड मानवा
होऊ नको बेइमान ।।धृ।।
वनालाही वारा अडे,
शेतीसाठी पाऊस पडे
वृक्षालाही तोडून तोडून,
घालू नको थैमान ।।१।। मानवा...
झाड म्हणजे जीवन असे,
तुला भाबड्या समजे नसे
शुद्ध हवा सोडून, देई
आम्हा जीवनदान ।।२।। मानवा...
ऊन लागता सावली देई,
तरुखाली मानव जाई
उपकार त्याचे सांगून सांगून,
आम्हा कळे ना ज्ञान ।।३।। मानवा...
घरे बांधण्या झाडच येई,
फळे मधुर तोच देई
देई आम्हा सरपण सरपण हेची
आम्हा वरदान ।।४।। मानवा...
मग उशीर सांग कशाला
वृक्षारोपण करुया चला ।।५।। मानवा...

– कु. योगिनी रविंद्र पाटील
बी.एस्सी.भाग ३

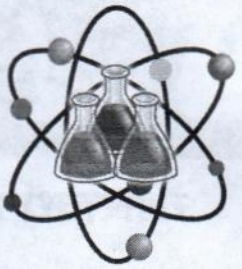

जवान

जगायला सर्वांनाच आवडतं,
लढायलाही सर्वांनाच आवडतं,
ओळखीच्या लोकांना मदत करायला
सर्वांनाच आवडते, पण
अनोळखी लोकांसाठी, देशासाठी
आपल्या जीवलगांच्या डोळ्यात
अश्रु पाहणे, कोणाला हो आवडते?
आवडते ना, आपल्या जवानांना.
दुसऱ्यासाठी जगायला
देशासाठी लढायला,
रक्ताचे नाते नसणाऱ्या, पण
आपुलकीचे नाते ऋणानुबंध असणाऱ्या
देशवासियांना मदत करायला,
घरापेक्षा देशाचे रक्षण करायला,
आणि त्यांना आवडतं,
देशवासियांचे प्राण वाचविताना
शहीद होऊन, जीवलगांच्या
डोळ्यांत अश्रु आणायला
आवडतं ना, जवानांना
देशासाठी शहीद व्हायला.

– कु. आश्विनी माणिक कांबळे
बी.ए.भाग ३

विज्ञान शाप की वरदान

चाकावरुन बैलगाडी, घोडा गेला आली गाडी,
प्रवास झालाय सुलभ आले मोटार रेल्वे आणि विमान
सांगा विज्ञान शाप की वरदान ।।
जंगलातून माणूस झोपडीत आला, झोपडीतून घरात,
आणि सुधारलयं आता सारचं जीवनमान
सांगा विज्ञान शाप की वरदान ।।
दगडावर दगड घासून केली आग,
चुलीवरच्या स्वयंपाकाची आता शेगडीवर शान,
जंगले तोडली, केली जागा, बांधल्या इमारती
लुटली निसर्गाची खान, करण्यासाठी विविध गोष्टी निर्माण
बनवले प्लास्टिक; मग आला कार्बन डायऑक्साईड
कमीचं झालयं वातावरणातून आजकाल ऑक्सिजनचं प्रमाण
सांगा विज्ञान शाप की वरदान ।।
विज्ञानानं मारलीय भरारी, घेतलीय मोठी उडानं
पण या सगळ्यात विसरलाय माणूस इतिहासाचं भान
पूर्वी नव्हता मोबाईल नव्हतं कशाचं ज्ञान
आता माणसाला नको वाटतंय संभाषण
फक्त करावं वाटतंय चॅटिंग छान,
कदाचित नकळत विज्ञानानं माणसं जवळ येऊनही
झाली फार दूर एकमेकांपासून
सांगा विज्ञान शाप की वरदान ।।

गाडीतून झालय जीवन सारं आरामदायी
पण आजकाल रस्त्यांवर अपघातांचही
वाढलंय प्रमाण
गाडीचा प्रवास वाटतोय छान
पण त्यात असणारे पेट्रोल करता येणार
नाही पुन्हा निर्माण
गाडीतून सुटतात वातावरणात धुरांचे बाण,
श्वास घेण्यासाठी सुद्धा माणूस होऊन
बसलायं हैराण
सांगा विज्ञान शाप की वरदान ।।
एक काम दहा जण होते पूर्वी करत
तेच काम करते आज एकचं मशीन
आणि आज आत्महत्येचा विचार करतोय
बेरोजगार तरूण,
तुम्हीच सांगा विज्ञान शाप की वरदान ।।
एकीकडे मुलाच्या हव्यासापोटी वाढतंय
लोकसंख्येचं प्रमाण
दुसरीकडे काढलीय प्रदुषणानं वर मानं
मग सांगा विज्ञान शाप की वरदान ।।

कु. सारिका राजाराम भाट
बी.एस्सी.भाग १

बालपण

ओझरल्या स्वप्नांची सुरेख पहाट
झाली होती जागी आता,
निघून गेले ते दिवस आणि
राहिल्या होत्या त्या आठवणी आता
कागदाची नाव होती
पाण्याचा किनारा होता
मित्रांचा सहारा होता
खेळण्याची एक मस्ती होती
मन हे वेडे होते
कल्पनेच्या दुनियेत जगत होते
कुठे आलो या समजूतदारीच्या,
मोठ्यांच्या जगात
यापेक्षा ते भोळे,
बालपणच सुंदर होते.

कु. प्रियांका महादेव साखरे
बी.एस्सी.भाग ३

स्त्री

ती म्हणजे जणू प्राजक्ताचा केसरी देठ शोभणारी,
जी साऱ्या धवलविश्वाला सुगंधीत ठेवणारी,
ती म्हणजे स्वराजाचा धडा शिकवणारी जिजाई,
ती म्हणजे विद्येसोबत नांदणारी नारायणी,
ती म्हणजे रणांगणांतील चंडी,
कधी रूद्र, तर कधी महाप्रतापी झाशी,
तीच इदिरा, बुलंद भारताचे स्वप्न पाहणारी,
अन् तीच लता, कोकिळेचे गाण गाणारी,
ती म्हणजे मदर तेरेसा, समाजकल्याणासाठी झटणारी,
ती म्हणजे सरोजिनी, स्वातंत्र्यासाठी लढणारी
या तिच्या रुपांना असेल माझा कोटी-कोटी प्रणाम,
तिच्या जन्माचे स्वागत करुन,
तुम्हीही जिंका जीवनाचे ईनाम!!!

कु. अनुपमा अशोक भुसारी
बी.एस्सी.भाग ३

आई...

आई असते एक फुलाची कळी
सतत उमलत राहून सुगंध
दरवळत ठेवणारी,
आई असते क्षमेची मुर्ती
आपल्या मुलांचे अनेक
अपराध पोटात घालणारी,
आई असते एक सावली
सतत सोबत राहून
मार्ग दाखवणारी,
आई असते परोपकारी
स्वत:साठी न जगता
इतरांसाठी जगत राहणारी.....

कु. आक्षता सुरेश माईनकर
बी.ए.भाग १

आई....

आयुष्य जगण्याची एक आशा आहेस तू
आयुष्य जगायला शिकवणारी नवी दिशा आहेस तू
संकटांना सामोरे जाण्याची शक्ती आहेस तू
त्यांचा सामना करण्याची जिद्द आहेस तू
यशाचा मार्ग दाखवणारा ध्यास आहेस तू
यशाच्या मार्गावर पोहोचण्याचा श्वास आहेस तू
आयुष्याच्या वाटेवर चालण्याची आस आहेस तू
चूकलेल्या वेळी सावरणारा श्वास आहेस तू
म्हणूनच सर्वांना अभिमानाने सांगेन की,
माझी आई आहेस तू...

कु. सोनाली विष्णू कदम
बी.ए.भाग १

आयुष्या तुच सांग....

हृदयात वेदनांचा पुर वाहतोय
पणं त्या आठवुन
रडायलाही वेळ नाही...
परक्यांची जाणीव कशी असेल जर इथे आपल्याच,
आयुष्यात पुढे जाण्यासाठी चाललेल्या
या संघर्षात जरा मागं वळून
पहायलाही वेळ नाही...
अरे आयुष्या. तुच सांग
धावपळीच्या या काळात
जगण्यासाठीच आज वेळ नाही?...

कु. पुजा केशव माळी
बी.ए.भाग २

साथ

हवी आहे साथ मला तुझी
जशी सागराला सरिताची
सरिताला ओढ्याची
अन् ओढ्याला रिमझिम पावसाची
तशी मला तुझी ।।१।।
हवी आहे साथ मला तुझी
जशी फुलपाखराला फुलाची
फुलाला रंग सुगंधाची
अन् या साऱ्यांना सच्च्या प्रेमाची
तशी मला तुझी ।।२।।
हवी आहे साथ मला तुझी
पाहतोय वाट मी तुझी
जसा चातक पावसाच्या थेंबाची
गरज त्याला तहान भागवण्याची
तशी मला तुझी
हवी आहे साथ मला तुझी ।।३।।

विशाल प्रल्हाद कांबळे
बी.ए.भाग १

नातं मैत्रिचं....

नातं असतं मनाशी मनाचं
नातं असतं भावनेशी भावनेचं
जे नातं असतं पाकळीचं फुलाशी
जे नातं असतं स्पंदनाचे हृदयाशी
ते नातं असावं तुझं माझ्याशी
आपलं ही एक नातं आहे
या नात्याची तुलाही अजून ओळख नाही
तुला भेटण्याची तुलाही अजून ओळख नाही
तुला भेटण्याची मला ओढ का लागावी
याचा अर्थ मला आजूनही कळाला नाही
तरी ही माझं मन मला सांगतयं
माझ नातं असावं तुझ्याशी
जसं असतं दिव्याचं
त्याच्या ज्योतीशी
चंद्राचं त्याच्या कोरीशी
तेच नातं असावं माझं फक्त तुझ्याशी.....

कु. आक्षता सुरेश माईनकर
बी.ए.भाग १

आई, जाते गं मी...

मनात माझ्या आठवणी घेऊन
तुझ्या मायेची छाया घेऊन
माझ्या घराला सोडुन
आई जाते गं मी...
घर तुझं पाहुण्याने भरते
घरात आनंदाचा क्षण आणुन
शेवटी निरोप देऊन
आई जाते गं मी...
नव्या घराची आशा आहे
पण...जुन्या घराच्या आठवणी
मनात माझ्या साठवून
आई जाते गं मी...
आई एवढं प्रेम केलसं
पण एका अनोळख्यासाठी
मला तू परकं केलसं
तरीसुद्धा आनंदाने
आई जाने गं मी...
माझ्या कुटुंबाला सोडताना
डोळ्यात येत गं पाणी
पण...जगाच्या रितीसाठी
आई जाते गं मी...
माझ्या घरी सुखी राहीनं गं मी
अजून तुला खूप काही बोलायचय
पण...आई आता फार काही बोलत नाही
सगळ्यांना सोडून आता सासरी
जाते गं मी.....

कु. रेखा अजित कांबळे
बी.ए.भाग २

मैत्री

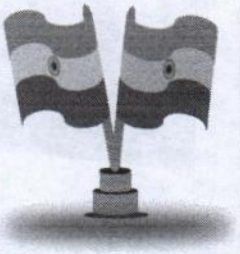
रणरणत्या उन्हातून चालताना सावली देते ती मैत्री,
काट्याच्या रस्त्यावरुन जाताना फूल बनून पावलांना जपणारी ती मैत्री,
शिशिराच्या पानगळतीला वसंताची नवी पालवी फुलवणारी ती मैत्री
स्वत:च्या अपयशातही मैत्रीच्या यशाचे कौतुक असणारी ती मैत्री,
येणाऱ्या प्रत्येक वादळाला तोंड देताना मूळ टिकवून ठेवणारी ती मैत्री,
सागराच्या लाटांतही हात गच्च पकडून पाण्यात भिजणारी ती मैत्री,
दु:खाच्या अश्रूना सुखामृत पाजवणारी ती मैत्री,
ही मैत्री असतेच अशी जगावेगळी, जिथे भेटतात अनेक यात्री,
पण फारच कमीजणांची मनाला पटते खात्री.

कु. अनुपमा अशोक भुसारी
बी.एस्सी.भाग ३

स्वातंत्र्य मिळवून देण्यासाठी....

''देह झिजवले कित्येक नेत्यांनी
आपल्याला स्वातंत्र्य मिळवून देण्यासाठी.....
घर-दार सोडले,
तुरूंगवासही भोगला
सावरकर आणि चंद्रशेखर
आझादांनी.
स्वातंत्र्य मिळवून देण्यासाठी.....
संयम पाळून संविधान लिहले
आणि महाडचे पाणी चाखवले,
बहुजनांना त्या आंबेडकरांनी
स्वातंत्र्य मिळवून देण्यासाठी.....
वस्त्र त्याग केला,
महान राष्ट्रपिता
महात्मा गांधीजींनी
स्वातंत्र्य मिळवून देण्यासाठी.....

त्या लहानग्या
जिजाऊच्या मावळ्यांनी,
दिले धडे गनीमीकाव्याचे
मावळ्यांना शिवरायांनी
स्वातंत्र्य मिळवून देण्यासाठी.....
सार्वजनिक गणेशोत्सवही साजरे केले,
आणि एकता व बंधुता साधली
लोकमान्य टिळकांनी
आपल्याला स्वातंत्र्य मिळवून देण्यासाठी.....''

कु. प्रणाली दगडू खाडे
बी.एस्सी.भाग २

अपयश

लागली होती यशाची चाहुल....
आता साद कोण घालेल का?
परकं केलं आपल्यांनी
त्यांच्या परतीची वाट कोण दाखवेल का?
नाही सहन होत दुरचा प्रवास.....
मैत्रीचा अर्थ कोणी सोंगेल का?
यश आलं तेव्हा खूप पाठीशी होते....
आता अपयश आलं....
सांत्वन कोणी करेल का?

पुन्हा आलेलं अपयश पाहून खूप रडू आलं.....
जीव झाला नकोसा अंग ओलचिंब झालं.....
सावरलं आईनं मला आता उठून उभा राहिलो आहे.....
पण भिती वाटते.....
कारण मनातून पुरता खचलो आहे
आता मला जिंकायच आहे एवढच लक्ष्य आहे....
मरण्याअगोदर थोडं हसत हसत जगायच आहे.....

उमेश शिवपुजे
बी.एस्सी.भाग ३

आयुष्याच्या शेवटी

आयुष्याच्या शेवटी खुप जगावंस वाटतं आहे.....
आपलं बालपण तरुणपण डोळ्यांसमोर येत आहे.....
मुलांची बोलणी आता रोजचीच झाली.....
नातवांची किलबिल कानी ऐकू आली.....
जगापुढे आता कोणतंच लक्ष्य नाही राहिलं.....
उरलं-सुरलं आयुष्य मातीत मिळालं की बास झालं.....
मुलगा I.A.S. आहे सांगायला छाती गर्वानं फुगते....
पण पोटचं पोरगं आपल्याला बोलते तेव्हा मान खाली झुकते....
नाही वागलो आम्ही आमच्या वाडवडिलांशी असं.....
मग आमच्या पदरी इतकं हाल कसं.....
मेल्यानंतर का होईना आम्हाला सुख मिळेल का?
ज्याचं प्रेम हवं होतं ते मरणानंतर तरी मिळेल का?

उमेश शिवपुजे
बी.एस्सी.भाग ३

आयुष्य हे असचं असतं...

आयुष्य हे असंच असतं
आनंद खूप कमी असतो, पण दु:ख मात्र खूपच असतं
अशा काही आपल्या आयुष्यात घटना घडतात की,
आपल्याला सांगायला कोणी नसते.
आयुष्य मात्र खूप कमी काळ माणसाच्या आनंदाला
प्रतिसाद देते
प्रत्येक वळणावर आपल्याला कोणीतरी भेटत असतं
संकटातून अलगद बाहेर काढणारं,
मग आपल्याला वाटत आयुष्य हे असचं असतं,
फुलणाऱ्या कळीसारखं, नंतर फुलासारखं
आयुष्य हे असच असतं....

धन आणि जीवन

धनाने विद्या मिळेल, पण विवेक मिळणार नाही
धनाने सुंदर पत्नी मिळेल, पण खरे प्रेम मिळणार नाही
धनाने चष्मा खरेदी करता येईल, पण दृष्टी नाही
धनाने सुंदर बंगला घेता येईल, पण मानसिक समाधान मिळणार नाही
धनाने स्वादिष्ट अन्न मिळेल, पण भूक मिळणार नाही.

कु. वर्षा संभाजी पाटील
बी.ए.भाग २

चारोळी...

ज्यांच्यासाठी डोळ्यात पाणी यावे,
अशी माणसे आयुष्यात खूप कमी भेटतात,
आणि ती जेव्हा भेटतात तेव्हा,
डोळ्यात पाणी येऊ नये
याचीच जास्त काळजी घेतात.

कु. शुभांगी कुंडलीक कापसे
बी.ए.भाग २

अडगळ...

घरांघरांच्या कोपऱ्यांमध्ये कुठेतरी दडलेली...
पुर्वजांच्या इतिहासाची...
आजीच्या प्रेमाची...
आणि, खचाखच भरलेल्या सामानाची...
असते जिथे मरगळ,
अडीनडीच्या गरजा वेळेवर पुर्ण करणारी,
जखमांवरच्या रक्तांवर चिंधी बांधणारी,
कडाक्याच्या थंडीमध्ये ऊबेची गोधडी पांघरणारी,
मनामधल्या भूतकाळातील आठवणींवर,
हळूवार फुंकर घालणारी,
जुन्या आठवणींनी डोळ्यांच्या कडा पाणावणारी,
असतेच घरात कुठेतरी अडगळ.
'स्टोअर रूम' या बदलत्या नावाने
झाली थोडीशी विरळ
ती विरळ होता होता
अडगळ झाली माणसेच प्रेमळ!
जुन्या वस्तुंची अडगळ होती जागा
नव्या संस्कृतीने सैल झाला नात्यांमधला धागा
आणि वडीलधाऱ्यांचा अडगळ म्हणून केला सुरु त्रागा!
वृध्दाश्रमाची वाट न घ्यावी ही अडगळ
तर असते वात्सल्यरुपी संस्काराची ओंजळ
क्षणभरही न व्हावी माणसं कधी अडगळ
अडगळ झाली जरी ती,
वेळप्रसंगी मन घेते जिथे शोध
ती असते एक अडगळ,
सामानाची वा माणूसकीची
अमुल्य ठेव असते अडगळ!

कु. सुवर्णा (स्वर्णा) महादेव कदम
बी.एस्सी.भाग २

आई

पहाटेचं उठून
देवाच्या फोटोकडं बघून
अंथरुण गुंडाळून
चूल पेटवून, आंघोळ उरकायची
चुलीवर चहा ठेवून
भाकर बडवायची!...
चहाचं दोन घोट घेऊन
भाकर गुंडाळून
कामाची वाट धरायची!...
दिसंबर राबराब राबून
खालेल्लं दोन घास
कदी खाल्लं, कळायचं नाय
सांच्याला परत येवून
सकाळचंच चहाचं पाणी ऊन करुन
पिऊन टाकयचं...
भात चुलीवर ठेवून
राकुंडी लावीत
गतकाळच्या गोष्टी आठवीत
डोळं पाणावून, गप्प बसायचं...
खरपूस भाताच्या वासावर
भानावर येऊन, डोळे पुसीत
ताट पुढ्यात घेऊन
दोन घास खाऊन टाकायचं...
अंगाचा शीण घालवायचा
म्हणून तिथचं आडवं पडायचं
परत, पहाटचं रडगाणं, तसचं सुरु रहायचं
आयुष्य आहे तोवर
असचं जगत रहायचं
असचं जगत रहायचं....!

शादी डॉट कॉम लग्नापूर्वी

तो– हुश्श! किती वाट पाहत हातो या क्षणाची
ती– मी जाऊ का निघून
तो– छे गं! तसा विचारसुध्दा मनात आणू नकोस.
ती– तुझे प्रेमं आहे का माझ्यावर?
तो– अर्थातच
ती– तु माझी कधी फसवणूक तर करणार नाहीस ना?
तो– नो नेव्हर! असा विचार तरी तुझ्या मनात कसा येतो?
ती– तु मला सुखात ठेवशील ना...
तो– हो, तर!
ती– तु मला मारहाण करशील?
तो– अजिबात नाही. मी त्या प्रकारचा पुरुष नाही.
ती– मी तुझ्यावर विश्वास ठेवू शकते का?
तो– हो
ती– आ हो
आता लग्नानंतर काय होते हे जाणून घेण्यासाठी हा संवाद खालून वर वाचत जा.....

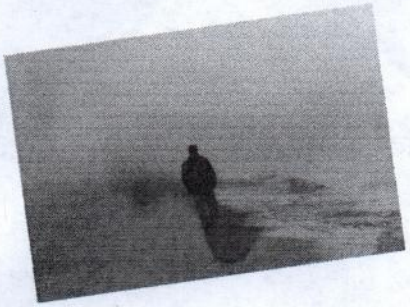
कु. शुभांगी कुंडलीक कापसे
बी.ए.भाग २

उपकार

सांग ना सख्या कसे फेडू तुझे उपकार
गरीबांचा कोण मित्र किंवा वाली नसतो
त्यात तू माझा सखा झालास, आणि
आयुष्यातील एकाकीपणा तू दूर केलास
सांग ना सख्या...
पहिलीच्या वर्गात तुझी आणि माझी
एका भांडणाने भेट झाली
त्यात तूच मोडत घेतलस
अन् मैत्रिचा हात पुढे केलास
सांग ना सख्या
दिवाळीच्या वेळेला
सर्वजण फटाके वाजवायचे
आणि मी घाबरुन एका कोपऱ्यात बसायचे
तू साहस दाखवलेस आणि
माझ्यातला भित्रेपणा तू दूर केलास
सांग ना सख्या...
वर्गात परिक्षेची फी नसायची
तर तू तुझी फी माझ्या नावे भरायचास
का एवढे तू माझ्यासाठी करायचास
सांग ना सख्या...
आयुष्यात जेथे-जेथे कमी पडले
तेथे-तेथे खऱ्या मित्रासारखा
तूच उभा राहिलास
का सारे तू माझ्यासाठी करायचास
सांग ना सख्या...
शाळेच्या सहलीला सर मला
नाही म्हणायचे
तूच पुढे घालून मला न्यायचास
सारे ठिकाण फिरून तू मला दाखवायचास
आणि वरुन म्हणायचास
काही कमी पडून देत नाही तूला
सांग ना सख्या...
चांगल्या नोकरीवरही मी लागले
ही बातमी सांगायला मी तुझ्यापाशी आले
आणि सुखाचा पारा तू नाहीसा केलास
तू मला पोरके करून गेलास
सांग ना सख्या....
लहानपणापासून तूला ब्लड कॅन्सर होता
हे तू माझ्यापासून लपवलेस
अपंग मुलीचे दुःख तू वाटून घेतलेस
स्वतःचे दुःख तू पोटात ठेवलेस
एवढे शहारपण आले कुठून तुझ्यात
सांग ना सख्या....

कु. सोनाली विष्णू कदम
बी.ए.भाग १

नशीब

त्यानं काम केलं दिवसभर
आणि श्रमला रात्रभर.
त्यानं मौजमजा सोडली
आणि सोडलं काही गोष्टींचं सुख.
त्यानं अवघड पुस्तकं वाचली,
नव्या गोष्टी आत्मसात केल्या,
आणि पुढे मुसंडी मारली,
यशस्वी होण्यासाठी.
त्यानं उदंड कष्ट घेतले,
आत्मविश्वासानं आणि धैर्यान
तो पुढे झेपावत राहिला
आणि जेव्हा तो यशस्वी ठरला,
तेव्हा लोक म्हणाले–
नशीबवान आहे तो !

कु. शुभांगी पोपट नांगरे
बी.एस्सी.भाग ३

जीवन प्रवास

जीवन जगताना खूप काही सहन कराव लागतं
एखादी गोष्ट मिळाली नाही म्हणून
दु:ख व्यक्त करायच नसतं
तर ती मिळविण्याचा प्रयत्न करायचा असतो
आणि एखादी गोष्ट मिळाली की,
त्याचा अतिरेक कधी करायचा नसतो
ती गोष्ट मिळाली म्हणून गप्प
कधी बसायच नसतं
सतत प्रयत्नशील रहायचं असतं
देवाकडे मागतानाही नेहमी दुसऱ्यांसाठी
काहीतरी मागायचं असतं
कारण दुसऱ्यांच्या आनंदामध्येच
आपला आनंद असतो
हे कधी विसरायच नसतं
आपल्याकडे विचार केला तर सर्वकाही असतं
आणि आपल्याला जेव्हा वाटत की
आपल्याकडे काहीच नाही
तेव्हा आपण एखाद्या अपंग व्यक्तिकडे
पहायच असतं
तेव्हा आपल्याला जाणवेल की
आपल्याकडे तर सर्वकाही आहे
मग त्यातून जी प्रेरणा मिळेल ती
तुम्हाला नक्कीच ध्येयाच्या दिशेकडे नेईल
जीवन हे असच असतं
कधी सुख असते तर कधी दु:ख
सुखाचा आनंद घ्यायचा असतो
दु:खावर मात करायची असते
जीवनाचा खेळ हा आयुष्य संपेपर्यंत
असाच चालू असतो

कु. प्रिया सुखदेव माळी
बी.ए.भाग २

उठ तरुणा

उठ तरूणा जागा हो
या नव्या पिढीला सांग जरा तू
सुर्योद्य कसा करायचा आणि चंद्रोद्य कसा करायचा.

सत्याच्या मार्गावरुण जाताना
साथ असावी धर्म–कर्माची
सहज सोपे होते आता
अंधार या जगातील दूर करण्यास.

तू नाही बनू शकत शिवबा, तू नाही
बनू शकत विवेकानंद, तू नाही बनू शकत लोकमान्य,
तू नाही बनू शकत असे अनेक थोर पुरुष,
तू होशील नवा चेहरा त्या सर्वांचा
ज्यांनी इतिहासात महान कार्य केले.

यासाठी तुला त्यांचे आचरण
आपल्या ठायी ठायी
आत्मसाथ करावे लागेल.

या नव क्रांतीच्या मार्गावरती
अंधाराचे जाळे सामावलेले असेल
अनेक प्रकारचे काटे या मार्गावरती
येतील पण तू न डगमगता
पुढेच जात राहा.

तुला मार्गदर्शन करण्यासाठी
थोर विचार आणि
क्रांतीच्या मशाली कामी येतील

वाट खडतर आहे परंतु,
भविष्य उज्वल होणार यातुन
ही धरीत्री पाप मुक्त होईल आणि
नविन सृष्टीचा जन्म होईल.
सौख्य, सुख, शांती, समाधान सर्व
आनंद सामावलेला असेल त्यात.

कु. शालिनी सतिशराव खराडे
बी.कॉम.भाग १

संस्कार

उत्सव वाङमयाचा येती
घेऊन ज्ञानाची भर
चटक मटक लेखनासोबत
हाती येते संस्कार ।।

लेख, कविता वाचण्याचा
असतो मनोमनी छंद
हास्य. विनोद, वात्रटिकांनी
मिळे मनाला आनंद ।।

साहित्यीकांची मांदियाळी
नव्याने भेटते अंकात
दर्जेदार साहित्याने
भर पडते ज्ञानात ।।

लेखांची वैविध्यता
असे वैशिष्ट्य अंकाचं
सर्वानाच व्यक्त होण्याचं
व्यासपीठ आपल्या हक्काचं ।।

बापुजींच्या नगरीत
उधळे ज्ञान साहित्यांचे
संस्कार जपून ठेवा
स्वामी विवेकानंदांचे ।।

वर्षानुवर्षे झळकत राहील
परंपरा या अंकाची
भर पडत राहू दे
अशाच साहित्यीकांची ।।

वसा जपावा साहित्याचा
हीच एक अपेक्षा
पुढील संस्कार अंकास
माझ्या लाख-लाख शुभेच्छा ।।

कु. समृध्दी जगन्नाथ गुरव
बी.एस्सी.भाग २

चारोळी...

कुणी विचारलं आयुष्यात
काय गेलं आणि काय मिळालं,
सरळ सांगा की, जे गेलं
ते कधीच माझं नव्हतं
आणि जे मिळालं ते देवानं
माझ्यासाठीच ठेवलं होतं.

कु. शुभांगी कुंडलीक कापसे
बी.ए.भाग २

एकच.....

एकच चहा तो पण कटिंग....
एकच पिक्चर, तो पण टॅक्स फ्री....
एकच साद, ती पण मनापासून.....
अजून काय हवे असते मित्र–मैत्रिणींकडून.....?

एकच कटाक्ष, तो पण हळूहळू.....
एकच होकार, तो पण लाजून
एकच स्पर्श, तो पण थरथरुन
अजून काय हवे असते प्रियेकडून.....?

एकच भूताची गोष्ट, ती पण रंगवून....
एकच श्रीखंडाची वाटी, ती पण आर्धी तोडून....
एकच जोरदार धपाटा, तो पण शिवी हासडून
अजून काय हवे असते आजीकडून.....?

एकच मायेची थाप, ती पण कुरवाळून.....
एकच गरम पोळी, ती पण तूप लावून
एकच आर्शिवाद तो पण, डोळ्यात आसवे आनून
अजून काय हवे असते आईकडून.....?

एकच कठोर नकार स्वैराचाराला, तो पण हृदयावर दगड ठेवून....
एकच सडेतोड उपदेश, तो पण घोगऱ्या आवाजातून....
एकच नजर अभिमानाची, ती पण आपली प्रगती पाहून...
अजून काय हवे वडीलांकडून.....?

सगळ्यांनी खूप दिले, ते पण न मागून.....
स्वर्ग जणू मला मिळाला, तो पण न मरुन....
फाटकी ही झोळी माझी, ती पण वाहिली भरुन.....
अजून काय हवे आहे मला आयुष्याकडून.....?

कु. आक्षता सुरेश माईनकर
बी.ए.भाग १

आम्ही B.Sc वाले

ना Engineering, ना Medical ला असणारे
Graduation आम्ही करणारे, आम्ही B.Sc. वाले ।।
ना आमचं कोणतं Aim
तरीही ठेवतोय Chem.
Lectures, Practicals ला वैतागलेले,
आम्ही B.Sc. वाले ।।
Lectures आम्ही करतो बंक
Journals साठी Teachers ना करतो तंग
नेहमी Enjoyment करुन
Exam ला रात्रभर जागरण करणारे,
आम्ही B.Sc. वाले ।।
Chemistry च्या Reactions घोकंपट्टी करून करून
पेपरमध्ये वेगळाच Catalyst वापरुन
नवीनच Product तयार करणारे,
आम्ही B.Sc. वाले ।।
गुलाब कोणाला द्यायचं किंवा कितीला विकायचं
या विचाराचे ना Art वाले, ना Commerce वाले
गुलाबाची Family आणि Chromosomes पडताळणारे,
आम्ही B.Sc. वाले ।।
Zoology व Botany ठेवून
निर्जीव दगडावरचे सूक्ष्म सजीव शोधणारे
आणि Slides करुन करुन कंटाळलेले,
आम्ही B.Sc. वाले ।।
Chemistry च्या Practicals च्या
Observations वरुन Result मिळवल्यावर
Scientist झाल्याचा भास होणारे,
आम्ही B.Sc. वाले ।।
ना दिवाळीची सुट्टी, ना उन्हाळ्याची सुट्टी
लांब लांब लांबलेल्या Exams ची वाट पाहणारे,
आम्ही S.Y.B.Sc. वाले ।।

कु. सुवर्णा(स्वर्णा) महादेव कदम
बी.एस्सी.भाग २

कॉलेजचा निरोप घेताना....

कॉलेजचा निरोप घेताना प्रश्न पडतो मनाला,
हरवलेली पाखरे पुन्हा येतील का भेटायला,
खूप खेळलो, हसलो, बागडलो, अभ्यासही केला,
गेलेले ते दिवस पुन्हा येतील का सजवायला ।।

अनोळखी माणसं सुद्धा किती जवळची होतात असे,
खूप जीवाला जीव लावणारे चांगले मित्र भेटले,
प्रत्येकाला हवं असतं एक आकाश, उंच भरारी घेण्यासाठी
सर्वांचे रस्ते वेगवेगळे होणार, रोजची भेट बंद होणार,
कॉलेजचा निरोप घेताना प्रश्न पडतो मनाला,
हरवलेली पाखरे पुन्हा येतील का भेटायला ।।

आमचे ते शिक्षक, आमचा तो वर्ग, आमची ती लॅब,
आमची ती लाइब्ररी, आमचा तो रोजचा ठरलेला बैंच,
सारं काही आठवणीतचं राहणार, रोजची भेट बंद होणार,
कॉलेजचा निरोप घेताना, प्रश्न पडतो मनाला,
हरवलेली पाखरे पुन्हा येतील का भेटायला ।।

शिक्षकांनी दिलेली शिकवण, वारसा चालवू पुढे आम्ही,
नेहमीच उंचावत ठेवू सन्मान, आमच्या कॉलेजचा आम्ही,
आयुष्यात कितीही पुढे गेलो तरी सगळ्याची आठवण येतच राहील.
आमच कॉलेज P.D.V.P.College, Tasgaon
नाव नेहमी हृदयात राहील
कॉलेजचा निरोप घेताना, प्रश्न पडतो मनाला,
आठवणींतले ते दिवस पुन्हा येतील का अनुभवायला ।।

कु. सरस्वती मनोहर पाटील
बी.एस्सी.भाग ३

सर्व सामान्यांचा आधारवड- वसंतरावदादा पाटील

(महाराष्ट्राचे माजी मुख्यमंत्री व श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्थेचे माजी अध्यक्ष पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील यांच्या जन्मशताब्दि निमित्त विशेष लेख)

कु. सुमैय्या धोंडीबा नदाफ
बी.ए.भाग३

भारताच्या स्वातंत्र्यलढ्यात महाराष्ट्रातील प्रतिसरकारचे कार्य इतिहासात सुवर्णाक्षरांनी लिहावे लागेल. इतकी महानता इथल्या क्रांन्तीकारकांनी आपल्या लढावू नेतृत्वाने केली. ८ ऑगस्ट १९४२ ला मुंबईच्या गवॉलीया टॅकवर म. गांधीजीनी , ब्रिटीशांना अखेरचा आदेश दिला 'चले जाव' आणि भारतीय जनतेला निर्वाणीचा संदेश दिला. 'करेंगे या मरेंगे' म. गांधीजीच्या अभूतपूर्व घोषणेने पारतंत्र्याचा अस्त आणि स्वातंत्र्याचा अरुणोद्य, पहाणारी युवापिढी ९ ऑगस्ट १९४२ ला ब्रिटीशांनी देशातील मान्यवरांना अटक केल्यानंतर भूमिगत झाली. आणि ब्रिटीशांविरोधी त्यांनी क्रांतीचे रणसिंग फुंकले. महाराष्ट्रात नाना पाटील यांच्या नेतृत्वाखाली प्रतिसरकारची चळवळ इतकी लोकांना क्रांतीसाठी प्रफुल्लित करणारी ठरेल की, सातारा जिल्हा म्हटले की, ब्रिटीश अधिकाऱ्यांचे धाबे दणानू लागले. आजच्या सांगली जिल्ह्यात म्हणजे तत्कालिन दक्षिण सातारा जिल्ह्यात, पाच ग्रुप भूमिगत चळवळीचे नेतृत्व करीत होते. त्यापैकी सांगली गटाचे नेतृत्व मा. वसंतरादादा पाटील यांचेकडे होते. दादांनी आपल्या असिम त्यागाने, संघटन कौशल्याने ब्रिटीशाविरोधी प्रचंड लढा उभारला. दादांच्या जन्म सांगली जिल्ह्यातील पद्माळे गांवी १३ नोव्हें १९१७ ला झाला. वसंतदादा अवघे एक वर्षाचे असताना प्लेगाच्या साथीत अवघ्या दोन तासांच्या अंतराने वडील बंडूजी आणि आई रुक्मिणी यांचा मृत्यु होतो आणि दादांना, आजीच्या आणि कागलल मामांच्या सानिध्यात प्रेम सावलीत आल्या प्रसंगाला गोड मानून जगावे लागले. त्यांच्या आज्जीचा वसंतरावावर एवढा विश्वास होता की त्या म्हणत, लक्ष्मीपूजनाच्या दिवशी दोन दिवाळीत जन्मलेला वसंता काहीतरी करील आणि घरा-घरात आनंद निर्माण होईल. आजीचे हे बोल दादांनी स्वातंत्र्यानंतर लोकशाही शासनव्यवस्था आल्यानंतर महाराष्ट्राचा तीन वेळा मुख्यमंत्री म्हणून कारभार लोकाभिमुख करताना विश्वास सार्थ करुन दाखविला.

१९३० ला म. गांधीजींनी सविनय कादेभंगाची चळवळ उभारली त्यावेळी अवघ्या तेरा वर्षाच्या दादांनी गावातील तरुण पोरांना संघटीत केले. म. गांधीजीच्या कार्यात सहभाग घेतला. त्यानंतर ते १९४२ च्या स्वातंत्र्य लढ्यात सांगली संस्थानात स्वत:ची लढावू संघटना उभारली. या काळात त्यांना तुरुंगवासाची शिक्षा झाली. पण सांगलीचा जेल फोडून कृष्णामाईच्या डोहात उडी मारुन मी माझी मातृभूमी ब्रिटीशांच्या पारतंत्र्यातून मुक्त केल्याखेरीज स्वस्थ बसणार नाही, हे दाखवून दिले. वसंतदादा म्हटले की, ब्रिटीश सरकारचे धावे दणावून जात. १५ ऑगस्ट १९४७ ला देशाला स्वातंत्र्य मिळाले. १ मे १९६० ला महाराष्ट्र राज्याची भाषावार प्रांत रचनेत निर्मिती झाली. दादांनी विचार

केला जनतेला केवळ स्वातंत्र्य मिळून उपभोगाचे नाही. या स्वातंत्र्याचे सुराज्यात रुपांतर व्हायचे असेल तर समाजाशी नाळ असणारे समाज सुख-दु:खात सामील असणारे दृष्टे लोक राज्यकर्ते म्हणून पुढे यावेत, त्यांनी शासन संस्थेचे नेतृत्व करावे. म्हणून दादा, राजकारणात सक्रीय झाले.

१९७७ ते १९८५ या कालावधीत तीन वेळा दादा महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री झाले, दादांनी सहकार, कृषीउद्योग, शिक्षण क्षेत्रात काम करताना सामान्यमाणसाशी जिव्हाळ्याचे नाते जोडीत अखंडीत सदतीस वर्षे राजकारणातून समाजकारण केले. ते प्रदीर्घकाळ स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष होते. आपल्या अध्यक्षीय पदाच्या कारकीर्दीत, शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे यांनी बहुजन समाजाच्या उद्धारासाठी ''ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण-प्रसार'' या ध्येयवादाने श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था स्थापन केली. बापूजींच्या या कार्याला दादानी वरदहस्त दिला. संस्था विकसित होत असताना सत्तेचे पाठबळ बहुजनांच्या उध्दारासाठी वापरले.

वसंतदादांच्या सामाजिक जाणीवांचा केंद्रबिंदू बळीराजा होता. त्याची कृषी व्यवस्था सुधारली तरच त्यांचे जीवनमान सुधारेल आणि भारताच्या अर्थकारणाला गती मिळेल या दृष्टीने दादानी आपल्या सत्तेचा वापर शेती प्रगती आणि शेतीपुरक उद्योग व्यवस्था विकसित करण्यासाठी केला.

मानवी सुखाचा शोध सहकार चळवळ –

दादांच्या डोक्यात सहकार विषय हा अगदी लहानपणापासूनच होता. त्यांनी लोकवर्गणी काढुन ग्रामस्थांच्या सहकार्याने तासगावहून पद्माळे या आपल्या गावी जाणार रस्ता केला. नदीवर घाट बांधण्याचे कार्य सुरु केले. सहकार हाच मानवी विकासाचा केंद्रबिंदू मानून सहकारी संस्था स्थापन केल्या. पाणी प्रश्नाविषयी दादांचा अनुभव आणि प्रचंड अभ्यास होता. महाराष्ट्राच्या दुष्काळी भागापासून पंजाबमधील लिफ्ट कॅनॉलपर्यंत त्यांचा अभ्यास होता. ते प्रयोगातील, कृतीशिल नेते होते. पद्माळे गावी त्यांनी पहिली डिझेल इजिनवर उपसा जलसिंचन योजना सुरु केली. त्यानंतर अंकलखोपला दादांची स्मरण शक्ती, नेतृत्वगुण संघटन कौशल्य, समाजमनस्कता आकलन शक्ती निर्णय घेण्याची क्षमता प्रचंड असल्याने सहकार त्यांनी वाढविला. १९५२ ते १९७२ या काळात त्यांनी सहकारात प्रचंड काम केले.

शेतकरी सहकारी साखरकारखान्याची स्थापना:-

भारतातील सर्वात मोठा सहकारी साखरकारखाना त्यांनी माधवनगरला उभारला. या कमी यशवंतराव चव्हाण साहेबांनी त्यांना मोलाची मदत केली. दादांचे वैशिष्ट्ये म्हणजे शेतीच्या वावरातील बांधावर उभे राहून ऊसाच्या लागवडीपासून कापणीपर्यंत शेतकऱ्यांना सातत्याने मार्गदर्शन केले. केवळ साखर कारखाने उभारुन थांबू नका. तर जोडीला पूरक उद्योगधंदे उभारण्यास त्यांनी लोकांना प्रोत्साहन दिले. शेतीला पाणी पुरवठा व्हावा यासाठी''पाणी आडवा, पाणी जिरवा''योजना सुरु केली. ते म्हणत, मी पुस्तक वाचले नाही., पण मी माणसं वाचली, आजही मी माणसचं वाचतो.

शैक्षणिक क्षेत्रात वैद्यक व तंत्र निकेतनची

स्थापना:-

उच्चशिक्षणाबाबत महाराष्ट्रातील मुलांना परराज्यात विशेषत: कर्नाटक प्रांतात जावे लागे आणि दूर जाऊन शेतकऱ्यांच्या मुलांना शिकणे शक्य नाही. आर्थिक दृष्ट्या शेतकऱ्याला ते परवडणारे नाही. तेव्हा शेतकऱ्याची मुले शिकली तरच शेतकऱ्यांच्या आर्थिक विकासाला हातभार लागेल. तंत्रज्ञानाच्या वापराने शेतीत आधुनिकता येईल. आणि स्वातंत्र्योत्तर काळातल्या नव्या पिढीला सुराज्याचा लाभ झाल्याचा आनंद मिळेल. या हेतून विनाअनुदान शैक्षणिक संस्था स्थापन केली. आधी केले मग सांगितले या उक्तीप्रमाणे त्यांनी सांगलीजवळ बुधगाव येथे इंजिनिअरींग कॉलेज काढले. आज महाराष्ट्र वैद्यक आणि तंत्रज्ञानक्षेत्रात शैक्षणिक सुविधाबाबत आघाडीवर आहे याचे श्रेय दादांना आहे. अशा महाराष्ट्र भाग्य विधात्याच्या नावाने माझे महाविद्यालय आज शिवाजी विद्यापीठात गुणवत्तेचा कलश घेऊन स्व:ताचे वेगळेपण सिद्ध करत आहे. आमचा लौकिक वेगाने वाढला आहे. ते वसंतदादारुपी अलौकिकत्व प्राप्त झालेल्या नेत्याच्या नावामुळेच अशी माझी धारणा आहे. यावर्षी संपूर्ण महाराष्ट्रात दादांचे शताब्दिवर्ष विविध उपक्रमांनी संपन्न होत आहे, अशा जाणत्या नेतृत्वास त्यांच्या जन्म शताब्दीवर्षानिमित्त शब्दसुमने वाहून मी त्यांच्या पवित्र स्मृतीस अभिवादन करते.

■■■

माई

सर्वच तू माझे माई
नित्य वंदन करते तुजला
सर्व गोष्टींच्या कृती मध्ये
विचार करते तुझा.

एक क्षणभर दूर तुजपासून राहण्याचा
विचार मी नाही करु शकत
दूर तुजपासून असते जेव्हा जेव्हा
तेव्हा तेव्हा विचार करते तुझा.

असतेस समोर तेव्हा तेव्हा
डोळे भरुन बघत असते मी तुझ्याकडे
तुझ्या प्रत्येक बोलण्यातील शब्दाकडे
लक्ष देऊन ऐकत असते.

कधी होतेस तू नाराज माझ्यावर
कधी रागवतेस तू माझ्यावर
कधी अबोल राहतेस तू माझ्यावर
कधी त्रास करून घेतेस तू माझ्यासाठी स्वत:ला.

हे सर्व तू करताना माझे
मन व्याकूळ होते
तुला होणारे क्लेश पाहुण
हृदयाचे पाणी पाणी होते.

माई माझे माउली
झाले माझे जीवन
सार्थक जेव्हा तू
माझी आई झालीस तेव्हा

कु. शालिनी सतिशराव खराडे
बी.कॉम.भाग १

शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे : श्रेष्ठ शिक्षणतज्ज्ञ

(वैचारिक लेख)

कु. सायली शंकर पाटील
बी.एस्सी.भाग३

''कुण्या माऊलीच्या लेकरानं
दिशा दाही दिपावल्या
पाणी पिणाऱ्याही गाई
क्षणभर थांबल्या, विसावल्या !''

या कवितेच्या ओळी अगदी सार्थ ठरतात त्या फक्त 'शिक्षणमहर्षी प.पू.डॉ. बापूजी साळुंखे यांनाच.' आजचे एकविसावे शतक हे विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाने प्रगत शतक म्हणून ओळखले जाते. धावत्या युगात व्यक्तीपूजा त्याज्य मानली जाते. पण जिथं अलौकिक डोळे दिपवणारे सौंदर्य दिसते. तिथं मस्तक नम्र होणं म्हणजेच अप्रत्यक्षपणे व्यक्तीपूजाच ठरते. कोणत्याही सत्कार्याला, संकल्पनेला व चांगल्या कामाला नेतृत्वाची गरज असते. आपल्या देशाची कूस ही अशीच आहे. जिथे हजारो मोती जन्माला येतात. येथे एकापेक्षा एक अलौकिक विभूतींची आरास मांडलेली आहे. ही भूमीच अशी आहे की बघणाऱ्याला हेवा वाटेल, असूया वाटेल. ही अशी कर्मभूमी आहे जिथे मृगाच्या पावसाने अणुरेणूही केशरी सुगंधाने दरवळून जातील. याच महाराष्ट्र भूमिवरील एक महापुरूष ज्यांनी शैक्षणिक क्षेत्रात अजोड कार्य केले ते म्हणजे 'परमपूज्य डॉ. बापूजी साळुंखे.'

महाराष्ट्रातील पाटण तालुक्यातील रामापूर या गावी शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे यांचा जन्म ९ जून १९१९ रोजी एका सुसंस्कृत आणि सुशिक्षित घराण्यात झाला. त्यांचे संपूर्ण नाव गोविंद ज्ञानोजीराव साळुंखे त्यांचे आईवडील अगदी लहाणपणीच देवाघरी निघून गेले. कोवळ्या, फुलपाखरासारख्या बागडणाऱ्या वयातच त्यांचे 'मातृ-पितृ' छत्र हरवल्यामुळे ते त्यांच्या सुखापासून वंचित झाले. परंतु, असीम बुद्धीमत्ता, जिज्ञासूवृत्ती, सहनशीलता, चिकाटी या गुणांमुळे त्यांचे जीवन भविष्यकाळात सर्वस्पर्शी आणि हृद्यस्पर्शी बनले. बापूजींचे बालपण अगदी हालाखीत गेले. पण परिस्थितीच माणसाला घडविते, म्हणतात ना ते खरेच आहे. कारण याच परिस्थितीने त्यांना मोठे बनवले. गोविंदराव जसे अभ्यासू होते तसेच व्यासंगी वक्ते देखील होते. पांढऱ्या शुभ्र पोषाखात गोविंदराव वेगळे आणि उठून दिसतं, त्याचप्रमाणे वादविवादात ते नेहमीच सरस ठरत. ही त्यांची कृती-उक्ती पाहून श्री. आर. डी. पाटील यांनी सर्वप्रथम गोविंदरावांचे 'बापूजी' असे नामकरण केले आणि सर्वजण त्यांना 'बापूजी' म्हणू लागले.

कर्मवीरांनी स्थापन केलेली 'रयत शिक्षण संस्था' ही केवळ महाराष्ट्रातच नव्हे तर संपूर्ण देशात , जगात परिचित आहे. या संस्थेचा सर्वधर्मपंतियांची संस्था म्हणून नावलौकिक आहे. बापूजींनी या संस्थेसाठी गोळा केलेला गौरवनिधीचा

उच्चांक बघून कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी त्यांना सातारा येथील महाराजा सयाजीराव महाविद्यालयात शिक्षक म्हणून नेमले. बापूजी हाडाचे शिक्षक होते. शिक्षक खऱ्या अर्थाने देशाचा आधारस्तंभ असतो. जनसामान्यांचा मार्गदर्शक असतो, याची जाणीव बापूजींना होती.

तो काळ असा होता की लोक अशिक्षित होते. अंधश्रद्धा, हालअपेष्टा अशा अनेक समस्यांनी ग्रासलेले होते. सर्व सुविधा त्यांच्यापर्यंत पोहचत नव्हत्या. त्यांना जर शिक्षित बनवायचे असेल तर शिक्षिण हा एकच मार्ग लक्षात घेऊन समाज अंधश्रद्धेपासून दूर करण्यासाठी डॉ. बापूजी साळुंखे यांनी शिक्षण संस्था स्थापन करण्याचा निर्णय घेतला.

'असे गर्जुनी विद्या शिकण्या जागे होऊन झटा,
परंपरेच्या बेड्या तोडूनी शिकण्यासाठी उठा.'

असे म्हणून त्यांनी संपूर्ण समाजाला शिकण्यासाठी प्रेरित केले. श्री स्वामी विवेकानंद संस्था, कोल्हापूर ही महाराष्ट्रातील अग्रनामांकित शिक्षण संस्था 'ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार' या ध्येयवादाने प्ररित होऊन शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे यांनी इ.स १९५४ साली कराड येथे कृष्णा कोयनेच्या प्रीतीसंगमावर मुरलीधरांच्या देवळात या शिक्षणसंस्थेची स्थापना केली.

खरं तरं, बापूजींचा शैक्षणिक विचार या संस्थेच्या बोधचिन्हामध्येच आहे. संस्थेच्या बोधचिनहामध्ये पाणी, कमळ, पणती, ज्योत, प्रकाश व ॐ आहे. पाणी म्हणचे जीवन, त्याचे तरंग म्हणजे हृद्यशीलता आहे. कमळ भारतीय संस्कृतीचे प्रतिक आहे. कमळ हे निर्मल जीवन या अर्थी वापरले आहे. कमळातील पाकळ्यांवर शिक्षण हा शब्द आहे. पणती, ज्योत व प्रकाश ही ज्ञानाची प्रतिके आहेत. ज्योतीने ज्योत पेटवावी व विद्येचा प्रसार करावा ही अपेक्षा व्यक्त केली आहे. पाकळ्यांवर दोन पणत्या आहेत. पण त्यांच्या ज्योतीवर ज्ञान, विज्ञान व सुसंस्कार हे शब्द आहेत. ज्ञान, विज्ञान म्हणजे शिक्षण. * ज्योतीच्या प्रभेतून ईश्वर वाचक अक्षरांची निर्मिती आहे. सुसंस्काराची प्रभा आहे तेथे ईश्वर दर्शन होणारच!

शिक्षणाने मनुष्य ज्ञानी व्हावा, त्याचबरोबर तो सुसंस्कारी व्हावा, यासाठी शिक्षणप्रसाराचे कार्य हाती घेतले. सत्य, प्रामाणिकपणा, चारित्र्य, पिळवणूक प्रवृत्तीस आळा, त्याग, सेवा व प्रेम या मानवी गुणांचे ज्ञान शिक्षणाद्वारे व्हावे व एक सुसंस्कारक्षम नागरिक निर्माण व्हावा आणि त्यातून नीतिमान आदर्श आणि चारित्र्य संपन्न समाज निर्मिती व्हावी अशी बापूजींची अपेक्षा होती. गीता व उपनिषदे यांच्या विचारांचा, आचारांचा व उपदेशाचा मानवी मनावर संस्कार होऊन आदर्श, त्यागी, राष्ट्रप्रेमी, नीतिमान नागरिक घडावा. त्यातून सद्वर्तने, सुसंस्कारी, शीलसंपन्न समाज निर्माण व्हावा. समाजामध्ये विधायक परिवर्तन घडावे असा बापूजींच्या जीवनाचा ध्यास होता. म्हणून त्यांनी ही शिक्षण संस्था स्थापन करून शैक्षणिक विचार समाजापर्यंत पोहचविण्यासाठी प्रयत्न केला.

बापूजींचे चरित्र पाहून व त्याग, सहनशीलता आणि खडतर असा जीवनप्रवास पाहून मला सांगावस वाटतं की–

''लहरों से डरकर नौका कभी पार नही होती,
कोशिश करने वालों की कभी हार नहीं होती!''

महाराष्ट्राच्या शैक्षणिक विकासाच्या वाटचालीत श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्थेने मोलाची कामगिरी बजावली आहे. ग्रामीण डोंगराळ मागासलेल्या भागात शिक्षणाची गंगा पोहचविण्याचे कार्य डॉ. बापूजी साळुंखे आणि स्वामी विवेकानंद संस्थेने केले आहे. आज या शिक्षण संस्थेची ३७४ शैक्षणिक संकुले आहेत. याचे श्रेय जाते ते फक्त शिक्षणमहर्षी बापूजी साळुंखे यांनाच.

खरंच टाकीचे घाव सोसाल्याशिवाय देवपण येत नाही म्हणतात ना ते खरेचं आहे. पण डॉ. बापूजी साळुंखे यांच्या वाट्याला यापेक्षाही यातना सहन कराव्या लागल्या. अत्यंत हालाखीचे जीवन जगावे लागले. पण ते कधीच डगमगले नाहीत. शिक्षणापासून कोणीही वंचित राहू नये म्हणून सर्व झटले, झगडले. पण आजचा तरूण योग्य मार्गावर आहे का? हे देखील आज गरजेचे आहे. नोकरी मिळावी म्हणून सर्व विद्यार्थी भारंभार पदव्या मिळवतात. पण तो सुजाण नागरिक आहे का? या गोष्टीवर विचार करणे आज गरजेचे वाटत आहे. समाज सुशिक्षित बनत आहे पण माणसातलं माणूसपण हरवत चाललयं अशा वेळी मला आठवतात ती 'संस्कारमुल्ये.'

बापूजींना परिस्थितीची जाणीव आणि मूल्ये दोन्ही होते. सत्य, प्रामाणिकपणा, चारित्र्य, पिळवणूक वृत्तीस आळा, त्याग, सेवा व प्रेम या मानवी गुणांचा अवलंब करा. या जगात पैसा, संपत्ती सर्वकाही पुन्हा मिळेल पण चारित्र्य एकदा गमावलं तर परत कधीच मिळणार नाही. ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार या गोष्टीचा अवलंब करुन ध्येयाकडे वाटचाल करा. जगाशी प्रामाणिक असो वा नसो पण स्व:ताशी प्रामाणिक रहा. असा अनमोल संदेश डॉ. बापूजी साळुंखे यांनी आपल्या जीवनामध्ये दिला.

आज असे हे थोर महापुरुष आपल्यामध्ये नाही. परंतु, त्यांच्या कार्याचा, स्फूर्तींचा गंध-सुगंध एखाद्या फुलाप्रमाणे आज महाराष्ट्रात दरवळत आहे. अशा या अनमोल व्यक्तीने आपले जीवन दुसऱ्यांसाठी वेचले म्हणून शेवटी एवढचं म्हणावसं वाटतं-

''जगायचे असेल तर अस जीवन
जगल्यासारखं वाटल पाहिजे
दुसऱ्यांसाठी जगताना
थोड रक्त आटलच पाहिजे.''

योद्धा संन्यासी- स्वामी विवेकानंद

(वैचारिक लेख)

– कु. फरहिन खलिकुज्जमा अन्सारी
बी.एस्सी.भाग २

''तुला मानवा या ठायी ,
जन्म पुन्हा पुन्हा नाही।
बहुमोलाचे लाभले जीवन,
माणसा तू माणूस बन.''

असे वारंवार आपल्या काव्यपंक्तीतून, आपल्या हृदयातून सांगणारे महान विश्वमानव; थोर संन्यासी, आपल्या सर्वांचे प्रेरणास्थान, ज्ञानाची ज्योत प्रत्येक मानवाच्या मनात बिंबविणारे; माझ्या जीवनाचे ध्येय अगदी थोड्या शब्दात सांगता येईल, असे अवघ्या मानव मात्राला जाणीव करुन देणारे महामानव म्हणजे स्वामी विवेकानंद त्यांचा जन्म १२ जानेवारी १८६३ रोजी बंगाल प्रांतात झाला. विश्वनाथबाबू ज्यांचा पिता, भुवनेश्वरी देवी ज्यांची माता आणि सचिदानन्द स्वरुप तत्वाची साक्षात मुर्ती असलेले भगवान श्रीरामकृष्ण ज्यांचे सद्गुरु तो साऱ्या विश्वात विख्यात होऊन गेलेला नरेंद्रनाथ, म्हणजेच श्रेष्ठ राजयोगाचे भाष्यकार स्वामी विवेकानंद होत.

मुलाचा जन्म ही भारतीय कुटुंबात नेहमीच फार महत्त्वाची घटना मानली गेली आहे. भुवनेश्वरीदेवींच्या दृष्टीने मुलगा होणे ही विशेष आनंदाची गोष्ट होती, कारण चार मुलींच्या पाठीवर नरेंद्राचा जन्म झाला होता. बाल्याची सीमा ओलांडली गेली, ती नरेंद्राचे नाव शाळेत घातले त्या दिवशी बालक नरेंद्राला तो मोठा महत्त्वाचा दिवस वाटला. त्या दिवशी सकाळच्या प्रहरी दत्त कुटुंबांचे पुरोहित आले, विद्येची देवता माता सरस्वती हिची रीतसर पूजा झाली. सर्व कुटुबीय मंडळी उपस्थित होती. नरेंद्र मोठ्या उत्साहात होते; नरेंद्र शाळेत जाऊ लागले. पण त्यांची ही शाळा फार दिवस टिकू शकली नाही. कारण, असे होते की, आजुबाजूचा परिसर, आसपासचा मुलांच्या बोलण्यात येणारे शब्द ग्राम्य किंवा अशिष्ट शब्द होते. या सर्व कारणांमुळे त्यांच्या वडिलांनी त्यांच्या शिक्षणाची व्यवस्था घरीच केली. त्यांचे असे विचार होते की.....

''उडत्या पाखराला,
परतेची तमा नसावी.
नजरेत सदा नवी,
दिशा असावी.
घरट्याचे काय,
बांधता येईल केव्हाही.
परंतु, क्षितिजापलिकडे,
झेप घेण्याची मनात.
जिद्द असावी.''

नरेंद्रच्या बुध्दीचे तेज हे इतर मुलांच्या बुध्दीच्या तुलनेत वरच्या दर्जाचे होते. संगीत हा ईश्वराकडे घेऊन जाणारा सर्वांत जवळचा मार्ग असतो. म्हणून त्यांनी शास्त्रीय संगीताचे ज्ञान आपल्या आई-वडीलांकडून घेतले. अशाप्रकारे नरेंद्रांचे बालपण हे अगदी सुशिक्षित व सुसंस्कारमय

रीतीने पार पडले.

कन्याकुमारीच्या समुद्रातील शिलाखंडावर बसलेले असताना त्यांनी स्वत:च्या मनाशी काही संकल्पना केल्या, की भारताला जर महासत्ताक बनवायचे असेल तर त्यांच्यातील अशिक्षितपणा नष्ट करणे गरजेचे आहे. १० मार्च, १८९४ या दिवशी शिकागोहून स्वामी रामकृष्णांना लिहिलेल्या पत्रात स्वामीजींनी म्हटले आहे, की –''भारतापुढील जटिल प्रश्नांचा विचार करताना आणि विशेषकरुन आपल्या जनतेचे अज्ञान आणि दारिद्र्य समोर आल्यामुळे मला झोप लागत नाही. पण कन्याकुमारीच्या मंदिराच्या आणि नंतर आपल्या भारताचा अगदी कडेच्या टोकाशी असलेल्या त्या खडकावर स्वामीजी बसले असताना त्यांच्या मनात एका योजनेचे आकार घेतला. इकडे–तिकडे भटकत असलेले इतके संन्यासी आपण आहोत आणि आपण सर्वांनी लोकांना अध्यात्माचा उपदेश करायला हवा. यासाठी त्यांनी खेड्या–पाड्यात जाऊन आपल्या ज्ञानाचा प्रसार केला. लोकांना 'युवा' शक्तीचे विचार पटवून दिले. कारण, स्वामीजींचे म्हणणे होते की भारताला सुधारण्यासाठी सर्वांत महान ताकद ती म्हणजे 'युवा' पिढी होय. स्वामीजी नेहमी म्हणत की,'Unity is the strength of our nation' भारताला दारिद्र्य मुक्त बनायचे असेल तर सर्वांनी एकत्रित झाले, संघटित झाले पाहिजे. यांसाठी गावातील लोकांना त्यांनी खालील उपदेश केला, तो असा की,

''सुगंध फुलांचा घेताना
पाकळ्या त्यांच्या मोजूनका.
भाषा हृदयाची बोलताना,
शब्द त्यातील तोलू नका.''

स्वच्छता, शांतता आणि सौंदर्य यांची जोड मठ–मंदिरांना कशी असावी, याचा हा आदर्श विवेकानंदांनी घालून दिला आहे. ''योद्धा संन्यासी'' असे वर्णन विवेकानंदांचे केले जाते. पण या वीरवृत्तीच्या ऊर्जस्वल वाणीतून विवेकानंदांमध्ये तितकीच उत्कट करुणाशीलता होती. या दोन गोष्टी एकत्रित आढळत नाहीत. कुरुक्षेत्राच्या रणांगणावर उभा राहिलेल्या अर्जुनाच्या हृदयात आपल्या आप्तस्वकीयांविषयी करुणा जागी झाली, आणि त्याच क्षणी त्यांची वीरवृत्ती एकत्र नांदू शकत नाहीत, असा त्यातील अभिप्राय आहे. स्वामी विवेकानंदांनी अतिशय महत्त्वपूर्ण विचार लोकांपुढे मांडले ते असे होते की–

१) ''दिवसात तुम्हाला एकही समस्या आली नसेल, तर तुम्ही चुकीच्या रस्त्यावरुन जात आहात असे समजावे.''

२) ''जी व्यक्ती तुमच्या चेहऱ्यावर हास्य फुलवू शकते, तीच तुमच्या आयुष्याला अर्थ देऊ शकते.''

३) ''देखणेपणावर जाऊ नका, सौंदर्याला कोमेजण्याचा शाप असतो.''

या गोष्टी पार पाडत आपण आपल्या मातृभुमीचे, राष्ट्राचे संरक्षण परकीय शत्रुंपासून केले पाहिजे व त्यांना पुढील विचाराने संबोधले पाहिजे,–

''हिमालय की चोटी से,
फिर आज हमने ललकारा है।
दूर हटों ए दुनियावालों,
हिंदुस्तान हमारा है।''

विवेकानंदांची सारी दृष्टी मानवाच्या आंतरिक शक्तींना जाग आणण्यावर, त्याची आत्मबुध्दी बलवान करण्यावर, त्याला मन: शांतीचा मार्ग दाखवण्यावर आणि त्याच्या जाणिवेच्या कक्षा अधिक अधिक विशाल कशा होत जातील, यांवर

होती. यासाठी त्यांनी 'रामकृष्ण' मिशन या संस्थेची स्थापना केली.

श्रीरामकृष्ण आणि विवेकानंद यांच्या आध्यात्मिक जीवनाच्याद्वारे व्यक्त होणारा तत्वविचार, जेथे वंश, देश आणि धर्म सारे भेद मावळतात, अशा विश्वाकडे घेऊन जातो. जगातील साऱ्या मानवांत बंधुभाव जागा करण्याचा रस्ता येथे गवसतो. अशा व्यापक आणि उदार धारणेकडे घेऊन जाणारा हा मार्ग विवेकानंदांनी आपणा सर्वांसाठी खुला करून ठेवला आहे. विवेकानंदांचे श्रेष्ठत्व वर्णन करुन ठेवला आहे. विवेकानंदांचे श्रेष्ठत्व वर्णन करताना सिस्टर ख्रिस्तीननी म्हटले आहे की, " Blessed is the country where he was born, blessed are the people who were on the earth at the same time, and blessed, thrice blessed are those few She at at his Feet " याचा अर्थ असा आहे: तो देश धन्य होय जेथे विवेकानंद जन्माला आले, ते लोक धन्य होत जे त्याच वेळी या अवनीतलावर वावरत होते, आणि त्यांतीलही अगदी थोडे असे ते धन्य होत, ते त्रिवार धन्य होत की जे ज्यांच्या चरणांशी बसू शकले. याहून कोणत्या अधिक समर्पक शब्दांत या विश्वमानवाचा उज्ज्वल महिमा वर्णन करता येईल?

स्वामी विवेकानंद , एक महायात्रिक आणि विश्वमानव. भारताच्या भूमीत जन्माला आलेला नरेंद्रनाथ दत्त या नावाचा एक युवक स्वामी विवेकानंद या नावाने साऱ्या जगात विख्यात झाला. त्यांनी केलेले महान कार्य आणि अवघ्या मानवजातीसाठी दिलेले समृध्द विचारधन यांतून त्यांची जी प्रतिमा उभी राहिली, ती एक विश्वमानव आणि विश्वधर्मांचा उद्‌गाता अशी रामकृष्ण संघाच्या सर्व शाखांमधून दररोज म्हटल्या जाणाऱ्या स्वामी रामकृष्णानंदांनी रचलेल्या वंदनपर श्लोकात क्षमायाचनापूर्वक अल्पसा बदल करुन, अतीव नम्रतेने स्वामी विवेकानंदांच्या प्रणिपात करताना अखेर एवढेच म्हणावयाचे आहे :

नमः श्रीयतिराजाय विवेकान्दसूरये।
श्रीरामकृष्णशिष्याय विश्वधर्मप्रवर्तिने।।
** तत् सत्।*

विचारधन

१) खुप माणसे भेटली, आपलं म्हणणारी...
पण खुपच कमी माणसे होती
'आपलंपण' टिकवणारी
समुद्र होवून क्या फायदा...
बनायचं असेल तर तळे बना,
जिथे वाघ पाणी पितो, तो पण मान झुलवून!

२) मुक्या भावनांना तेव्हा शब्दांची गरज नव्हती,
मनातल्या समुद्राला थांगपत्त्याची गरज नव्हती
चांदण्यांच्या ओहोटीतही शब्दचंद्र अपूर्ण होता,
निदाण तेव्हा निमित्ताला कारणांची गरज नव्हती.

३) चांगली माणसे व चांगले पुस्तक या दोनच गोष्टी आपलं आयुष्य बदलु शकतात.

४) आकाशाला माझे हात टेकतील असे नाहित,
चंद्र-सूर्य साठवून ठेवीन असे डोळे नाहित,
पण तुमची मैत्री साठवून ठेवीन एवढे
मोठे हृदय नक्कीच आहे माझे

कु. स्नेहल सहदेव कुंभार
बी.ए.भाग २

महिलांवरील अत्याचार जबाबदार कोण?

(वैचारिक लेख)

– कु. सुवर्णा महादेव कदम
बी.एस्सी.भाग २

प्रत्येकाची दिवसाची सुरुवात रोज सकाळी वृत्तपत्र वाचनाने होते. सर्वांना उत्सुकता असते आजच्या बातम्या काय, नवीन घडामोडी कोणत्या, मॅच कोणी जिंकली, आज मॅच कोणाची वगैर – वगैर. सगळ्या बातम्या रोज नव्या पण एक बातमी मात्र रोजच मन सुन्न करणारी, अस्वस्थ व्हायला लावणारी. चार–पाच वेगवेगळ्या ठिकाणी घडलेल्या बातम्या तर ठरलेल्याच कुठे बलात्कार, कुठे विनयभंग, कुठे त्रासाला कंटाळून विवाहितेची आत्महत्या, कुठे दारु पिऊन पतीची मारहाण, कुठे छेडछाड रोजच ह्या अत्याचाराच्या बातम्या, रोजच होत असलेले हे प्रकार; आणि दोषी कोणाला ठरवलं जातंय तर स्त्रीलाच! 'चोर सोडून संन्याशाला फाशी' याप्रमाणेच आहे हे सगळं.

रोज वाटतं उद्याची पहाट नव्या चैतन्याची असेल काही तरी बदल घडला असेल, पण नाही आत्मविश्वासालाच अविश्वास दाखवण्याची वेळ येते, मग वाटतं,

'उजाडले म्हणू कसे
काजळले किरण पुन्हा
रात्र तीच सामोरी
हाकेवर मरण पुन्हा'.

रोज महिलांवर होणारे अत्याचार थांबणार तर कधी? पुरातन काळ बघितला तर तो सर्वोच्च काळ ठरेल त्या काळातील सीता, द्रौपदी यांना स्वयंवराचा अधिकार होता त्या मोठमोठ्या अध्यात्म चर्चेत सहभाग घेत असत त्यांना स्वातंत्र्य होतं त्यामुळे तो काळ महत्त्वाचा ठरतो पण अत्याचार तेव्हा सुद्धा होतेच आणि आजसुध्दा आजची स्त्री उपभोग्य वस्तू बनली आहे. परकियांच्या झालेल्या आक्रमणानंतर स्त्री कोणाच्या तरी आधारात आणि अधिकारात राहू लागली आपल्या संस्कृतीने तिच्या नाजुक पायात, रुढी, परंपरांच्या बेड्या ठोकल्या आणि स्त्री मुळापासून हादरली. तिची होणारी अवहेलना पाहून लोकांना मुलगीच नकोशी झाली. नंतर स्त्री साक्षर झाली, सुशिक्षित झाली आणि घराबाहेर पडू लागली. घराबाहेर पडली खरी पण समाजातील वाईट नजरांची ती भक्ष्य बनली. बसमध्ये छेडछाड, रस्त्यावर रोडरोमिओंचा त्रास, हुंडाबळी, स्त्रियांना मुलगीच झाली म्हणून मारहाण, चारित्र्याच्या संशयावरून खून कितीतरी अत्याचार सहन करावे लागतात.

२१ व्या शतकातील महिला आम्ही चारही दिशांमध्ये आज आघाडीचं नेतृत्व करतोय, अंतराळात पोहचलो, लढाऊ विमान चालवू लागलो, ऑलंम्पिकमध्येसुध्दा नाव कमावलं एकही क्षेत्र स्त्रीशिवाय राहिलं नाही; तरीही स्त्री सर्व प्रकारच्या अत्याचारांना बळी पडते आहे. याला जबाबदार आहे, आपला समाज आणि समाजमनाची प्रवृत्ती! एका मुलीला शिकवलं जातं 'मान खाली घालून जावं, असं करु नये, तसं करावं.' पण मुलांना का शिकवल जात नाही; स्त्रीचा आदर करावा, आपल्या

बहिणीला सुरक्षित ठेवण्यासाठी अगोदर आपण दुसऱ्या मुलीला संरक्षण द्यावं, बहिणीला काही त्रास झाला तर लगेच काठचा, दगड घेवून मारहाण होते; पण स्वत: मात्र कॉलेजच्या बाहेर शिट्ट्या फुंकत, कमेंट्स करत असताना त्यावेळी इतर कोणाच्या बहिणीला त्रास होत असेल याचा का विचार नाहीत करत हे भाऊ? घरातून मुलांना हे का शिकवलं जात नाही, असं करु नये म्हणून किती दिवस त्यांना वंशाचा दिवा म्हणून पाठीशी घालणार आहेत. हे जर घरातूनच मुलांना शिकवलं गेल तर छेडछाडीचा त्रास तरी कमी होवू शकेल ना! पण नाही, आपला समाज मुलींनाच दोषी ठरवत बसतो 'ती अशीच, अशीच करते म्हणून तिला असा त्रास होतो, पण रोज बसमधून जाताना सुद्धा मुलांनी जाणतेपणाने केलेला स्पर्शसुद्धा अजाणतेपणानं गप्प सहन करावा लागतो; कारण ते कोणला दिसलेलंच नसतं, दंगा करावा तर बस आहे, गर्दी आहे धक्का तर लागणारच हाच आमच्या लोकांचा विचार असतो. पर मला वाटते. बसमध्ये मुलींचा धक्का मुलींना लागत नाही. गर्दीमुळे मुलींचा स्पर्श मुलींनाच का होत नाही. नको त्या ठिकाणी असे स्पर्श आणि धक्के गर्दीचा फायदा घेवून काही लंपट प्रवृत्ती देत असतात आणि मुली ते निमुटपणे सहनही करीत असतात. कुठवर चालणार ही मुस्कटदाबी?

स्त्रियांना स्वातंत्र्य मिळून सुद्धा तिचं परावलंबी जीवन तिनं शिक्षण कोणतं हे घ्यायचं घरच्यांवर अवलंबून, तिनं नोकरी करायची की नाही, पगार काय करायचा, हेसुध्दा घरच्यांवरच अवलंबून; म्हणून कितीतरी महिला उच्चशिक्षित असूनसुद्धा नोकरी न करता गृहिणी म्हणून जबाबदारी सांभाळतात. नोकरी करणाऱ्या महिला घरातल्या जबाबदाऱ्या पार पाडून नोकरीला जातात. तिथेही त्या अग्रेसर असतात दिवस भराच्या थकव्यानंतर त्यांची चिडचिड होते. तर ती अशीच का करते? म्हणून चारित्र्याचा संशय आणि त्यातून तिची एकतर आत्महत्या नाहीतर खून आणि खूनाच नाव आत्महत्या. विचार आमचे तेच, त्याजभोवती फिरणारे आणि निषेध म्हणून जाळपोळ, मारामारी, कडकडीत बंद पण त्यांच्या कुठे लक्षात येतंय ते रेशीम किड्यासारखं स्वत:च विणलेल्या विजारांच्या कोषात अडवून मरताहेत ते. आपण अविश्वासाने अत्याचार करायचे आणि आपणच निषेध करायचा पण विचार बदलायचा नाही. याबाबतीत सगळे एका माळेचे मणी. इथे समाजमन दोषी नाही का?

अलिकडे रोज एक बलात्काराची घटना ऐकायला मिळते. नाराधम श्वापदांनी अगदी पाच-सहा वर्षांच्या बालिकांनासुध्दा सोडलं नाही असली त्यांची वासनांध प्रवृत्ती, पुरुषप्रधान संस्कृतीत त्यांच कोणी काही बिघडवू शकत नाही, हा त्यांचा पुरुषी अहंकार पण त्यांना कोण सांगणार की, पुरुषांचा पराक्रम अबलांच्या रक्षणासाठी असतो. वाढती व्यसनाधीनता मोठ्याप्रमाणात अत्याचारांना कारणीभूत ठरते आहे. कोपर्डीतील निर्भया बळी गेली ती दारूच्या नशेतच! बाजारात सहज उपलब्ध होणारी दारु आणि माणसातील श्वापद जागे करणारी कामोत्तेजक औषधे जाहिराती करुन करुन विकली जातात, यांच्यावर का बंदी येत नाही? यामुळे कितीतरी स्त्रिया अत्याचारांना बळी पडत आहेत. बऱ्याचशा घटनांमध्ये सूड घेण्याची भावना असते 'तू तक्रार का केलीस?' आणि पुन्हा काळजाचा थरकाप उडवणारी घटना घडते आणि स्त्रीच आयुष्य उद्ध्वस्त, बरबाद होते. आणि सुपरस्टार सलमान खान सुद्धा वजन उचलल्याने येणाऱ्या शारीरिक थकण्याची तुलना बलात्काराशी करतो. कोपर्डीतील घटना पाहून तरी त्याच्या लक्षात आलं असेलच ना. बलात्कार त्यापेक्षा कैकपटीने भीषण असतो.

सगळ्या घटनांमध्ये इतकी हिंमत या नराधमांमध्ये कोठून येते? याचे कारण पैशाचा, संपत्तीचा माज, यंत्रणा वाकवण्याची ताकद असल्याचा अहंकार आणि आपले कोणीही, काहीही वाकडे करु शकत नाही हा अहंगंड.

आपल्याकडे न्याय देण्यात होणाऱ्या दिरंगाईमुळेही असे आरोपी निर्ढावतात. कोपर्डीतील आरोपींना फाशीची शिक्षा झाली असली तर कदाचित माळवाडीतील दुर्घटना घडलीच नसती. अशाप्रकारे न्याय देण्यात दिरंगाई म्हणजेच न्याय नाकारणे होय. खरं तर अशा नराधमांना, राक्षसांना वकील मिळणे म्हणजेच आमच्या स्त्रीत्वाचा अपमान वाटतो. या राक्षसी प्रवृत्तीच्या लोकांना कठोर शिक्षा होत नाही, पिडितेला न्याय मिळत नाही., कोर्टात खटले फास्ट ट्रॅक चालत नाही म्हणून नराधमांना वाव मिळतो आणि परत परत त्याच घटना घडतात.

सर्व आत्याचारांना महिलाच बळी पडतात आणि दोषीसुध्दा स्त्रियांनाच समजलं जातं. याला जबाबदार असणारी कारणंच बघितली जात नाहीत, मुलाला वेगळे संस्कार देणाऱ्या पालकांना आणि समाजाला दोषी मानलं जात नाही. समाजाचा स्त्रियांकडे बघण्याचा दृष्टिकोन बदलला पाहीजे तर तरुणपिढी घडेल. मुलीच्या जन्माला स्त्री नाही पुरुष अवलंबून आहे, हे जेव्हा सर्वांना कळेल तेव्हा सुनेचे आणि पत्नींवर होणारे अत्याचार, शारीरिक, मानसिक त्रास कमी होतील. दारुबंदी, कामोत्तेजक औषधांवर बंदी यायला पाहीजे. अपराध्यांना कठोर मृत्यूदंडाची शिक्षा व्हायला पाहिजे तर याबाबतीत वचक निर्माण होवून असे कृत्य करायला कोण धजावणार नाही. वेळीच सावध होवून आमच्या पिढीला, लहानांना योग्य ती शिकवण मिळाली पाहीजे, समाजाचा दृष्टीकोन बदलला पाहीजे तो बदलण्यासाठी आपण प्रयत्न केला पाहीजे. अन्यायाला न्याय मिळाला पाहीजे. यासाठी समाजालामध्ये प्रबोधन करणे सर्वांत महत्त्वाचे आहे. यासाठी आपण सर्वजन प्रयत्न करूया.

मातृरुपाने तुम्हांला जन्म देणाऱ्या, पत्नीरुपाने तुमची जन्माची सोबतीण होणाऱ्या, कन्यारुपाने तुमच्या उदरी जन्म घेणाऱ्या आयुष्यातल्या तिन्ही अवस्थांत तुम्हाला केवळ्या प्रेमाची साक्ष पटवून पुत्र, पती आणि पिता या चढत्या पदवींना नेणाऱ्या स्त्रीजातीची किंमत कमी समजू नका, न्याय मिळवून देण्यासाठी प्रयत्न करा, नारीशक्तीला सुरक्षित करा.

मुकी

(कथा)

– कु. स्नेहल तानाजी चव्हाण
बी.एस्सी.भाग ३

रुपा, माहेरी आली ती कायमचीच. दोन महिन्यांची सासुरवाशीण. बाप मारुन दमला. आईनं देखील कमी केलं नाही. काका, आजोबा सगळे सांगून दमले, पण उपयोग झाला नाही. कारण तिलाच सासरी नांदायचं नव्हतं. रुपा, नावाप्रमाणचं रुपवान होती, चुणचुणीत, हुशार होती. बघताच कोणालाही मोहात पाडेल अशी सहवासात येणाऱ्या प्रत्येकाला आपलसं करणारी. पण तिच्यात एकच कमी होती. कमी कसली तिचं सुंदर आयुष्यचं भंगवणारी गोष्ट होती ती. दोन वर्षाची झाल्यानंतर रुपा बोलताना अडखळायला लागली. अन् चार–पाच वर्षात बोलायची बंदच झाली. आता फक्त तात्या (वडिलांना) व बाबा (आजोबांना) एवढच काय तो उच्चार करतेय तोही कितीतरी कष्टानं तेव्हापासून तिला नाव पडलं 'मुकी' ते कायमचचं. रुपा तिचं नाव आहे, हे ही समाज विसरला असावा कदाचित. पण तिची आई 'कामाबाई' मात्र तिला रुपाच म्हणत आली आहे. एखाद्या आईनं स्वत:च्या रक्ताला त्याच्यातील न्यूनतेच्या नावानं बोलावणं शक्यही नव्हतं.

सर्वांनी दवाखान्याचा, मांत्रिक, वैदुचा फुकट सल्ला देखील दिला. लकसू (रुपाचा बाप) अन् कामानं ऐपतीप्रमाणे प्रयत्न देखील केले. सुरूवातीला, दवाखान्यापेक्षा मांत्रिक–वैदूकडचं त्याचा कल होता. कारण दवाखान्याचा खर्च परवडणारा नव्हताचं. खर्च करणार तरी कुठून? घरात अजून तीन लेकरं होती, त्यांनाच खायला घालण्याचा प्रश्न होता. तिथं रोज दवाखान्याला कुठून आणणारं. 'कामा' नं दुसऱ्याच्या शेतावर मजूरीला जावं तेव्हा आठवड्याला बाजार घरात येई तो ही अर्ध्या–अधिक पैशाचा, कारण तिच्या मजूरीच्या अर्ध्या पैशांवर लकसूचाचं अधिकार असायचा, बाजारला गेल्यावर दारु पिल्याशिवाय परतायचाचं नाही. मग उरलेल्या पैशांतून कसाबसा बाजार व्हायचा. कामाला कळत होतं. पण विचारणार कोण? कारण काठ्यासहित, लाथा–बुक्यांचा वर्षाव कधी होईल, सांगताही येत नव्हतं. त्यामुळं मुग गिळून गप्प बसणचं तिच्या नशिबी होतं.

रुपाला दवाखान्याला घेऊन जा, म्हणून कोणीतरी सल्ला दिला, सावकाराकडून पैसे मिळवून देण्याचं आश्वासन पण दिलं आणि लकसून रुपाच्या दवाखान्याला म्हणून पंधरा हजाराचं कर्ज घेतलं. कुणीतरी लांब मुंबईला जाऊन दवाखाना करायला सांगितलं होतं. हातात पैसे येताच लकसूची चैन वाढली. आता तर रोजचं दारूनं लकसू झिंगायला लागला. चार–चार दिवस घरी येईना आणि आला तर कामानं दवाखान्याचं नांव काढताचं,''तू अन् तुझ्या पोरीनं मला कर्जबाजारी केलं, तिला घेऊन तुझ्या म्हायारला निघून जा'' म्हणून दोघींना पण मारत होता. दुसरी मुलं मध्ये पडली, तर त्यांचीही सुटका नव्हती यातनं. माहेरी जाणं 'कामा'ला शक्यच नव्हतं. कारण तिथं जाऊन तरी काय करणार, तिचे आईवडील अन् भाऊ देखील ऊसतोडीला जात होते. त्यांना मदत काय मागणार?

त्यामुळे गप्प बसण्याशिवाय गत्यंतर नव्हतं.

रुपाच्या दवाखान्याचे पैसे संपले, सावकारानं सहा महिन्यातचं दुप्पट रक्कम परतफेड मागितली. त्यामुळे लकसूनं देखील ऊस तोडीचा मार्ग धरला. मुकदमाकडून उचल घेऊन थोडं-थोडं करुन चार वर्षात ऊसतोडी करुन पैसे फेडले, लकसूचं व्यसन काही कमी झालं नव्हतं. पण रुपाचा दवाखाना मात्र कायमचा बंद झाला, सुरु होण्याअगोदरचं. पण बापाचं ''तुझ्यामुळे मी कर्जबाजारी झालो, राक्षसिण पोटाला आली'' हे टुमणं मात्र सुरु झालं, जे आजअखेर बंद झालं नाही.

रुपाबरोबर सगळी मुलं शाळेला जात होती. पण ती मात्र आईच्या मागं दुसऱ्याच्या शेतात बांधावर खेळत असायची नाहीतर जनावरं घेऊन गायरानात असायची. तिनं एकदा-दोनदा सगळ्यांबरोबर शाळेला जाण्याचा प्रयत्न केला ही, पण शाळेतनं बापानं झोडत घरापर्यंत आणली. ''तुला बोलायला येत नाही अन् शाळा काय शिकतेस, गपं जनावरं राखायची, तुही एक जनावरचं होईस, तुझ्यात अन् त्यांच्यात फरकच काय हाय'', हे त्याचं बोलणं रुपाला कळतं नव्हतं; पण बापाच्या मारानं आपण काहीतरी मोठा गुन्हा केलाय शाळेला जाऊन, हे समजलं होतं. अन् हळूहळू जनावरांना तिनं आपलसं केलंही, कारण बापासारख्या क्रूर श्वापदापेक्षा ही माणसाळलेली, जीवास जीव लावणारी जनावरं तिला अधिक प्रेमळ भासत असावीत.

दोन-तीन वर्षांनी कुणीतरी तिच्या आजोबाला आणि बापाला सांगितलं मुकबधिरांची पण शाळा असते अन् आपल्या तालुक्याला (जतला) ती आहे. या शाळेत शिकून खूप जण नोकरीला लागलेत. सरकार असल्या लोकांना नोकरी देत, त्याचबरोबर पैशाची मदत पण देतं. त्यामुळे पहिल्यांदा नाही म्हणणारा तिचा बाप आजोबाच्या आग्रहापुढं झुकून राजी झाला. अन् रुपा शाळेत गेली.

आपल्याला शाळेत घातलं जातयं या एकाचं जाणिवेनं तिचं मन बागडायला लागलं, फुलपाखरासारखं. पण त्याहीपेक्षा ती अधिक खूष झाली, जेव्हा तिला शाळेचे दोन ड्रेस मिळाले. शाळेचे का असेनात पण ते तिचे होते. तिला कळतयं असं तिचा म्हणून मिळालेला, तिच्या हक्काचा हा पहिलाच ड्रेस होता. आजपर्यंत मोठ्या बहिणींचे जुने कपडेच तिला मिळत होते. त्यामुळे ड्रेस मिळाल्यावर ती अधिक खूष झाली. अन् आपल्या माणसांपासून, घरापासून आपण आता दूर राहणार, हे तिचं दु:ख पुसट होत गेलं.

शाळेच्या अभ्यासात ती रमत गेली पण वातावरणात रमलीच नाही. कारण इथं कोणी बोलतचं नव्हतं सगळं काही खाणाखुणा, इशारे करुणचं, तिला हे नकोसं वाटे. तिला बोलणाऱ्या विश्वात जायचं होतं, कारण ओठांच्या अन् चेहऱ्याच्या हालचालींवरुन समोरची व्यक्ती काय म्हणतेयं, हे जाणण्याचं अवघड कसब तिला लागलं होतं. त्यामुळे तिला ही खाणाखुणांची भाषा आवडत नसे. पण तिचीही भाषा ईशाऱ्यांचीच होती, अन् सगळा समाज तिला आपल्यातला मानतही नव्हता, हे सतत तिला कोण समजावणार?

दीड-दोन वर्षात लकसू दोन-तीन वेळा गेला होता भेटायला. तिचा घरी जाण्याचा पत्ताच नव्हता, आईलाही या काळात तिनं बघितलं नव्हतं पण सांगणार कोणाला, तिला घरी जावसं वाटल होतं पण लकसूपुढं बोलणं शक्यचं नव्हतं, बोलणार तर कशी बोलताच येत नव्हतं. दिवाळी झाल्यावर लकसू अन् कामा तिला भेटायला गेले. आईला बघताच तिला खूप आनंद झाला. इतके दिवस घरी न नेल्याचं

कारण शिक्षकांना सांगून लकसू अन् कामा तिला घरी घेऊन आले. तो तिच्या शाळेचा अखेरचा दिवस होता, लकसू अन् कामा तिला ऊसतोडीला घेऊन जाणार होते. त्यासाठीचं तर तिला घरी आणलं होतं. कारण तिथं रोज 'पन्नास' रुपयाचं वाडं गोळा केलं तरी भरपूर झालं, असा लकसूचा सरळ व्यवहार होता. अशारीतीनं रुपाची पुन्हा एकदा शाळा सुटली ती कायमचीच.

दोन-तीन वर्ष ऊसतोडी करून लकसूची ऊसतोडीची हौस भागली असावी. आता परत एकदा लकसूनं अन् कामानं दुसऱ्याच्या शेतावर मजूरीनं जाणं चालू केलं होतं. लकसूची मजूरी म्हणजे वळवाराच्या पावसासारखीच लहर आली तरच नाहीतर दारात बसून बिड्या फुंकण्याचा उद्योग होता. घर कसलं? चारी बाजूंनी कमरेपेक्षा थोडी उंच ओबडधोबड दगडांची भिंत उभारुन व मध्ये मेढीचा आधार देऊन, ओढ्यातलं पानसारं आणून घर शेकरूनं लकसू अन् कामानचं आपला वेगळा संसार सुरू केला होता, दहा-बारा वर्षांपूर्वी आता घरातून सुर्यदर्शन घेणं कोणालाही शक्य नव्हतं. कारण घरात बसायला दिवसभर वेळच नव्हता कुणाकडे. पानसारं आणून घर शेकरणं लकसूला जमत नव्हतं दारुतनं अन् बिड्या फुंकण्यातनं त्यामुळे घरची सगळी जबाबदारी 'कामा'वरचं होती.

रुपा आता बारा-तेरा वर्षाची झाली होती, आई बरोबर मजूरीला जाऊ लागली होती. काम तर सर्व मजूर बायांपेक्षा जलद करत होती पण तिला लहान म्हणून निम्मिचं मजूरी मिळे. कधी कधी असं का म्हणून रुपानं विचारातचं कामाकडं त्याचं उत्तर नसे. पण आहे हे काम बंद होईल, या भितीनं ती रुपालाचं रागानं अजून ती लहान असल्याचं सांगत असे. तिला हे पटत नव्हतं, पण आई म्हणतेय म्हणून मजूरीला जाणं भागचं होतं.

अन् एक दिवस, कामाचा मामा एक स्थळ घेऊन आला. नवरा मुलगा , छे! मुलगा कसं म्हणायचं त्याला, तो तर तिच्या वडिलांपेक्षाही वयानं मोठा होता. त्याची पहिली बायको पण होती, पण मुलबाळं नव्हतं म्हणून तो दुसरं लग्न करणार होता. त्याला मुलगी पसंत पडलीही. रुपाला विचारण्याचा प्रश्नचं नव्हता. लकसूनं केव्हाच होकार कळवला होता. जावाई ऊसतोडीला जात नव्हता. गावीच मजूरी करुन खात होता, हेचं लकसूला खूप चांगल वाटलं होतं. पाचव्या दिवशीचा लग्नाचा मुहूर्त पण काढला होता. रुपा शेवटच्या दिवसापर्यंत, नांदायला जाण्याअगोदरपर्यंत नकार देतच होती. बापाला तर खाणाखुणा करुन शिव्या-शाप देत होती. हे बघताच लकसूचा पारा चढला अन् तिला मारतचं, ''आयुष्यभर माझ्याचं नशिबाला बसणार आहेस काय?'' म्हणत वऱ्हाडाच्या गाडीत डमडममध्ये घातली. कदाचित आमच्या गावातील ही पहिलीच नवरी असावी, जिला मारतचं लग्नदारी नेली होती. 'कामा'चं मन हळहळत होतं, पण जाऊन लकसूला थांबावण्याचं धाडस मात्र तिच्यात नव्हतं तर लग्नाला आलेली सारी मंडळी तमाशा बघत ''ह्या मुकीला एवढा नखरा कशाला पाहिजे '' म्हणून आपापसात कुजबुजत होती. तर कालपर्यंत लहान असणारे आपण अचानक लग्न करण्याइतपत मोठे कसे झालो, हेच रुपाला उमगत नव्हतं.

शेवटी रुपाचं लग्न झालचं. पण नवऱ्याची दारु सवतीचा त्रास अन् सासूचा मार यांमुळे दोन महिन्यांनी नाग पंचमीला आलेली रुपा, माघारी गेलीच नाही.

बाप मारून दमला, जीवं मारून नदीत टाकण्याचा दम पण भरला, पण ऐकेल ती रूपा कसली? तिनंही निर्धारानचं लकसूला, 'मारलंस तरी चालेल पण नांदायला जाणार नाही.' म्हणून

सांगितलं. त्यामुळे घरात भांडण रोजचचं झालं आणि लकसूचं व्यसनही. समाज एक मनोरंजनाचं साधन म्हणून तटस्थपणे बघत होता.

पण रुपा मजूरीला जाऊन पैसे आणू लागली, तसा हळूहळू लक्षूचा राग मावळत गेला. तर आपल्या फाटक्या संसाराला हातभार लागतोय म्हणून कामा समाधानी होती. तर आपल्याला आता पूर्ण मजूरी मिळतेय याचा रुपाला अप्रुपभरित आनंद होता. खरतर ती सौभाग्यवती झाल्यामुळे समाजाच्या दृष्टीनं ती प्रौढ झाली होती, अन् त्यामुळे तिला बाईची पूर्ण मजूरी मिळत होती. पण तिच्यात अजूनही अवखळ बालपण होतं. सासरी जाताना कोमेजलेली रूपा आता फुलू लागली होती. तसं तिचं बालपणही परत तिच्याकडं आलं होतं. काम करताना खाणाखुणा करुन विनोद करुन ती सर्वांना हसवत होती. उड्या मारतच काम करत होती.

सारा गावं लकसूला तिचं दुसरं लग्न करण्याविषयी बोलत होता. पण रुपाला विचारताच ती हसून खूनेनं एकच सांगे, '' ज्या घरात वर फॅन आहे, खाली फरशी आहे, अन् टी.व्ही. आहे '' अशा घरात तिला जायचं आहे. '' मग नवऱ्याला पहिली दोन लेकरं असतील तरी चालतील, मी त्यांना सांभाळीन अगदी स्वत:च्या लेकरासारखं, पण सवत तेवढी नको.''लग्नाच्या कलंकापेक्षाही मोठा कलंक असणारे 'मूकपण' भाळी घेऊन फिरणाऱ्या रुपाच्या या माफक अपेक्षा होत्या.

■■■

काय पाहिलंस....

काय पाहिलेस तू माझ्यात की माझ्या
तुटलेल्या मनाला सावरले....
काय पाहिलेस तू माझ्यात की माझ्यात
जगण्याची उम्मीद जागवलीस....
काय पाहिलेस तू माझ्यात की माझा
भूतकाळ माहीत असून मला आपलेसे केले....
काय पाहिलेस तू माझ्यात की माझी
एवढी काळजी घेतोस....
काय पाहिलेस तू माझ्यात की माझी
प्रत्येक क्षणाला तुला आठवण येते....
काय पाहिलेस तू माझ्यात की मला
जेव्हा भिती वाटते तेव्हा मला जवळ घेतोस....
काय पाहिलेस तू माझ्यात की
माझ्याशिवाय तू जगू शकत नाही....
काय पाहिलेस तू माझ्यात की मला
इतकी आस लावुन दिली भेटीची.....
काय पाहिलेस तू माझ्यात की तुझ्या
शिवाय आता मी ही जगू नाही शकत.....
काय पाहिलेस तू असं माझ्यात

कु. मयुरी भूपाल पाटील
बी.एस्सी.भाग ३

संघर्ष

(कथा)

– कु. उज्वला मारुती टकले
बी.एस्सी.भाग ३

उन्हाळ्याचे दिवस होते. सायंकाळची वेळ होती. सर्वजण आपापल्या कामात गुतलेले होते. कुणी चारा घेवुन येत होतं तर कुणी गायींच्या धारा काढण्यात मग्न होतं. सायंकाळची वेळ असल्यामुळे वातावरणात थोडी शांतताच होती, आणि अचानक शेजारच्या वस्तीवरुन मोठमोठ्यानं आवाज येऊ लागला. तसं पहिलं तर यामध्ये नवीन असं काहीच नव्हतं, रोजचं हा आवाज आमच्या कानावर पडायचा, परंतु आम्ही त्याकडे दुर्लक्ष करायचो. पण त्या दिवशी जरा जोरातच आणि वेगळा आवाज आम्हांला ऐकायला येत होता. खरं तर जयश्रीची चुक नव्हती मात्र आईच्या सांगण्यावरुन तो बायकोला मारत होता.

जयश्री ही शहरी भागातली. मॅट्रिक पास झालेली पहिली महिला गावात कोण असेल तर ती फक्त जयश्रीचं होती . तरीपण घरची परिस्थिती बेताची असल्यामुळे घरच्यांनी अडाणी माणसाच्या जोडीला जयश्रीला जुंपले होते. ती जेंव्हा सासरी आली तेव्हा तिने पहिल्यांदाचं एवढे मोठे डोंगर, व माळरानं पाहिलं होते. साधं खुरपंदेखील जयश्रीला पकडायला येत नव्हतं. परंतु जयश्री ही प्रामाणिक, कष्टाळू, जिद्दी स्त्री होती. कधी–कधी तिला हे सगळे सोडून पळून जावं असं वाटायचं. पण जाणार तरी कुठे? माहेरी जावं तर वडील लहानपणीच सोडून गेले होते. तीन भाऊ होते. त्यापैकी दोघेजण एवढी दारु प्यायचे की कालांतराने त्यांचाही मृत्यु झाला आणि सर्वांत लहान भाऊ तोही अगदी तुटपुंज्या पगारावर नोकरी करत होता. आणि त्यातच तिच्या आईला अर्धांगवायू झाला होता. तिच्या आईची सेवा हा तिचा भाऊच करत होता. हे सर्व चित्र पाहून तिला वाटलं की जायचं तरी कुठं जायचं, अन् 'आगीतून उठून फफुट्यात पडण्यापेक्षा आपण दिल्याघरीच राहिलेलं बरं. यानंतर जयश्रीला दोन मुलगे व एक मुलगी झाली. मुलही अगदी चुणचुणीत व हुशार होती. परंतु बापाच्या निष्काळजीपणामुळे आणि आईच्या कामामुळे मोठा मुलगा दिनू याला फार लवकर धुम्रपानाची सवय लागली होती. तसेच तो छोट्यामोठ्या चोऱ्याही करत होता. पण याची सर्व शिक्षा आईलाचं मिळायची. दिनू जसा मोठा होईल तसा त्याच्यामध्ये बदल घडू लागला. त्याला परिस्थितीची जाणीव होऊ लागली.

एक दिवस बाप दारु पिऊन घरात सर्वांना मारु लागला. सर्व भाऊ वेगवेगळे असल्यामुळे कोणीही सोडविण्यास तयार नव्हते. परंतु दिनुचा मात्र त्या दिवशी संयम तुटला कारण दिनू आता मोठा झाला होता. त्याने सरळ बापाला घर सोडून जाण्यास सांगितले तसाही तो कधीतरीच घरी यायचा. बाप असूनही बापाची माया कधीच मुलांना मिळाली नाही. परंतु बाप लाकडाचा व्यापार करायचा त्यामुळे त्याच्याकडे भरपूर पैसे असायचे, भरपूर मित्र होते पण तो घरच्यांसाठी एक रुपायाही खर्च करत नव्हता. उलट जयश्रीने काम केलेल्या पैशातून खरेदी केलाला माल असो वा दागिने तो दारू पिण्यासाठी बाजारात नेऊन विकायचा, या सगळ्या त्रासाला

तीपण खूपच कंटाळली होती. निमूटपणे अन्याय सहन करणारी जयश्री, तिच्यातील रौद्र रुप आता जागं झालं होतं आणि त्यादिवशी तीपण तिच्या नवऱ्याला बोलत होती. बाप-लेकाचं भांडणं झालं आणि कधीतरी घरी येणारा बाप त्या दिवसापासून कायमचाच यायचा बंद झाला होता.

एवढं सगळं झालं तरी जयश्री मात्र खचली नव्हती. ती प्रामाणिकपणे कष्ट करून तिच्या मुलांना शिकवतच होती. दिनुही मोठा झाला होता. त्याने बापासारखाच लाकडाचा व्यापार करण्यास सुरुवात केली होती. त्यामुळे घरच्याना थोडा आधार मिळू लागला. परंतू, हे काही काळचं मर्यादित राहिलं. म्हणतात ना नव्याचे नऊ दिवस तसं झालं होतं. कारण दिनूलाही दारुच व्यसन लागलं होतं, आणि व्यापार करण्यासाठी त्याने बऱ्याच लोकांकडून पैसे घेतले होते, ती माणसं रोज त्याच्या दारात पैशासाठी येत होती. दिनू कोणाचाही विचार न करता बायको व मुलीला घेवून घर सोडून निघून गेला. बापामुळे आधीच उघडं पडलेल्या घरात आता फक्त तीनच माणसं राहिली होती. जयश्री आणि तिची दोन मुलं सागर आणि मंगल.

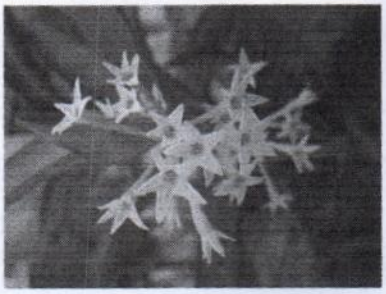
सागर बारावीला होता. गावात शिक्षणाची सोय नसल्यामुळे तो बाहेरगावी शिकण्यासाडी राहत होता. तसेच मंगलपण गावातचं दहावीच्या वर्गात शिकत होती. त्यातच त्यांच्यावर आभाळ कोसळलं होतं. जयश्रीला माहित होतं की दु:ख आपल्या पाचवीला पुजलेलं आहे. तरीपण तिला आपल्या मुलांना मोठं करायचं होतं. त्यासाठी खुरपंही न पकडता येणारी जयश्री आता पडेल ते काम करत होती. आपल्या दोन्ही मुलांना शिकवत होती दिनुने केलेले कर्जही हळूहळू फेडतही होती. सागर आणि मंगल दोघेही चांगल्या गुणांनी बोर्डाची परीक्षा पास झाले होते. सागरला सीईटीला पण चांगले गुण पडल्यामुळे त्याला अभियांत्रिकीसाठी कराडच्या शासकीय विद्यालयात प्रसेश मिळाला होता. परंतु त्यासाठी दहा हजार रुपये भरावे लागणार होते. तेव्हा जयश्रीने कशाचाही विचार न करता तिच्या गळ्यात असणारे मंगळसुत्र विकून तिने कॉलेजची फी भरली होती. तसचं मंगललाही अकरावीच्या वर्गात शिकायला घातलं. मंगललापण चांगले गुण मिळाल्यामुळे तिला शासकीय वसतिगृहात प्रसेश मिळाला होता. आता घरी जयश्री एकटीच होती. आता तिला पैशाची जास्तच गरज होती. गावातील कर्नाटकच्या लोकांनी शिंदी गाळप करण्याचा व्यवसाय सुरु केला होता. तिथे जयश्री अगदी तुटपूंज्या म्हणजे पन्नास रुपये पगारावर काम करु लागली. काम अगदी सोप होतं. फक्त बाटल्या पाण्यात धुवायच्या होत्या. दुपारी आल्यानंतरही ती दुसऱ्याच्या शेतात कामं करायची. कारण दुसरा कोणताच मार्ग तिच्यापुढे नव्हता. मराठी शाळेत शिक्षिका म्हणून आलेल्या नोकरीसाठी नवऱ्याने तेव्हाच नकार दिला होता. म्हणून तिचं एकचं स्वप्न होतं की आपल्या या दोन्ही मुलांना तरी नोकरीला लावायचं कारण तसाही मोठा मुलगा घर सोडून कधीच गेला होता.

मंगल बारावीत असतानाचं तिचं लग्न ठरलं. ती दिसायला खूप सुंदर होती. तसेच तिच्या सासरचे सगळे उच्चशिक्षित असल्याने जयश्रीनेही लग्नाला होकार दिला होता, बारावी झाल्यानंतर थोड्या दिवसात मंगलचे लग्न झाले. तिला लहानपणापासूनच शिक्षणाची खूप आवड होती तसेच ती खेळातपण खूप हुशार होती. तिची पोलिस होण्याची खूप इच्छा होती, त्यासाठी ती पहाटे पाच वाजता पळायला जात होती. तिला कधी कोणत्या ॲकॅडमीची गरजपण लागली नव्हती. तीचं रोजचं

पळणे, स्वयंपाक, शेतीतली सर्व कामे, तसेच तीचं कॉलेजपण रोज चालूच होतं. तिने कधीही कंटाळा केला नाही उलट ती प्रामाणिकपणे कष्ट करत होती. या तिच्या कष्टाचं फळ तिला मिळणारं हे तिला माहितचं होतं, आणि एक दिवस ती पोलिस झाली. हा दिवस तिच्या आईसाठी खूप मौल्यवान होता. कारण तिनं संकटावर मात न करता मंगलला शिकायला घातलं नसतं तर, ती आजपर्यंत इथे पोहचली नसती. शिवाय सागरही इंजिनिअरिंगच्या दुसऱ्या वर्षामध्ये शिकत होता. परंतु त्याला खरंतर त्या क्षेत्रात काम करायचेचं नव्हतं, आणि आईचे होणारे हालही त्याला पाहवत नव्हते. त्यासाठी सुटतील त्या शासकीय जागांसाठी अर्ज करायचा, आणि बारावीलाही चांगले गुण मिळाले होते. त्याने नेव्हीची परीक्षा दिली आणि पहिल्याच प्रयत्नात तो यशस्वी झाला. त्या संपूर्ण गावामध्ये नेव्हीत नोकरी करणारं कोण असेल तो फक्त सागरचं होता. जयश्रीला आता थोडाफार आधार मिळाला होता.

जयश्री घरी एकटीच असायची. सततच्या कामामुळे बिचारी खूप थकून जायची. शिवाय इतर कोणीही तिला मदत करत नव्हते वा तिच्याकडे चांगल्या नजरेने पाहत नवहते. किंवा तिच्या घरीपण केव्हा जात नव्हते. पण आता सगळेजण तिच्या घरी जावू लागले. कारण तिनं जगापेक्षा काहीतरी वेगळं केलं होतं, म्हणतात ना,''सुख के सब साथी दुख में न कोई'' तसंच काहीतरी तिच्या बाबतीत झालं होतं. तिच्या मोठा मुलगा दिनुही परत आला होता. एवढं सगळं होऊनही तिनं तिच्या नवऱ्यालाही घरी आणलं होतं परंतु, तो दारुच्या इतक्या आहारी गेला होता की तो एक दिवसपण घरी राहला नाही. तरीपण जयश्री सुखी होती, जीवनात काहीतरी मिळवलय याचा आनंद तिला झाला होता.

■■■

रातराणी व तारा

रोज रोज गाते मी मनातल्या मनात गाणी
गाणी गाता–गाता फुलते मनातल्या मनात
रातराणी
रातराणीचा सुगंध छान मनातल्या मनात करतो
बेभान
आकाशातून आला एक चमचमता तारा
तो देतो रोज रातराणीवर पहारा
रातराणीला जणू पाहताच
तारा म्हणाला मनातल्या मनात
का देतो मी तुझ्यावर पहारा
कारण तु पृथ्वीवरचा तारा
तुला पाहताच पडलो तुझ्या प्रेमात
चल येतेस का माझ्याबरोबर नभात
ताऱ्याला पाहून रातराणी म्हणाली मनातल्या मनात
चल दोघे मिळून भिजू चांदण्यात
चांदण्याचा प्रकाश जसा जसा खुले
तसा आपल्या प्रेमाचा रंग आणखीनच फुले.

कु. दिपाली नितीन ढेरे
बी.कॉम.भाग १

स्वयंसिद्धा

(प्रवासवर्णन)

– कु. अनघा पोपट पाटील
बी.ए.भाग ३

'स्वयंसिध्द'–स्व:चा शोध घेण्यास सिध्द, तयार असा शब्दश: अर्थ असलेल्या हा स्वयंसिध्दा आणि यांच स्वयंसिध्दास हजर असलेल्या उगवत्या महाराष्ट्राची दशा आणि दिशा बदलण्यास सज्ज अश्या हजारो महाराष्ट्रकन्या स्वत:चा शोध घेण्यास शारदानगर– बारामतीच्या प्रारंगणात चार दिवस अगदी गुणागोविंदान नांदल्या, रुजल्या आणि फुलल्या आणि कळी बनून आलेल्या या महाराष्ट्राच्या कन्या निश्चितच बहरल्या आणि 'स्व:' ची जाणीव निर्माण होवून अंध:कार रुपी राक्षसावर त्यांनी मात केली. आपल्या अंर्तमनाच्या शोधातून त्या प्रकाशमान झाल्या हे मात्र निश्चित.

दि. १८/१२/२०१६ ते दि. २१/१२/२०१६ हे चार दिवसांचे 'स्वयसिध्दा' युवती संमेलन शारदानगर बारामती येथे संपन्न झाले. खरचं, एखाद्या वारकऱ्याला जसा आनंद होतो, जेव्हा तो ऊन, वारा, पाऊस अश्या आपत्तीनवरती मात करुन विठूच्या चरणी नतमस्तक होतो. विठ्ठलाच्या काळ्यामूर्तीला डोळे भरुन पाहतो, तेव्हा तो सगळा त्रास क्षणात विसरुन जातो. अगदी याच प्रमाणे आम्ही सगळ्याजणी महाराष्ट्राच्या कानाकोपऱ्यातून, कोणी सात तास– आठ तास असा फार मोठा प्रवास करुन आल्या होत्या. पण, शारदानगरच्या मेनगेटमधून आत प्रवेश केला अन् काय आशचर्य! आम्ही आमचा तो प्रवास आणि त्यामुळे आलेला कंटाळा क्षणार्धात विसरुन गेलो. खरचं खूप सुंदर असा परिसर. आजपर्यंत आम्ही बारामतीच्या विकासाबद्दल फक्त ऐकत होतो पण, ज्यावेळी तो प्रत्यक्षात अनुभवत होतो, तो अनुभव खरंच खूप वेगळा होता. इथला संपूर्ण परिसर संगीतमय असा आहे. ज्यावेळी आपण या कॉलेजच्या कॅम्पसमधून फिरतो, त्यावेळी इथे असलेली झाडं आपल्याला नेत्र आणि कर्ण अश्या दोन्ही प्रकारचे सुख देतात. कारण कॅम्पसमधील प्रत्येक झाडामध्ये थोड्या–थोड्या अंतरावरती शांतमय संगीत बसवण्यात आलेले आहे. आणि याचमुळे की काय तिथल्या वातावरणात एक वेगळ्या प्रकारची प्रसन्नता भरुन राहिली आहे. आणि ती ही अगदी चोवीस तास.

आमची नावनोंदणी झाली. याच दरम्यान आमची ओळख महाराष्ट्राच्या वेगवेगळ्या भागातून आलेल्या मुलींशी झाली. आम्हाला राहण्यासाठी खोली देण्यात आली. चहावगैरे झाल्यानंतर आम्ही 'दिनकर' हॉलमध्ये 'स्वयंसिध्दा' या युवती संमेलनाच्या स्वागत संमारंभासाठी एकत्र आलो. महाराष्ट्रातील जवळपास आठशे ते नऊशेच्या आसपास आम्ही सगळ्याजणी या दिनकरच्या छताखाली एक नवा निश्चय करून आलो होता, तो जाताना एक ठाम विचार घेवून जाण्यासाठीच....

संमेलनाच्या स्वागतासाठी आमंत्रित मान्यवर होते,– विकी रॉय,'नॅशनल फोटोग्राफर'. विकीजींनी भारताचेच नव्हे तर, आशिया खंडाचे नाव संपूर्ण जगभर पोहचवले, दिल्लीची नवी ओळख ज्यांच्यामुळे झाली, अशी जगतविख्यात व्यक्ती

आमच्यापुढे उभी होती. पण, आमचे दुर्दैव की अशा जगभर ओळख निर्माण करणाऱ्या व्यक्तिमत्वाबद्दल मात्र आम्हाला त्यांना ऐकण्याअगोदर अजिबात माहिती नव्हती. दिल्लीसारख्या शहरात रस्त्यावर जगलेल्या आणि कचऱ्याच्या ढिगाऱ्यात झोपलेल्या, वयाच्या सातव्या- आठव्या वर्षी घरातून पळून आलेल्या अगदी सामान्य मुलाचा जगप्रसिद्ध फोटोग्राफर पर्यंतचा प्रवास खरंच खूप थक्क करणारा आहे. ज्या इंग्लडच्या राणीला पाहण्यासाठी हजारो लोक दररोज तिच्या पॅलेसच्या बाहेर तासनतास उभी असतात. त्याच राणीच्या पॅलेसमध्ये हा भारतपूत्र चार दिवस राहून आला, तेही त्याला मिळालेल्या फोटोग्राफीच्या निमंत्रणावरुनच. अतिशय नम्र असे विकी रॉय त्यांच्या बोलण्यातून आणि वावरण्यातून आम्हाला खूप काही देवून गेले.

विकीजी वयाच्या एवढ्या कमी वयात इतकी मोठी झेप घेवू शकले ते फक्त आणि फक्त त्यांनी स्वत:ला ओळखल्यामुळे आणि योग्य वयात ओळखल्यामुळेच. याचबरोबर आयुष्याच्या महत्त्वाच्या टप्प्यावर-वळणावर त्यांना मिळालेल्या चांगल्या लोकांमुळे. ज्यांनी विकीजीना प्रोत्साहन दिले. ज्या-ज्या वेळी विकीजी खचले त्या-त्या वेळी ह्याच लोकांनी त्यांना सावरले. आणि म्हणूनच मला वाटतय, विकीजी एक 'इंटर नॅशनल फोटोग्राफर' म्हणून नावारुपाला आले. कारण माणसाच्या आयुष्यात आर्थिक मदतीपेक्षाही मनोर्धेय वाढवणारे चार शब्दही परिवर्तन होण्यास साह्यभूत ठरतात. खरचं खूप साधा माणूस पण, त्यांच्या कलेमुळे ते इतके मोठे झाले की, आज ते वर्षातील जवळपास सात-आठ महिने वेगवेगळ्या देशामध्ये भ्रमण करत असतात. जेमतेम शिक्षण पण, 'कला' माणसाला मोठी बनवते हे मात्र विकीजींना पाहिल्यानंतर समजून चुकले. तेही भारतासारख्या देशात, जिथे कलाकारांची कदर आणि किंमत फारशी कुणाला नाही.

विकीजीना दीड-दोन तास ऐकल्यानंतर आणि त्यांनी काढलेल्या अंध-अपंगाची फोटोग्राफी पाहिल्यानंतर अस वाटलं की, अंधअपंग ज्या परिस्थित जगतात ती, परिस्थिती ते आपल्या मतांनुसार बदलण्यास तयार असतात, समर्थ असतात, आणि त्यामुळेच ही लोक सामान्य माणसाला जगण्याची एक नवी उमेद देवून जातात. खूप अप्रतिम अश्या फोटोग्राफी आम्ही पाहिल्या. ज्यातून विकीजीची प्रत्येक कलाकृती बोलत होती. वेगवेगळ्या प्रकारचे भाव बघणाऱ्याच्या मनपटलावरती उमटवत होती.

विकीजीना पाहिल्यानंतर खरचं अस वाटलं, रस्त्यावरती जगलेला, कचऱ्यात झोपलेला, ज्या वयात घरच्यांची साथ खूप गरजेची असते. प्रत्येक मुला-मुलीच्या आयुष्यात, योग्य जडणघडण होण्यासाठी अश्याच वयात घराला आणि घरच्या माणसांना मुकलेला हा मुलगा जर एवढं काही करु शकत असेल तर आपण का नाही? 'मी' का नाही? आणि हा 'मी' पडलेला प्रश्नच आम्हाला 'स्व:' ची जाणीव करुन देण्यासाठीच पहिल पाऊल ठरला.

उद्घाटन समारंभाच्या दरम्यान आमची ओळख झाली ती, मा. सौ. सुनंदा पवार.- विश्वस्त, ॲग्रीकल्चरल, डेव्हलपमेंट ट्रस्ट बारामती. ज्यांना संपूर्ण शारदानगर 'वहिणीसाहेब' या नावानं ओळखत. पावणेदोनशे वर्षापूर्वी ज्या सावित्रीने मुलीच्या शिक्षणासाठी शेणादगडाचा मारा सहन केला, त्या सावित्रीच्या लेकी इतक्या समर्थ आणि स्वाभिमानी पद्धतीने स्वत: तर जगत आहेतच पण, दुसऱ्याही माझ्या बहिणी-मुली जगल्या पाहिजेत म्हणून खूप धीराने आणि धाडसाने लढताहेत, हे पाहिल्यावर त्या सावित्रीच्या डोळ्यातही पाणी येत असावं. ज्या शारदानगरच्या कॅम्पसमध्ये आम्ही चार

दिवस वावरत होतो, नव्हे तर खूप आनंदान वावरत होतो. तो संपूर्ण परिसर या माऊलीच्या अविरत कष्टातून निर्माण झालेला होता. आणि सगळ्यात अभिमानाची गोष्ट म्हणजे सहा से सात हजार मुली ज्या, वयाच्या पाच ते चोवीस वर्षापर्यंतच्या आणि वेगवेगळ्या परिस्थितीतून इथे एकत्र आलेल्या. या सगळ्यांना शिबिरार्थींना हाताळण्याचे कामही सावित्रीची लेक सुनंदावहिणी करत होत्या.

सुनंदा ताईना पाहिल्यानंतर आणि त्यांनी हा सुंदर परिसर निर्माण करण्यासाठी खाल्लेल्या खस्ता ऐकल्यानंतर आम्हा प्रत्येकीच्या मनामध्ये त्यांच्यांबद्दल तेवढ्याच उंचीचा आदर निर्माण झाला. आज महाराष्ट्रातल्या प्रत्येक मुलीच्या मनामध्ये 'सावित्रीबाईने' बदल केला आहे. महाराष्ट्रातल्या प्रत्येक मुलीसाठी खरंच ही खूप अभिमानाची गोष्ट आहे की, ज्यासाठी आणि ज्याच्यामुळे आम्ही सगळ्या महाराष्ट्र कन्या चार दिवस एकत्र आलो तेही एका समर्थ महाराष्ट्र कन्येमुळेच. मुलींनी आपल्या आयुष्यामध्ये खूप काही करावं, स्वत:च्या पायावरती उभ राहावं आणि समाज्यामध्ये आपली एक वेगळी ओळख निर्माण करावी, म्हणून वहिणी सतत कार्यरत असतात. तसअ, शारदानगरच्या मुली आम्हाला सांगत होत्या. त्यांची धडपड आम्हालाही त्यांच्या प्रत्येक कृतीतून दिसत होती. 'नारी तू नारायणी' हे सुनंदा वहिणीना पाहिल्यानंतर वाटलं आणि ते आम्ही प्रत्यक्ष अनुभवलसुद्धा. पण...

मनान एक विचार येवून गेला, या माझ्या महाराष्ट्राच्या मातीत एका बाजूला इतकी सामर्थ्यवान स्त्री आपली सर्व शक्ती पनाला लावून नवीन प्रगत महाराष्ट्राच्या निर्मितीमागे लागलेली आहे वर, दुसऱ्या बाजूला स्वसंरक्षण न करता आल्यामुळे नराधमांच्या अत्याच्याराला बळी पडलेली स्त्री, ही याच मातीतून निर्माण झालेली आहे. ती परिस्थिपुढे दुबळी का ठरत असावी, ती का कमजोर असावी? असो....

बारामती म्हणजे, 'शरद पवारसाहेब' आणि शरद पवार साहेब म्हणजे बारामती अस एक समीकरण संपूर्ण महाराष्ट्र आणि भारतभर तयार झालंय. माझ्या मते ते, 'बारामती–शरद पवारसाहेब आणि विकास' अस असायला हवयं. मी अगोदर म्हटल्याप्रमाणे 'पवारांची बारामती' मी ऐकली होती. ती पाहिली शारदानगरच्या रुपाने आणि आता,...जर महाराष्ट्राचा विकास झालेला आहे. हे पाहावयाचे असेल तर, बारामती नक्कीच पाहिली पाहिजे! अस एक ठाम मत. हे मत ठाम झाले ते 'कृषी विज्ञान केंद्र' बारामती पाहिल्यानंतर. १९/१२/२०१६ ला आम्ही सकाळी जवळपास दोन ते अडीच तास हा एकशे दहा एकरचा संपूर्ण परिसर फिरुन पाहिला. आणि शेतकऱ्याच्याच आम्ही मुली क्रांती या परिसरातून आम्हाला पाहायला मिळाली. आशिया खंडातील पहिला 'ठिबक सिंचन' प्रयोग याच कृषी विज्ञान केंद्रात झाला आणि पुढे महाराष्ट्र–भारत नव्हे, तर आशिया खंडभर त्याचा प्रसार होवू लागला. आजही हा एकशे दहा एकरचा परिसर पूर्णपणे ठिबक सिंचन युक्त असाच आहे. पाण्याचा अत्यंत योग्य आणि आवश्यक तेवढाच वापर. संपूर्ण परिसर सौर ऊर्जेवर चालतो, केंद्रातील प्रत्येक काम हे मशीन करतय कंम्पुटरच्या मदतीने. असं हे कामगार विरहीत बारामतीचं 'कृषि विज्ञान केंद्र'.

खरचं खूप छान वाटलं आणि मनात आलं, शेतकऱ्यावर आज जी वाईट वेळ आली आहे. शेतकरी असलेल्या मुलाला लग्नाच्या बाजारात आज मुली विचारत सुध्दा नाहित अशी परिस्थिती निर्माण झाली आहे. पण अशा प्रकारे आधुनिक शेतीच तंत्र आत्मसात करुन नियोजनपूर्ण शेती जर

केली गेली, तर महाराष्ट्रातीलच काय तर भारतातील 'बळीराजा' हा फक्त 'राजाचं' असेल....त्याचा 'बळी' शेतीमुळे जाणार नाही, एवढं मात्र नक्की.

कृषि विज्ञान केंद्र बघून आल्यानंतर 'दिनकर' हॉलमध्ये आमच्या भेटीला आले होते ते, मा. श्री. यजुवेंद्र महाजन, जळगाव. ए.पी.जे अब्दुल कलाम सर यांच्या स्वप्नांतील '२०२०' चा महासत्ताक भारत हे स्वप्न पूर्ण होणारच! असा ठाम विश्वास आमचाच आमच्यावरती निर्माण होण्यास आणि तो निर्माण करण्यास 'स्वयंसिद्धा' युवती संमेलनाचे सर्वात प्रेरक आणि क्रियाशिल अशी व्यक्ती महाजन सरांबद्दल मी यापूर्वी ऐकले ते, १८/१२/२०१६ च्या रात्री अकरा वाजता. तोपर्यंत महाजन सर कोण? असा प्रश्न मी आणि माझ्या असंख्य जणीच्या मनात होता. सरांचा विषयही तसाच 'उत्तुंग भरारी घेवुयात!' हा होता.

दिनकर हॉलमध्ये ज्याप्रमाणे सरांनी प्रवेश केला ते पाहून मी तर अक्षरश: हसत होते कारण, सरांमध्ये इतकी ऊर्जा, इतका ऑटिव्हपणा आहे की, तो त्यांच्या प्रत्येक कृतीतून जाणवत असतो. त्याची बरोबरी करणं कुणा सामान्याचं काम नाही, हे पुढचे तीन-साडेतीन तास त्यांना ऐकल्यानंतर आणि पाहिल्यानंतर समजलं. मी हसत होते ते ऐवढ्यासाठीच की सरांना आणण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य सरांना सोबत होते, पण सर इतक्या जोरात चालत होते की, प्राचार्य अक्षरश: त्याच्यापासून खूप अंतर लांब महाजन सरांनमागून पळत येत होते. त्यांनी प्रवेशच इतक्या दमदारपणे केला, त्यांनी सहजच पुढचे तीन- साडेतीन तास इतक्या हुशारीनं 'उत्तुंग भरारी घेवुयात!' भोवती बांदून ठेवल की, साडेतीन तासांनंतर मनामध्ये एक वेगळ्या प्रकारच वादळ निर्माण झालं. आपण कसं जगतोय? कशा प्रकारे जगतोय? खरचं विध्यात्यानं दिलेल्या सुंदर जगण्याला आपण न्याय देऊ शकतोय का? जगत राहिलो तर ते देणं आपण कधी त्यांनी परतफेड करणार? असे एक ना हजार प्रश्न सरांनी आमच्या भोवती निर्माण केले. पण, फक्त प्रश्न निर्माण करुन सर थांबले नाहीत तर, त्या प्रश्नांच्या उत्तरांच्या मुळाशी आम्हाला नेवून उभं केलं. आणि पुन्हा प्रश्न निर्माण केला, आता तुम्हाला काहीतरी करायचंय... पण काय?कसं? ते तुमच तुम्हीच ठरवा.

आमच्यापैकी काहीजणी सरांच्या मोठ्या चाहत्यांपैकी होतो. ज्या सरांना आजपर्यंत फक्त सोशल मिडीयावरती आम्ही बघायचो, ऐकायचो त्या सरांना आज प्रत्यक्षात हाताच्या अंतरावर बसून ऐकत होतो. ह्या गोष्टीचा आनंद सर्वांच्या चेहऱ्यावरुन ओसंडून वाहत होता. आजपर्यंत मी अनेक वक्त्यांना ऐकत आले होते. बऱ्याच जणांचे स्फूर्ती देणारे भाष्य जवळून अनुभवले होते. पण, त्यांच्या स्फूर्ती देणाऱ्या भाषणातून श्रोतावर्ग आपल्या मनातल्या शंकांनी मोकळा झालेला मी पाहिला नव्हता. पण, महाजन सरांची तिच कडी आम्हाला त्यांच्या विचारांन भोवती बांधून ठेवत होती. मोकळी होण्यास संधी देत होती. प्रत्येकीला तिच्या मनातल्या भावना मांडण्यासाठी प्रेरित करत होती. खरंतर पहिल्याच दिवशी आम्हाला, स्वयंसिध्दाचा आम्ही भाग बनल्यापासून सुनंदावहिणी सारख्या बजावून सांगत होत्या,''तुम्हाला जे वाटतं ते बोला, तुमच्या कल्पना आमच्या समोर मांडा. तुम्ही इथं मोकळ्या व्हा. कारण उद्याचा समर्थ महाराष्ट्र तुम्हीच घडवणार आहात.''

माझ्यापुढे हाच खरा तर मोठा प्रश्न होता, सगळेच सांगतात- 'तुम्ही बोला, मत मांडा' पण कोणताच वक्ता तो बोलत असताना श्रोत्यांच मत ध्यानात घेत नाही. तो बोलतो त्यावेळी श्रोत्यांच्या

मनांत कोणत्या प्रकारच वादळ सुरु असते, याची त्याला तसूभर ही जाणीव नसते. माझ्या मते त्यांच्या डोक्यात त्यावेळी फक्त एकच गोष्ट असते, 'मला बोलायला इथे बोलावलय तर मी माझा बेस्टच दिला पाहिजे, माझ बोलणं प्रभाविपणे मांडल गेल पाहिजे, जे मुद्दे मी आज काढलेत ते सर्व माझ्या आजच्या भाषणात, व्याख्यानात बोलले गेले पाहिजेत.' पण, त्याच्या डोक्यात हे नसतं, की श्रोत्यांच्यातून मला एखादा आज 'बेस्ट' भेटला पाहिजे, त्याच्या नवीन कल्पना घेवून मी उद्या असं काही बोलेण, अस एखाद मत मांडेन की, ते चांगल्या दिशेने समाजपरिवर्तन होण्यास भाग पडेल.

आज आपण महासत्ताक होण्याच फार मोठ स्वप्न बघतोय. एक एक दिवस महासत्तेचा उंबरठा आपल्या जवळ जवळ येत निघालाय पण ज्यांच्या जीवावर आपण हे स्वप्न बघतोय ती, 'युवा' पिढी त्यांची मत, कल्पना आपण खरचं ध्यानात घेतोय का? समजा त्यांनी एखाद मत मांडल तर ते प्रत्यक्षात उतरवण्यासाठी त्यापाठीमागे आपला प्रयत्न किती? याचा विचार करतोय का... आज समाजामध्ये हे मोठ्या प्रमाणावर बघायला मिळतय की, एखाद्या युवकानं एखादी कल्पना मांडली तर, ती कशा प्रकारे पूर्ण होणार नाही, किंवा हे होणं अशक्य आहे.' हे कोणतेही प्रयत्न करण्याअगोदर कल्पना मांडणाऱ्याच्या मनावर मोठ्या प्रमाणात बिंबवण्यात येते. साधा प्रयत्न ही त्याला त्या दिशेने करण्याची संधी दिली जात नाहिये... आणि मला वाटतयं, आजचा शिक्षित समाज इथंच चुकतोय. आजच्या एकविसाव्या शतकातील युवापिढी 'अनुभव' घ्यायलाच विसरुन चाललीये कारण, त्यांच्या पुढे सोशल मिडिया आणि त्यांच्या अवतीभोवती असणारा त्यांचा शिक्षित पालक आणि शिक्षिक वर्ग. त्यांच्या कल्पनांना तो मांडण्याची संधी देत नाहीये. भले कल्पना मांडण्याऱ्याची कल्पना चुकीची असुदेत, पूर्ण होवू न शकणारी असूदेत, त्या कल्पनेतील अडचणी तुमच्या लक्षात येणाऱ्या असूदेत, पण कल्पना मांडणाऱ्याला त्या दिशेने प्रयत्न करण्याची मुभा आजचा पालक आणि शिक्षिक वर्गानं दिली पाहिजे. त्यांनी मांडलेल्या कल्पनेतून, आणि त्यासाठी केलेल्या मार्गदर्शनापेक्षा, त्यांच्या आयुष्यावर अधिक प्रभावीपणे काम करणारा असतो.'तुम्हाला आलेल्या चांगल्या किंवा वाईट अनुभवांमुळे तुम्ही आजच्या युवकाला त्याला येणाऱ्या किंवा त्याला जो अनुभव येणं अपेक्षित आहे पण तो, तुमच्या 'तू यासाठी प्रयत्नच करू नकोस.' या एका वाक्यावरतीच थांबतोय. तुम्हीच आमच्या मनावर-डोक्यात लहानपणापासून हे बिंबवताय, आणि सतत हे सांगण्याचा प्रयत्न करताय की, 'अनुभव हा माणसाचा सर्वात मोठा गुरु आहे.'

महाजन सर याच दिशेने जात होते. त्यामुळे सरांच व्याख्यान एका जागेवरती उभे राहून, डेस्कचा आधार घावून असं केल जाणारं नव्हतं, तर ते फिरते होते. क्षणभरही सर एका जागेवर उभे नव्हते. ऐकणाऱ्याच्या मनातील प्रश्न सर त्याच्या चेहऱ्यावरील हातभावातून ओळखायचे आणि त्यांना बोलण्यासाठी प्रवृत्त करायचे त्यांच्या कल्पना, मत यांना योग्य प्रकारे न्याय देण्याचा प्रयत्न करत होते. त्यामुळे मी अगोदर म्हटल्याप्रमाणे घड्याळी तीन ते साडे तीन तास सरांनी विचारांभोवती आम्हाला बांधून ठेवलं. त्यादिवशी कोणाला जेवणाचंही भान नव्हतं. सरांना ऐकल्यानंतर एक गोष्ट लक्षात आली, की आजच्या शिक्षकवर्गावरती सर स्वत: एक शिक्षक असूनही फार नाराज आहेत. कारण आजचा शिक्षक विद्यार्थ्याला मोकळ होण्यास, मत मांडण्यास वाव देत नाहीये. त्यामुळेच नवीन कल्पना निर्माण होत असतानाही त्या समाजापुढे येत नाहीत. आणि

कदाचित याचमुळे भारत अजूनही आपल्याकडे सगळं काही असतानाही विकसनशील आहे. अपेक्षित यश आपण अजूनही गाठू शकलो नाहीये आणि यासगळ्यामुळेच महाजन सरांच्या भाषेत सांगायच झाल्यास, आजच्या शिक्षकाला पूर्वीच्या 'मास्तर' (आईच्या जागी जावून माया करणारा तो 'मा-स्वर') चा अर्थच कळला नाही. त्याला तो पूर्णपणे समजला आणि उमजलाच नाही आणि आजच्या शिक्षकांनी तो समजून आणि उमजून घेण्याचा प्रयत्नच केला नाही. पण आजच्या शिक्षकांनी मुलांना मत मांडण्याच, त्यांच्या कल्पना सत्यात उतरवण्यासाठी करावे लागणारे प्रयत्न, भले ते चुकीच्या दिशेने जाणारे का असेनात पण त्यातून मिळणारा 'अनुभव' घेण्यांच स्वातंत्र्य द्यावं, हे मात्र नक्की.

माझ्या मते आजचा भारत सर्वच क्षेत्रात पुढे आहे. औद्योगिक, शैक्षणिक, वैज्ञानिक आणि यातही कौतुकास्पद बाब अशी की मुलीही आज कोणत्याच क्षेत्रात मागे नाहीयेत. सगळे म्हणतात, आजही स्त्री ही पुरुषांच्या खांद्याला खांदा लावून काम करतेय,प्रगती करतीये...हे सगळ जरी खर असल तरी, दुसरीकडे प्रचंड बेरोजगारी, व्यनाधीनता, मागासलेपणा, विषमता, जातीयता अजूनही का? आपण एकविसाव्या शतकात जगतो, विज्ञानाला सोबत घेवून समाजात वावरतो. मग अजूनही जातीय दंगली का होतायेत,जातीच्या हक्कासाठी मोठमोठाले मोर्चे का काढावे लागतायेत? आणि विशेषत: यातही युवापिढीच पुढे आहे असं का? अशा प्रश्नांच वादळ निर्माण झालं, की अस वाटत आजची तरुणपिढी आपले योग्य आदर्श निवडतच नाहीये आणि आदर्श निवडले तर ते चुकीचे निवडतीये. असं म्हणतात, 'ज्या त्या वयात जी, ती गोष्ट केली तर ती बरी दिसते.' आजच्या तरुणांचे आदर्श नटनट्या असणं हे समाजाला चुकीचं वाटतं, पण मी अस कधीच म्हणणार नाही. कारण आज ज्या पद्धतीने अभिनय करणाऱ्यांना स्वत:ला सिध्द करण्यासाठी जी कठोर मेहनत, कष्ट करावे लागतायेत याकडे समाजाचं अजिबात लक्ष जात नाही. जे आपण नाहीच ते बनून त्या भूमिकेत शिरणं आणि पडद्यावरती पाहिजे असणारी व्यक्ती उभं करणं; ही गोष्ट वाटते किंवा डोळ्याला दिसते तेवढी सोपी मूळीच नाही. ही गोष्ट बोलणाऱ्याच्या ध्यानात येत नाही. त्यांच्या कठोर मेहनतीचा विचार कोण करत नाही. कोणत्याही क्षेत्रात आपला ठसा उमटवणं इतक सहज सोपं नसतं. हे मोठमोठ्या क्षेत्रांतील लोकांचे लेख वाचल्यानंतर समजले. पण आपण ज्या गावाला जाणारच नाही, त्या गावाच्या गाडीत बसायचच कशाला! याचपध्दतीनं आपण ज्या क्षेत्रात जाणार आहोत ना, त्याच क्षेत्रांतील यशस्वी व्यक्तींना आपल्यासमोर 'आदर्श' म्हणून ठेवावं, आणि त्या दिशेनेच प्रयत्न करावेत. म्हणजे, आपल्याला आयुष्यात जे साध्य करायचं आहे ते, सरळ-सोपे नाही मिळाले तरी चांगल्या पद्धतीने का होईना प्राप्त होईल.

महाजन सर खरचं खूप सरळ, साध्या आणि आमच्या युवा मनाला पटेल, अश्या मार्गाने मार्गदर्शन करत होते. आमच्यामध्ये मिसळत होते. आम्हाला व्यक्त होण्यास भाग पडत होते. या सगळ्यातच आमच्यामध्ये आमच्याच वयाची पण, असामान्य अशी एक मुलगी बसली होती. आमच्याच समोरच्या रांगेत. महाजन सर बोलत असतानाच ती येथून बसली होती. ती येवून बसली त्याच वेळी आमच्या नजरा तिच्यावरती खिळल्या, कारण ती VIP लोकांच्या रांगेत बसली होती. अगोदरच महाजन सरांचे व्याख्यान असल्यामुळे 'दिनकर' हॉल खचाखच भरलेला होता. मिळेल त्या जागी मुली

बसून होत्या. आणि अश्यातच ती VIP लोकांच्या सोफ्यावरती येवून बसली. आम्हाला वाटलं बसायला जागा नाहीये, म्हणूनच ती तिथे येवून बसलीये. कारण दिसायला एकदम सामान्य, बारीक, काळी-सावळी, केसांना चपचपून तेल लावून आलेली एक अठरा-एकोणीस वर्षाची मुलगी. कोण होती ती? जिला आपल्यामुळे दोन तास बसावं लागलं असं महाजन सरांना वाटलं. तितक्यात स्टेजवरुन नाव पुकारण्यात आलं,-'अंकिता नगरकर' होय! ही तीच सामान्य वाटलेली मुलगी अंकिता नगरकर. जिच नाव आम्ही आल्यापासून कार्यक्रम पत्रिकेत वाचत होतो. जिचा विषय होता-'नाविण्य आणि सर्जनशीलता' खरंच आश्चर्य आणि अभिमान अश्या दोन्ही प्रकारच्या भावना निर्माण करणारा तो क्षण होता.

अंकितानं असं काय केल होतं!, की ज्यामुळे तिला 'स्वयंसिद्धा' सारखे व्यासपीठ देण्यात आले होते. त्याच्याही पुढे जावून मी थोडसं सांगेन...'स्वयंसिद्धा गाजवण्याअगोदर मोठमोठी वैज्ञानिक व्यासपीठं ती गाजवून आली होती. ज्या वयामध्ये सामान्य मुलीचं आकर्षण आरसा, आपलं दिसणं असतं त्याच वयाच्या सतराव्या-अठराव्या वर्षी अंकिताच्या नावे 'सहा पेटंट' होती. तिने नवीन सहा शोध लावले होते. आणि त्या शोधांचा मालकी हक्क तिच्याकडे होता. आता पुण्यामध्ये इंजिनीअरिंगच्या दुसऱ्या वर्षात शिक्षण घेणारी अंकिता 'स्वयंसिद्धा' मधली 'स्व:' ची जाणीव निर्माण करुन देणारे तिसरे पाऊल ठरली.

मी अगोदर म्हटल्याप्रमाणे दिसायला एकदम साधी आणि चपचपून तेल लावून आलेली मुलगी, पुण्यासारख्या शहरात राहूनही बाहेरच्या-वरच्या कोणत्याही आकर्षणांना न भुलता स्वत:ला सिद्ध करत राहिली आणि त्याचमुळे आज महाराष्ट्र कन्यांना स्वत:भोवती दोन तास खिळवून ठेवू शकली. यातून माझ्या एक गोष्ट लक्षात आली. लहानपणापासून आम्हाला एक सांगण्यात येते, की 'तुम्ही जर चारचाकी वाहनातून प्रवास करत असाल तर, दोन चाकीवाल्यांकडे बघा. दोन चाकीवरुन प्रवास करत असाल तर, चालणाऱ्यांकडे बघा. चालत असाल तर, पाय नसल्यामुळे सरपटणाऱ्यांकडे बघा आणि पाय असून सरपटत असाल तर, पायच नाहीत अश्यांकडे बघा आणि आपण जिथं आहेत तिथ खूप सुखी, समाधानी आणि चांगले आहोत! हे मनाला पटवून देत जा.' पण, आम्हांला आज पर्यंत हे कोणी नाही सांगितलं, की, चालतोस ना तर तू अजूनही चालतोयसच का? तुझ्याकडे गाडी का नाही. तू गाडीवरती आहेस ना, तर तू गाडीत का बसू शकत नाहीयेस? ही मानसिकता जो पर्यं आपण बदलत नाहीये, मला वाटतयं, तोपर्यंत अश्या असंख्य अंकिता आपण घडताना, तयार होताना पाहू शकणार नाहीये. आपण जिथे आहोत तिथेच खूप समाधानी आहोत. हे मनावर बिंबवण्यापेक्षा, जे आपल्याकडे असणं आवश्यक आहे ते कोणत्याही परिस्थितीमध्ये साध्य करता आलच पाहिजे. असा दृष्ठ निश्चय युवापिढीच्या मनावर बिंबवला गेला पाहिजे. आणि ज्यावेळी हा निश्चय युवापिढी स्वत:च्या मनावर कोरुन घेईल, त्याचवेळी आपण महासत्ताक भारताचे खरे हक्कदार होवू, असे मला प्रामाणिकपणे सांगावेसे वाटते.

अंकिताने लावलेल्या शोधांबद्दल आणि कोणत्या परिस्थितीत ते शोध लागले. याची माहिती दिली. तिच्या मते, आपल्याला प्रत्येक गोष्ट ठरवूनच करावी लागते, असे नाही. तर, आपल्या भोवती, एखाद्या वेळेस अशी परिस्थिती निर्माण होते, की त्यातून काहीतरी नवनिर्मिती होते; फक्त एवढच की, त्या परिस्थितीचा आपल्याला पुरेपुर वापर

करता आला पाहिजे. म्हणजे, थोडक्यात सांगायच झाल्यास, 'संधीचा सोनं करता आलं पाहिजे.' अप्रत्यक्षपणे खूप काही शिकवून, सांगून अंकिता दोन तासानंतर थांबली.

यानंतर जेवण वगैर झाल्यानंतर मा. सौ. अस्मिता जावडेकर. यांचे 'स्वत्व–The power within'या विषयावरती आयोजित व्याख्यानही अगोदर झालेल्या व्याख्यानांइतकेच दमदार आणि प्रेरणादायी अश्या प्रकारचे होते. अस्मिता मॅडमच्या व्याख्यानाविषयी थोडक्यात सांगायचे झाल्यास मी म्हणणे,–'स्वत:वरती विश्वास ठेवा आणि पुढे–पुढे चालत रहा.' हा त्यातून मिळालेला मौलिक संदेश होता.

'स्वयंसिद्धा' सुरु झाल्यापासून आणखी एक गोष्ट घेण्यात आली होती ती म्हणजे, 'गटचर्चा' पण ही घेण्यास यायची ती, रात्री जेवणानंतर दिवसभर झालेल्या व्याख्यानावर आधारित. यातूनही एक अनुभव मिळाला तो म्हणजे, एखाद्या घटनेकडे पाहण्याचा, ऐकण्याचा प्रत्येकाचा दृष्टीकोन खूपच वेगळा असतो. हे जरी खर असल तरी, तो इतका वेगळा असू शकतो, जितका आपण त्या गोष्टीचा विचारही केलेला नसतो. असो...संपूर्ण 'स्वंयसिद्धा' शिबीराच्या गटचर्चा' खूप मस्त आणि आमच्या ज्ञानात भर पाडणाऱ्या, स्वत:ला सिद्ध करण्यासाठी महत्त्वाचा भाग असलेली गोष्ट म्हणजे, 'आपल्याला पहिल्यांदा योग्यरितीने व्यक्त होता आलं पाहिजे आणि आपल जे मत आहे ते समोरच्याच्या गळी उतरवता आलं पाहिजे. ही जी कनसेप्ट आहे ती, खूप वेगळ्या पद्धतीने अवलंबता आली ती या गटचर्चेच्या माध्यमातून गटचर्चनंतर तीनही दिवस रात्री आम्हाला प्रेरणादायी फिल्मस् दाखवण्यात आल्या त्याही आमच्यासाठी खूपच सुंदर व प्रेरणादायी अश्याच ठरल्या.

स्वयंसिद्धाच्या पाचव्या सत्रामध्ये मंगळवार दि. २०/१२/२०१६ रोजी, मी अगोदर म्हटल्याप्रमाणे ही,'सावित्रीची लेक सुनंदा महाराष्ट्राच्या भावी कन्या समर्थपणे घडल्या पाहिजेत यासाठी अविरत मेहनत घेत होती' आणि याचवेळी एक अपेक्षाही मी व्यक्त केली होती, की 'या महाराष्ट्रात पुन्हा शिवबा जन्माला नाही आला तरी चालेल! पण शिवबाच्या संस्कारावर आधारित 'मावळा' जर महाराष्ट्राच्या घराघरात निर्माण झाला तर, अजून चांगले रुप महाराष्ट्रच दिसून येईल.' आणि मला वाटतंय माझ्या या अपेक्षेला न्याय देणारा एक मावळा मी पाहिला तो,–मा.श्री.रोहित पवार.– कार्यकारी संचालक बारामती ॲग्रो. लि. यांच्या रुपानं ज्यांचा जन्मच झाला सुनंदा पवार यांच्यासारख्या एक समर्थ महाराष्ट्र कन्येच्या पोटी साहजिकच आईच्या अंगचे अनेक चांगले गुण घेवून रोहित पवार घडले होते. यामुळेच उद्योगाच्या दुनियेत एक वेगळा ठसा उमटवू पाहत होते. आणि तो ठसा उमटणारच असा ठाम विश्वास आम्हाला त्यांनाही ऐकल्यानंतर मिळाला. रोहित पवार यांनी आमच्याशी 'उद्योजकता' या विषयावर संवाद साधला. जो आमच्यापैकी ज्या मैत्रींनीना उद्योजगता या क्षेत्रामध्ये आपल करियर शोधत होत्या , त्यांना मार्गदर्शनपण असाच ठरला.

यानंतर मा. श्री. नवीन काळे पुणे. यांचे 'आकाशाचे खांब काहीतरी नवीन' या विषयी आयोजित व्याख्यान होते. येथे एका गोष्टीचा उल्लेख मला आर्वजून करावासा वाटतो, तो म्हणजे 'ज्यांच नाव 'नवीन' आणि ज्यांच्या व्याख्यानाच्या विषयातही 'काहीतरी नवीन' अशा सारख्याच शब्दांनी बांधलेले हे 'नवीन काळे' यांनी आम्हाला खरचं खूप काही 'नवीन' आणि वेगळ देण्याचा

प्रयत्न केला आणि तो खूप परिणामकारक असाच ठरला. कारण ज्या देशाचा आम्हाला खूप अभिमान वाटतो तो आमचा 'भारत' एका बाजूला मागासलेला तर, दुसऱ्या बाजूला याच मागासलेपणावर मात करत जगणारी आजची जनता, जी आपल्या अज्ञानान खचत नाहीये. आपल्या दुबळ्या परिस्थितीपुढे हात टेकत नाहीये. तर, ती बदलण्याच सामर्थ्य घेवून जगतायेत. याच उदाहरण सरांनी आम्हाला 'राजस्थान' सारख्या राज्यातील एका गावच्या ग्रामस्थांच्या रुपाने घडविले. ज्या लोकांना वाचता येत नाही. इंग्रजीच ज्यांना अजिबात ज्ञान नाही. मात्र ही लोक उद्योग करत आहेत. जो इतका जोमाचा आणि ताकदीचा की त्याच्यावर त्यांची घरे तर चालताहेतच पण, संपूर्ण गावच्या गाव ह्या एकाच उद्योगच आहे. आणि तेही जिथ आजही पडदा पध्दत अवलंबली जाते. आपला चेहरा आपल्या गळ्यापर्यंत झाकल्याशिवाय स्त्रीला समाजामध्ये वावरता येत नाहीये. पण, खूप आश्चर्याची गोष्ट अशी या उद्योगासाठी ज्या-ज्या महत्त्वाच्या गोष्टी आहेत त्यामध्ये कंम्प्युटरवरचे काम किंवा निर्माण मालाला बाजारपेठ उपलब्ध करून देणे असेल ही सगळी काम इथल्या 'स्त्रिया' करतायेत. खूप आश्चर्य वाटलं की, अजूनही जिथ पडदा पद्धत आहे. आपला चेहरा आपल्या गळ्यापर्यंत झाकला जातो, ती स्त्री कंप्युटर न शिकताही अगदी लिलया हाताळू शकते.

मला आठवतय, नवीन सरांनी एक स्वत:चा अनुभव सांगितला. सरांची ही कंपनीच म्हणूयात, ही चालते ती पत्र्यांच्या भिंतीच्या आत, ती पाहण्यासाठी गेले होते. त्यावेळी सर थोडेसे 'मी' पणाच्या भावनेला चिकटलेले होते. सर म्हणाले, मला वाटल होतं, ' मी खूप शिकलोय, इंग्रजीवर स्वार झालोय. या लोकांना इग्रजीचा गंधही नाही. या सगळ्यामुळेच मी खूप महान अशा अविर्भावात सरांनी तिथ प्रवेश केला. प्रवेश करताच सरांनी एक महिला कंम्प्युटरवरती काहीतरी काम करत असताना पाहिली. ती काहीतरी टाईप करत होती, काय ते माहित नाही. सहजच सरांच्या नजरेत एक अशिक्षित, अडाणी, की- बोर्डेची बटण दाबत बसलेली स्त्री आली आणि, याच 'मी' पणाच्या स्वरात सर त्या महिलेला म्हणाले, 'तुम्हाला समजतय तुम्ही काय करताय?' तेव्हा त्या महिलेच उत्तर सरांसाठी आणि आमच्यासाठीही खूप मार्मिक असंच होत. ती म्हणाली, 'की मला माहित नाही मी कोणत्या अक्षराच बटण दाबतीये पण, कोणत बटण दाबल्यानंतर माझ्यासमोर असलेल्या या पडद्यावरती मला जे पाहिजे ते येत हे मात्र मी नक्कीच सांगू शकते.' म्हणजेच अक्षरांच ज्ञान नसताना ही, फक्त बटण लक्षात ठेवून काम करणारी लोक ज्यावेळी सरांनी पाहिली, सर म्हणाले की, 'खरंच मला त्यावेळी माझीच लायकी कळाली. लोक कशा प्रकारे जगतायेत हे मी जवळून उघड्या डोळ्यांनी पाहिलं. आणि क्षणाक्षणात माझा आयुष्याकडे बघण्याचा दृष्टीकोनच बदलला. मिनिटापूर्वी स्वत:ला अति शहाणा समजणारा मी त्यांच्या एक मिनिटानंतर स्वत:ला खूप लहान, शिकून ही अडाणी समजू लागलो.' खरचं थोड्याशा यशानं आपण खूप हुरळून जातो. आपल्यापेक्षा थोऱ्यामोठ्यांकडे आपण तुच्छतेच्या भावनेन बघू लागलो. आणि, मी खूप शहाणा' या खोट्या अविर्भावात जगत असतो. पण म्हणतात ना, 'या जगात शेराला सव्वाशेर असतोच!' आपल्यापेक्षा यशाने खूप मोठी माणसं आहेत, घडतायेत आणि घडतच राहणार आहेत. ही गोष्ट आपण कुठतरी विसरत चाललोय आणि त्यामुळेच या सगळ्यातून जन्माला येणारी 'नीतीमत्ता' म्हणूनच तर ढासळत चाललीये. असो...

सरांच्या व्याख्यानातून जो भाग उमगला तो असा होता जो सरांच्या विषयाच 'सार' होता. ते म्हणजे, हे अधांतरीच आभाळ कोसळत का नाही? प्रत्येक अधांतरी गोष्टीला आधाराची –खांबाची गरज असते. पण, या आभाळाचे खांब नाहीयेत मग ते कोसळत का नाहीये? तर, ते याच मुळे या जगात जे चांगले लोक आहेत तेच या आभाळाचे न दिसणारे खांब आहेत. त्यांच्यातून निर्माण होणाऱ्या चांगल्या शक्तीमुळे हे आभाळ आजही तितक्याच समर्थपणे आपल्यावरती तरंगतय.

सरांच व्याख्यान आम्हाला आणखी एका वेगळ्या याटेवरती घेवून जाणारं असच ठरलं. आणि 'स्व'ची जाणीव निर्माण करुन देणारं स्वयंसिद्धातल पाचव पाऊल ठरलं.

स्वयंसिद्धाच्या सातव्या सत्रामध्ये डॉ. श्री. सचिन कुलकर्णी, कोल्हापूर यांचे 'स्त्रित्वाची जाणीव' या विषयावरती व्याख्यान आयोजित केले होते. भलेही आज आपण प्रत्येक क्षेत्रात पुढे असू, पुरुषाच्या बरोबरीने प्रगती करत असू पण, आपण एक 'स्त्री' आहोत या स्त्रीपणाची जाणीव आणि भान आपल्या अंगी असलच पाहिजे. अस थोडसं बंधनात्मक आणि आपल्याला आपलीच जाणीव निर्माण करुण देणार अस सचिन सरांच व्याख्यान, 'अपर्णा रामतीर्थकर ' या समर्थ महाराष्ट्र कन्येची आठवण करून देणार असंच ठरलं.

खरंतर आज 'स्वयंसिद्धा' या शिबीराची शेवटची रात्र आणि याच रात्रीचा आणि एकंदरीत शिबीराचा आनंद घेण्यासाठी सर्व शिबीरार्थी विद्यार्थिनींसाठी शेकोटीचे आयोजन करण्यात आले होते. थंडी असल्यामुळे या शेकोटीचा आनंद सगळ्यांनी खूप सुंदररित्या घेतला आणि उल्लेखनिय म्हणजे फक्त शिबीराच्याच विद्यार्थिनी यामध्ये सहभागी झाल्या नाहीत तर, शारदानगरच्याच सर्व मुलींसाठीही ही आमची शेकोटी खूप आनंद देणारा असाच ठरली. वेगवेगळ्या माध्यमांतून इथेही मुली व्यक्त होतच राहिल्या. कुणी कवितांच्या रूपाने, कुणी डान्सच्या रुपाने तर कुणी नाटकाच्या रुपाने शेवटी डॉल्बीच्या तालावर थिरकणाऱ्या तरुणायीच्याही रुपाने आणि या सगळ्यांनंतर रात्री दीड वाजता या शेकोटीचा आनंद घेवून आमच्या 'स्व' ची जाणीव झालेल्या 'स्वयंसिद्धा' झोपी गेल्या.

बुधवार दि.२१/१२/२०१६ हा स्वयंसिद्धा संमेलनाचा शेवटचा दिवस दिवसाच्या सुरुवातीपासूनच संमेलनाच्या आम्ही सगळ्याजणी खूपच भावनिक झालो होतो. हे 'स्वयंसिद्धा' संमेलन चारच दिवसांऐवजी सात–आठ दिवसांचे का नाही! याची खंत प्रत्येकजण व्यक्त करत होती. याच दरम्यान शिबीरार्थी मुलींनी मनोगते व्यक्त केली. बऱ्याच जणींनी आपल्या भावनांना या स्वयंसिद्धाच्या स्टेजवरती वाट मोकळी करुन दिली, तर काहीजणींच्या भावस्पर्शी मनोगतांमुळे ऐकणाऱ्यांची मनं अश्रूच्या रुपांनी मोकळी झाली. खरचं शब्दातही न सांगता आणि मांडता येणारा असा तो क्षण ...आयुष्यातील अविस्मरणीय अशाच प्रसंगापैकी एक.

समारोपाच्या कार्यक्रमासाठी उपस्थित मा. होते लोखंडे सर. त्यांचा विषय होता,'खेड्यांचा विकास करुयात!' भारत हा खेड्यांचा देश. ज्याची ओळख एक संस्कृतीप्रधान देश म्हणून जगभर आहे. याच भारताचे प्रमुख अंग म्हणजे ही खेडी. आणि म्हणूनच खेड्यांचा विकास होण खूप गरजेच आहे याची जाणीव आपल्याला सतत करुन देण्यात येत असते. लोखंडे सरांचे कार्य याबाबतीत खूप मोठं

अस आहे. भारतातील जवळपास ७० से ७५% खेड्यांना सरांनी स्वत: हा जावून भेट दिली आहे. याचमुळे खेड्यातील लोकांच्या समस्या त्यांनी जवळून पाहिल्यात आणि अनुभवल्यातही आणि त्याचमुळे खेड्यांच्या विकासासाठी अहोरात्र कष्ट आणि धडपड सर करत आहेत. आज या खेड्यांची ओळख खरतरं सरांच्या नावाने होत आहे, हे सरांच्या कार्याची माहिती करुन देण्यात आली त्यातून समजलं. या सगळ्यामुळेच सरांच व्याख्यान 'स्वयंसिद्धा संमेलनातील 'स्व' ची जाणीव निर्माण करुन देणारे सहावे पाऊल ठरले.

यासगळ्यानंतर आम्ही शपथ घेण्यासाठी ए.पी.हॉल. (आप्पासाहेब पवार सभागृह) ज्याची ओळख संपूर्ण बारामतीमध्ये 'व्हाईट हाऊस' अशी आहे. त्या व्हाईट हाऊसमध्ये आम्ही चार दिवस स्वत:ची जाणीव झालेल्या सगळ्याजणी भावी आयुष्यात येणाऱ्या अनेक महत्त्वाच्या प्रसंगाना सामोरे जाताना आपण एका समर्थ राज्याची-देशाची एक सामर्थ्यवान मुलगी आहोत याच भान प्रत्येकवेळी रहावं, जी ठिणगी घेवून या शारदानगरच्या प्रारंगणात आलो होतो, त्या ठिणगीचीच ज्योत झालेली महाराष्ट्राची प्रत्येक 'महाराष्ट्र कन्या' आपल्या हातामध्ये पणती घेवून शपथ घेत होती, की ''मी एक स्त्री आहे. मी मुलगी आहे. माझी निर्मिती एका स्त्रीमुळेच झाली ती म्हणजे माझी आई. आणि भविष्यात माझ्यामुळे जिची निर्मिती होणार आहे, ती माझी मुलगी. कोणत्याही परिस्थितीत ती जन्माला येण्याअगोदर तिच अस्तित्व माझ्यामुळे मिटल जाणारं नाही. ज्या पद्धतीनं मी या महाराष्ट्रात जन्म घेतला त्याच समर्थ महाराष्ट्रात जन्म घेण्याचा अधिकार तिलाही आहे. ज्या अभिमानानं आणि स्वाभिमानानं मी या मातीत जगतिये त्याच मातीत त्या उमळू पाहणाऱ्या कळीला उमळण्याचा आणि फुल बनून जगण्याचा अधिकार आहे. आजपर्यंत ज्या कळ्या उमलू शकल्या नाहीत, ज्यांना उमलण्या अगोदरच खुडण्यात आलं ते मी बदलू शकत नाही. पण, माझ्यामुळे कोणतीच कळी उमलण्याअगोदर खुडली जाणार नाही.''

स्वयंसिद्धाची ही शपथ घेताना अक्षरश: मुलींच्या डोळ्यातून अश्रूधारा ओघळत होत्या. आपण खूप काही गमवल्याचा भावही त्यांच्या चेहऱ्यावरती दिसत होता. पण, आपण अजूनही खूप माही सावरु-सांभाळू शकतो! असा ठाम विश्वासही त्याच्या हृदयामध्ये निर्माण झाला होता. आणि हाच शपथविधी आम्हाला स्वयंसिद्धातील 'स्व' ची जाणीव निर्माण करुन देणारे सातवे पाऊल ठरला.

प्रत्येक मुलीच्या आयुष्यातील महत्त्वाचा क्षण म्हणजे, 'लग्न' असं म्हणतात, लग्न झाल की तिच आयुष्य पुन्हा नव्याने, नव्या लोकांनसंगे सुरु होते ते 'सप्तपदीच्या' साक्षीनं मला वाटत स्वयंसिद्धासाठी आलेली प्रत्येक मुलगीही या 'स्व' ची जाणीव निर्माण करुन देणाऱ्या विविध व्याख्यांनांच्या व्याख्यानरुपी सप्तपदीने परिपूर्ण झाली. आणि 'स्वयंसिद्धा' या चार दिवसांच्या शिबीराबधून नवीन सात विचार, सात प्रकारे ठाम विश्वास घेवून उगवल्या महाराष्ट्राची दशा आणि दिशा बदलण्यास सज्ज झाली.

■■■

थक्क करणारा प्रवास : मन मे है विश्वास

(ग्रंथपरीक्षण)

– कु. प्रियांका महादेव साखरे
बी.एस्सी.भाग ३

समाजात मानसन्मान मिळावा, पद आणि प्रतिष्ठा असावी आणि या पदाचा उपयोग समाजाच्या भल्यासाठी करावी अशी स्वप्ने पाहणाऱ्या, त्यासाठी धडपडणाऱ्या युवक युवतींना स्पर्धा परीक्षेचे क्षेत्र नेहमीच खुणावत असते या क्षेत्राचे आकर्षण यासाठी अहोरात्र कष्ट करण्याची तयारी जिद्द असूनही या क्षेत्रात यश मिळतेच असे नाही. स्पर्धा परीक्षेची तयारी करणाऱ्या तरूणाईला मार्गदर्शन व योग्य दिशा देण्याच मार्गदर्शन करणारे आत्मचरित्र म्हणजे आय. पी. एस. अधिकारी विश्वास नांगरे–पाटील यांचे 'मन में है विश्वास'.

एकूण अकरा प्रकरणांमध्ये विभागलेल्या 'मन में है विश्वास' या आत्मचरित्रात लेखकाच्या इच्छाशक्तीला दृढ असणारे त्यांचे आई–वडील, आजीचं प्रेम, आत्या व त्यांच्या यजमानांची शिस्त यातून घडत असलेल्या, भारतीय पोलीस सेवेमध्ये येण्यासाठी अपार कष्ट, प्रतिकूल परिस्थितीवर मात करणारी मानसिकता , अभ्यासातील चुका यामधून शिकण्याची धडपड प्रसंगी आवडत्या पदार्थांचा त्याग करणारा व यशाची एक–एक पायरी चढणारा, एक धडपडा उमदा युवक आपल्याला 'मन में है विश्वास' या आत्मचरित्राच्या पाना–पानांवर भेटतो.

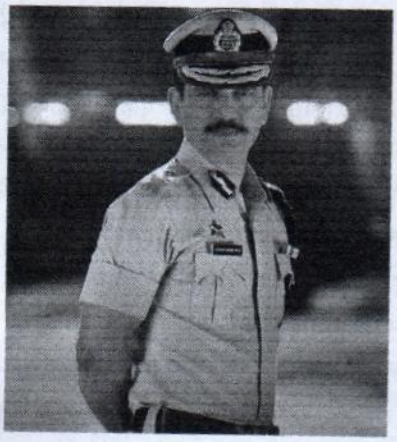
सांगली जिल्ह्यातील बत्तीस शिराळा या तालुक्यातील कोथरुड या गावच्या विश्वास नांगरे–पाटील यांचा शैक्षणिक प्रवास हा शिराळा–कोल्हापूर–मुंबई असा आहे. कोल्हापुरात राजाराम कॉलेजमध्ये बी.ए.ची पदवी घेत असताना 'बेस्ट राजारामीयन' हा पुरस्कार आर.माधवन हे रुममेंट, हेमंत निंबाळकर जे बंगळूर येथे आय. जी.म्हणून महाराष्ट्र व कोल्हापूर तसेच शिवाजी विद्यापीठाचे नावलौकिक करीत आहेत यांचे अनुभव लेखकाने आत्मचरित्रात लिहीलेले आहेत. सद्गुणी अभ्यासू मित्रांची संगत करावी, भरकटणाऱ्या मित्रांपासून कटाक्षाने लांब राहावे, याचे मार्गदर्शन या पुस्तकातून वाचताना आपल्याला मिळते.

अत्यंत ओघवत्या शब्दात, सोप्या भाषेत आपला जीवनपट विश्वास नांगरे–पाटील यांनी आपल्या पुस्तकात उलगडलेला आहे. त्यांची सहज, साधी, सोपी भाषा आपल्या थेट हृदयाला भिडते. हातात घेतलेले पुस्तक एका बैठकीत वाचून संपवावे, असे आपल्याला वाटते. पुस्तक वाचताना आपण पानामागून पाने उलटवत जातो आणि लेखकाचे यश हे आपलेच यश वाटू लागते. त्यांच्या खेचून आणलेल्या यशाला आपल्याला नक्कीच सलाम करावासा वाटतो. जेव्हा विश्वास नांगरे–पाटील आय. पी. एस. झाले हे वडीलांना समजले, तेव्हा वडील म्हणतात 'भावड्या माझ्या वाघा' या त्यांच्या वाक्यावर वाचणाऱ्यांचे डोळे पाणवतात.

'मन में है विश्वास' या आत्मचरित्रातील शेवटची चार प्रकरणे ही स्पर्धा परीक्षेची तयारी करण्यासाठी लेखक हा मुंबईच्या एम्.आय.ए.सी वसतीगृह व ग्रंथालयाचा उपयोग करतो. याविषयी तसेच यू.पी.एस.सी. पूर्व परीक्षा एम.पी.एस.सी ची तयारी नंतर केंद्र व राज्य स्पर्धा परीक्षेची तयारी नंतर निकाल यावर आधारित आहेत. यात लेखकाने मुलाखती प्रश्न व त्यावरील उत्तरे तर्क संगती यांचे केलेले वर्णन आपल्याला प्रेरणादायी ठरते. एकूणच ही यशस्वी जीवनगाथा प्रत्येकाने वाचून प्रेरणा घेण्यासारखी आहे. माझ्या आयुष्यातील एक टर्निंग पॉईंट ठरलेलं हे आत्मचरित्र नक्कीच प्रत्येक युवकांनी वाचावं असचं आहे.

अशा या सामर्थ्यवान व्यक्तीमत्त्वाचं आत्मकथन वाचून तुमच्यापुढे मांडण्याचा एक प्रामाणिक प्रयत्न!

■■■

प्रेम

मावळणाऱ्या सूर्याला डोंगर विचारतो
तू मावळताना नेहमी माझ्याच जवळ का येतोस
तेव्हा सूर्य म्हणतो डोंगराला
मी तुझ्यावर खूप प्रेम करतो
तसेच
जेव्हा सखी विचारते सख्याला
तू नेहमी माझ्याकडेच का पाहतो
तेव्हा सखा म्हणतो सखीला
मी तुझ्यावर जीवापाड प्रेम करतो.

कु. दिपाली नितीन ढेरे
बी.कॉम.भाग १

जगणं खूप सुंदर आहे

जगणं खूप सुंदर आहे
त्यावर हिरमुसु नका
एक फूल उमललं नाही म्हणून
रोपाला तोडू नका
सगळं मनासारख होतचं असं नाही
पण मनासारखं झालेल विसरु नका
सुटतो नकळत काही जणांचा हात
पण धरलेला हात सोडू नका

कु. सोनाली विष्णू कदम
बी.ए.भाग १

फॅशन

(माहितीपर लेख)

– कु. शर्मिला भगवान देशमुख
बी.ए.भाग ३

''धूम मचाले, धूम मचाले, धूम''

असा म्हणायचा अवकाश की आमच्याकडे आमचे बंधू धूम मचवून रिकामे लगेच घरा–घरात 'धूम' गाडी हवीय म्हणून चिरंजीवांचा पिताश्रीकडे हट्ट, ऐश्वर्याचा 'शरारा' ड्रेस तिचा पिक्चर रिलिज व्हायच्या आतच कॉलेजतरूणींच्या अंगावर आणि या सर्वातूनच जन्म होतो तो 'फॅशन' चा.

कोठेही गेलात तरी आपले व्यक्तिमत्व हे छाप पाडणारे असावे, यात महत्त्वाची भूमिका बजावते ती 'फॅशन' माणूस चुकल्यामुळे ज्या गोष्टीचा जन्म होतो ती म्हणजे 'फॅशन'.

मानवी मन सौंदर्ययुक्त आहे. सुंदर व आकर्षक दिसण्यासाठी माणूस वाटेल ते करतो. स्वत:ला अनेक प्रकारे नटवत असतो. आपण कोणीतरी विशेष आहोत, याची जाणीव त्यांना होत असते. त्यासाठी मनाचा कल विविध प्रकारच्या फॅशनकडे वळू लागतो. वर्षानुवर्षे वडीलधाऱ्या लोकांच्या विरोध झाला तरी माणूस फॅशनचा पाठपुरावा करीत राहतोच कारण फॅशन ही त्याच्या मनाची ओढ आहे.

'फॅशन' या इंग्रजी शब्दाचा 'पद्धत' असा मराठी अर्थ होतो. फॅशन म्हणजे जगण्याची रीत ती स्थळकाल, वातावरण यानुसार वेगवेगळी असते. हा शब्द नव्याने रुढ झाला असला तरी अशा तऱ्हेच्या बदलांची फार पुरातन काळापासून वाहिवाट आहे. मग तो बदल कधी वेशभूषेत असतो, तर कधी केशभूषेत असतो. फार पूर्वीपासून भारतात वेगवेगळ्या प्रांतातील पोशाखातील पद्धत त्या त्या प्रांतातील वातावरणानुसार वेगवेगळी असायची.

फॅशनचे एक उत्तम उदाहरण म्हणजे, 'आजकाल प्रत्येकाच्या एक हात आणि एक कान मग्न ठेवणारा मोबाईल.'

फॅशन कॉलेजची,
नवीन स्टाईल,
बारावी नापास,
तरीही हातात मोबाईल.

अनेकदा फॅशन ही अनुकरणातूनच जन्माला येते. गेल्या वर्षात चित्रपटातील नट–नट्यांनी तरुण पिढीवर इतका प्रभाव पडला आहे की फॅशनच्या नावावर अंधानुकरण करण्याची प्रथाच निर्माण झाली आहे. पण हे वेड पुरवताना सभ्यता, संस्कार, नितिमत्ता यांचा विचार न करता कमीत–कमी व तंग कपडे परिधान करून देह प्रदर्शन करत वावरणारी पिढी दिसत आहे. त्यामुळे 'पचेल ते खावे, आणि शोभेल ते परिधान करावे' या तत्वाला तिलांजली देत आहे. अहो, आम्हाला फॅशन म्हणजे काय हेच कळत नाही, तरीही आम्ही फॅशन करतो.

आजच्या गतिमान युगात नव–नवीन शोधामुळे तर जग इतक जवळ आले आहे की, जगाच्या कोपऱ्यातील कोणतीही फॅशन लगेचच जुनी होत आहे. कारण फॅशन चक्राकार आहे. सध्याची फॅशन तर सारासार विचारसरणी व सौंदर्यदृष्टी गहाण टाकलेलीच वाटते.

उदाहरणार्थ– 'चांगली पँन्ट फाडून ठिगळे जोडणे हे

लोकप्रिय झालेली फॅशन.

बाकी सगळे ठीक आहे. पण प्रेमात सुद्धा फॅशन आपलं डोक वर काढीत आहे, ते कसं सांगते,

''प्रेमाच्या घरात घसरला पाय
एकीला हाय तर दुसरीला बाय,
अन् तिसरीसंग पळून जायं.''
'तू नही तो कोई और सही,
और नहीं तो और सही

च्या पद्धतीला फॅशनच म्हणतायचं बरं का!

फॅशन ही वाईट नाही. सतत बदलत जाणे ही मानवी प्रवृत्ती असल्याने नको त्याचे अंधानुकरण न करता स्वत:चे कोणतेही नुकसान न करण्याची काळजी तरुण पिढीने घेतली पाहीजे. 'जमाने के साथ हमे भी बदलना चाहिए' तरूणांनी आता फॅशन करायची नाहीतर मग कधी? तसे फॅशनला वयाचे बंधन नाही. कारण लांब कशाला आपल्या 'कौन बनेगा करोडपती' चा कर्ता-करविता अमिताभ बच्चन वयाची सत्तर वर्षे उलटून गेलो तरी फॅशनच्या दुनियेतून बाहेर पडायच नाव घेत नाही.

कसेही असले तरी फॅशन ही तरुणांच्या जीवनातील खूप महत्त्वाची गोष्ट बनली आहे. फॅशन कधी आपल्याला सोडणार नाही आणि आपण कधी फॅशनला सोडणार नाही, एवढे मात्र खरे.

■■■

मैत्री

मैत्री असावी कडकडणाऱ्या विजेसारखी
स्वत:हाच्या मैत्रिणीवर जेव्हा संकट येईल
तेव्हा त्या संकटावर तुटून पडणारी
मैत्री असावी समुद्राच्या संथ पाण्यासारखी
सखोल, निस्वार्थी
त्यात फक्त स्वत:हाचा विचार न करणारी
मैत्री असावी रिमझिम पडणाऱ्या पावसासारखी
एकमेकींवर प्रेमाचा वर्षाव करणारी
मैत्री असावी जत्रेतल्या विदुषकासारखी
सतत एकमेंकीना हसवत राहणारी
तिच्या चेहऱ्यावर आनंदाची एक रेषा पाहण्यासाठी
तरसलेल्या एका वेड्या प्रियकरासारखी
मैत्री असावी फणसासारखी
वरुन काटेरी पण आतून रसाळ असणारी
मैत्री असावी तेजस्वी सूर्यासारखी
एकमेकांना प्रकाश देणारी
मैत्री असावी चंद्रासारखी
अंधाऱ्या रात्री एकमेकींना प्रकाश देणारी
सोबत देणारी
मैत्री असावी ताऱ्यांसारखी
चमकणारी व लुकलुकणारी
मैत्री असावी पर्वतशिखरांसारखी
उंचच उंच वाढत जाणारी
मैत्री असावी कैरीसारखी
थोडी खट्टी थोडी मिठी

कु. दिपाली नितीन ढेरे
बी.कॉम.भाग १

पेन्सिल

(ललित लेख)

– कु. प्रणाली दिलीप पाटील
बी.कॉम.भाग १

'पेन्सिलीला' हे माहिती असतं की आपल्यात बरीच ताकद आहे. आपण काय वाटेल ते लिहू शकतो. ते वाचून मोठमोठ्या सत्ता हादरु शकतात. पण ती ही कधीही विसतर नाही की लिहिण्याची ताकद तिच्यात असली तरी लिहून घेणारा, लिहितं करणारा हात मात्र वेगळा असतो. त्या हाताच्या ताकदीवर पेन्सिल तारं लिहीत असते. आपल्याही जगण्याला असाच एक हात सतत मार्गदर्शन करीत असतो. आपल्याला मान्य असो वा नसो. एक हात आपलं जगणं घडवितो. त्याला दिशा देतो. त्याला आपण देव असं म्हणतो. म्हणून हे कधीही विसरू नये की कर्ताकरविता दुसराच असतो.

लिहिण्याची ताकद आहे म्हणून लिहितच सुटलं, एकच काम एकाच तऱ्हेने करीत राहिल तरी चालतं असं पेन्सिल कधी करत नाही. थोडकाम झालं की तिला शार्पनर लागतं. स्वत:ला तासून काढाव लागतं, त्यान तिला त्रास होत नसेल का...? तो होतोच पण तरी ती स्वत:ला तासून घेते, स्वत:ची धार वाढवते, तसंच आम्हालाही करायला हवं. वेळोवेळी स्वत:ला तासायला हवं, मनावर साचलेली काजळी निपटून काढायला हवी. त्रास त्रास होईलच पण सहन करायला हवं...पेन्सिलीसारखं.

पेन्सिलीचा तिसरा गुण म्हणजे पेन्सिलीच्या दुसऱ्या टोकाला एक खोडरबर असतो. पेन्सिल ज्या चुका करते त्या चुका खोडरबर खोडून काढतो. पण आपण चुका करतो आणि त्या वेळोवेळी कबूल करुन दुरुस्तही कराव्या लागतात. हे पेन्सिल खुलेआम कबूल करते. चुका करणे आणि आपल्या चुका मान्य करुन दुरूस्त करणे यात कमीपणा काही नाही. उलट तसं केलं तरंच आपल्या चुका कमी होतात आणि आपण योग्य मार्गाने चालत रहातो.

चौथा गुण, पेन्सिल बाहेरुन लाकडाची दिसते. काही पेन्सिल चकाकतात काही साध्याच असतात काही सुंदर दिसतात. काही नेमतेम असतात. पण पेन्सिलीची परीक्षा ही तिच्या बाह्य रुपावरुन कुणी करु नये तिच्या आतलं शिसं किती उत्तम आहे, किती लिहितं, कसं लिहित, किती झिजतं हे पाहून तिची गुणवत्ता ठरते. आपण स्वत:च्या संदर्भातही हेच करायला हवं. बाहेरच्या रंगरुपापेक्षा आपल्या आत काय चाललयं, आपलं अंतरंग कसं आहे याकडे लक्ष द्यायला हवं कारण आतली ताकद हिच तरी पेन्सिलीची खरी ताकद असते...!

पाचवा गुण, पेन्सिल जे काही करते तिच्या खुणा कायम राहतात. कितीही खाडाखोड केली तरी काही काळे डाग कायम दिसतात, आपणही हे लक्षात ठेवायला हवं की आयुष्यात जे काही करु त्याची एक खुण, एक ओरखडा, एखादा डाग कायम आपल्या जीवनपटावर उमटेल. त्यामुळे जे काही कराल ते अत्यंत विचारपूर्वक करा...कारण काही ओरखडे कायम राहतात...!

अतूट नातं

(ललित लेख)

– कु. लक्ष्मी सुभाष पाटील
बी.कॉम.भाग ३

'मैत्री' एक अर्थपूर्ण शब्द, इतका की जीवनभर मैत्री निभावूनही शेवटपर्यंत न उलगडणारा. खरंच , काय असतं असं या मैत्रीच्या नात्यात? अतूट विश्वासाच्या भक्कम पायावर उभी असलेली ही मैत्रीची इमारत खुप काही घटक आणि घटनांनी भरलेली आणि सजलेली असते. उंचउंच कडेकपाऱ्यांतून आणि डोंगरांवरुन कोसळणाऱ्या धबधब्यात मैत्री असते ती निस्वार्थपणे स्वत:ला झोकून देण्याची, इतकी की कोणताही मागचा पुढचा विचार न करता ओसंडून वाहण्याची आणि भरभरून खळाळण्याची.

भल्या पहाटे आपल्या अतूट मैत्रीची आठवण करुन देतात ते म्हणजे दवबिंदू, इतके कोमल, तरल आणि निर्मल असतात की नुसत्या त्यांच्या अस्तित्वानेच हरिततृण तृप्त होऊन जातात. यामुळे दोन विभिन्न घटकांच्या एकरुपतेचं ते एक उत्तम प्रतिक बनतात.

नदीची मैत्री असते ती काठाशी. वेडीवाकडी वळणे घेत मनसोक्त वाहणाऱ्या नदीला काठ तिच्या मर्यादांची जाणीव करून देतो. नदीचं वाहत जाणं आणि तिचं मनसोक्तपणे बहरणं रमणीयं, नयनरम्य आणि मनोहारी करतो, तो काठच, नाही का? नदी सुद्धा या मर्यादा न ओलांडता, या मर्यादांच्यापलीकडे न जाता मैत्रीचं नातं जपते. एकमेकांच्या मैत्री व्यक्त करण्याची नाजूक अशी कला नदीला आणि काठाला सहज जमूनही गेलेली आहे आणि त्यामध्ये ते रमलेदेखील आहेत.

कमळ आणि भ्रमर यांच्यात नातं असलं तरिही प्रथमत: त्यांच्यात मैत्रीच होती, आहे आणि राहील. त्यांच्या मैत्रीची घट्ट वीण आहे म्हणूनच त्यांच्यातील नातं आजही अतूट आहे. निसर्गात असणाऱ्या असंख्य सुवासिक कमळ आणि भ्रमर यांचीच मैत्री नावाजली गेली कारण फक्त एकच – 'अहंकाररहित मैत्री' मी आणि माझं हे सर्व विसरुन ते एकमेकांना स्वीकारतात, एकमेकांच्यामध्ये रमणाम होतात आणि काळ, वेळ हरपून आलेला क्षण जगतात. हा कोणताही नैसर्गिक चमत्कार नसून हीच खरी मैत्री आहे.

रक्ताच्या नात्यापेक्षाही मैत्रीचं नातं हे नेहमी श्रेष्ठ ठरतं म्हणूनच मैत्री करताना ती निरपेक्ष भावनेनं करावी तरच त्यातील वीण ही अबाधित राहते. मैत्री हे मानवजातीला मिळालेल खुलं दालन आहे. यामध्ये समरसून सहभागी व्हावे, पण हाताचं राखून नाही. फक्त मैत्री जपण्याची कला आपल्यात असायला हवी.

आपण लहान असताना एकमेकांना एक कोडं घालत असू, दोन मित्र शेजारी पण एकमेकांना भेटत नाहीत. याचे उत्तर हे 'आपले दोन डोळे' होय. आपले हे डोळे एकमेकांना कधीच भेटत नाहीत पण ते एकमेकांच्या साह्याने संपूर्ण जग पाहतात. हीच ती खरी मैत्री!

काही जणांच्या मते मैत्रीच्या अनेक व्याख्या असतात. त्यामध्ये ती कधी कृष्ण–सुदामासारखी निखळ, वात्सल्यपुर्ण तर कधी ती झऱ्यासारखी खळखळणारी व चंद्रासारखी शीतल असते.

माझ्या मते मैत्री म्हणजे,

'Few Relations In Earth Never Die (FRIEND)

म्हणूनच कधीही मैत्रीविना आयुष्य जगू नका.

■■■

भारताच्या गुप्तहेर संघटना व त्यांचे कार्य

(माहितीपर लेख)

– अक्षय नेताजी पाटील
बी.एस्सी.भाग २

भारताचे अंतर्गत तथा बहिस्थ संरक्षण हे गुप्तपणे ज्यांच्या खांद्यावर असते त्या धाडसी वीरांना गुप्तहेर (SPY) म्हणतात. पाहुया अशाच संघटनेचे कार्य, व त्या वीरांच्या बलिदानाची कहाणी.

*** अंतर्गत संरक्षण गुप्तहेर संघटना :–**

भारताच्या भूप्रदेशामधील असे काही संशयित व्यक्ती जे देशविघातक कृत्य करतात त्यांना रोखण्याचे किंवा ती माहिती (गुप्त) सुरक्षा बलांना पुरवण्याचे काम ही संघटना करते. जिचा जागतिक १० गुप्तहेर संघटनेमध्ये दबदबा आहे. त्या संघटनेचे नाव भारतीय गुप्तहेर संघटना IB (Intelligence Bureau) होय.

IB या गुप्तहेर संघटनेची स्थापना सन १८८५ मध्ये ब्रिटीशांनी केली. त्याचे कारण ही तसेच होते. जेव्हा १८५७ ची मंगल पांडे यांनी जो सशस्त्र उठाव केला. तेव्हाच एका गुप्तहेर संघटनेची आवश्यकता ब्रिटीशांना लागून राहीली. आणि तेव्हाच सर चार्ल्स यांनी IB ची स्थापना केली होती. पण जेव्हा भारत सन १९४७ मध्ये स्वातंत्र्य झाला. तेव्हा Intelligence Bureau हे केंद्रीय गृह मंत्रालयाच्या अधीन गेले. IB हे केंद्रीय गृहमंत्रालयाच्या जबाबदारी कक्षेमध्ये येते.

* अंतर्गत गुप्तहेर संघटना (IB) चे कार्य :–

१) सर्वात महत्त्वाचे IB चे कार्य कोणते असेल तर ते भारतीय भूप्रदेशामधून पाकिस्तानी गुप्तहेर संघटना ISI (Inter Service Intelligence) च्या हस्तकांचे (Agent) जाळे उद्वस्थ करणे. ISI चा प्रभाव कमी करणे, दहशतवादी नेटवर्क नेस्तनाबूत करणे.

२) नेपाळमधून पळून विदेशात जाण्याचा प्रयत्न करणारा हैद्राबाद (दिलसूखनगर) बॉम्बस्फोटातील मुख्य आरोपी इंडियन मुजाहिदीन या दहशतवादी गटाचा प्रमुख यासीन भटकळ याला IB च्या अधिकाऱ्यांनी केलेली अटक हे IB चे सर्वांत मोठे यश आहे. परंतु ही अटक आधी झाली असती तर दिलसूखनगर बॉम्बस्फोट घडलेच नसते. व अनेक निष्पाप भारतीयांचे प्राण वाचले असते.

३) २००८ मुंबई ताज हॉटेल दहशतवादी हल्ला होण्याअगोदर IB च्या Telecom division ने दहशतवाद्यांचे हल्ला करण्याअगोदरचे संभाषण Intercept केले होते. व ती गुप्त माहीती (Intelligence input) महाराष्ट्र गृह मंत्रालयाला दिली होती. परंतु महाराष्ट्र सरकारने या गोष्टीकडे गांर्भीयाने पाहीले नाही. व तो दुदैवी दहशतवादी हल्ला झाला. त्यामुळे शेकडोमुंबईकरांचे प्राण गेले. हे सुद्धा IB चे यशच आहे. परंतु त्याचा गांर्भीयाने सरकारने विचार केला नाही.

*** बहिस्थ (External) गुप्तहेर संघटना :–**

विदेशातील कोणत्याही भू–भागातून भारत सरकार, कट, कारस्थान, किंवा दहशतवादी हल्ले याविषयी गुप्त माहीती काढण्याचे काम ही

बहिस्थ गुप्तहेर संघटना करते. व त्या संघटनेचे नाव आहे RAW (Resarch and Analysis Wing) होय.

प्रामुख्याने ह्या गुप्तहेर संघटनेचे काम पाकिस्तान, चीन या देशामधील सैनिक, संरक्षणविषयक माहीती काढण्याचे काम गुप्तपणे करणे हे असते.

गुप्त माहीती ही तीन प्रकारची असते:-

a) Political Intelligence
b) Defence Intelligence
c) External Affairs Intelligence

प्रामुख्याने RAW चीन, पाकिस्तान या देशामधून Defence Intelligence संरक्षणविषयक माहिती आपल्या देशाला पुरवते. व त्यानंतर भारतीय सैनिक त्या देशाविरुध्द मोहिम आखते. व देशाला धोकादायक आक्रमणापासून रोखते.

त्यानंतर Political Intelligence (राजनैतिक गुप्त माहिती) RAW - अमेरिका, इंग्लंड, रशिया, श्रीलंका या देशामधून गुप्तपणे मिळवते. त्यानंतर भारत सरकार आपले पुढील धोरण आखते.

त्यानंतर येते ती (External Affairs Intelligence) परराष्ट्रविषयक गुप्त माहिती RAW गुप्तपणे त्या देशातून मिळवते. व आपल्या राष्ट्राला बलशाही तथा देशविघातक शक्तिपासून वाचवते. व आपले परराष्ट्रविषयक धोरण आखण्यास परराष्ट्र मंत्रालयाला मदत मिळते. सर्वात महत्त्वाचे काम करते म्हणजे ISI हस्तकांना (Agent) विषयी माहीती मिळवणे व ती माहीती Prime Minister Office (PMO) ला पुरवते.

*** <u>बहिस्थ गुप्तहेर संघटना व त्यांचे कार्य</u> :-**

RAW ची स्थापना सन १९६८ मध्ये केली. त्याचे पहीले प्रमुख हे रामेश्वरनाथ काव होते. तेच खरे चे RAW संस्थापक होते.

१) RAW ने सर्वांत महत्वपूर्ण भूमिका सन १९७४ मध्ये सिक्किम या राज्याच्या विलीनकरणामध्ये केली. सन १९७१ च्या भारत-पाक लढाईमध्ये पाकिस्तानच्या संरक्षणविषयक माहीती काढण्यामध्ये अग्रेसर होती. व त्यामध्ये RAW ने महत्वपूर्ण भूमिका बजावली. RAW चे सर्वात महत्वाचे धाडसी RAW Agent जे पाकिस्तानच्या गुप्तपणे कित्येक वर्ष राहून भारताला पाकिस्तानच्या गुप्त संरक्षणविषयक माहिती पुरवत होते. ते म्हणजेच RAW Agent रविंद्र कौशिक होय. ज्यांना पाकिस्तान सरकारने २००३ मध्ये छळ करुन रावळपिंड जेल मध्ये मृत घोषित केले.

२) सन १९७४ मध्ये भारताने पोखरण इथे अणुचाचणी केली. त्या Operation Smilling Buddha मध्ये सुध्दा RAW ने महत्वपूर्ण भूमिका बजावली.

३) सन १९९९ मध्ये कारगिल युद्ध या मध्ये सुद्धा RAW ने पाकिस्तान सैनिकांच्या सीमेवर वाढत्या हालचालीबाबत PMO ला Intelligence Input (गुप्त माहीती) दिली होती. म्हणूनच भारतीय सैनिकांना कारगिलमध्ये यश प्राप्त झाले. पण RAW,IB या गुप्तहेर संघटना भारतीयांना कौतुक करण्यासाठी कधीच दिसली नाही. हीच आमची शोकांतिका आहे. बऱ्याच लोकांना या विषयी माहीतच नसते.

जय हिंद...

■■■

स्वराज्याचे शूर सेनानी – नरवीर तानाजी मालुसरे...

(इतिहासपर लेख)

– कु. मयुरी भुपाल पाटील
बी.एस्सी.भाग ३

शिवरायांच्या एका शब्दाखातर ऐतिहासिक पराक्रम गाजवणारे नरवीर तानाजी मालुसरे.

तानाजी मालुसरे यांचे नाव ज्यांना माहीत नाही असा मराठी माणूस सापडणे कठीण! लहानपणापासून शिवाजी महाराजांचा इतिहास जाणून घेत असताना आपल्याला तानाजी मालुसरे यांच्या शौर्य गाथेची ओळख होते आणि त्या नरवीराचे शौर्य आपल्या मनात कायमचे घर करुन बसते. त्याच शौर्य गाथेला पुन्हा एकदा उजाळा देण्यासाठी हा छोटासा लेख!

जून १६६५ रोजी मुगलांबरोबर केलेल्या पुरंदर तहानुसार शिवाजी राजांना कोंढाणा किल्ल्यासह इतर २२ किल्ले त्यांच्या हाती सोपवावे लागले. या तहामुळे मराठ्यांच्या स्वाभिमानाला कोठेतरी ठेच पोहचली होती. राजमाता जिजाई आईसाहेब देखील या तहामुळे व्याकूळ झाल्या होत्या. सर्व किल्ले शिवाजी महाराजांनी इतक्या कष्टाने प्राण धोक्यात घालून मिळवले होते. जे किल्ले कित्येक मावळ्यांच्या रक्ताने पावन झाले होते. असे स्वराच्याची संपत्ती असणारे किल्ले सहज शत्रूच्या हाती जाऊ देणे त्यांना परत नव्हते. मुख्य म्हणजे त्यातील कोंढाणा हा किल्ला पुण्याच्या तोंडाला व जेजुरीच्या बारीला असल्याने तेवढ्या प्रातांत देखरेख राही.

शिवाजी महाराचांनादेखील जिजाई आईसाहेबांच्या मनातील सत्य कळत होते, परंतु त्यांचा देखील नाईलाज होता. मोघलांच्या प्रचंड मोठ्या संरक्षण कवचामुळे कोंढाणा परत मिळविणे वाटत होते तितके सोपे नव्हते. परंतु मातेच्या हट्टासमोर नमले आणि त्यांनी कोंढाणा परत मिळवण्याचा प्रण केला.

शिवाजी महाराजांच्या सैन्यात अनेक शूरवीर होते जे कोंढाणा जिंकून आणण्यासाठी जीवाची बाजी लावायला तयार होते. परंतु या मोहिमेचा विचार करताना महाराजांच्या मनात एकाच वीराचे नाव आले– तानाजी मालुसरे! तानाजी मालुसरे म्हणजे शिवाजी महाराजांचे बालपणीचे मित्र आणि महाराजांच्या अतिशय विश्वासातील साथीदार. महाराजांच्या प्रत्येक संकटाच्या काळात तानाजींनी मोलाची साथ दिली होती. सुरुवातीला जेव्हा महाराजांनी किल्ले हाती घेण्याची मोहीम चालवली होती तेव्हा प्रत्येक मोहिमेत तानाजी आघाडीवर होते. ऐतिहासिक अफजल खान वधाच्या मोहिमेमध्ये तानाजी होते. शाहिस्तेखानाचा फडशा पाडण्यासाठी जेव्हा महाराज १०–१२ विश्वासू साथीदारांना घेऊन लाल महालात घुसले होते. त्या १०–१२ जणांमध्ये देखील तानाजी मालुसरे यांचा सामावेश होता. शिवाजी महाराजांनी तानाजींचा पराक्रम प्रत्येक वेळेस जवळून पाहिला होता, त्यामुळे कोंढाणा फत्ते करण्याचा पराक्रम केवळ

तानाजी करु शकतात याची त्यांना खात्री होती. तानाजी हे बारा हजार हशमाचे सुभेदार होते. त्यांना पालखीचाही मान होता. जेव्हा शिवाजी महाराजांनी तानाजींना तातडीने बोलवणे धाडले तेव्हा तानाजी उमरठे गावात आपल्या मुलाच्या रायबाच्या लग्नाच्या तयारीत व्यस्त होते. पण आपल्या राजाचे बोलावणे आपल्याबरोबर हातची सर्व कामे सोडून त्यांनी थेट राजांची भेट घेतली. त्यांच्याबरोबर शेलारमामा आणि बंधू सूर्याजी देखील होते. महाराजांनी आपला मनसुबा तानाजींना बोलून दाखवताच तानाजी धन्य झाले. महाराजांनी अत्यंत कठीण प्रसंगावेळी आपली आठवण काढली यापेक्षा मोठे भाग्य ते काय या विचाराने त्यांची छाती गर्वाने फुलून गेली.

त्यावेळेस शेलार मामांनी सांगितले की, आधी लगीन उरकून घेऊ मग कामगिरीसाठी निघू. तेव्हा तानाजींनी उत्तर दिले, ''आधी लगीन कोंढाण्याचे मग माझ्या रायबाचे.''

महाराजांनी भेट घेतल्यावर तानाजी जिजाई आईसाहेबांना जाऊन भेटले. जिजाई आईसाहेबांनी देखील तानाजींना यशस्वी होण्याचा आशीर्वाद दिला. तानाजींनी आपला मुलगा रायबाची जबाबदारी शिवाजी महाराजांच्या हाती दिली आणि म्हटले की, जर कोंढाण्याहून परत आलो तर मी त्यांचे लगीन लावून देईन. जर मेलो तर तुम्ही त्याचे लगीन लावा. माघ वद्य अष्टमीला ४ फेब्रुवारी, १६७० रोजी रात्री तानाजी मालुसरे यांच्या नेतृत्वाखाली राजगडावरुन निघालेले मराठा सैन्याला गुंजवणी नदी पार करत सिंहगडावरुन कोंढाऱ्याकडे निघाले. उदयभान नावाचा अतिशय शूर सरदार तेथे तैनात होता. हा उदयभान मूळचा राठोड रजपूत होता. पण पुढे बाटून मुसलमान झाला होता. त्याच्या हाताखाली रजपूत सैन्य देखील बरोबर होते.

तानाजी आपल्या सैन्यासह गडाच्या कल्याण दरवाज्याखाली आले. रात्र बरीच झाली होती. सगळीकडे काळाकुट्ट अंधार होता. तानाजींना कोंढाण्यावर जाण्यासाठीचा एक मार्ग निवडला. तो म्हणजे शत्रूच्या ध्यानीमनी न येणारा प्रचंड असा द्रोणागिरीचा कडा! हा कडा उभा तुटलेला होता. त्यास साखळी दोराची शिडी लावून तटावर चढता येणे शक्य होते. तानाजींनी आपली यशवंती घोरपड घेऊन तिच्या कमरेवर साखळी बांधून तिला ठरविलेल्या कड्याच्यावर चढविले खरे. परंतु घोरपड माघारी आली. जणू ती पुढे घडणाऱ्या अशुभ प्रसंगाविषयी तानाजींना संकेत देत होती. परंतु त्या संकेताकडे दुर्लक्ष करीत तानाजी आपल्या साथीदारंसह किल्ल्यावर प्रवेश केला आणि शत्रू सैन्याला कात्रीत पकडले.

पुढे दरवाजावर आपले लोक असावेत म्हणून तानाजींनी पुणे बाजूकडील पहिल्या दरवाजावर जाऊन तेथील पहारेकऱ्यांवर अचानक हल्ला केला, त्यांना कापून काढले. दरवाजा ताब्यात घेतल्यावर दुसऱ्या तिसऱ्या दरवांवर जाऊन तेथील पहारेकऱ्यांना यमसदनी पाठवून ते दरवाजे देखील ताब्यात घेतले. या अनपेक्षित गडबडीमुळे किल्ल्यावरील शत्रूची फौज जागी झाली. एव्हाना उदयभान देखील भानावर आला आणि त्याने सैन्य जमवण्यास सुरुवात केली. गडाचा सरनोबत सिद्दी हलाल हा सर्व प्रथम तानाजींना सामोरे गेला. दोघांमध्ये तुंबळ युद्ध झाले आणि त्यात सिद्दी हलाल पडला. ज्या साखळ दंडाच्या साहाय्याने मराठा सैन्य गडावर चढत होते, तो तुटल्याने सर्वजण सूर्याजीच्या नेतृत्वाखाली गडावर कल्याण दरवाजाजवळ जमले आणि दरवाजा उघडण्याची

वाट पाहू लागले. तानाजी हळूहळू कल्याण दरवाज्याकडे सरकत होत इतक्यात उदयभानाने सर्व शक्तीनिशी तानाजींवर हल्ला केला. रात्रीचा प्रवास, किल्ल्यावर चढाई–हल्ला आणि मुख्य म्हणजे मोहीम फत्ते करण्याचे दडपण या गोष्टींमुळे तानाजी शारिरीक आणि मानसिक दृष्ट्या खचले होते. या उलट उदयभान मात्र ताजातवाना होता.

उदयभानाच्या जोरदार हल्ल्यामुळे तानाजींच्या शरीरावर जखमा झाल्या. त्यांची ढाल देखील तुटली. परंतु अशा परिस्थितीतही हार न मानता शेल्याने हात बांधून त्यावर ते उदयभानाचे वार झेलीत होते. परंतु नियतीला जणू तानाजींचा हा पराक्रम बघवत नव्हता आणि उदयभानाच्या एका जबरदस्त वाराने त्यांच्या प्राणांचा ठाव घेतला आणि तानाजी धारातीर्थ पडले. पण मरता मरता त्यांनी असंख्य शत्रूंना कापून काढले आणि आपल्या मावळ्यांसाठी पुढील वाट मोकळी करुन दिली होती. आपले सुभेदार पडल्याचे पाहूनही ८२ वर्षांचे शेलार मामा खचले नाहीत, त्यांनी नेतृत्व आपल्या हाती घेतलं आणि त्वेषाने लढत ते कल्याण दरवाज्यापर्यंत येऊन पोहचले. दरवाज्यांजवळ पोहचताच त्यांनी तेथील पहारा कापून बाहेर असलेल्या सूर्याजीला आणि इतर मावळ्यांना आत घेतले.

सैन्याचा धीर खचू नये म्हणून तानाजी पडले ही वार्ता शेलार मामांनी मुद्दामच गुप्त ठेवली आणि पुढे सूर्याजीने उदयगानासह त्यांच्या संपूर्ण सेनेचा फडशा पाडीत कोंढाणा काबीज केला. सूर्याजीने गवताच्या गंजीत आग लावून पाच तोफा केल्या. त्या महाराजांनी ऐकल्या. गड सर झाल्याचा तो संकेत होता. महाराजांना अत्यंत आनंद झाला. पण जेव्हा त्यांना बातमी कळाली की, त्यांचा सिंह तानाजी मात्र लढता लढता मेला तेव्हा मात्र त्यांना अश्रु अनावर झाले आणि त्यांच्या तोंडून तानाजी बद्दल ऐतिहासिक गौरवोद्गार निघाले,'गड आला पण स्वराज्याचा सिंह गेला.'' आजही कोंढाणा किल्ला आणि आसपासचा परिसर तानाजी मालुसरे आणि त्यांच्या साथीदारांच्या शौर्याच्या पाऊल खुणा कणाकणात साठवून इतिहासाची साक्ष देत अभिमानाने उभा आहे. धन्य ते तानाजी आणि धन्य त्यांचा तो पराक्रम!

■■■

मायावी राक्षस

(ललित लेख)

– कु. रक्षंदा लक्ष्मण पाटील
बी.कॉम.भाग २

आपला भारत देश १५ ऑगस्ट, १९४७ रोजी स्वतंत्र्य झाला. पण देश स्वतंत्र्य झाल्यावर आपल्या देशातील जनता सुखी झाली का? प्रत्येकाला रोजगार मिळतो का? घरामध्ये शांततेचे वातायरण आहे का? बऱ्याच ठिकाणी भांडण तंटा, शिवीगाळ चालू असते. सगळीकडे ताणतणावाचे वातावरण असते. देश स्वतंत्र होण्याअगोदर जे वातावरण होते तसेच थोडेफार आता दिसू लागले आहे. हे सर्व होण्याचे कारण आहे माणसाला लागलेली व्यसनाची सवय यामध्ये दारु, जुगार, तंबाखू, सिगारेट अशा व्यसनांची मानवाला सवय लागलेली आहे. यापैकी मला असे वाटते की दारु, सिगारेट मुळे मानवाची प्रगती दिवसेंदिवस कमी होतं आहे. कारण यामुळेच मानसाचे शरीरस्वास्थ बिघडते. त्यामुळे मानव कमजोर बनतो व देशाच्या विकासासाठी त्याचा हातभार कमी लागतो.

माणूस व्यसनाने मानवाची प्रगती खुंटत चालली आहे. दारुमुळे तर मानवाच्या जीवनाची अक्षरश: राखरांगोळी झाली आहे. दारुच्या सेवनाने अनेकांचे संसार उध्वस्त झाले आहेत. ही एक मानवतेला लागलेली भयंकर कीड आहे. यामध्ये मानवं आपला जीव गमावतोच त्याचबरोबर मायेची, प्रेमाची नातीही तुटतात. 'संसार' हा तीन अक्षरी शब्द किती नाजूक, कोमल आहे. पण 'दारु' हा फक्त दोन अक्षरी शब्द संसाराची क्षणांत राख करतो.सुरळीतपणे चालणाऱ्या संसाराला जर दारु सारखी किड लागली तर या कीडीसाठी औषध मिळणे मुश्किल आहे. आजकाल दारुची इतकी सवय लागली आहे की एखादा माणूस दारु पिण्यासाठी काहीही करु शकतो. घरातल्या लोकांना शिवीगाळ, मारहाण करतो. यामुळे होते काय तर कुटुंबांत अशांतता निर्माण होते. यामुळे घरातील मुलांवर वाईट परिणाम होतात. जी मुले मोठी होऊन आपला देश पुढे घेऊन जाणार आहेत. दारुमुळे श्रीमंत चांगला माणूस क्षणात भिकारी व्हायला वेळ लागत नाही. ही माणसे असा दारुसाठी खर्च करत असतील तर आपल्या देशाची प्रगती कशी होणार? एखादा व्यक्ती असा विचार करत असेल की, मी एकटा दारु प्यायलो म्हणून काय देशाची प्रगती थांबणार आह का? आज ही एक व्यक्ती म्हणते, पण आपल्या देशांत कित्येक दारू पिणाऱ्या व्यक्ती आहेत. प्रत्येकाने जर असा विचार केला तर आपला देश विकसनशिलच राहणार तो कधीही विकसित होणार नाही. आपण असे कधीच अभिमानाने सांगू शकणार नाही की माझा भारत देश विकसित आहे.

भारताला विकसित करायला आपल्याला निर्व्यसनी तरुण पिढीची आवश्यकता आहे. ती नुसती तरूण असून चालणार नाही. शरीराने सदृढ असायला हवी. जर आपली ही तरुण पीढी म्हणजेच भारताचे भविष्य दारुसारख्या व्यसनाच्या आहारी जात असेल, तर आपल्या देशाचे भवितव्य

खरोखरच चिंताजनक आहे. हा दारु नावाचा क्रुर व महाभयंकर राक्षस आहे. हा राक्षस आपल्या देशाच्या तरुण पीढीवर टपून बसलेला आहे. एकदा का आपण या राक्षसाच्या तावडीत सापडलो की सर्व काही संपलेच म्हणून समजा. हा राक्षस आपल्या देशाच्या विकासात काटा बनून बसला आहे. पण अजून वेळ गेलेली नाही, ह्या राक्षसाला मारण्यासाठी वेळ लागणार नाही. पण माणसाने आपल्या मनावर ताबा ठेवायला हवा. त्या राक्षसाच्या वाटेला न गेलेलेच चांगले आहे. अशाच एका व्यक्तीला म्हणजेच रामलालला दारु नावाच्या राक्षसाने कसे पछाडले आहे व त्याचा अंत कसा झाला, हे आपण पाहणार आहोत. ही एक अत्यंत करुण कथा आहे.

रामलाल व कमला हे एक अतिशय सुंदर व सुशिल जोडपे एका गावात राहत होते. रामलाल हा एक अतिशय चांगला व्यक्ती होता. त्याला व्यसन म्हणजे काय? हे माहीत नव्हते. त्याचे गावात एक छोटेसे किराणा मालाचे दुकान होते. तसेच तो शेतीही करत असे. त्याला गीता व सुरज अशी दोन छानशी निरागस दोन मुले होती. दोघेही खुप हुशार होती. रामलालचा जीव गीतावर जास्त होता. ती बापाच्या काळजाचा तुकडाच होती. तसेच तो आपल्या मुलावरही प्रेम करत असे. त्याला उदरनिर्वाहापुरते शेतीतून व दुकानातून पैसे मिळत असत. त्यामुळे त्याचा संसार अगदी चांगला चालला होता. दोघेही खूप हुशार होती. अशा प्रकारे यांचा एक एक दिवस चांगला चालला होता. पण त्या वर्षी कडक उन्हाळा पडला. बोअरवेलचे पाणी हळूहळू कमी होऊ लागले. पाऊस पडलाच नाही. दुष्काळ पडला. त्यामुळे शेतीत काही पिकले नाही. सगळीकडे ओस पडले होते. पिण्यासाठी पाणी मुश्किली ने मिळत होते. रामलाल ने हार मानली नाही. शेतीत काही मिळत नाही हे समजल्यावर तो आपल्या किराणा मालाच्या छोट्याशा दुकानात दिवसभर बसू लागला. त्याचे गाव तालुक्यापासून पंधरा-वीस किलोमीटर लांब होते. त्यामुळे त्याचा धंदा चांगली चालायचा. तो दिवसभर दुकानात थांबायचा त्याला आपल्या मुलांच्या शिक्षणासाठी खर्च करायचा होता, त्यांना खुप शिकवायचे होते. पत्नीही त्याला खुप मदत करायची. त्याला वेळोवेळी हिंमत द्यायची, ती अडाणी स्त्री होती. तिला वाटायचे आपल्या मुलांनी खुप शिकावे, मोठे व्हावे.

रामलाल जास्त पैसे मिळवण्यासाठी दिवसभर दुकानात बसायचा. त्याच्याजवळ रोज तऱ्हेतऱ्हेची माणसे यायची. प्रत्येकजण त्याला उपदेश करायचा. त्याला म्हणायची ए राम्या अरे एवढं पैसे-पैसे काय करत बसलास. जरा स्वत:च्या जीवाचा विचार कर. एवढ का मर मर मरतोस? पण रामलाल तर त्याच्याच दोन जीवांसाठी तर स्वत:च्या जीवांचं रान करून मेहनत करत होता. तो त्या माणसांकडे लक्ष देत नसे. काही जण तर म्हणायची खा-पी आणि निवांत रहा. पण रामलाल त्यांच्याकडे लक्ष देत नसे. पण नियतीला हे मान्य नव्हते. नियती रामलाल सोबत काही वेगळाच खेळ खेळायला तयार झाली. त्याच गावातील एका शेठजीने आपल्या बिघडलेल्या मुलासाठी काही तरी व्यवसाय काढून द्यायचे ठरविले. त्याशिवाय त्याचे लग्न होणार नाही हे शेठजीने ओळखले होते. नंतर त्याला गावातच एक किराणा मालाचे दुकान काढून दिले. त्या दुकानात सर्व काही मिळते असे साखर, तांदूळ, डाळ असा किराणा माल तसेच वही, पुस्तक, पेन व भाजीपालाही मिळायचा. अगदी कमी दरात . त्यामुळे दुष्काळात तेरावा महीना म्हटल्यासारखे झाले. आधीच शेतीत काही पिकत नाही. दुकानातून थोडेफार पैसे मिळायचे तेही आता कमी झाले. त्याला आता हळूहळू टेन्शन येऊ लागले. तरीही तो

धीर धरून काम करायचा. तरीही त्याला आपल्या संसारासाठी पैसे कमी पडू लागले. दिवसभरातून दोन ते तीन गिऱ्हाइकच व्हायची. आधी सारखी गिऱ्हाइक असायची त्यामुळे त्याचा वेळ जायचा; पण आता गिऱ्हाइक नसल्याने तो एकटा बसू लागला. वेळ त्याला जाता जाईना. कमला रोज त्याला डबा करुन द्यायची. सकाळी डबा खायचा व दुपारी घरी यायचा. पण आता तो दुपारी घरी यायचा बंद झाला. एकदा तो असाचं उदास बसलेला असताना त्याचा एक मित्र आला. रामलाल व त्याचे अजिबात पटत नव्हते. कारण तो दारू पिणारा होता. लहाणपणीचा त्याचा तो मित्र होता. खूप वर्षांनी त्याला भेटला. ती वेळ दुपारची होती. त्याला भुक लागली होती पण तो पोटाला चिमटा काढीत पाणी पिऊन वेळ घालवित असे. घरी खाण्यासाठी काहीही नसणार. त्याचा तो मित्र त्याला म्हणाला अरे पाणी काय पितोस. एकदा पाण्यासोबत हे जल तर पिऊन बघ. तुझी भुकच काय तर टेन्शन सुद्धा कुठल्या कुठे पळून जाईल! त्या मायावी राक्षसाने रामलालला ललकारले होते. त्याच्या जाळ्यात सापडायचे की नाही हे रामलालला ठरवायचे होते. मित्राचे हे बोलणे ऐकून रामलाल संतापला व माझ्या समोरुन जा. नाहीतर तुला मी मारुन हाकलून काढीन. पण मित्र त्याला अरे थोडीशी घेऊन तर बघ. हे ऐकल्यावर तर रामलाल चांगलाच भडकला व संतापून त्याने त्या मित्राच्या कानाखाली लावली. तेव्हा तेथे सगळा गाव जमा झाला होता. त्याच्या मित्राला हा अपमान सहन झाला नाही. त्याने मनाशी ठरवले की याला एकदा तरी मी दारू पाजणारचं. ज्या लोकांसमोर याने मला मारले आहे त्याच लोकांसमोर मी याला दारुसाठी पैसे मागायला मजबूर करणार. असे मनाशी ठरवून तो निघून गेला.

रामलाल त्या दिवशी लवकर घरी गेला. आपली पत्नी व मुलांसोबत त्याने आनंदाने जेवन केले. पण त्या रात्री त्याला झोप लागली नाही. कारण दुपारी झालेला प्रसंग त्याला समोर तसाच दिसतं व आठवत होता. दुसऱ्या दिवशी दुकानात दुपारच्या वेळी तो मित्र पुन्हा आला व म्हणाला रामा मला माफ कर. काल जे काही झाल ते विसरुन आपण नविन दोस्तीला सुरुवात करु. रामलाल ने ते मान्य केल. मित्र रामलालला म्हणाला मी तुझ्यासाठी स्वच्छ पाणी आणले आहे. आजपासून मी ही दारु सोडत आहे असे म्हणून त्याने ती पाण्याची बाटली तिथे ठेवली व तो निघून गेला. ते पाहिल्यावर रामलालला खुप बरे वाटले. व त्या बाटलीतील पाणी पिले. त्याला चव थोडीशी वेगळी लागली पण खुप बरे वाटले. एनर्जी आल्यासारखे, टेंन्शन कमी झाल्यासारखे वाटले. हळू-हळू करत त्याने ती पूर्ण बाटली संपवली. पण आपल्याला असे का होते याचा विचार त्याने केला नाही. आपल्या चांगल्या व विश्वासाच्या मित्राने पाणी दिले आहे असे समजून तो ते पाणी पिला. पण त्या दृष्ट मित्राचा खेळ भोळ्या रामलालला कळला नाही. त्याने त्या पाण्यामध्ये दारु मिसळली होती. त्यामुळे त्याला चव वेगळी व तरतरी आल्यासारखे वाटले. त्याला ते पाणी इतके आवडले त्याची चव इतकी लागली की तो रोज त्या मित्राला पाणी आणायला सांगत असे. पण तो दृष्ट राक्षस आता रामलालवर आपली हुकुमत गाजवत होता. रामलालला आता की तो त्याच्या मित्राला ते पाणी आणण्यासाठी जादा पैसे देऊ लागला असे करत त्याने रामलालला पूर्ण जाळ्यात अडकवले. एक दिवस तो मित्र त्याच्याकडे आला नाही. रामलालने तो दिवस कसातरी घालवला पण दुसऱ्या दिवशी तो त्या पाण्यासाठी तळमळू लागला. दुसऱ्या दिवशीही त्याचा मित्र आला नाही. रामलाल त्याला शोधत त्याच्या घरी गेला व त्याला ते पाणी मागितले

ते ऐकून मित्र खुश झाला. रामलालला आता दारुची सवय लागली आहे हे त्याने पक्के ओळखले व त्याने दारूची बाटली त्याच्यासमोर ठेवली त्याने हे पाहील्यावर तो संतापला. व म्हणाला त्या दिवशी कानाखाली लावलेली विसरलास वाटतं. मित्र त्याला अरे, मी कसा विसरेन? त्यासाठी तर एवढी खटाटोप मी केली आहे. रामलालला काही कळाले नाही. त्याचा मित्र त्याला म्हणाला तू रोज जे पाणी पितोस ते पाणी नसून दारु पाण्यामध्ये मिसळली होती. त्यामुळे तुला त्याची सवय लागली आहे. रामलाल रागाने त्याच्या घरातून निघून गेला. पण त्याला ते पिल्याशिवाय काही करु वाटेना शेवटी त्याने थोडीशी दारु प्यायली. तेव्हाच त्याला बरे वाटले. हे घरात पत्नीला माहीत नव्हते. त्याची ही सवयी दिवसेंदिवस वाढत गेली. व एक दिवस इतका पिला की त्याला घरी जाता येईना. त्याचा एक चांगला मित्र होता. रामलालची ही अवस्था पाहून त्याला आश्चर्य वाटले. त्याने त्याला घरी पोहचवले. रामलालची ही अवस्था पाहून तर कमलाची मतीच कुंठीत झाली. तिला काही कळेनासे झाले. व्यसन म्हणजे काय असते? हे माहीत नसणारा आपला पती आज चक्क दारु पिऊन आला आहे. व्यसनाच्या अधिन होऊन आलाय म्हटल्यावर ती एकदम धाडकन खाली कोसळली. तिने स्वत:ला सावरले. दुसऱ्या दिवशी कमलाने रामलालला तिने खूप समाजावून सांगितले. त्याला आपल्या मुलांचे भविष्य घडवायचे होते. पण वेळ निघून गेली होती. रामलाल पूर्ण व्यसनात बुडाला होता. तो पहिला रात्रीचा प्यायचा पण त्याने आता दिवसाचीसुद्धा घ्यायला सुरुवात केली होती. त्यामुळे त्याचा गावातील सगळा मान सन्मान एका क्षणात मातीत मिसळला. गीताला कॉलेजमध्ये हे माझे वडील आहेत असे सांगायला सुद्धा लाज वाटू लागली. कारण रामलाल दिवसा दारु पिऊन गावामध्ये कोठेही पडू लागला. त्याने दारुसाठी पैसे कमी पडू लागल्यावर कमलाचे दागिने तसेच घरातील मौल्यवान वस्तू ज्या रामलालचे फक्त एकच ध्येय असल्यासारखे वाटू लागले. दारु पिणे, मौजमजा करणे. त्याने या दारूसाठी आपल्या सोन्यासारख्या दोन मुलांचा विचार केला नाही. आपल्या सुसंस्कारी व सुशिल पत्नीच्या अंगावर मंगळसुत्रशिवाय कोणताही दुसरा दागिना त्याने ठेवला नव्हता. तरीही ती बिचारी स्वत:ला सावरायची व एक-एक दिवस पुढे ढकलायची.

रामलाल आता जास्त वेळ दुकानामध्ये बसायचा नाही. काही वेळ बसला तर येणारा पैसा तो दारुसाठी खर्च करायचा. यामुळे मुलांचे शिक्षण बंद झाले. त्याची मुलगी गीता देवासमोर रोज प्रार्थना करायची की या दारु नावाच्या राक्षसापासून माझ्या वडीलांची सुटका कर. पण देवसुद्धा तिची परीक्षा पाहत होता. आयुष्यभर साथ देणारी वचन देणारी पत्नीसुद्धा त्याच्या या वागण्यामुळे त्याच्याशी नफरत करु लागली. मुलगासुद्धा बापाशी नफरत करु लागला. पण त्याच्या काळजाचा तुकडा त्याची मुलगी गीता हिला वाटायचे की आपले वडील एक दिवस या व्यसनातून मुक्त होतील. पण इतक्या लवकर तिला यश मिळणार नव्हते. रामलाल दिवसेंदिवस जास्तच पिऊ लागला. पैशासाठी पत्नीला व मुलाला मारहाण करु लागला. त्याने दारुसाठी तर आपले दुकान सुद्धा विकले. एवढे होऊनही गीता रोज प्रार्थना करायची पण देव तिची प्रार्थना ऐकत आहे की नाही, हे तिला कळत नव्हते. हे जर असेच चालू राहिले तर रामलाल आपल्या पत्नी व मुलांपासुन तर दूर जाणारचं पण तो स्वत:च्या जीवसुद्धा गमावू शकतो. कदाचित त्या कुटुंबाची अवस्था आपण विचारही करु शकणार नाही इतकी

वाईट होईल. असे कित्येक रामलाल आपल्याला समाजात सर्वत्र भेटतात. दारु या मायावी राक्षसाने आज एक कुटुंब उध्वस्त केले आहे. उद्या तो एखाद्या दुसऱ्या कुटुंबाकडे वाटचाल करील व तेथे बाप व मुलीची ताटातूट करेल. जशी तो आता रामलाल व गीताची करत आहे. पण या राक्षसाला मारण्यासाठी दूसरे कोणी नसून आपणच आहेत. आपणच पुढे होऊन ही व्यसने टाळली पाहीजेल. कारण या वयातच मुले व्यसनाकडे ओढली जातात व हा मायावी राक्षस तर त्यावरच टपून बसलेला आहे. पण यापासून लांब आपल्याला दूर रहायचे आहे. व व्यसन करणाऱ्यांना सुद्धा यांचे वाईट परिणाम होतात हे सांगितले पाहीजेत. व्यसनापासून आपण दूर राहीलो तर आपले भविष्य व भारताचे भविष्य चांगले होणार आहे. आणि आपल्याला रामलालसाठी देवाजवळ प्रार्थना करायची आहे की त्याला राक्षसापासून सोडव. ही एका मुलीची आपल्या वडीलांसाठीची प्रार्थना आहे. कारण ही कथा कोणत्या पुस्तकातील किंवा कादंबरीतील नाही ही खरोखर कथा घडली आहे. असे रामलाल प्रत्येक गावात आपणास सापडतील त्यामुळे मला आशा आहे की ही कथा वाचल्यावर किमान एखादा व्यक्ती तरी या राक्षसाच्या बळी पडणार नाही. दारुच्या व्यसनात अडकलेल्या प्रत्येक रामलालची या राक्षसापासून सुटका आपल्याला करावयाची आहे. कारण यामध्ये एका मुलीला आपल्या वडीलांचे आपल्या कुटुंबावरचे हरवलेले छत्र परत मिळवायचे आहे.

■■■

चांदोबा (बालकविता)

एकदा ना मोठी गंमत झाली
चांदोबा नभातून
उतरला खाली
गळ्यात माझ्या घालून हात
म्हणाला मला
फिरु चांदण्यात
त्याच्याबरोबर मी रात्रभर फिरले
गप्पा, गोष्टी,
लपाछपी खेळले
तेवढ्यात सूर्य डोकावला जरा
आमचा खेळ
संपला सारा
चांदेबा घाईने निघाला नभात
म्हणाला मित्रा
नको सोडू साथ
तेव्हापासून चांदोबा दोस्त माझा झाला
हाक मारी तेव्हा
सोबतीस आला

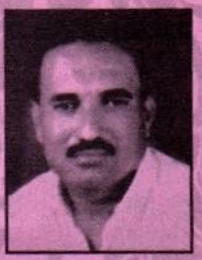
कु. दिपाली नितीन ढेरे
बी.कॉम.-भाग १

बस्यॉ म्हारे णेणण माँ नंदलाल ।।
मोर मुगट मकराक्रत कुण्डल अरुण तिलक सोहाँ भाल ।
मोहन सुरत साँवराँ सूरत णेण बण्या विशाल ।
अधर सुधा रस मुरली राजाँ उर बैजंती ।
मीराँ प्रभु संताँ सुखदायाँ, भक्त बछल गोपाल ।।

संत मीराँबाई

प्रा. रमेश एस्. मोटे
हिंदी विभाग (सिनिअर)

अनुक्रमणिका

सिनियर विभाग

पद्य –

१. ममता की आँचल में कु. सुखदा संजय अंकलगी-बी.कॉम. भाग१

२. जिंदगी एक हसीन पल
कु. फरहिन खलिकुज्जमा अन्सारी-बी.एस्सी. भाग२

३. College की दुनिया
कु. करिना मुलाणी-बी.एस्सी भाग२

४. पिता कु. स्नेहल सुधाकर शेंडगे-बी.एस्सी. भाग२

५. बचपन की यादें... कु. किशोरी संजय पाटील-बी.कॉम.भाग१

६. बेटियाँ कु. शितल विठ्ठल पवार-बी.एस्सी. भाग३

७. प्यारा संदेश कु. रेखा अजित कांबळे-बी.ए. भाग२

८. पिता कु. रेखा अजित कांबळे--बी.ए. भाग२

९. माँ के बिना कु. अक्षता सुरेश माईनकर-बी.ए. भाग१

१०. माँ कु. अक्षता सुरेश माईनकर-बी.ए. भाग१

११. खुशी कु. प्रिया सुखदेव माळी-बी.ए. भाग२

१२. जिंदगी कु. प्रिया सुखदेव माळी-बी.ए. भाग२

१३. माँ-बाप कु. अनुपमा अशोक भुसारी-बी.एस्सी. भाग३

१४. फूल कु. अनुपमा अशोक भुसारी-बी.एस्सी. भाग३

१५. शादी के पहले कु. अनुपमा अशोक भुसारी-बी.एस्सी. भाग३

१६. यादें कु. ऋतुजा अरविंद पाटील-बी-कॉम.भाग१

१७. दोस्ती कु. ऋतुजा अरविंद पाटील-बी-कॉम.भाग१

१९. TRUE LOVE कु. माया मोहन सनदी-बी.कॉम. भाग१

२०. शायरियाँ कु. माया मोहन सनदी-बी.कॉम. भाग१

२१. मजाक टाईम कु. माया मोहन सनदी-बी.कॉम. भाग१

२२. एक सिने मुलाकात कु. श्रद्धा विनोद हिंगमिरे-बी.कॉम. भाग१

२३. शायरी कु. श्रद्धा विनोद हिंगमिरे-बी.कॉम. भाग१

२४. शुभ-विवाह कु. शुभांगी कुंडलिक कापसे

गद्य –

१. नोटबंदी ने क्या खोकर क्या पाया।
कु. फरहिन खलिकुज्जमा अन्सारी-बी.एस्सी.भाग२

२. त्याग ही बडी महिमा है।
कु. फरहिन खलिकुज्जमा अन्सारी-बी.एस्सी.भाग२

३. बाबासाहेब के सुत्रों को अपनाकर राष्ट्र की प्रगती में योगदान दे।
कु. करिना महंमद मुलाणी-बी.एस्सी.भाग२

४. विश्वास का महत्व कु. प्रणाली दगडू खाडे-बी.एस्सी.भाग२

५. नए साल का कमाल सदी को लगा सत्रहवां साल
कु. प्रणाली दगडू खाडे-बी.एस्सी.भाग२

६. चाण्यक्य नीति कु. स्नेहल सुधाकर शेंडगे

ममता की आँचल मे

''शब्द है थोडे उनके आगे,
कैसे उन्हें बताऊ मैं?
''माँ'' की ममता सोचकर देखूँ
बिन आँसू के रोऊँ मैं।
जिसने ये सन्सार बनाया ,
उनके प्रेम से मन भर आया।
उनकी गोद में सर रखकर,
बिना निंद के सो जाऊ मैं।
''माँ'' का प्यार है ऐसा निराला,
दुश्मन का सर भी है झुका डाला।
ऐसी ''माँ'' की लाडली बनकर,
बिन हिरों के चमकू मैं।
जीवन की यह कठिन घडिया,
पार हुई पकड के उंगलियाँ।
गिर जाऊ तो कोई गम नही,
फिर से उठकर खिलखिलाऊ मैं।
शब्द है थोडे ''माँ'' आगे,
कैसे उन्हें बताऊ मैं?''

– कु. सुखदा संजय अंकलगी
बी.कॉम.–भाग १

जिंदगी एक हसीन पल।

''गम न हो तो,
खुशी किस काम की।''
''रोना न होता तो,
हँसी किस काम की।''
''इंतजार न होता तो,
मुलाकात किस काम की।''
''निंद न होती तो,
बिस्तर किस काम की।''
वक्त न होता तो,
घडी किस काम की।''
''नफरत न होती तो,
प्यार किस काम का।''
''बिछडना न होता तो,
मिलन किस काम का।''
''शाम न होती तो,
सुबह किस काम की।''
''हार न होती तो,
जीत किस काम की।''
''मौत न होती तो,
जिंदगी किस काम की।''
''लोग न होते तो,
दुनिया किस काम की।''

– कु. फरहिन खलिकुज्जमा अन्सारी
बी.एस्सी.–भाग २

College की दुनिया

कु. करिना मुलाणी
बी.एस्सी.–भाग २

दिल में जोश, साँसो में तुफान,
ये है अपने College की दुनिया,
पढना–लिखना चलता ही रहेगा,
ऐश तो कर कोई कुछ नही कहेगा,
यहाँ आके बस बिंदास्त हो जाओ,
उपरवाली छत पे गप्पे लढाओ,
Lunch में Canteen में चाय पिके आना,
उसके बाद Lecture में निंद का बहाना,
इकट्ठे होके Acciment बनाना,
Last date के बाद Submit कराना,
Class में कभी –भी ध्यान नही,
अबे Lecture लगाना आसान नही,
मच गया शोर हो गई लढाई,
किसी की Shurt तो किसी की Tai
अगले ही दिन ये Case हुआ ठंडा,
दादागिरी करने का सारा ये फंडा,
बनते है ये अपने आप में Don
College के बाद इन्हें पुछेगा कौन ?
अरे, छोडो ये झगडे ध्यान लगाओ,
यारों कुछ भी करो बस Pass हो जाओ,
थोडा–सा पढलो फिर करेंगे ऐश,
Base-Ment के बाद बस Cash ही Cash
ओ ss ओ ss
ये है College की दुनिया, यारों के संग जिना–मरना,
दो Lecture करके पढाई, सारा दिन मस्ती करना,
यही वो दिन है जो याद आयेंगे,
सोचो तो यारों के संग कैसे जी पायेंगे ।।धृ।।

चार दिन ऐश, फिर कुछ नही रहेगा।
Call तुझे आयेगी पर Busy तू रहेगा,
दोस्ती में कभी–कभी रुठना–मनाना,
मिलके सबकी खिल्ली उडाना,
Madum-जी आये तो उनको सताना,
रोज Late आने का नया बहाना,
लडकी को देखके आयेना भर,
अबे, मान जायेगी जरा बात तो कर
नही भी मानी तो तेरा क्या जाता है,
अबे , College में तू यही करने को आता है,
यारों के संग Long drive पे जाना,
पहाडों में झरने के निचे नहाना,
पढ भी और मस्ती भी कर हर दम,
अबे, रोयेगा जब Number आयेंगे कम,
कल ही यहाँ पे Strike कराई,
College में अपनी बात मनाई,
Exam में सबको Chitting कराई,
सब हुए पास मेरी Complement आई,
ऐश के साथ यहाँ पढना भी चाहिए,
Life बनानी है तो, College में आइए,
कुछ भी कहो College मस्त है अपना,
Feuture के हर Student का सपना,
ओss ओss
ये है College की दुनिया, यारों के संग जिना–मरना,
दो Lecture करके पढाई, सारा दिन मस्ती करना,
यही वो दिन है जो याद आयेंगे,
सोचो तो यारों के संग कैसे जी पायेंगे ।।१।।

लगता है मुझको ये गाना है अधुरा,
फिर कभी बैठके लिखुंगा इसे पूरा,
खतम नही होती,ये दोस्तों की बातें,
College के बाहर तो है दुनिया की रातें,
आ गया वो दिन, अब यहाँ से है जाना,
रुकने का यहाँ कोई बहाना न बनाना,
बहुत हुए अब के Fun के ये दिन,
अब सारी जिंदगी है दोस्तों के बिन,
बिवी जो कहेगी, खाना पडेगा बनाना,
याद हमें आयेगा, Hostel का जमाना,
वो ढाबे की चाय, वो Canteen का खाना,
Classroom के Banthes पे तबले बजाना,
याद तुम ले जाना आँखो में बसाके,
दोस्तों को रखना, दिल से लगाके,
सुनो मेरी बात, ये शाम हुई रात,
पूरे नही होते ये दिल के जसबात,
पढ-लिख लिया अब नौकरी पे जाओ,
Parents जहाँ कहे वहाँ Family बनाओ
फिर तुम्हें Life में लगे जब अकेला,
फिर हम लगायेंगे दोस्तों का मेला,
Bikes लेके अपनी-अपनी, Hill Station पे जायेंगे,
मस्ती के दिन यारों फिर से आयेंगे,
ओss ओss
ये है College की दुनिया, यारों के संग जिना-मरना,
दो Lecture करके पढाई, सारा दिन मस्ती करना,
यही वो दिन है जो याद आयेंगे,
सोचो तो यारों के बिन कैसे जी पायेंगे ।।३।।

पिता

मेरा साहस,
मेरी इज्जत,
मेरा सन्मान हैं पिता।
मेरी ताकद,
मेरी पूजा,
मेरी पहचान है पिता।
घर की एक-एक,
ईट में शामिल है,
उनका खून- पसीना,
सारे घर की,
रौनक उनसे,
सारे घर की शान पिता।
मेरी इज्जत,
मेरी दौलत,
मेरी शान,
मेरा मान है पिता।
मुझको हिम्मत,
देने वाले,
मेरे अभिमान है पिता।
सारे रिश्ते,
उनके दमसे,
सारी बातें,
उनके मन से।
सारे घर की,
दिल की धडकन,
सारे घर की,
जान है पिता।
इसिलिए रब ने देकर,
भेजा है फल ये,
अच्छे कर्म का।
उसकी रहमत,
उसकी इज्जत,
उसका है वरदान पिता।

कु. स्नेहल सुधाकर शेंडगे
बी.एस्सी.-भाग २

बचपन की यादें.....

एक बचपन का जमाना था,
जिस में खुशियों का खजाना था.....
चाहत चाँद को पाने की थी,
पर दिल तितली का दिवाना था.....
खबर ना थी कुछ सुबह की,
ना शाम का ठिकाणा था.....
थक कर आना स्कूल से,
क्योंकि, मंजिल को पाना था.....
माँ कि कहानी थी,
चाँद का टिमटिमाना था.....
बारीश में बूँदे भी थी,
क्योंकि मौसम सुहाना था.....

कु. किशोरी संजय पाटील
बी.कॉम.-भाग १

बेटियाँ

ओस की बूँद सी होती है बेटियाँ
पापा की प्यारी और दादा की दुलारी होती है बेटियाँ
माँ–बाप के दर्द में हमदर्द होती है बेटियाँ
रोशन करेगा बेटा तो बस एक ही फूल को
पर दो–दो फुलों की लाज होती हैं बेटियाँ
हीरा अगर बेटा है तो सच्चा मोती होती है बेटीयाँ
बेटा अगर आँखे है तो पलके होती है बेटियाँ
जीवन का सारांश होती है बेटियाँ
काँटो की राह पर चलती है बेटियाँ
औरो की राह पर फूल बनती है बेटियाँ
कहने को तो पराई अमानत होती है बेटियाँ
पर बेटो से भी बढकर होती है बेटियाँ
बेटी धन पराया होता है यह मै सुनती आई,
दर्द बिदाई का क्या होता हैं यह आज समझ में आया
खुशी का रिश्ता कैसा ये अजीब भाई
मेरी परछाई ले रही है बिदाई

कु. शितल विठ्ठल पवार
बी.एस्सी.–भाग ३ (Zoology)

प्यारा संदेश.....

रात के चाँद को देखा कीजिए
सोते वक्त हमें भी याद कीजिए
हर रात चाँद तो आएगा
लेकिन.....उसके साथ
हमारा प्यारा संदेश भी आएगा
आपको नींद से जगाएगा
और.....आपके चेहरे पे
प्यारी मुस्कुराहट लाएगा,
उस चेहरे को एक बार
आयने में देख लीजिए
जो चेहरा आपको नजर आएगा
वही हमेशा हमारे दिल में रहेगा
भूलाकर हमें नाराज ना कीजिए
हर वक्त हमें याद कीजिए ।
दिल का रिश्ता आँख से जोडिए
और सपनों में हमसे मिल लीजिए
हमारा साथ हमेशा निभाइए
हमारी खामोशी को.....
बदल गए ना कहिएगा
नाराज है आपसे किसी वजह से
लेकिन.....उसके वास्ते हमारे लिए
प्यार कम ना कीजिएगा।

कु. रेखा अजित कांबळे
बी.ए.–भाग २

पिता

घर का सहारा होते हैं पिता,
बेटी के लाडले होते हैं पिता,
बेटे का गर्व होते हैं पिता,
सुख में खुश होते हैं पिता,
दु:ख में सहारा होते हैं पिता,
संकट में साथ देते हैं पिता,
जिंदगी का यह दृश्य
तुम्हारे सिवा कुछ भी नही।
इस घर की खुशी
आपके बिना पुरी नहीं
कभी-कभी याद आते हैं आप
आँख में आँसू लाते हैं आप
जिंदगी के यह पल
बहुत अनमोल होते हैं
लेकिन आपके बिना.....
सब कुछ अधूरे लगते हैं।

कु. रेखा अजित कांबळे
बी.ए.-भाग २

माँ के बिना.....

जब माँ ही जग में न होगी
तो तुम जन्म किससे पाओंगे.....?
जब बहन न होगी घर के आँगन में
तो किससे रुठोंगे, किसे मनाओगे.....?
जब दादी-नानी न होगी
तो तुम्हे कहानी कौन सुनायेगा.....?
जब कोई स्वप्न-सुंदरी हीन होगी
तो तुम किससे ग्वाह रचाओंगे.....?
जब घर में बेटी ही न होगी
तो तुम किस पर लाड लुटाओगे.....?
जिस दुनिया में स्त्री ही न होगी
उस दुनिया में कैसे रह पाओगे.....?
जब तेरे घर मे बहू ही न होगी
तब कैसे वंश आगे बढाओगे.....?
नारी के बिना जग सूना है
तुम ये बात कब समझ पाओगे.....?

कु. अक्षता सुरेश माईनकर
बी.ए.-भाग १

माँ

माँ किस चीज का नाम है
शायद साक्षात भगवान है
यह तो सबसे बढकर इँसान है
इसके बिना तो दुनिया सुनसान है ।।१।।
माँ किस चीज का नाम है
शायद दु:ख हरिणी धाम है
सुख-दु:ख के चक्कर का परिणाम है
बच्चों के दु:ख दूर करना केवल इसका काम है ।।२।।
माँ का कर्तव्य तो इस दुनिया में सबसे बडा है
इसका जैसा दु:ख तो शायद ही कोई सहा है
माँ को तो सुबह शाम अपने बच्चों के नाम रहा है
माँ की पूर्ण परिभाषा तो सबके लिए अनकहा है ।।३।।
माँ हर दिल अजीन है
माँ है तो दुनिया लजीन है
नही है तो सारी दुनिया बेरंगसी चीज है ।।४।।
माँ इस दुनिया का नाम है
माँ हर दिल का नाम है
माँ के बिना तो यह बेसाज है
सबको पता क्या इसका राज है ।।५।।

कु. अक्षता सुरेश माईनकर
बी.ए.-भाग १

खुशी

कोई भी काम करते समय उसको
खुशी की नजरों से देखो।
उसका खुशी-खुशी से स्वीकार करो।
अगर आप उसको दु:ख की नजरों
से देखोगे, तो आसान काम भी
मुश्किल हो जाएगा।
और आप उसकी खुशी से स्वीकार करोंगे
अगर आप दिल से खूश है
तो आपको ये सारी दुनिया खुशीमय दिखाई देगी।

कु. प्रिया सुखदेव माळी
बी.ए.-भाग २

शायरी

जहाँ दोस्ती, वहाँ प्यार
जहाँ यार, वहाँ इश्क
जहाँ इश्क, वहाँ मोहब्बत
जहाँ मोहब्बत, वहाँ दर्द
जहाँ दर्द, वहाँ झंडुबाम।

कु. श्रध्दा विनोद हिंगमिरे
बी.कॉम.-भाग १

जिंदगी

ये जिंदगी भी कितनी अजीब है ना
कभी खुशी देती है, तो कभी गम
कभी हार देती है, तो कभी गम
कभी-कभी तो बडे से बडे मुश्किलो
का सामना हमे करना पडता है।
मुश्किल समय आते ही हम डर जाते है।
हमारे मन में तरह-तरह के
सवाल आ जाते है।
उसका सामना करने से पहले ही
हम हार मान जाते हैं।
लेकिन जो उसका सामना करता है,
वही आगे निकल जाता है।
वही कुछ न कुछ करके दिखाता है।
और जो डरकर कुछ नही करता
वह दुनिया के सबसे पिछे रह जाता है।
अगर सचमुच ही कुछ करने की आशा है,
तो मुश्किल समय का सामना
करो, देखो उसमें भी कितनी
खुशी समाई हुई है।
कोई भी काम मुश्किल नहीं होता,
लेकिन उसपर मात करना पडता है।
और जब आप उसपर मात करोगे,
तब देखो जिंदगी आपके आगे झुकेगी।
यही तो जिंदगी की रीत है।
तुम कितने भी दूर क्यों न हो,
हरपल तुम्हारी याद आती रहेगी।
लेकिन तुम भी हमको कभी भूल मत जाना
क्योंकि दोस्ती की है, तो कभी भूल तो पडेगी
कहते है जिंदगी में प्यार
खुश किस्मतवाले को ही मिलता है
लेकिन खुशकिस्मतवाले वो होते है,
जो जिंदगी प्यार से गुजारते है।

कु. प्रिया सुखदेव माळी
बी.ए.-भाग २

एक सिने मुलाकात

आपका परिचय - राजा हिंदुस्थानी
आपका निवास - प्रेमनगर
आपका नाम - राजा बाबू
माँ का नाम - मदर इंडिया
पिता का नाम - मि. इंडिया
बहन का नाम - गंगा, जमुना, सरस्वती
बीबी का नाम - बसंती टांगेवाली
बच्चों के नाम - अमर, अकबर, अँथोनी
दोस्तों का नाम - राम लखन
आपकी मनोकामना - प्यार किया तो डरना क्या
क्या कमाना चाहते हो - रोटी, कपडा और मकान
क्या करते हो - प्यार मोहब्बत
तनखा क्या मिलती है - ४२०
कभी कुछ किया है - एस बॉस
क्या किया है - मैंने प्यार किया
किससे - दिल से
प्यार के बाद क्या होता है - कुछ कुछ होता है
प्यार कब किया - २० साल पहले
अधिक प्रिय क्या है - तिरंगा
आपका आदर्श - सत्यम्, शिवम्, सुंदरम्

कु. माया मोहन सनदी
बी.कॉम.-भाग १

माँ-बाप

नींद अपनी भुलाकर सुलाया हमको,
आँसू अपने गिराकर, हसाया हम को,
दर्द कभी ना देना
उस खुदा की तस्वीर को
जमाना कहता है, माँ-बाप जिनको
हमसे कोई गिला हो तो माफ करना
दिल से हम आपको भूलेंगे नहीं
ये दिल ही रुठ जाए माफ करना।

फूल

हर फूल की अजब कहानी है,
चूप रहना भी प्यार की निशानी है,
जख्म नही फिर भी दर्द का एहसास है।
लगता है दिल का तुकडा भी आज हमारे पास है।

शादी के पहले

शादी से पहले - हिरो नंबर वन
शादी के बाद - कुली नंबर वन
शादी से पहले - मैंने प्यार किया
शादी के बाद - यह मैंने क्या किया
शादी से पहले - जानेमन मत जाओ
शादी के बाद - जान मत खाओ
शादी से पहले - तुम बिन रहा न जाए
शादी के बाद - तुमको सहा न जाए
शादी से पहले - आय लव यू
शादी के बाद - आलू ले आओ
शादी से पहले - मिलने कब आओगी?
शादी के बाद - मायके कब जाओगी

कु. अनुपमा अशोक भुसारी
बी.एस्सी.-भाग ३

यांदे

वो Department में की गयी प्यार भरी बातें
वो Syllabus की Tension वो Exam की रातें
वो Cantine की Party वो Birthday की यादें
वो रुठना वो मनाना Syllabus के लिए झगडना,
वो Movie, Music कभी-कभी
क्लास में बहुत शोर करना
वो Library में जाकर चेहरों को पढना
बेतुकी बातों को Seriosaly लेना
ना रहेंगे वो दिन, ना वो लम्हें
बचेगी कुछ तो आपकी और हमारी यादें।

दोस्ती

प्यारी आँखो की दुनिया बनाएँगे,
तेरी हर आहट को दिल की धडकन बनाएँगे,
तुमसे इतना प्यार करते है की-
आँखो में नशा है,
एस.एम.एस में मजा है,
कॉल में अदा है,
प्यार में वफा है,
बातों में खुदा है,
अरे इसलिए तो,
आपकी दोस्ती पे
हम फिदा है।

कु. ऋतुजा अरविंद पाटील
बी.कॉम.-भाग १

" TRUE LOVE "

एक बच्ची अपने पापा के साथ जा रही थी।
एक पूल पर पानी बहुत तेज से बह रहा था।
पापा : डरो मत मेरा हात पकडलो।
बच्ची : नही पापा, आप मेरा हात पकडलो।
पापा : मुस्कुराकर.....दोनो में क्या अंतर है बेटा।
बच्ची : अगर मैं आपका हात पकडू और अचानक कुछ हो जाये तो शायद मैं आपका हाथ छोड दूँ, लेकिन अगर आप मेरा हाथ पकडो, तो मैं जानती हूँ की चाहे कुछ भी हो जाये आप मेरा हाथ नही छोडेंगे।

शायरियाँ

जिंदगी चाहे एक दिन की हो,
चाहे चार दिन की हो।
उसे ऐसे जियो....की,
जिंदगी तुम्हें नही मिली...
जिंदगी को तुम मिले हो.....!

Student के दर्द को,
University क्या जाने?
College के रिती-रिवाज को,
क्या जाने?
Parents होती है तकलीफ,
एक Paper पेपर लिखने में,
वो Paper चेक करनेवाला क्या जाने?

दूर रह कर भी हमसे वास्ता रखना,
मुलाकात ना सही, पर
बातों को सिलसिला रखना,
छू लो आसमाँ को तुम,
ये मेरी तमन्ना है,
पर हम तक वापस आने का रास्ता रखना।

मजाक टाईम

चाँदनी रात थी,
हम दोनों साथ थे।
मैं उसे देखता था, वो मुझे देखती थी।
मैने सोचा, वो मुझसे प्यार करती थी।
पर....
बाद में पता चला, वो मेरे
'हेअर-स्टाईल' पर मरती थी।
चुहे को मिली, बिल्ली गोरी-गोरी...
दोनो मिलने लगे,
चोरी-चोरी....
चुहा बोला,'चलो खेले'
आँख-मिचोली,
बिल्ली चुहे को खाकर बोली,
जा सॉरी, बट
I hate love story !

शायरी

उसके सिवा किसी और को चाहना
मेरे बसमें नहीं है,
ये दिल उसका है,
अपना होता तो बात और होती।

कु. माया मोहन सनदी
बी.कॉम.-भाग १

नोट बंदी ने क्या खोकर क्या पाया

कु. फरहिन खलिकुज्जमा अन्सारी
बी.एस्सी–२

जिंदगी में हर किसी को धन बहुत ही प्रिय चिज होती है। आरामदायक जिंदगी जीने के लिए मनुष्य के पास तीन चिजों की जरुरत अत्यावश्यक है वह यह है की खाना, कपडा और मकान। लेकीन, इस तीन चीजों को हासिल करने के लिए सबसे जरुरी चीज याने की पैसा। पैसा ऐसी चिज है जो लोगों को वह हर एक लाभदायक चीज दिला सकती है। फिर चाहे वो मकान हो, गाडी हो आभूषण हो या फिर कई चिजें। लेकिन, जब पैसों पर आफत आती है तो पैरों से जमीन निकल जाती है। ऐसी ही यह एक घटना घटित हुई उस राष्ट्र का नाम था हिंदुस्तान ।

जब ८ नवम्बर २०१६ को प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदीजी ने ८:१५ बजे नोटबंदी पर घोषणा की तो सारे भारत में ही नही बल्कि भारत के आसपास के सभी देशों में भूकंप सा माहोल छा गया। सब लोगों को लगा की यह मामला बहुत गंभीर नही है। क्योंकि, लोग समझते थे की प्रधानमंत्रीजी तो भारत और पाकिस्तान के कडवे रिश्ते को लेकर ये फैसला ले रहे है। लेकिन, यह घोषणा तो सारे भारत को हिला देनेवाली थी। लोगों की रातों की नींद उड गई। कुछ लोग तो होशोहवास खो बैठे और रातों–रातों ज्वेलर्स के पास दौडे चले गये और उलटे सीधे दामों मे सोना –चाँदी खरीदने लगे। अगले दिन से ही बैंक में और ए.टी.एम.में लोगों की लंबी कतारें लगने लगी। यह कतारें और भीड भारत की बढती जनसंख्या को दिखाने लगी। इन सब के चलते हुई सरकार ने भी अपना कदम जमकर रखा और काला धन रखनेवालों के खिलाफ बहुत गंभीर कारवाई की। लेकिन, इन सब चिजों में सबसे गंभीर रुप से परिणाम हुआ वो था भारत की गरीब और मजदूर किसी का भी मन इस फैसलें से प्रसन्न नहीं था। क्योंकि यह सरकार का अचानक लिया हुआ फैसला था। लोगों की स्थिती मानों जैसे युद्ध में हारे शिपाई की तरह हो गई थी।

''धन की किमत बाजारो में,
परेशान थे लोग हजारों में।''

इन सबमें भी मीडिया वालों की भी बहुत शानदार प्रतिक्रिया शुरु हो गई। कुछ नोटबंदी पर सरकार के फैसले के पक्ष में खडे दिखाई दिए और कुछ विपक्ष में। कुछ न्यूज चैनल्स मे लोग कतारे मे आराम फरमाते दिखाई दिए तो कुछ मरते। नोटबंदी की वजह से कई हजार लोगों ने अपनी जान गवाई। नोटबंदी की वजह से लोगों ने बिना पैसों के भी दिन गुजारना शुरु कर दिए। कई लोग यह सदमा बरसाश्त न कर सके और उन्होंने खुदखुशी कर ली। जीवन में हारे कई लोगों ने तो सरकार पर तरह–तरह के सवाल उठाए। सच कहूँ कुछ लोगों ने अपनी जाने जरूर गवाई इसका मुझे अफसोस है लेकिन कोई समस्या का सामना नहीं करना पडा बस थोडा सा समझाव करना पडा। लेकिन, देश के लिए थोडी बहुत तकलीफ जरुरी भी तो है। कहते है ना 'डुबते

को तिनके का सहारा ही काफी होता है।'

''अंधेरा घना छा गया,
उजाला लाए कहा से।
गरीबों पर आफत आ गई
वजुद बनाए कहा से।''

इन सबका एक महत्तवपूर्ण फायदा यह मिला की कुछ लोगों की बुद्धिमत्ता देखतेही बनती थी। उन्होंने अपने काले धन छिपाने के लिए नए-नए तरीकें अपनाए जैसे गरीब और मजबूर लोगों के खाते में पैसे जमा करवाना। गरीब, मजदुरों को हजार-दो हजार रुपए का लालच दिखाना। इतना ही नही बल्कि, २० से ३० प्रतिशत के लालच मे पुराने नोटो से नए नोट प्राप्त करना। कुछ बैंकों और डाक् कर्मचारिंयो की अवैध सेवाएँ लेना।

इस नोटबंदी की वजह से जैसे कुछ अर्थशास्त्रीयों और राष्ट्रीय और आंतराष्ट्रीय अर्थ संबंधित संघटनों का दावा भी किया है कि भारत की आर्थिक वृध्दी दर कुछ समय के लिए प्रभावित हो सकती है। लेकिन, इसके दुरगामी परिणाम निकलेंगे। कुछ और जानकारों के अनुसार तो 'नोटबंदी' की वजह से नकली नोट छापने का कारोबार खत्म हो गया है। जिसकी वजह से देश में बहुत मात्रा में नकली नोट और उनसे संम्बंधित अवैध कारोबार भी खत्म हो गए। कश्मीर शांत हो गया। चाहे नोटबंदी के परिणाम जो भी हो एक बात तो तय हैकी सबकी नीयत ठीक थी।

अ) नोटबंदी के कुछ अच्छे परिणाम –

१) कालाधन बाहर आ गया।

२) नकली नोटों पर लगाम लगी।

३) नक्षल, आतंकवाद, दहशतवाद आदि पे भी लगाम लगा।

४) बैंकिक व्यवस्था का विस्तार हुआ।

५) बैंको मे ज्यादा खाते खुले।

६) ब्याज दर घटी।

७) निवेश बढा, जिसके कारण ज्यादा रोजगार पैदा हुए।

८) आर्थिक व्यवस्था में सुधार आई।

ब) नोटबंदी के कुछ बुरे परिणाम–

१) आर्थिक व्यवस्था कुछ महिनों के लिए ठप हो गई।

२) नए नोट भी रिश्वत के रुप में बाजार में आ गए।

३) गरीबों का हक मारा गया।

४) लोगों ने अपनी जाने गवाई।

५) मजदुरों पर भारी परिणाम हुआ।

लेकिन, इन सब के बावजुद लोगो ने हार ना मानकर दुनियावालों के सामने एक उदाहरण पेश किया। और अपनी जिंदगी जीने लगे उन सब लोगों के लिए एक ही संदेश है,...

''जो कल था उसे भुलाकर
तो देखो,
जो आज है उसे जीकर
तो देखो।
आनेवाला पल खुद ही
सवर जाएगा,
जरा इसे जिंदगी की
तरह जीकर तो देखो।''

त्याग ही बडी महिमा है।

कु. फरहिन खलिकुज्जमा अन्सारी
बी.एस्सी.-२

लोग भी दो प्रकार के होते हैं-फर्जी और असली. असली त्याग धोनी ने किया, पहले टेस्ट त्याग दी। त्याग अब 'वन-डे' और 'बीस-बीस' की कप्तानी त्याग दी। 'त्याग' को क्रिकेट के'भगवान' सचिन तेंडूलकर ने भी किया था। लेकिन, तब जब कि, सेलेक्टर्स ने एकांत मे साफ-साफ समझा दिया राजा भैया।

या तो क्रिकेट त्याग दो वरना हमें बाहर बिठाना पडेगा। धोनी जबरदस्त खिलाडी ही नहीं वरन् उंचे दर्जे का रणनितिकार है। यह बात हमें उसकी जिंदगी पर बनी बायोपिक 'एमएस धोनी' देखकर पता चला हम आज की औलादों से कहना चाहते है भैया धोनी से कुछ सिखों। पर आधुनिक जवान बनना तो धोनी चाहते है पर करतब 'काम्बली' के से करते है। जरा आप चारों तरफ नजर घुमाएंगे तो आपको असली के साथ फर्जी त्यागी भी नजर आ जाएगे। फर्जिओं का सबसे बडा उदाहरण हमारे माननीय नेता है जो बाहर से 'त्यागी' और भीतर से 'भोगी' रुप में रहते है। इनसे बात करो तो अपने आपको विरक्त दर्शाते है पर कब्र में पैर लटकने तक कुर्सी पर जमें रहना चाहते हैं और अपने बाद अपनी कुर्सी औलादों के लिए ही छोड देना चाहते है। इन फर्जी त्यागिओं से भला अधिक 'इमानदार' तो हम पुराने पहलवान को मानते है जो कुर्सी के लिए अपने पुत्र सें बाकायदा युध्दरत है। यह एक अटल सत्य है। की अपना देश त्यागियों को बडा पसंद करता है। बुध्द ने राज त्यागा और महावीर ने वस्त्र त्यागें तो सारी प्रजा उनके पिछे हो गई। गांधी ने माया, ममता और कपडे तिनों त्याग दिए तो देश ने उन्हें 'राष्ट्रपिता' की पदवी दी। त्याग से ही अभिनेता बच्चन सदी के सुपरस्टार बन गए।

हम भी कुछ त्यागना चाहते है पर मोह माया और काया हमें कुछ त्यागने ही नहीं देती इसिलिए हमने 'त्यागने की इच्छा' को ही त्याग दिया। हमारे सरीको करोडो त्यागी इस देश में रहते है और यह देश उन्हीं के भरोसे चल रहा है।

बाबासाहेब के सुत्रों को अपनाकर राष्ट्र की प्रगती में योगदान दे।

कु. करिना महंमद मुलाणी
बी.एस्सी–२

कोकण संभाग में अंबावडे (रत्नागिरी) के मूल निवासी बाबासाहेब का जन्म मध्यप्रदेश के महूनगर में हुआ था। वे अपने माता–पिता की चौदहवीं संतान थे। बाबासाहेब ने तत्कालीन विपरीत सामाजिक, आर्थिक परिस्थितियों में प्राथमिक स्तर से लेकर महाविद्यालयीन शिक्षा मुंबई में ली। बाबासाहेब ने १९०७ में एलफिंस्टन कॉलेज से मैट्रिक पास की। उन्होंने देश–विदेश से अनेक डिग्रिया हासिल की। बडौदा नरेश के यहा एक करार के अनुसार नौकरी की और १९१७ में मुंबई वापस आए।

आश्चर्य की बात यह है कि बाबासाहेब को मुंबई जैसे महानगर में भी कई बार जातीय आधार पर अपमान सहना पडा। आजीविका के लिए शेयर मार्केट में सटोरियों को सलाह देने के लिए उन्होंने एक कार्यालय खोला। लेकिन अफसोस जब बाबासाहेब की जाति का लोगों को पता चला तो लोगों ने उनसे सलाह लेना बंद कर दिया। फलस्वरुप उनका यह कार्यालय भी बंद हो गया। तत्पश्चात बाबासाहेब ने अध्यापन के क्षेत्र में कदम रखा। भारी उठा–पटक के बीच बाबासाहेब १९३८ तक अध्यापन कार्य करते हुए गवर्नमेंट लॉ कॉलेज के प्राचार्य बने।

प्राचार्य पद पर काम करते हुए उन्होंने मुंबई में सामाजिक, शैक्षणिक, मजदूर वर्ग, पत्रकारिता, राजनीति आदि के क्षेत्र में भी काम करना शुरु कर दिया था।

शिक्षा के प्रसार के लिए १९४६ में पीपल्स एज्युकेशन सोसायटी का गठन किया और सिध्दार्थ कॉलेज की नई रखी। मुंबई में सर्वप्रथम बाबासाहेब ने मॉर्निंग कॉलेज की प्रथा शुरु की और अर्न–लर्न (कमाएं और पढें) का नारा दिया था। उस समय हजारों युवकों को इसका लाभ मिला।

१९२४ में बाबासाहेब ने समाजसुधार के क्षेत्र में आवाज उठाई और उन्होंने 'बहिष्कृत हितकारिणी सभा' का गठन किया। चवदार तालाब सत्याग्रह (महाड) १९२७ में ही नासिक के कालाराम मंदिर में प्रवेश का शंखनाद किया। 'महार वतन' और 'खोती' जैसी प्रथाओं के खिलाफ आवाज बुलंद की और लाखों परिवारों कों सामंतोजमिनदारी के बेगारी, शोषण और भेदभाव के मकडजाल से मुक्त कराया। इस अभियान में पहली बार लाखों लोगों ने दीन–नेत्रहीन दशा में होने के बावजूद पैदल आकर बाबासाहेब के नेतृत्व में आस्था व्यक्त की थी। मुंबई की अर्थव्यवस्था को आधार देने में कपडा मिलों के मुख्य योगदान के बावजूद इसके कामगार शोषण के

शिकार थे। बाबासाहेब ने कामगारोंको संगठित किया और १९२४, १९२५, १९२८ और १९२९ में ४३ कपडा मिलो के ७५ हजार कामगारों का नेतृत्व कर के न्याय दिलाया। इसी तरह वे मुंबई के हर क्षेत्र के लोगों की कानूनी संरक्षण दिलाने के लिए संघर्ष करते रहे।

दादर स्थित हिंदू कॉलनी में अपने बनाए राजगृह में १९३४ के दरम्यान आए। यहाँ से राजनिती के क्षेत्र में व्यापक काम शुरु किया। स्वतंत्र लेबर पार्टी बनाई। मुंबई को महाराष्ट्र का अंग बनाए रखने के लिए अक्टूबर १९४८ में साथ दिया था। पत्रकारिता के क्षेत्र में सक्रिय रहते हुए, मुकनायक,बहिष्कृत भारत और जनता पाक्षिक का प्रकाशन किया था।

बाबासाहेब ने ही मुंबई सहित देशभर में सेवायोजना कार्यालय बनाने का पहला प्रस्ताव रखा था। मुंबई में कामगारों के बीच काम करने से मिले अनुभव का कामगार केंद्रीय मंत्री रहते हुए भरपूर उपयोग किया था। इस बीच भेद-भाव की अनेक ठोकरों से मिली टीस को सहन किया और बौध्द धर्म को अपनाया।

इसीलिए मुझे ऐसा लगता है कि भारतरत्न विश्व वंदनीय डॉ. बाबासाहेब भीमराव आंबेडकर की १२५ वीं जयंती पर हम सभी बाबासाहेब के अनुयायियों को इन प्राथमिक बातों की ओर ध्यान देना चाहिए। सर्वप्रथम हमें एक एकसंघ समाज स्थापित करना चाहिए, जो कि अपने सदस्यों को जीवन के प्रत्येक क्रियाकलाप में आधार देगा। तत्पश्चात अर्थअर्जन के लिए आवश्यक व्यावसायिक कौशलों को स्थापित करने के लिए बहुत सारी चीजें की जा सकती हैं। फिर आगे चलकर कुप्रथाओं को समाप्त कर विज्ञानवादी योजना को आमलीजामा पहनाने की ओर अग्रसर होना चाहिए और समाज के युवा वर्ग को उद्योग में सहभागी होने के लिए प्रेरित करना चाहिए। इसके लिए समाज की बैंक की स्थापना कर प्रभावी ढंग से बचत की जा सकती है। जिसमें सरकारी तंत्र, सरकारी प्रकल्प आदि की अच्छी जानकारी लेकर समाज में सरकारी सुविधा हमें सभी तक पहुचानी होगी। अंत में सबसे महत्तवपूर्ण बात यह है कि अन्य समाज को विश्वास में लेकर अपना सहयोग, संबंध सुधारने की है। प्रगती पथ पर हम सभी को किसी से छोटा न समझकर आगे बढने की ओर अग्रसर होना होगा।

अत: इस प्रकार हम कह सकते है, कि १४ अप्रैल २०१६ अर्थात बाबासाहेब की १२५ वी जयंती पर हम सभी को प्रण लेना होगा कि हम सभी शिक्षित, संगठित और संघर्ष के बाबासाहेब के मानव जीवन की प्रगती के सुत्र को अपनाकर स्वयं तथा राष्ट्र की प्रगति दिन- दुनी रात चौगुनी करें और हमारी सरकार को भी चाहिए की महामानव बाबासाहेब को नोबेल प्राइज मिले इस दिशा में प्रयत्न करें.

विश्वास का महत्त्व

कु. खाडे प्रणाली दगडू
बी.एस्सी.–भाग २

कहते है कि विश्वास से ही आसमान टंगा हुआ है, अन्यथा पृथ्वी की कोई सीमा है। सीमा है, हमारा विश्वास। हमारा विश्वास है हस्क आसमान है, उसमें चाँद–सूरज तारे है, तो अपने नियत समय पर नियत चाल से चलतें है और अपनी स्थिरता बनाए रखतें है। विश्वास ही तो है कि ऊपर आसमान है। किसी भी प्रस्तर खंड को तराशकर जब संगतराश उसमें हाथों से दैवीय प्रतिमा को उत्कीर्ण कर देता है, तब हमारा विश्वास ही उसमें आरोपित आभा का विश्वास जगा देता है और हमारे विश्वास के फलस्वरुप उस प्रतिमा से हम स्फूर्तित होते है। उससे अनुप्राणित होते हैं और उत्साहित होकर असंभव कार्यों को साकार कर देते है।

अनगढ मृत्तिका मूर्ति में एकलव्य का विश्वास ही तो था, जो गुरु द्रोणाचार्य को गुरु सर्वश्रेष्ठ धनुर्धर बना सका। 'विश्वास फलदायकम' के आधार पर एकलव्य को मिट्टी की गुरू द्रोणाचार्य की मूर्ति सम्यक दिशा निर्देश देती रही और वह अपनी विश्वासी भावना से आगे बढता गया। विश्वास जीवन की उपलब्धियों का ऐसा स्त्रोत है, जो उत्साहित तो करता है , हमारी आकांक्षाओ को पूरा भी कर देता है। विश्वास को डोर इतनी सशक्त और सदृढ होती है की हमारे विश्वास के आधार पर ही हम सफलता के शिखर पर पहुँच पाते हैं। यदि हमने आत्मविश्वास को जगाए रखा तो निश्चित मानिए 'अष्ट सिध्दि नव निधी' आपके अधीन होकर कार्य करेगी।

विश्वास के वशीभूत होने से कर्मेंद्रियो उर्जावान होकर हमें प्रेरित करती है। आस्था के साथ किया गया श्वास हमें हतोत्साहित नहीं कर सकता। असंभव की घटाओं को आत्मविश्वास की ज्योति छूते ही जगमगा देती है और विश्वास अपनी चमक बिखेरता रहता है। अविश्वास सत्य की तरह है, जो कभी हारता नहीं, और न कभी झुकता है। विश्वास तो हमारी दृढ संबल है। विश्वासी बनने के लिए हम संकुचित दायरों को तोडकर मानव सुलभ बुराइयों से परे हो जाते हैं। परमेश्वर की परम सत्ता पर विश्वास करें हमें उसकी अहैतुकी कृपा अवश्य प्राप्त होगी।

नए साल का कमाल
सदी को लगा सत्रहवां साल

– कु. प्रणाली दगडू खाडे
बी.एस्सी.–भाग २

नए साल के अभी दात भी नही निकले है, दो– चार महीनों में निकलेंगे, तभी काटेगा।

लटके मुँह से दी गई नए साल की मुबारकबात फलती नही। ऐसा लगता है किसी शायरी को दाद देने की बजाय लानतें भेज रहे हो। मेरे लिए तो गया क्या और नया क्या? नई वर्दी पहने पुराना कोचवान। तबादले होने से थानेदार सुधर नही जाता। जल्लाद ही तो होगी। हमने पहली जनवरी को नल खोला, दूध नहीं निकला। क्या फायदा हुआ लाइन में लगने से इतना जरुर पता लगा की, बाप–बेटे की लडाई में चाचा मजे लेते है। कहीं तो ठीकरा फूटे। गया साल कुछ नही कर पाया, तो नया साल घुइंया कुछ कर लेगा। गरीबों के भाग नहीं पलटा करते। गीली लडकियों का अलावा धुआं ज्यादा देते है, आंच कम।

जो भगवान भक्तों की याचना नहीं सुनतें, वही मंदिर घंटो की आवाज भला क्या सुनेंगे? जिस खानदान मैं तैमूर पैदा होंगे, उसके पडोस में हलाकू और चंगेज खान ही तो पैदा होंगे। नए साल के अभी दांत भी नही निकले है। दो–चार महीनों में निकलेंगे, तभी काटेगा। रैलियों से परिवर्तन को घसीटा जा रहा है। वाकई जो बकरी दूध नहीं देती, उसे काट कर खा लिया जाता है। इस बार सुना कि सरकार पूरी जनता को बदल देगी। सदी को सत्रहवां साल लगा है। इस उम्र में छिछोरापन तो आता ही है। सत्रहवें साल की ये छप्पन छुरी क्या–क्या गुल खिलाएगी, पूरा मुहल्ला देखेगा। नई घोडी है। दुलत्तिया तो मारेगी ही।

कभी कहा जाता था कि–है गुलाब फूलो का राजा। अब नहीं है। उसका निधन हो गया है। राष्ट्रीय फूल कमल अब सब जगह फूलेगा। बाकी सारे फूल प्रतिबंधित हो जाएगे। कमल डंडी या कमल ककडी अब राष्ट्रीय सब्जी होगी। कवी अपना उपनाम कमल रखेंगे। नए साल से और क्या लोगे भाई। हमारी ताऊजी कल देखा तो अपने सिर पर दुहत्थड मारे जा रहे है। पूछा–ताऊ क्या कर रहे हो बोले–तकदीर सुधार रहा हूँ बेटे ताऊजी समाजवादी पार्टी के है।

यह नए साल का कमाल की बाप–बेटे में तो हो गई बाकी रिश्तों का चरित्र भी सामने आने लगेगा। कुछ चुनावी चकल्लस में, तो कुछ का चुनाव के बाद होली में।

चाणक्य नीति

कु. स्नेहल सुधाकर शेंडगे
बी.एस्सी–२

केवल जन्म देने के कारण ही पिता अपनी सन्तान का हितैसी नहीं बन जाता। अपनी मृत्युपरांत अगर वह कर्ज का भार घोड जादा तो सन्तान का शत्रू ही कहा जायेगा। यौन सुख को अन्यत्र खोजने वाली स्त्री भी सन्तान की शत्रू होती है। पत्नी रुपवती हो तो कामांध लोगों का आकर्षण बन जाती हैं। काम प्राप्ती तृप्ति के लिए वह भी परिवार की शत्रू बन जाएगी और पुत्र मूर्ख हो तो वह परिवार का अहित करते हुए शत्रू ही कहा जाता है, अभिप्राय यह है की उद्यमी पिता, पतिव्रता माँ निरहंकारी स्त्री तथा विद्यावान पुत्र ही आदर्श रुप लिये होने से आदरणीय एवं वांछनीय होते हैं।

घी के सेवन से बल (वीर्य) बढता है, और मांस के सेवन से मांस बढता है। दूध के पीने से शरीर की पुष्टि व वृद्धी होती है और साग के खाने व्याधियों बढती हैं। अभिप्राय यह है कि ऊँचाई (कद) की वृध्दि के लिए दूध का और बल वृध्दि के लिए घी का सेवन करना चाहिए। मांस खाने से, तो शरीर पर केवल चर्बी ही चढती है। और साग–सब्जी का लगातार प्रयोग शरीर को क्षीण बना देता है। साग के लगातार उपयोग करने से व्यक्ति दुर्बल हो जाता है। अग्नि, गुरु, ब्राम्हण, गाय, कन्या, वृध्द पुरुष स्त्री या तथा नासमझ बच्चा इन सभी को पैरों से नही छूना चाहिए। क्योंकि ऐसा करना इनके प्रति उपेक्षित भाव दर्शाना है। जो मनुष्य की धृष्टता का परिचय देता है। अभिप्राय यह है की उपरोक्त जनों का समाज में पूज्य स्थान है।

NOBLE LAUREATE IN LITERATURE FOR YEAR 2016

May God bless and keep you always,
May your wishes all came true,
May you always do for others
And let other do for you.
May you build a ladder to the stars
And climb on every rung,
May you stay forever young.

Bob Dylan

Pro. M. S. Mahale
ENGLISH SECTION
(Senior)

INDEX

Senior Section

Poems

1. Friendship	Miss. Deshmukh Sharmila Bhagavan	- B.A. III
2. Success Mantra	Miss. Supriya Vishvanath Mhamane	- B.A. III
3. Good Thoughts	Miss. Neha Dilip Kamble	- B.A. III

Prose

1.	Internet use and Cyber Crime in Current Scenario	Miss. Patil Madhuri Prakash	- B.A. III
2.	Jayalalithaa-An Ideal Personality	Mr. Landge Suraj Tanaji	- B.A. III
3.	Corruption-A Real Cause Of Suffering	Mr. Vijay Ankush Hivare	- B.A. III
4.	Tourism In Western Maharashtra- A Briefs Survey	Miss. Pawar Surekha Janardan	- B.Sc. III
5.	Relevance Of Ayurveda In Modern Lifestyle	Miss. Prajakta Chandrakant Kumbhar	- B.A. II
6.	A Great Mathematician : Srinivasa Ramanujan	Miss. Patil Saraswati Manohar	- B.A. II

Poems

FRIENDSHIP

Friendship is a silent gift of Nature....
More old...More strong
More deep...More clear
More close...More warm
Less words...More understanding ...
If kisses were water, I will give you sea,
I hugs were leaves, I will give you a tree
If you love a planet, I will give you a galaxy
If friendship is life, I will give you mine
Friendship is a wonderful word,
If might be the most beautiful one on earth,
Friendship is something powerful,
a gift of great value!
There is a big difference between friendship
& a rose, Roses last only a while...
A true friends is some one who reaches
your hand & touches your Heart...❤

- Miss. Deshmukh Sharmila Bhagavan
B.A.-III (Dept. of English)

Success Mantr

Money says earn me....
Calender says turn me...
Time says plan me...
Future says win me...
Beauty says love me
But,
God simply says,
" Work hard & Trust me !"

- Supriya Vishvanath Mhamane
B.com II (Dept. of English)

Good Thoughts

- Neha Dilip Kamble
B.A III (Dept. of English)

1) Three sentence for getting success.
   1) Know more than others
   2) Work more than others
   3) Expect less than others

- Shakespeare

2) Never break four things in your life
   Trust, Promise, Relation and Heart.
   Because when they break
   They don't make noise but pains a lot.

- Charles

3) Don't compare yourself with anyone in this world.
   If you do so, you are insulting yourself.

- Alen Strike

4) If someone feels that they had never made a mistake in their life, then it means that had never tried a new thing in their life.

- Einstein

5) Behaviour is a mirror in which every one displays his image

- Goeth

6) Imagination is more important than knowledge

- Albert Einstein

7) Everyone thinks of changing the world, but no one thinks of changing himself

8) In a day, when you don't come across any problems you can be sure that you are travalling in a wrong path.

- Swami Vivekananda

9) The way is not in the sky
   The way is in the heart.

- Gautam Buddha

10) A day without laughter is the day wasted.

- Charlie Chaplin

11) A child is father of man.

- William Words Worth

12) Never start with diffidence always start with confidence

- JRD Tata

13) A good head and a good heart are always a formidable combination

- Nelson Mandela

14) A man is not poor without a rupee, but a man is really poor without a dream and aim

- Swami Vivekananda

15) There is no pillow as soft as a clear conscience

- John Wooden

Internet use and Cyber Crime in Current Scenario

Miss. Patil Madhuri Prakash
(Dept. of English B. A.-III)

In the early days of internet boon, some thought would enter in mind, there would be one integrated world economy with no border, where we would share similar democratic value and government would be less important and civil society could pick up many governmental task, But that turned out not to be the case. many countries have conflicts and the internet has become a good place for these conflicts to play out.

According to one estimate, more than 800 million records were stolen in 2013 & only small fraction of people who have their data taken; become victim of fraud and theft. Luckily all 800 million were not suffered actual loss. It is the downside of the internet. It would not be as a big problem as it is today, if the pioneer had paid more attention to security issue.

Today, the real world threats, we face as a country from the terrorists, the fraudsters, the hackers and those intent on using the internet and our ever more connected world to cause as harm are real, are significant, are enduring and are growing. There is little doubt that technology has fundamentally changed the way that we live our lives.

The internet has connected us all in a way that was barely imaginable when I was a kid. In under 25 years we've re-written and indeed re-catalogued our industrial and social history. Two in five homes in the India now have access to the internet, two fifths of adults are smart-phone users and on average each household in the India has three different types of internet enabled device, so many of us nor just work online but live part of our lives online. Exchanging messages, pictures, memories through social media skyping or face timing friends and family from thousands of miles away, watching television or listening to radio from virtually any part of the globe. Our economy is increasingly going digital. Nearly two thirds of us manage our finances online. We do more of our shopping online than ever. Government itself is increasingly adopting new technology for the delivery of service. Under the digital by default strategy, Government is moving more and more of its service provision online. It's a global change and a global challenge.

Over a third of the world's population has internet access and by the end of this decade the number of networked devices could outnumber

people by six to one. This digital revolution continues to offer huge opportunities for growth in our economy, our culture, our well-being. It is imperative for the future of the India that we should harness these opportunities. But if we are to benefit from the huge potencial upside of the online economy we have to confront the growing digital dangers that could put this at risk and this is one of the biggest challenges we face as a country.

As we all reap the benefits of the rapid technological changes that we have experienced, so we must all take responsibility for ensuring that our security and prosperity doest not fall prey to those who would seek to use these changes for their advantage. We need to understand that our every interaction online has the potential to either make it easier or make it harder for those who wish to use the internet to attack us. We need a joined-up approach that can link a local victim of crime to a global network of criminality- just as we would for any other form of organised crime. We need to stem the opportunities for cyber crime to take hold, strengthen law enforcement capabilities to disrupt, investigate and bring to justice those responsible for it, and safeguard ourselves, our economy and public against the threat. And we need to do so internationally as well as locally. our strategy also starts from the clear understanding that government can not do this alone. It requires a partnership across Government Department and Agencies. It require A partnership between Government, industry, academia, the public and it requires a partnership that is not bounded by our national borders that is why we are establishing the National Cyber Crime Unit within the new national agency to be a cross- cutting unit that works with all four of the agency's commands, rather than as standalone command itself.

We don't see cyber crime as something unique and distinct. for the most part, it is old world crime such as fraud, being carried out with modern day technologies. It is highly organised crime. 'cyber' threates affect us all and demand a wide range partnership. In such crime, professional tehnical experts design malicious software such as viruses or sell the tools onto others for their own use, other criminals specialise in finding ways to trick users in order to get these viruses onto their computers- compromising legitimate websites using phishing emaills or hosting malicious websites and they do it by buying and selling to each other the tools and services that are used to identify vulnerable computers may be your own personal computers- and infect it with malicious code. These network of infected computers can be controlled remotely by criminals, to harvest credit card and banking details and these can then be traded with other criminals through the internet to enable them to use the stolen data to commit frauds. the companies that do this best know that it's security is not a bolt- onto

their business- they know that it is core to their business- they see it not as something that will cost their business and hold them back, rather they see the digital revolution as an enormous opportunity for growth and improvement, with security as a fundamental enabler to this.

We need a joined up approach that can link a local victim of crime to a global network of criminality- just as we would for any other form of organised crime. We need to stem the opportunities for cyber crime to take hold, strengthen law enforcement capabilities to disrupt, investigate and bring to justice those responsible for it, and safeguard ourselves, our economy and public against the threat. And we need to do so internationally as well as locally. We have strengthened national capabilites to tackle cyber crime by expanding both the cyber unit of the serious organised crime agency, and the police central e-crime unit. There are specialist law enforcement teams, capable of combining traditional investigative skills with state-of the art technologies.

Our role in guarding cyber crime can not be underestimated. our own computer can often provide opportunities for criminal to target, much more easily than trying to bypass complex cyber defence of banks or other major institutions. By taking a simple set of steps, we can reduce some of these attacks just as we would try to protect any other aspect of our life from crime. We can set stronger passwords to keep hackers out, we can learn how to identify phishing emails and make sure we don't click on the links that will download viruses so that we are not inviting a cyber criminal into our computer. and we can keep our system up to date with the latest patches and antivirus protection. The government has been working in partnership with industry to help achieving more security too.

Today, we are encountering a ever more complex threat of cyber crime. And our response to it has grown too. The internet should be a source of tremendous economic and cultural growth for the India. Cyber security should be an important part of that growth. Businesses that take cyber security seriously can gain a commercial advantage from doing so; through the introduction of national cyber crime unit through greater awareness and action from people and industry and through continuous work Closely with our International partness. we can deliver a lasting and transformative impact on those criminals that seek to use the economy to harm us.

■■■

JAYALALITHAA- AN IDEAL PERSONALITY

Mr. Landge Suraj Tanaji
B. A.-III (Dept. of English)

Jaylalita Jayaram was born on 24th February 1948 was an Indian actor turned politician who served five terms as the chief minister of Tamil-Nadu for over fourteen years between 1991 to 2016, from 1989 to 1991 She was the general secretary of the all India Anna Dravida Munnetra Kazhagam, a Dravidiam Party, whose cadre revered her as their mother.

Jaylalita was born on 24 February 1948 at Mandya district in mysore state to Jayram and Vedavalli in a Tamil Brahmin family. Jaylalita was given her grandmother's name kamalavalli at the time of birth, the name jaylalita was adopted at the age of one for the purpose of using the name in school and college. Her father Jayaram was lawyer but never worked and squandered most of the family money. Her father died when she was two year's old. She completed her education at Scared Heart Matriculation School. She excelled at school and was offered a government scholarship to pursue further education, she was gold state awardee of Tamil - Nadu, she was fluent in several langueges includingTamil, Telugu, Kannada, Hindi, Malayalam and English too.

In Chennai, jaylalita was trained in carnation music, western classical piano, and various forms of classical dance including Bharathnatuam, Kuchipudi, Mohiniyattam, Manipuri Kathak. Shivaji Ganesan was one who expressed wish that jayalalita would become a film star in future. jaylalita acted in the kannada language film "Shri Shaila Maathme" (1961) as child actor in which Rajkumar and KrishnaKumari were in lead roles. she also appeaed in a dance sequence of a song named Malligeya Hoovinantha.

Jaylalita debut tamil cinema was "Amarashilpi Jakannachari"(1964)in which she played lead role. she had lead role in "Vennira Aadai" (1965) directed by C.V Shridhar, from 1965 to 1973 Jaylalita starred oppsite M.G.Ramachandran in many successful films.

In 1982 she joined the AIADMK which was founded by MGR, her maiden public speech "Pennin Perumai" the

Greatness of a woman was delivered at the AIADMK'S political conference in the same year in 1983. She becomes Propaganda secretary for the party and was selected as it's candidate in the by-election for the Tiruchendur assembly constituency. M.G.R.wanted her to be a Member of the Rajyasabha because of her fluency in English. Indira Gandhi lauded jaylalita for the various speches she made on issues including the one on International Security in Rajyasabha. her success in her role as propaganda secretary caused resentment among high ranked member's of party and in party she was given key responsibilities.

She was elected for the Tamil Nadu legislative assembly in 1989 as a repressentative of the Bodinayakkanur state assembly constituency. this election saw the Jaylalita- led faction of the AIADMIC win 27 seats andJaylalita becomes the first woman to be elected leader of the opposition.

In 1991 following the assassination of Rajiv Gandhi days before the elections, her alliance with Indian National Congress enabled her to ride the wave of sympathy that gave the coalition victory, the AIADMK alliance with the Congress won 225 out of the 234 seats contested and won all 39 constituencies in the center re-elected to the assembly and she become the first female and the Youngest Chief Minister of Tamil-Nadu to serve a full term serving from 24 June 1991 to 12 May 1996. In 1992 her government introduced the cradle baby scheme.

In 2001 AIADMK won a majority and she was installed as Chief Minister as a non-elected member of the state and completed her 2nd term as Chief Minister. Third term as Chief Minister begins in April 2011. The AIADMK was part of a 13 party alliance that rules the 14th state assembly, Jaylalita was sworn in as the Chief Minister of Tamil-Nadu for the third time on 16 may 2011 having been elected unanimously as the leader of the AIADMK party subsequent to those elections.

Return as Chief Minister in 2015, the acquittal allowed her once again to hold office and on 23 May 2015Jaylalita was sworn in as a chief minister of Tamil-Nadu for the fifth time. She also become the Chief Minister in 2016.

On 22 September 2016 Jaylalita was admitted to Apollo Hospital in chennai as she suffred from infection and acute de-hydration. Her Offical duties were handed over to her Aideo (O.Pannerselvam) on 12 October 2016. She was also said to be suffering from sever Pulmonary Infection and Spticaemia which were cured on 4th December 2016. She was readmited to the critical care unit after suffering a

cardiac arrest around 16:45, the hospital released a press statement that her condition was very critical and that she was on life support on 5th December 2016, the Hospital Officially announced her death at 23:30, Government of India declared a one day National mouring with the National flage in all Government buildings flying at the half-most.

Seven- day's Morning from 6th to 12th December 2016 was Observed by Government of Tamil-Nadu and Three day State Morning from 6th to 8th December 2016 were observed by Government of Kerala. Her body was kept at her residence Roes Garden and Rajaji Hall to pay last tribute, around 2 Million people came to pay their last respsect to her at Rajaji Hall. Her last rites were performed on the evening of 6th December 2016 and she was interneted in the Northern end of the Marina Beach in Chennai in Sandalwood Casket near the, grave of her Mentor M.G. Ramachandan, various film Celebrities, as well as Politicians. She is a true mass leader and enjoyed tremendous support from people of Tamil-Nadu.

Seven- day's Morning from 6th to 12th December 2016 was Observed by Government of Tamil-Nadu and Three day State Morning from 6th to 8th December 2016 were observed by Government of Kerala. Her body was kept at her residence Roes Garden and Rajaji Hall to pay last tribute, around 2 Million people came to pay their last respsect to her at Rajaji Hall. Her last rites were performed on the evening of 6th December 2016 and she was interneted in the Northern end of the Marina Beach in Chennai in Sandalwood Casket near the, grave of her Mentor M.G. Ramachandan, various film Celebrities, as well as Politicians. She is a true mass leader and enjoyed tremendous support from people of Tamil-Nadu.

■■■

" Good or bad, it depends on how you think about it.
for a plan you can find the sides, the good or bad.
Just like in every deed,
good and bad are two sides of the same Coin. It depends an their mind."

- Jayalalithaa aka Amma

CORRUPTION - A REAL CAUSE OF SUFFERING

Mr. Vijay Ankush Hivare
B. A.- III (Dept. of English)

Corruption is an immoral act done by people using power of position or authority to acquire personal benefit. It has become one of the vital issue of obstructing the development of individual and country.

It is spreading in the minds of people and doing harm to the country and individual like poison. It is directed to fulfill little wishes by misapporpriating the public resources. It is like cancer which once generated can not be ended without medicine & it is spreading its encompass continuously.

It is not new phenomenon in our country, we are all Familar with it since past centuries. It is a common problem in society since ancient times. It is available in our society from times of mughal period but now it reached to it's new nights that is why today we are so, concerned about it.

It is only corruption which is a real cause behind the ever enlarging gap between the poor and rich. Riches are progressing day by day. but poor are let down into the hell of darkness. wherever we go in India, every where we will find the same condition.

Very few people are rich and they are becoming richer day by day. On the other hand poor people are becoming poorer. This creates a huge imbalance in the economical growth of India which in turn gives rise to corruption and crime in the country.

In India not only politicians are corrupted but Chief Officers, Judges, Bureaucrats and Government servants are also corrupted. They are so selfish, they never care for a beggar spreading hands in front of them.

Corruption is beating this country all the way. India is facing corrupt officers working at different positions. These people are creating a gap between poor people and middle class people. They actually know that this gap can surely fulfil their requirement.

Continuous increase in Corruption is not a problem but increase in quantity of corrupt people is main problem. If India becomes a corruption free country then for sure there will be no begars standing on the road, prices of all kinds of stuff are touching sky these days. It is a result of corruption petrol prices are at their peak point. How middle class people can survive in this phase? thus, it has

become necessity of time to think on this serious issue of corruption.

In modern Aria, there is no such history behind it. Even no one knows the name of first corrupts person. But one can surely say that corruption started only after independence, when india was suffering with british rulers ruling it, there was no corruption. There was immense unity amongst the country men as people were united for the freedom struggle and independence from British rule.

After independence many political parties began to lead India. Every party kept one desire to lead India then election process started and this become a main reason behind corruption. Many selfish candidates starting offering money for getting votes. This can be called as initial phase of corruption. Then this corruption gradually spread across other fields besides politics today even school teachers are ready to be corrupt. Even common man prefer staying calm. This silence of people encourage the corrupt and makes them more powerful. Because of this behaviour of people corrupt people began to think that corruption is a legal and anyone can do it, People who have power think that they can do anything without anyone raising alarms for their misdeeds.

Increase in prices, poor population, lack of knowledge and improper voting are the root causes behind corruption. corrupt politicion are the true face behind all other corrupt areas-these corrupt politicians posses power and they always try to save the corrupt. This is a long and strong chain which is quiet difficult to break but breaking this chain is important to make India free of corruption.

Corruption is acting as an obstacle in the way of progress. It is quite complicated to research on the corruption history. Many invisible things are involved in it but it is possible to take proper actions against corruption at present in order to secure future of next generation. It is necessary to stop corruption at this point.

It's a deceitful action or counterfeit beheviour by those who are in authority, usually connecting bribery. This word is running though all countries in this world. By means of the world corruption everyone can recognize what it is devoid of providing an appropriate meaning. The sound corruption itself is the explanation of Corruption. In wide it can be explained as "The Utilization of power prearranged to someone by some other for individual for individual or associations economical increase" is termed as corruption. It might be straight or roundabout growth to anyone though the association or by means of a team benefited by his dishonest and illegal rules. Corrupt people always hide themselves behind the fake face of truth. most of the time

corruption is referred to the management bureaucrator to the political people linked to the municipal organization and municipal hand over as a full. However the anti corruption acts is also connected to the confidental organization and personal zone.

Political corruption in India is not new to this country. political corruption has been a truth of time for thousands of years. Approximately all nations' political legislatures were from the richer group, which unavoidably escorted to a separation among the powerful haves along with the almost ineffective have-nots. The roots of political corruption are strongly built. The sows of political corruption were fixed as soon as the current authority holders and new political selected candidates understood that authority and affluence could be similes. Political corruption frequently starts with preferential treatment towards those with prosperity and power.

India is facing a huge loss in progress because of this political corruption so, it should be stopped as soon as possible. we can say that political corruption is a rouge of cancer on the truthfulness of a legislative body. Only some public bureaucrats start their careers with the purpose of fetching corruption but a little give way to an ominous type of peer force over point. Politics is a full of corruption inside and very soon it will achieve its peak point. It is necessary to stop this increament at appropriate time before it becomes incurable.

Country is facing a huge loss because of corrupted bureaucrats. Every Indian should ask government for honest employees in government offices. It is true that this is not possible at a glance but it should be asked. There is a huge amount of corruption inside bureaucracy. System of Government is totally disturbed in such away that it has become incurable at this stage, all bureaucrats are not corrupted but few of them are corrupted in such way that there is no check on the illegal acts if we go to any government office then we will be asked for bribe at every stage for the process. Unless you provide the deminded money your work will not get truthful results.

Every Indians carries a huge respect for Indian's Army. These soldiers are honoured every where in India. But still it feels bad to say that even some people in army are corrupted. one general chief in army is arrested in case of corruption and is accused in case of property purchase. this gives a feeling of shame to the entire Army which gets a bad name because of these few corrupted officers. The right and wrong are still not distinguished and it is difficult to tell who should be actually blamed in these cases.

In India public servant can be

fined for corruption below the Indian penal code of 1860 along with the prevention of corruption Act 1988. This law is quite effective against corruption. There is a one more law called as benami transactions act 1988 which forbids benami dealings. This law avoids all those deals which are illegal or based on illegal documents. via this law you can charge a fine against those who carry out money transactions without playing taxes. Also one more law which supports anti- corruption system is prevention of money laundering act 2002; this act penalizes community servants for money laundering.

There are even more laws created to prevent corruption in this country but still many people are aware of the process to follow while filling a case of corruption against someone. Therefore, it is necessary to educate and create self-awareness among them on these public laws.

There are few public leaders who are fighting against corruption these days 'Anna Hazare' is one among them this man has truly devoted his life for the well of nation. He has created his own team which is called as "Team Anna" by the media. Every Indian as suggested to join this team and support Anna to fight against corruption. If everyone starts voting without any miss then this can be stopped. It is also necessary to choose appropriate candidates while voting.

They elected candidates should be well educated and should be full of manners. Before placing your vote for certain candidates we should always check his or her history. Instead of watching at their wealth we should prefer to watch their certificates proving their education and study levels. This commitment can become a true movement against corruption. This can lead India to win a battle against corruption.

If we wish to see our country at the top rank competing with other countries then we should move one step farward to fight corruption. We must have exact idea about our action and say no to corruption. Receiving illegal money is corruption but providing illegal money is also corruption.

■■■

TOURISM IN WESTERN MAHARASHTRA- A BRIEFS SURVEY

Miss. Pawar Surekha Janardan
B. A.-III (Dept. of English)

Today, Tourism is the most popular form of happiness. Perhaps this has something to do with the fact that a large part of humanity these days is confine in prisons of one sort or another or perhaps it night be more correct to say that tourism is one of the focal points of happiness. If you ask the man in the street, what would you do if we won a big lottery? We generally receive one of the two replies: Either "Oh, I would travel-see the world," or "I would build myself a house." These two replies, apparently contradictory, are unanimous in expressing two fundamental human longings for faraway places and home, sweet home and in this, they bear the same relationship to each other as breathing in and out.

Holiday tourism has become the most conspicuous phenomenon of our time. Neither mass migration nor the world were have succeeded in putting so many million people on the road as the desire for a holiday does year after year. People voluntarily leave their homes to enjoy their vacation in distant places. For more and more people, in the industrial countries of the world, an annual holiday tours took the top spot in 'consumer hit parade'. leaving behind saving and household purchases.

Tourism has grown during the last fifty years in most areas of the world as an unplanned activity. The result has been systematic and a sudden boost in tourism facilities like Hotels, Rail, Air and Road Transport in places that become popular holiday resorts or to meet the demand to satisfy the profit instinct of the promoters.

Western Maharashtra has a lot of potential to attract many tourists from different states and Nations too. Our western Ghats, blessed by the altitude of Sahyadri ranges. envelop little sleepy hollows. My present article is my sinceve effort to heighlignt tourism

apportunity in our western Maharashtra.

Mahabaleshwar:-

Mahabaleshwar is a small city and a municipal council in Satara district in the India state of Maharashtra. It is a hill station located in the western ghats range with one of the few evergreen forests of India, it served as the summer capital of Bombay province during the British Raj.

Located about 120 km southwest of pune and 285 km. from mumbai, mahabaleshwar is a vast plateau measuring 150 square km bound by valleys on all sides.

Mahabaleshwar comprises three village: Malcolm Peth, Old 'Kshetra' Mahabaleshwar and port of the Ashindola Village.

Mahabaleshwar is the source of the Krishna River that flows across Mahabaleshwar, Karnataka, Telangana and Andra Pradesh. The lengendary source of the River is a spout from the mouth of the statue of cow in the Ancient Temple of Mahadev in Old Mahabaleshwar.

The highest hill station in the western ghats of Maharashtra, Mahabaleshwar is situated at 1372 meters above see level around lake venna.

The beautiful hill station called Mahabaleshwar is located in the state of Maharashtra and one of the Indian's most popular summer getaway. The weather here is captivating.

Mahabaleshwar is a popular hill station in the state of maharashtra.

Satara:-

The hill station is situated right in the center of the famed Sahyadri Mountain range in the Satara District. satara is one of the tranquil hill station near Mumbai for summer tourism in Satara reveals its importance as an ancient centre of cultural heritage.

Lonavala:-

Lonavala is mostly known for its beautiful landscape, Forts, Caves and Temples. This quaint hill station near Mumbai attracts tourist across India situated in the western part of Maharashtra, It is also know as the jewel of the Sahyandri.

Matheran:-

Matheran is a great weekend place near Mumbai and the smallest hill station in India. The name of the place means "Forest on the forehead."

Matheran has been declared as an eco-sensitive region by the ministry of environment and forests and is only auto- mobile free hill station.

Pachgani:-

It is surrounded by five rolling hollocks and crystal clear lakes. panchagani is the best hill station to spend weekend with the family near Mumbai. Pachgani is in Satara District of Maharashtra. It is renowned for the many premier residential educational instutions.

Amboli:-

Amboli is another hill station town that dots the Sahyadri range. It is close to the tourist hub of Goa and serves as a relaxing getaway that is more secluded than most other holiday destinations. Amboli attracts a lot of visitors through its abundant and unique flora and fauna. Amboli is located in Sindhudurg district of Maharashtra. This hill station is at an attitude of 690m.above the level.

Panhala:-

The city of Panhala is built in the Historic Panhala Fort. The town is known to a quaint and scenic location, to be quaint and scenic location with medieval forts and magnificient views of the Sahyadri Mountain range. Panhala is the smallest city in Maharashtra and being a Muncipal Council, the city is developing.

"See, the poor dream all their lives of getting enough to eat and looking like rich.
And what do the rich dream of?
Losing weight and looking like the poor."

- Aravind Adiga
(The white Tiger)

RELEVANCE OF AYURVEDA IN MODERN LIFESTYLE

Miss. Prajakta Chandrakant Kumbhar
B. A.-III (Dept. of English)

Our modern age proudly displays a lifestyle where work, communication, business & travel has been made extremely easy for man, with various gadgets and machines equipped with previously unheard of electronic technology. Still, inspite of these comforts, life has become more complex and competitive. Man finds himself more under stress than ever before because with the modern technology and lifestyle, more is demanded of him. families are breaking up because proper care and time for one another is becoming rarity several diseases have sprung up and are increasing due to the basic factor of stress and aggressiveness, and are now frequenting at an early age. In this rut of life, each one is left to cater to one's own needs causing a vicious cycle of stress and distress, threatening one's very existence.

Ayurveda is branch of medicine which originated and is practiced in India for more than 5000 years. It is as fresh and useful to humans today as it was in the ancient times yet more relevant and applicable in these modern times. Its use provides a holistic approach to our daily lives.

The, Ayurvedic 'dincharya' or daily routine helps to bring about peace and harmony in one's life. Ayurvedic daily life routines are meant to enhance the total health of man, both mental and physical. They are easy to follow and are not liable to cause trauma of any kind to the body or mind. Ayurvedic medicine also helps in rapidly removing toxic elements from the body if one gets sick enabling him to recover his health quickly.

Ayurvedic medicines prepared from the herbs are said to have no side effects. Herbs play a major role in Ayurveda. Herb's possess infinite potential and work wonders. A small herb dissolves stones in bladder, kidneys and gall-bladder in a minute.

An Ayurvedic herb is a plant source which is used in preparation of ayurvedic medicines. The plant on the whole with its leaves, flowers, fruits, seeds, roots, root barks has medicinal values apart from its flavaur and fragrance. It acts as a perfect mechanism in bringing a balanced harmony. between the mind and spirit when compared to other synthetic drugs ayurvedic herbal medicines do not cause any side effects. It works effectively fighting against various infections and diseases. The ayurvedic science which works based on the herbs promises wonders to mankind when taken in a wise and prudent manner.

" Reality in merely one- tenth visible section of the iceberg that one sees above the surface of the ocean- art remaining nine- Tenth of it that lies below the surface. That is why it in more near truth than reality its it. Art does not merely reflect Reality- it enlarge it."

-Anita Desai

" To use the past to justify the present in bad enough but it's just as bad to use the present to justify the past."

- Amitav Ghosh

(The Glass Palace)

A GREAT MATHEMATICIAN: SRINIVASA RAMANUJAN

Miss. Patil Saraswati Manohar
B. Sc.-III (Mathematics)

Srinivasa Ramanujan was born on December 22, 1887, in Erode about 400 km from chennai, formerly known as Madras where his mother's parents lived. After one year he was brought to his father's town, Kumbakonam. He passed his primary examination in 1897, scoring first in the district and then he joined the Town-Highsckool. In 1904 he entered Kumbakonam's Government College as F. A. (Final of Arts) student. He was awarded a scholarship. However, after school, ramanujan's total concentration was focused on mathematics. The result was that his formal education did not continue for long.

During schooling, he came across a book entitled A synopsis of Elementary Results in Pure and Applied Mathematics by George shoobridge carr. The title of the book does not reflect its contents. It was a compilation of about 5000 equations in algebra, calculus, trigonometry and analytical geometry with abridged demonstrations of the propositions. Carr had compressed a huge mass of mathematics that was known in the late nineteenth century within two volumes. Ramanujan had the first one. It was certainly not a classic. But it had its positive features. According to kanigel, "One strength of carr's book was a movement, a flow to the formulas seemingly laid down one after another in artless profusion that gave the book a sly seductive logic of its own" This book had a great influence on Ramanujan's career.

While Ramanujan made up his mind to pursue mathematics forgetting everything else but then he had to work under extreme hardship. He could not even buy enough paper to record the proofs of his results. Once he said to one of his friend,"When food is problem, how can I find money for paper? I may require four reams of paper every month." In fact Ramanujan was in a very precarious situation. For a shorf period (14 months) Ramanujan worked as clerk in the madras port trust which he joined on March 1, 1912.

Ramanujan's name will always be linked to Godfrey Harold Hardy, a British Mathematician. It is not because Ramanujan worked with Hardy at cambridge but is was hardy who made it possible for Ramanujan to go to cambridge.

Encouraged by his well-wishers, Rmanujan, then 25 years old and had no formal education, wrote a letter to hardy on January 16, 1913. The letter ran into eleven pages and it was filled with theorems in divergent series. Ramanujan did not send proofs for his theorems. He requested Hardy for his advice and to help getting his results published. Ramanujan wrote: "I beg to introduce myself to you as a clerk in the Accounts Department of the port trust office at madras on a salary of only rupees 20 per annum. I have no university education but I have undergone the ordinary school cource." The letter has become an important historical document. In fact, this letter is one of the most important and exciting mathematical letters ever written.

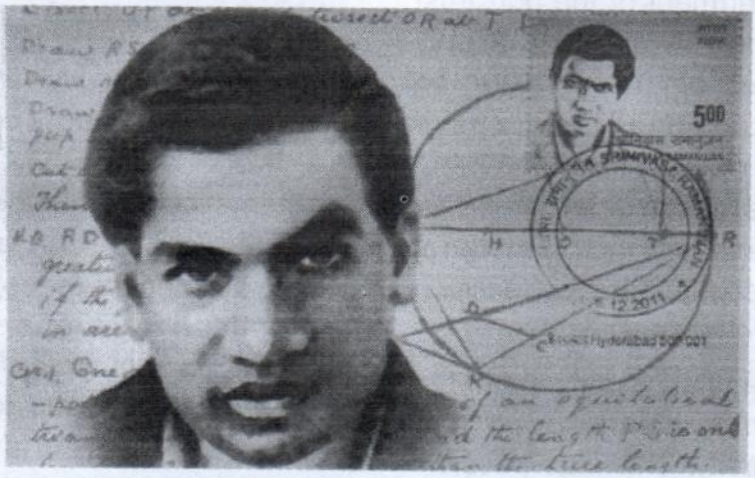
Ramanujan was awarded the first research scholarship by the Madras University. This was possible by the recommendation of Gilbert Walker, then Head of the Indian Meterological Department in Simla. Ramanujan was awarded the B.A. (Bachelor of Arts) degree in March 1916 for his work on 'Highly composite Numbers' which was published as a paper in the Journal of the London Mathematical Society. He was the second Indian to become a fellow of the Royal Society in 1918. and he become one of the youngest fellows in the entire history of the Royal society. He was electes for his investigation in Elliptic Function and the theory of Numbers. On 13 October 1918 he was the first Indian to be elected a fellow of Trinity college, Cambridge. Much of Ramanujan's mathematics comes under the heading of number theory. The number theory is the abstract study of the structure of number system and properties of positive integers.

Ramanujan was a mathematical genius in his own right on the basic of his work alone. The Norwegian Mathematician Atle Selberg, one of the great number theorists of this century wrote: "Ramanujan's recognition of the multiplicative properties of the coefficients of modular forms that we now refer to as cusp forms and his conjectures formulated in this connection and their later generalization, have come to play a more central role in the Mathematics of today, serving as a kind of focus for the

attention of quite a large group of the best Mathematicians of our time.

It is on April 26, 1920 the Amaranthine flower was out of the branch of the maths sapling leaving it's fragrance for ever to us. Alas! Ramanujan died of tuberculosis in Kumbakonam. He was only 32 years old. The untimely death of Ramanujan was most unfortunate particularly so when we take into account the circumstances under which he died.

■■■

**"The true laboratory is the mind,
where behind illusions we uncover
the lawa of truth."**

JAGDISH CHANDRA BOSE

Dr. Alka A. Patil
SCIENCE SECTION
(Senior)

INDEX

Science Section

Information Articles

1)	Green house effect and global warming	Farhin Khaliquzzama Ansari B. Sc. II
2.	A great scientist Stephan Hawking	Farhin Khaliquzzama Ansari B. Sc. II
3.	Microbes and it's industrial production	Farhin Khaliquzzama Ansari B. Sc. II

Research oriented articles

4	Factors affecting on health of new born babies, mother& mother's delivery type	Miss,Waghmare Sweta R Miss. Jangale Vaishnavi N B. Sc. III Stat
5	Online Shoping : Before and After Demonetisation	Mr. Jamkhane Nirajan S. Mr. Kirtak Pravin H. B.Sc.III Stat
6	Consumers Perception Towards A Brand – A Study On Patanjali	Miss. Manisha Kishor Gajjar. Miss. Dhanashree AmarTapakire. B.Sc. III Stat.
7	Statistical Analysis of Sugarcane Production.	Miss. Babar Priya Balaso Miss. Phadatare Mayuri Jagannath. B.Sc. III Stat
8	Use Of Ornamental Plant Lleves As Acid-Base Indicator	Miss. Komal Sahadev Patil Miss. Bhagyashri Ramesh Patil B. Sc. III Chemistry
9	Flower's Life With Food	Miss. Anuradha M. Nalawade Miss. Nikita Kiran Pawar B. Sc. III Botany
10	Generation Of Electricity With The Help Of Archimedes's Principle	Mr. Akshay Bhaskar Mali Mr. Abhijit Udaykumar Pandit B. Sc. III Physics

'GREENHOUSE EFFECT' AND 'GLOBAL WARMING'

(Informative Article)

Miss - Farhin Khaliquzzama Ansari
B.Sc.-II

A) Greenhouse effect:-

The solar energy is carried to the earth in three forms-ultra-voilet radiation, visible light and infrared and radio waves. The greenhouse effect is the process by which radiation from a plant's atmosphere warms the plant's surface to the temperature above what it would be it's atmosphere. If a plant's atmosphere contains radioactively active gases i.e greenhouse gases. The atmosphere will radiate energy in all direction part of this radiation is directed towards the surface, warming it. The greenhouse effect depends upon the following factor's -

1) Atmospheric Temperature

2) Greenhouse gases

On the earth, the atmosphere is warmed by absorption of infrared thermal radiation from the underlying surface. An ideal thermally conductive black body at the same distance from the sun as earth would have a temperature of about 5.3°C. However, because earth reflects about 30% of the incoming sunlight. The surface temperature of the hypothetical plant is 33°C below earth's actual surface temperature of approximately 14°C. The radiative effects are important, the description given by the **Idealized Greenhouse Model** becomes a realistic.

Greenhouse gases - Including most diatomic gases with two different atoms such as (carbon monoxide, CO) and all gases with three or more atoms-are able to absorb and emit infrared radiation. Though more than 99% of the dry atmosphere is IR transparent (because, the maintain constituents - N_2, O_2 & Ar - are not able to directly absorb or emit infrared radiation).

Greenhouse gases -

By their percentage contribution to the greenhouse effect on the four major gases are below -

1) Water Vapor (36-70%)

2) Carbon Dioxide (9-26%)

3) Methane (4-9%)

4) Ozone (3-7%)

The Greenhouse effect is natural phenomenon and without green house effect the average temperature at surface of earth would have been chilly- 18°C rather than present average of 15°C.

B) Global warming -

Global warming are caused by due to the greenhouse effect. It depends upon the amount of CO_2 present in the atmosphere.

What is global warming?

"Global warming is the increase of earth's average surface temperature due to effect of greenhouse gases."

What causes global warming?

1) Global warming occurs when carbon dioxide (CO_2) and other air pollutants and greenhouse

gases collects in the atmosphere.

2) Absorb sunlight and solar radiation that have bounced off the earth's surface.

3) In many country, the burning of fossil fuels to make electricity is the largest source of heat trapping pollution, producing about two billions tons of CO_2 every year.

The global warming is a result of atmospheric pollution. A slight increase in the temperature of the earth has been found during the last 50 years. It is evident from the following illustration.

Year	Average temperature of the earth (In UC)	Co_2 Concentration (In PPM)
1950	13.84	-
1960	13.96	316.8
1970	14.02	325.5
1980	14.18	338.5
1990	14.04	354.0
2000	14.06	366.7
2010	14.02	372.8

Industriallization, deforestation and greenhouse and greenhouse effects are the major factors responsible for global warming.

How to stop global warming -

1) Speak up.
2) Power your home with renewable energy.
3) Weatherize, Weatetherize
4) Invest in energy - efficient appliances
5) Buy better bulbs
6) Drive a fuel - efficient vehicle
7) Maintain your ride
8) Rethink planes, trains and automobiles
9) Shrink your carbon profile
10) Grows more plants because plants are our lungs.

A Great Scientist - Stephan Hawking

Miss - Ansari Farhin Khaliquzzama
B.Sc.-II

'Stephan Hawking ' was the posthumous child. Stephan William Hawking born on the 8 January 1942 in Oxford, England. He is an English_Theoretical Physicist, cosmologist, author and director of Research at the center of Theoretical cosmology within the university of Cambridge. His scientific work include a collaboration with Roger Penrose on gravitational_singularity theorems in the farmwork of general relativity & the theoretical predication that black holes emit radiation, often called "Hawking Radiation" Hawking was the first to set forth theory of cosmology explained by a union of the general theory of relativity and quantum mechanics. He is a vigorous supporter of the many worlds interpretation of quantum mechanics.

Hawking is an Honorary fellow. of the Royal Society of Art's. A lifetime member of the pontifical Academy of science and a recipient of the presidential medal of freedom, the highest Civillian Award in the US in 2002, Hawking was ranked number 25 in the BBC'S poll of the 100 greatest Britons. He was the Location Professor of Mathematics at the University of Cambridge between 1979 and 2009 and has achieved commercial success with works of popular science in which he discusses his own theories and cosmology in general his book 'A Brief History of Time.'

Stephan Hawking is a world- renowned British Theoretical Physicist, known for his many important of contribution to the fields of cosmology, general relativity i.e.(General relativity - G F v + Ag Fv = 8yyG x yFv) and quantum gravity & specially that C⁴black holes. He was come to be thought as one of the greatest minds in physics since 'Albert Einstein'. In his own words. "My goal is very simple, It is complete understanding of the universe, why it is as it is any, why it exist at all."

The two powerful but incompatible theories describe the universe at the cosmic scale and subatomic scale respectively. Hawking attempts to combine them produced a surprising result that black holes should shines. This effect is now known as 'Hawking Radiation.' The work cemented in his reputation as a key thinker of his generation. In 1974 he was selected as a fellow of the Royal Society aged 32 and on of the youngest people to achieve this honor.

Hawking retired from his position as Lucasian professor of Mathematics at Cambridge in 2009. In accordance with the university retirement policy and accepted a distinguished researchchair at perimeter institute for theoretical physics in Canada. In the same year he was awarded to the 'presidential medal of freedom' the highest Civillian award in the united states. while him to be a great experimental physicist in the universe.

'MICROBES' AND IT'S INDUSTRIAL PRODUCTION

(Informative Articles)

Miss - Ansari Farhin Kaliquzzam
B.Sc.-II

Definition of 'Microbes' -

According to my opinion 'Microbes' can be defined as it is a very small or thin living organisms, they can see only with the help of election microscope.

On the basis of the it's role microbes can be divided into six main types they are as a follow-

1) Archaea - These bacteria look like as a living fossil. Their ability to tolerate extreneous in temperature and acidity.

e.g.- *M. Jannaschii*

2) Bacteria -

Bacteria consist of only a single cell but Bacteria have been found that can live in temperatures above the boiling point and in cold that freez your blood.

e.g.- *Lactobacillus, Staphylococcus*

3) Fungi -

Fungi such as Mushrooms and a multicellular entities, but their cells are closely connected in a way unlike that the other multicellular organisms.

e.g.- *Penicillium, Aspergillus, Mucor*

4) Protista -

Plant- like algae produce with more Oxygen (O_2). Animal protozoa which can maintain the balance of the microbes.

e.g.- *Amoeba, Euglena, Paramecium*

5) Viruses -

'Viruses' go into host cells to produce disease. Their ability to move genetic information from the one cell to the another cell and useful for cloning DNA and provide a way of gene therapy.

e.g.- *Erythrovirus, DNA virus, influenza virus*

6) Microbial Mergers -

Microbes are break down food molecules our body's enzymes and acids. Some microbes are give vitamins for our body.

e.g.- *Rhizobia, Microbizae*

Uses of 'Microbes' -

1) Making a delicious foods
2) Growing the legumes
3) Brewing beer, Liquor & Vine, Whisky
4) Killing the insects
5) Treating sewage
6) Uses of the Medicine
7) Making and breaking down biodegradable plastics.
8) Turning the comfostable waste
9) Maintaining the balance for human body
10) Uses to some kind of the de- aminification.

Industrial production of 'Microbes' -

A) Organic Acid Fermentation -

The organic acid are obtained by the fermentation process with the help of microbes. Some Microbes give as follows -

B) Vitamin Production -

Vitamins are the essential organic complex required in very small quantities for the growth and development of the body. There are many kinds of vitamins as like vitamin A, B, C, D, E, and K.

Some water soluble like Vitamins B and C and Some are fat soluble like Vitamin A, D, E and K. The requirement of Vitamin are minimum quantity because, Vitamins are not produced human body.

Many Vitamins are manufactured by fermentation and it's sources are as follows :-

Organic acid	microbes
1) Citric acid	*Aspergillus niger*
2) Gluconic acid	*Aspergillus niger*
3) Fumaric acid	*Rhizopus nrrhizus*
4) Acetic acid	*Acerobacter aceti*

C) Antibiotic Production -

All the secondary metabolites, products of the fermentation. Some of the antibiotic are used as a medicine treatment. e.g. - *Penicillin* and number of other antibiotics used as the control of infectious disease. Some antibiotics are anti-fungal or anti bacterial in nature. The first antibiotic was discovered by the British Physician Dr. Alexander Fleming in 1929. Many number of antibiotics have been produced and used some are as follows -

Name of the Vitamin	Microbial Source
1) Vitamin B_2	*Neurospora gossypii*
2) Vitamin B_{12}	*Eremothecium eshbyl* *Pseudomonas Denitrificans*
3) Vitamin C	*Aspergillus niger*

D) Enzyme Production -

Enzyme are the biocatalyst which are the initiate or accelerate the rate of reaction. " All the enzymes are proteins but all the proteins are the not a enzymes." A number of hydrolytic, enzymes that degrade starch, proteins, fats and pectin into simple compoundse are known following are the few enzymes used in the industrial food processing.

Antibiotic produced	Microbial Source
Chloromycetin	*Streptomyces venezuelae*
Erythromycin	*Streptomyces erytreus*
Penicillin	*Pencillium chrysogenum*
Streptomycin	*Streptomyces griseus*

Name of the enzyme	Microbial source
1) Invertase	*Sacchauomyces cerevisiae*
2) Pectinase	*Selerotiana libertine*
3) Lipase	*Rhizopus spp*
4) Cellulase	*Trichoderma konigi*

Factors affecting on health of new born babies, mother& mother's delivery type

(Research Oriented Article)

Miss. Waghmare Sweta R.
Miss. Jangale Vaishnavi N.
B. Sc. III Stat

Introduction:

Half of India's pregnant women are anemic enhancing the risk of maternal mortality as well as chances of delivering babies with low birth weight, according to a study. The study by Global Alliance for improved nutrition (GAIN) shows rising incidence of malnutrition-related diseases among women, as compare to men and children. While incidence of overweight and obesity in women have increased by 34% over past three decades, in men it has risen by 27%.

Objectives:

- To study height, weight, BP of mother on delivery type
- To study the dependency of average weight of new born baby on delivery type.
- Comparative study of male child height and female child height.
- Test of independence in delivery types according to gender.
- Test the dependency in delivery types on age of mother.
- Test of independence in delivery types according to Hb level.

Data collection

The area under consideration for project is Agalgaon, Kavthe-mahankal,Sangli.We select the convinent sample by random sampling method.We collect the data through questionaries'.There are 80 samples are optimum sample size.The data of our project is of primary type,because we collect the data by taking interview of each women

Statistical Analysis:

1. **To study height, weight, BP of mother on delivery type.**

   Observed that average height in normal is more than Caesarean delivery

   For Average height: Normal: [155.17,159.28] cms and Caesarean: [145.50,151.29] cms.

1) The average range of weight is between (51-55)kg then possibility is of normal delivery
2) The average range of weight is between (53-60)kg then possibility is of caesarean delivery.

   Normal: [51.21,55.50]Kg

1) The average BP level should be in range (119-124) then the possibility is of normal delivery.
2) The average BP level should be in range (133-142) then the possibility is of caesarean delivery.

   Normal: [119.93,124.51] Caesarean: [133.81,142.25]

2. To study the dependency of average weight of new born baby on delivery type.

Hypothesis: H_0: Average weight of Gender is independent in Normal delivery.

H_1: Average weight of Gender is dependent in Normal delivery.

Under the null hypothesis the test statistic is,

$$Z=\frac{(\bar{x}_1-\bar{x}_2)}{\sqrt{\left(\frac{{}^{5}1^{2}}{n_1}+\frac{{}^{5}2^{2}}{n_2}\right)}} \sim N(0,1)$$

$Z_{cal} = 1.848$, and $Z_{tab} = Z_{0.025} = 1.96$

Hypothesis: H_0: Average weight of Gender is independent in Caesarean delivery.

H_1: Average weight of Gender is dependent in Caesarean delivery.

Under the null hypothesis the test statistic is

$$Z=\frac{(\bar{x}_1-\bar{x}_2)}{\sqrt{\left(\frac{{}^{5}1^{2}}{n_1}+\frac{{}^{5}2^{2}}{n_2}\right)}} \sim N(0,1)$$

$Z_{cal} = 1.21$, and $Z_{tab} = Z_{0.025} = 1.96$

,Hence at 5% l.o.s accept the null hypothesis i.e Average weight of Gender is independentin Caesarean delivery.

Conclusion:

The average weight of male child is greater than female child in normal as well as Caesarean delivery. But the above test shows that the average weight of male child and female child has no difference.

3 Comparative study of male child height and female child height.

The average height of male child is less than female child in normal as well as Caesarean delivery

4. Test of independence in delivery types according to gender.

Comment: The number of new born child gender is not same. But it is also seen in the below test which shows that type of delivery is independent on gender of new born baby

Hypothesis:

H_0: Type of delivery is independent on gender of new born baby

H_1: Type of delivery is dependent on gender of new born baby

Under the null hypothesis the test statistic is,

$$X^2=\frac{N(ad-bc)^2}{(a+b)(a+c)(c+d)(b+d)} \sim X^2_{1df}\ X^2_{cal}= 0.2222 \text{ and } X^2_{tab}= 3.8414$$

$X^2_{cal} < X^2_{tab}$

Hence at 5% l.o.s. accept the null hypothesis i.e Type of delivery is independent on gender of new born baby

4. Test the dependency in delivery types on age of mother.

As age increases delivery becomes caesarean type. It can be also seen in the below test.

Hypothesis: **H_0:** Type of delivery is independent on age of mother.

H_1: Type of delivery is dependent on age of mother.

Under the null hypothesis the test statistic is,

$$X^2=\frac{(O_i-E_i)^2}{E_i} \sim X^2_{(r-1)(s-1)df}\ X^2_{cal}= 9.53 \text{ and } X^2_{tab}= X^2_{1.005}=7.81$$

Hence at 5% l.o.s. H_0i.e Type of delivery is dependent on age of mother.

4. Test of independence in delivery types according to Hb level.

Hypothesis: **H_0:** Type of delivery is independent on Hb level.

H_1: Type of delivery is dependent on Hb level.

Under the null hypothesis the test statistic is,

$$X^2 = \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i} \sim X^2_{(r-1)(s-1)df}\ X^2_{cal} = 10.39 \text{ and } X^2_{tab} = X^2_{1.005} = 5.99$$

Hence at 5% l.o.s. Reject the null hypothesis i.e Type of delivery is dependent on Hb level.

The Hb level 5-7 100% cases are Caesarean delivery also note that 61.53% in level 7-9.

These levels are below the standard Hb levels . As Hb level is normal possibility of Caesarean delivery decreases.

Conclusion:

- Average height in normal is more than Caesarean delivery.
- Average weight in normal is less than Caesarean delivery.
- Average BP in normal is less than Caesarean delivery.
- Average weight of male child is greater than female child in normal as well as Caesarean delivery. But test shows that the average weight of male child and female child has no difference.
- Average height of male child is less than female child in normal as well as Caesarean delivery.
- Type of delivery is independent on gender of new born baby.
- Proportion of Male and Female child's are same in both types of delivery.
- As Mothers age increases delivery becomes caesarean.
- The Hb level 5-7 100% cases are Caesarean delivery also note that 61.53% in level 7-9.These levels are below the standard Hb levels. As Hb level is normal possibility of Caesarean delivery decreases.

RECOMMADTION

1) IF the weight of pregnent women is greater then they should maintain their weight by regular exercise and healthy and hygienic food.
2) The standard average BP range is 110/70-120/80, to maintain this avoid more quantity salt ,alcohol and eat more fruits and vegetables.
3) It is common for women's to experience low HB levels during pregnancy. However, there can be many other reasons behind it .The most common cause in nutritional deficiencies of iron, folic acid and vitamin C and B12.
4) To increase HB level :

a) Eat iron rich food –

Beet roots, Green apple, Pomegranate, Nettle, Almonds, Red meat, etc.

b) AVOID:

Tea, Coeffe, Popcorn, Junkfood, Coke, drinks, etc.

ONLINE SHOPPING : BEFORE & AFTER DEMONETISATION

(Research Oriented Article)

Mr. JAMKHANDE NIRANJAN S.
Mr. KIRTAK PRAVIN H.
B.Sc.III Stat

INTRODUCTION :

- e- Commerse companies are looking to expand their business targets could decide that online shopping is the next "BIG THING" anddecide to use the web. However, is it introduction of an online portal a suitable solution to reach their target audience ?
- *Demonetisation affected on huge scale on online shopping and business status of e-commerce companies.

Method of data collection :

We have collected the data on primary level by taking interviews of 300 online shoppers of differect age groups and from different areas of Sangli, Miraj and kupawad area.

OBJECTIVES:

* In this project, we would like to investigate how popular online shopping is among young shoppers of different age groups andgenders. Why andwho influenced them to do online shopping .their purchasing tendancy ,their favourite online merchandise and finally ,to predict the buying trend of young online shoppers.

*And , to analyse the effect of demonetization as the change in payment modes by online shoppers and change in business status of e-commerce companies.

GRAPHICALANALYSIS:

1. According to our survey, Teenagers (age gr. 16-21) tend to do more online shopping as compared to adults.
2. According to our survey, majority of people we surveyed were more influenced to shop online by the media (advertisements) . Companies by making more ads.are able to attract more customers as compared to doing mouth publicity.

   Then ,we can conclude that ,the impact of media overshadows the impact by friends andby family have on buyers.
3. Majority of males purchase an imported products OL. Free Home Delivery is the common reason given by males and females. Because of free and fast home delivery of product ,employed persons and women prefer to shop online.They feel that , OL shopping is convenient
4. The main categories which are available on online market are as follows,

1)Entertainment products 2)Electronic goods 3)Clothings and appareals 4)Books

5)Home appliances.Majority people purchase goods from these categories.

5. Women are extremely interested to purchase clothings- appareals, home appliances, books,etc. While, males purchase electronic products (eg. mobiles),entertainment materials, etc.
6. Products which aren't available in market that are available online and in cheap rates too. Hence, now a days people refers

ONLINE sites before going to market.

7. People prefer Flipkart due to it's good qualities.Business relation among these companies is as, {Flipkart} = {Amazon} = {Snapdeal}

During festivals,good offers are offered by companies on huge scale.

After Demonetisation

- Demonetisation affected every single factor in India. Then why not on ONLINE shopping ??
- After demonetization, people are going to pay by online modes more than previous.
- According to our study , 42 % and 58 % of people prefer to pay by cash and ONLINE modes resp..
- After demonitisation, tendency to pay by online modes is increased significantly.

This is an indication to become "Cashless India" in future.

Use of an external apps. to shop online :

? By our observation , it is seen that , only 34 % people use an external apps. To shop online.

e.g. Paytm, freecharge, etc…

They prefer these apps. to get more cashback and more offers.

? In our area, there is lack of knowledge regarding to use such external apps for online shopping.

? But, after demonitisation, we can predict that, use of these external apps will increase in future.

Most preferred app./ favorite app.

It is observed that, 65% people and 35 % people use Paytm and freecharge resp. to shop online. This is due to, paytm offers more cashback and offers than freecharge.

Online shoppers should use such apps to save their money.

FOR SAFE ONLINE SHOPPING

- Don't purchase from websites which are not certified for safety.
- Do not share your OTP (one time password), details of your wallets and cards.
- If there is any ONLINE fraud, complaint on official website of corresponding e-commerce company.

Applications of Statistical tools

- Testing of hypothesis

By using Chi – Square tests, following results are obtained,

- Demonetisation results in increase in cashless (online) transactions.
- Popularity of company and business of corresponding company is dependent on each other due to qualities of company.

CONCLUSIONS:

- From statistical analysis and our survey,we can conclude that, young people(age gr. 16-21)have a greater tendency to do online shopping due to more attraction about company's advertisements.
- By our survey, tendancy of OL shoppers to pay by OL modes is increased by 26% (approx.). This is an indication that India shall be "CASHLESS INDIA"in future.
- Demonetisation definitely given a boost to digital/OL payments.
- Wallets like Paytm,have seen significant growth in their business. Flipkart,Amazon , and Paytm are trying to amplify their business and next period will be "GOLDEN PERIOD" for these companies.
- Enterpreners must study this project deeply to understand exact situation of OL market and OLbusiness to become successful businessman.

Consumers Perception Towards A Brand – A Study On Patanjali

(Research Oriented Article)

Miss. Manisha Kishor Gajjar
Miss. Dhanashree Amar Tapakire
B.Sc. III Stat.

Introduction

India is a hub of herbal. In older period there were no such product which we are using now a days, so thattime the peoples were used only herbal in medicine and other daily use products. Now a days we have so many products made by chemicals which affects the people. But herbal is a natural product which is madeby plants and which doesn't have any side effects. So, we choose this project because Patanjali is one of the herbal and today's century getting turn towards herbal products.

We need think about PatanjaliPVT limited, because Patanjali had given headache to many competitors with its unconventionalways of marketing. We want to analyse that how many peoples are in Sangli city which are awared about Patanjali.

Objectives

- To analyse proportion of use of Patanjali products.
- To analyse consumer's first choice of buying Patanjali product.
- To analyse the most sale products among the all products in Patanjali brand.
- To analyse age wise distribution of use of product of Patanjali brand.
- To analyse flow of consumer's influence about purchasing the products.
- To analyse opinion of consumers why they prefer Patanjali product.

Method of Data collection

In our project we want to search that how many peoples are aware toward Patanjali. So, we had chosen Sangli city to get more effect to our project. We selected 300 sample to analyse our project. We had visited 300 homes from different areas. We selected different areas in different parts of Sangli city by using **Convenient Sampling method**.

Statistical Analysis:

I. To analyze the proportion of use of Patanjali products in Sangli.
   Comment : Consumers mostly prefer personal care then other products of Patanjali brand
II. To analyze consumer's first choice of buying Patanjali products
   Consumers mostly buy Dantkanti as a first trial product.
III. To analyze the most sale products among the all products in Patanjali brand.
   Consumer mostly use Honey then Amla juice than other product in nutrition & supplement of Patanjali brand.
   Consumer mostly use Cookies then Ata noodle than other product in Grocery of

Patanjali brand.

Consumer mostly use Soap then Shampoo than other product in Grocery of Patanjali brand.

IV. Age wise distribution of use of products of Patanjali brand.

Use of nutrition and supplement products by female is slightly greater than the male. And most of the female from young group uses nutrition and supplement products.

Use of personal care products by female is slightly greater than the male. And most of the female from younger group uses personal care products.

Use of medicine by female is almost same as that of male. And most of the female from adult group use medicine.

V. To analysis the flow of consumer's influence about purchasing the products

I. Chi-square test for independence of influence of Yoga Program& use of Medicine products of Patanjali.

Hypothesis:

H_0: Influence of Yoga program doesn't affect use of Medicine products of Patanjali Brand .

H_1: Influence of Yoga program affects use of Medicine products of Patanjali Brand.

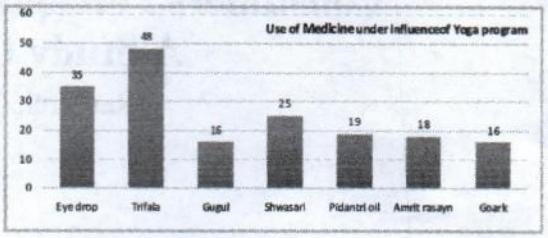
Test statistic:

$X^2_{cal}=14.4533$, $X^2_{Tab\ (a.d.f.)} = X^2_{(0.05.1)}=3.8414$

i.e. $(X^2)_{cal} > (X^2)_{tab}$

Result & Conclusion:

Hence we reject H_0: Influence of Yoga program& use of Medicine products of Patanjali Brand are dependent.

ii. Chi-square test for independence of influence of Advice & use of Grocery products of Patanjali.

Hypothesis:

H_0: Influence of advice doesn't affect use of grocery products of Patanjali brand.

H_1: Influence of advice affects use of Grocery products of Patanjali brand.

Test statistics:

$X^2_{cal}=6.2296$, $X^2_{Tab\ (a.d.f.)} = X^2_{(0.05.1)}=3.841$

i.e. $(X^2)_{cal} > (X^2)_{tab}$

Result & Conclusion: Hence we reject

H_0: Influence of advice& use of Grocery products of Patanjali Brand are dependent.

VI. To analyze opinion of consumers why they prefer Patanjali products.

Most of the people use Patanjali Products because it is Herbal.

VII. The percentage of use of products by consumers based on income

Income / Type	0-15000	16000-30000	31000-45000	46000-60000	Above 60
Nutrition	100%	100%	90.90%	100%	100%
Personal	100%	100%	90.90%	100%	100%
Grocery	93.58%	85.36%	81.81%	92.85%	93.33%
Homecare	37.17%	39.02%	36.36%	28.57%	40%

Major Findings:

- In Sangli most of females areattracted towards Patanjali product.
- Yoga program conducted by Ramdev Baba affects the consumer when they purchase Medicines of Patanjali brand.
- Consumer purchase Grosery product due to advice of someone.
- A point to be noted is that 47% peoples are in Sangli Citybuying Patanjali products because it is Herbal&16% peoples are buying it because it is Swadeshi.
- Honey&Amla juice are most sale amongst other product in Nutrition & supplement of Patanjali Brand.
- Cookies &Ata noodles are most sale amongst other product in Grocery of Patanjali Brand.
- Soap &Shampoo are most sale amongst other product in Personal care of Patanjali Brand.

Recommendations:

1) Consumers are still not aware toward the products of Homecare and medicine so, company should try to maintain the quality of this products and make effective advertisement to aware the peoples so, that consumers believes and can trust on them for using products.
2) The company should concentrate first trial product prefer by consumers because if first trial product becomes popular then company would be consistent in market.
3) A company should fulfill the consumer's demand as much as possible.
4) The consumers believes on someone's advise but not on advertisementwhile purchasing grocery product so a company should reduce their expenditure on advertisement and use this money to increase the quality of grocery product.

Statistical Analysis of Sugarcane Production.

(Research Oriented Article)

MISS. BABAR PRIYA BALASO
MISS. PHADATARE MAYURI JAGANNATH
B.Sc. III Stat

Introduction

In india 80% people are depending on the Agriculture .about 50 millionn sugarcane Farmers are dependents and average mass of agricultural labourer involved in sugarcane cultivation harvesting and ancillary activities constituting 7.5% of the rural population. Sugarcane is important industrial crop. The sugar industry in India has been focal point for social economic development in the rural areas as it mobilize rural resources generating employment and higher income, transport and communication.

Objectives:

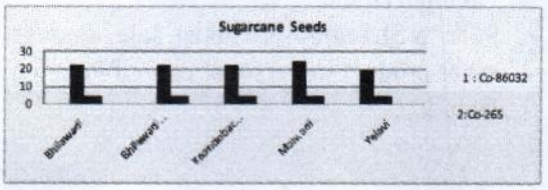
1. To find most used seed of sugarcane for production.
2. To find average production per acre & net profit per acre according to seed type, Irrigation method and Soil test
3. To Study Relationship between Seed type & Soil Type.
4. To Study Relationship between Farmers Education & Soil Test.
5. To find major deficiencies in two types of soil.
6. To find Expected rate per ton to sugarcane by the farmers.

Method of Data Collection:

We conducted a survey in Bhilwadi area and collected the data.We select the convenient sample by random sampling method. We collect the data through questioner .There are 147 samples are optimum sample size .We collect data on farmers' houses. The data of our project is primary because we collect the data by taking interview of each farmer.

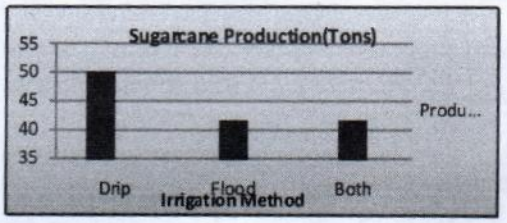
Statistical Analysis

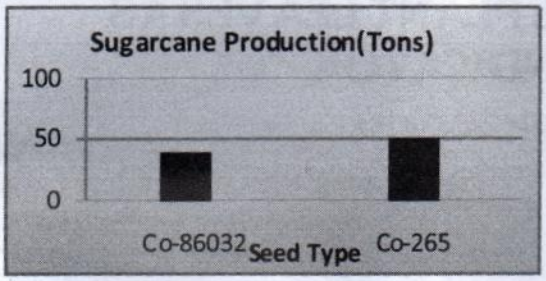
1. To Study the Seed Type According To Village: We observe that most of the farmer uses co-86032 seed type for sugarcane production.

2. To find average production per acre & net profit per acre according to seed type, Irrigation method and Soil test : We observe that, the farmer who has drip irrigation system gets more sugarcane production than other.

The most used sugarcane type is Co-86032 but Average production from sugarcane type Co-265 is greater than that of Co-86032.

3. To Study Relationship between Seed type & Soil Type.

Attribute : A: **Seed Type** and B: **Soil type**.

Hypothesis: H_0 : Attribute A & B are independent.

H_1: Attribute A & B are not independent.

Test Statistic:

$$x^2 = \frac{N[|ad-bc| - \frac{N}{2}]^2}{(a+b)(a+c)(c+d)(b+d)} \sim x^2 \text{ 1d.f.} = 0.6443$$

Table Value of x^2 (4-1)(2-1)+3 d.f. is 3.8415

Conclusion: Soil Type & Seed Type are independent.

4. To Study Relationship between Farmers Education & Soil Test.

Attribute: A: Education, B= Soil Test.

Hypothesis: H_0: Education & Soil Test are independent.

H_1: Education & Soil Test is dependant.

Test Statistic:

$$x^2 = \sum \frac{(Oi-Ei)^2}{Ei} \sim x^2 \text{ (n-1)d.f.} = 10.6485$$

Table Value of x^2 is 7.8147

Result & Conclusion: Reject H_0 at 5% level of significance.

I.e. Educated farmers use Advanced Technology (soil test) to increase production.

5. To find major deficiencies in two types of soil:

The major deficiency in black soil is NPK as well as Natr & potash and that of red soil is NPK.

6. To find Expected rate per ton to sugarcane by the farmers.:

Almost 75% farmers were not satisfied with the rate given by Sugarcane factory.

Therefore the farmers expected rate is 3280 per ton with the 95% confidence interval [3205 , 3350]

Conclusions:

- Most of the farmer uses Co-86032 seed type for production.
- Irigation system, specially drip, is more useful to farmer.
- Most of the farmers used seed type co-86032 but the average production of co-265 is greater than co-86032.
- The seed type and soil type are independent from each other
- Educated farmers produced more sugarcane than other because they uses advanced technology like soil test.
- In black as well as red soil the NPK is more defficient.
- The farmers expected rate from sugarcane factory is 3280 per ton.

USE OF ORNAMENTAL PLANT LEAVES AS ACID-BASE INDICATOR

(Research Oriented Article)

MISS. KOMAL SAHADEV PATIL
MISS. BHAGYASHRI RAMESH PATIL
B. Sc. III CHEMISTRY

INTRODUCTION : PIGMENTSIN PLANTS

The primary function of pigments in plants is photosynthesis, which uses the green pigment chlorophyll along with several red and yellow pigments that help to capture as much light energy as possible.

Other functions of pigments in plants include attracting insects to flowers to encourage pollination.

Plant pigments include a variety of different kinds of molecule, including porphyrins, carotenoids, anthocyanins and betalains. All biological pigments selectively absorb certain wavelengths of light while reflecting others.

The principal pigments responsible are:

Chlorophyll- is the primary pigment in plants; it is a chlorin that absorbs yellow and blue wavelengths of light while reflecting green. It is the presence and relative abundance of chlorophyll that gives plants their green color.

Carotenoids-are red, orange, or yellow tetraterpenoids. During the process of photosynthesis, they have functions in light-ha

Anthocyanins-(literally "flower blue") are water-solubleflavonoidpigments that appear red to blue, according to pH. They occur in all tissues of higher plants, providing color in leaves,), in photoprotection. Betalains-are red or yellow pigments. Like anthocyanins they are water-soluble, but unlike anthocyanins they are synthesized from tyrosine.

These plant pigments act as acid base indicator .Hence in this project we are trying to use leaves extract as indicator.we make extract by smashing leaves in morter with small amount of water and then filtered.this stain is used for titration.

Conclusion – by using ornamental plant use stain we can do acid-base titrations

Highlights – 1) Sample collection is simple

2) Easy to make stain from leaves

3) Best readings are obtained

4) Requirtement of time is less, less costy**Plant name**-Acalyphawilke

Acalypha is an evergreen shrub. It grows 3 m high and spreads 2 m across. The stem is erect with many branches. The branches have fine hairs. It has a closely arranged crown. The leaves are coppery green with red splashes of colour. This gives them a mottled appearance. The leaves are large and broad with teeth around the edge. They can be 10–20 cm long and 15 cm wide. The leaves are finely hairy. They can be flat or crinkled. The flowers are reddish in spikes at the end of branches.**Plant**

name-Thera.

Thera is hybrid tender perennial is fully evergreen. Each elliptical leaf has pronounced leaf veins and a lustrous sheen. Throughout the year, this bushy variety produces clover-like clusters of small, white flowers, but these are insignificant and offer little interest when compared to the rich color of the leaves.**Plant name**-Croton .

There are several different Croton varieties and cultivars you can find with a good four or five different leaf shapes available. They vary in colour and shape, wide, narrow, lobed or whole are all attainable. The leaves tend to feel like leather or waxy with a shine that emphases the colours that they come in, ranging from yellow, green orange to dark purple.**Plant name**- Godrej acalypha

It is native to Indonesia, Malaysia, Australia, and the western Pacific Ocean islands, growing in open forests and scrub.[1][2][3] It is an evergreen shrub growing to 3 m (9.8 ft) tall and has large, thick, leathery, shiny evergreen leaves, alternately arranged, 5–30 cm (2.0–11.8 in) long and 0.5–8 cm (0.20–3.15 in) broad.**Plant name-colorama**

Tufts of pointed leaves atop distinctly chevron-marked stems define the alien-looking Dragon Tree. Native to Madagascar, Dracaena marginata is the classic houseplant for most locations. Very cold sensitive, dragon tree is grown in the landscape in only the warmest regions. The leaves are long, linear,

EXPERIMENTAL ANALYSIS

Standardisation of NaOH with Oxalic acid using leaves stain as indicator

Sr. No.	Name of plants	Volume of Oxalic acid(B-2)	Volume of NaOH(B-2)				Normality of NaOH ($N_1V_1=N_2V_2$)
			1	2	3	mean	
1	Acalypha	10	8.7	9.6	10.7	9.6	0.1N
2	Thera	10	10.5	11.7	12.8	11.6	0.08N
3	Croton	10	6.8	7.7	8.8	7.7	0.1N
4	Godrej acalypha	10	9.5	10.3	11.3	10.3	0.09N
5	Coloroma	10	9.9	10.8	11.9	10.8	0.09N

2. To determine percentage of acetic acid in given commercial sample of vinegar.

OBSERVATIONS:

Plant name	Colour change
Acalypha	Pink to violet
Thera	Red to brown

OBSERVATION TABLE:

Name of plant	Volume of vinegar (B-1)	Volume of NaOH required(B-2)				Normality of NaoH by calculations	E% by calculations
		1	2	3	mean		
Acalypha	10	8.9	9.4	10.1	9.4	0.1N	2.8 %
Thera	10	10.2	11.5	12.7	11.4	0.08N	2.8%

FLOWER'S LIFE WITH FOOD AND WATER

(Research Oriented Article)

Miss. Anuradha Machhindra Nalawade
Miss. Nikita Kiran Pawar
B. Sc. III Botany

Introduction:

For many centuries flowers occupied an important place in our lives. Flowers are regarded as a symbol of love, beauty and a gift of nature. Flowers are used by us to provoke the feelings of love and happiness because they have the power to make people happy and cheerful.

Flowers offer more to the planet than merely natural artwork and beauty. They are essential to removing carbon dioxide and toxins in the air. They feed the honeybee population that's responsible for promulgating food crops. To most people however, flowers carry enormous symbolism, provide soothing sympathy and are an integral part of many of life's ceremonies.

Floriculture is the growing of cut flowers, potted flowering and foliage plants, and bedding plants in greenhouses and/or in fields. There are several thousand different species of flowers and plants that are grown as commercial crops.

About two decades back or so, the floriculture was just a pastime of rich people and hobby of flower lovers, but now it has opened a new vista in agri-business i,e, commercial floriculture.

The objective:

1. To find out how temperature affects a plant's ability to transport nutrients and life of flower.
2. To find out how amount of sugar affects a plant's ability to transport the nutrients

Materials and Methods:

1. Four White Aster flowers were placed in each of four beakers with 250 ml of water. Then 50 g cane sugar was added into each mug. Each mug was placed in a box in a different temperature zone with a thermometer in each mug.

   A plant light of various intensity was placed over each box and observations and measurements were made every half hour recording the results.
2. Four yellow Aster flowers were placed in beakers with 250 ml water and increasing cane sugar weight 50 g, 100 g, 150 g respectively along with control set with only 250 ml water without sugar.

Results and Discussion:

Table 1: Effect of temperature with dryness of white Aster flowers.

Sr. No.	Electric Bulb used	Temperature (℃)	Water Level	Time for Dryness of the flower
1	40 W	38	220 ml	5.0 hrs.
2	60 W	40	200 ml	3.30hrs.
3	100 W	45	180 ml	1 hr.
4	Control	30	230 ml	10 hrs.

Table 2: Effect of food as cane sugar on with dryness of yellow Aster flowers.

Sr. No.	Weight of Cane sugar used	Water used	Time for Dryness of the flower
1	50 g	250 ml	6.0 hrs.
2	100 g	250 ml	4.15 hrs.
3	150 g	250 ml	1.20 hr.
4	Control	250 ml	10 hrs.

The results showed that flowers which were in 45 °C soaked up the most water. However the petals of the dried out within short time of 1 hour. The flowers at room temperature of 30 °C transported a little water than 38 °C and 40 °C respectively.

In second experiment, the result showed that flower kept in high amount of cane sugar loose their petals after short duration i.e. 1.20 hrs of time. Where as flowers kept in less amount of cane sugar like 50 g and 100 g showed long lived petals of flowers. But at room temp with tap water flowers showed best result as long lived and fresh petals.

Conclusion:

1. It is the most important for growing plants, flowers at the room temperature, so they will be healthy with long lived petals.
2. Flowers in room temperature would transport the most nutrients dissolved in the water, but the flowers in the heated temperature soak more water than nutrient.
3. Different temperatures would affect a plants ability to transport nutrients, as well as high content of food also affect the transportation of food and life of flower.
4. From this experiment, concluded that transpiration and respiration increase as temperature increases. The plants in room temperature would transport the most nutrients because the plants in the other temperatures were too hot or too cold.
5. This data is helpful to study the process of transportation of food and water to the flowers as a physiological effect as well as flowers life for floricultural study.

GENERATION OF ELECTRICITY WITH THE HELP OF ARCHIMEDES'S PRINCIPLE

(Research Oriented Article)

Akshay Bhaskar Mali
Abhijit Udaykumar Pandit
B. Sc. III Physics

INTRODUCTION

Archimedes's Principle:

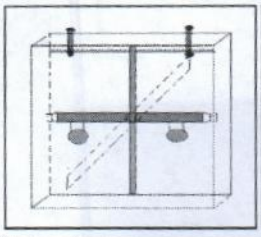
When an object is immersed partially or completely in a fluid, the fluid exerts a force in upward direction on object which is equal to the weight of the fluid displaced by the object.

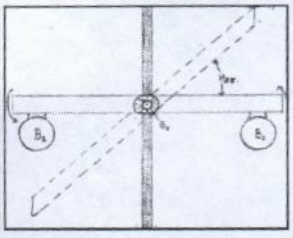
Buoyancy Force:

When a solid object is wholly or partly immersed in a fluid, the fluid molecules are continually striking the submerged surface of the object. The forces due to these impacts can be combined into a single force the buoyant force.

i.e. ***Buoyant force= weight of the displaced fluid***

Parts in the **CONSTRUCTION**	**FRAME** includes the following apparatus
1) Frame.	B1 - The First air ball tube.
2) Horizontal Rod.	B2 - The second air ball tube
3) Ball Tubes.	V1 - The first valve.
4) Air Compressor.	V2 - The second Valve.
5) Generator	Br - The Ball bearing
6) Battery	Hzr. - Horizontal rod
7) Water Tank	SP - Solar Panel
8) Lock system	T1 & T2- Turbines
9) Solar Panels	

HORIZONTAL ROD :

The horizontal rod is attached to this vertical rod with the help of ball bearing. At the both end of horizontal rod there is two air ball tubes are attached. The horizontal rod moves upward and downward direction

Length of rod =3 feet

Width of rod =0.6 feet

Weight of rod is nearly equal to 3 to 3.5Kg

BALL TUBES:

The first air ball tube was made of natural materials, such as an inflated rubber, later put inside a leather cover.

Air ball tube is an air-filled with a circumference of 50-54 cm

A weight of air ball tube is 125-150cm

Inflated pressure of 0.6-1.1 atmosphere

AIR COMPRESSOR :

An air compressor is a device that converts power into potential energy (using an electric motor, diesel or gasoline engine, etc.) stored in pressurized air (i.e.,

compressed air).

Types of air compressor:-

According to the pressure delivered

1) Low-pressure air compressor (LPACs), which have a discharge pressure of 150psi or less.

2) Medium-pressure compressors, which have a discharge pressure of 151psi to 1000psi.

3)High-pressure air compressors (HPACs), which have a discharge pressure above 1000psi.

We use two medium- pressure compressors, which have;

A discharge pressure = 250psi and 300psi.

The required voltage=DC12 Volts.

BATTERY: For the compressor works properly we have to use DC Battery. The capacity of this DC battery is 12volt and 7 ampere. We also use Batteries for the storing energy, which is generated by Buoyancy machine apparatus.

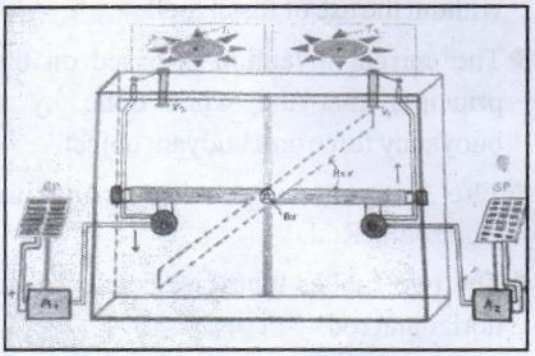
WATER TANK: The Buoyancy machine need water tank half filled with water.

In this experiment we use 5 ft.* 4 ft. water tank which is half filled with water.

LOCK SYSTEM: Lock system used in Buoyancy machine help to hold the horizontal rod for certain time. When air ball tubes fully filled with air suddenly lock unlocked and rod edge of ball B1 goes upward.

SOLAR PANELS : Solar panel provides a power to air compressor.

METHODOLOGY: Experimental Arrangement:

The buoyancy Machine Frame includes the following apparatus:

- A1 first Air compressor
  A2- Second Air Compressor
- A0-Air outlets
  Gn- Generator system
- B1- The first air ball tube
  B2-The second air ball tube
- V1-the first valve
  V2-the second valve
- Br-The bearing which is attached to the horizontal rod
- Hzr-The horizontal rod

DETAILED DESCIPTION OF THE INVENTION:

- ❖This invention is referring to the generation of power with the use of Buoyancy forces.
- ❖Buoyancy forces are natural forces that if used correctly can produces energy without the use of fossil fuel.
- ❖The current invention is based on the principal that the work done by a buoyancy force on a buoyant object.
- ❖The present invention contains Horizontal Rod.
- ❖The two rubber tubes are connected to horizontal rod.
- ❖An Air compressors used for filling up the rubber tubes.
- ❖The horizontal rod moves upward and downward direction.
- ❖The horizontal rod touches the valve one and two one-by-one in continuous motion.
- ❖Due to this the gears are shifted from its original position.
- ❖Due to this gears are rotates in clockwise direction.
- ❖Due to this rotations of gears the Mechanical energy is created.
- ❖The generator system converts this mechanical energy into electrical energy.
- ❖The generated electrical power will store in Batteries.

CONLUSIONS

- ➢ We will generate electrical energy approx. about 24 volts i.e. about 12 volt from each turbine.
- ➢ The generation of electrical power depends on electric motor mechanism. If we increase r. p. m. of motor, more electrical energy will be generate.
- ➢ Estimated cost near about Rs. 7,000 to Rs. 10,000.

कणा

ओळखलंत का सर मला– पावसात आला कोणी
कपडे होते कर्दमलेले केसांवरती पाणी
क्षणभर बसला नंतर हसला बोलला वरती पाहून;
'गंगामाई पाहुणी आली, गेली घरट्यात राहून;
माहेरवाशीन पोरीसारखी चार भिंतीत नाचली
मोकळ्या हाती जाईल कशी–बायको मात्र वाचली
भिंत खचली चूल विझली होते–नव्हते नेले
प्रसाद म्हणून पापण्यांमध्ये पाणी थोडे ठेवले;
कारभारणीला घेऊन संगे सर आता लढतो आहे;
पडकी भिंत बांधतो आहे. चिखल गाळ काढतो आहे,
खिशाकडे हात जाताच हसत–हसत उठला
पैसे नको सर, जरा एकटेपणा वाटला
मोडून पडला संसार जरी मोडला नाही कणा
पाठीवरती हात ठेवून नुसते लढ म्हणा.

– कवी कुसुमाग्रज

प्रा. आण्णासाहेब शा. बागल
मराठी विभाग (ज्युनिअर)

अनुक्रमणिका

ज्युनिअर विभाग

पद्य –

१. असे आहे P.D.V.P. Collage	मनोज शशिकांत साळुंखे	१२ वी कला (ब)
२. गुरु म्हणजे	कु. भाग्यश्री गजानन भोसले	१२ वी विज्ञान (अ)
३. निरोप घेताना	कु. भाग्यश्री धनाजी सुर्यवंशी	११ वी कला (ब)
४. न ऋण जन्मतेचे फिटे	निलेश एकनाथ पाटील	११ वी कला (ब)
५. वर्ग कसा असावा	कु. काजल शंकर गिजरे	११ वी कला (ब)
६. माणसानं जगावं तर	कु. मयुरी विठ्ठल काळे	११ वी कला (ब)
७. आठवणीने दे	कु. कविता उमाजी नरळे	११ वी कला (अ)
८. आल्या पावसाच्या धारा	निलेश एकनाथ पाटील	११ वी कला (ब)
९. त्यांना विसरु नका	कु. समृध्दी विलास माने	१२ वी कला (अ)
१०. बाप माझा	कु. शुभांगी अशोक माळी	१२ वी कला (ब)
११. आयुष्य	निशाद रफीक मुलाणी	११ वी कला (ब)
१२. बाबा	कु. सोनाली लहू वाघमोडे	१२ वी वाणिज्य
१३. महाड पूरग्रस्तांना श्रध्दांजली	विठ्ठल जयसिंग पाटील	११ वी विज्ञान
१४. इथून परत जाताना	कु. सोनाली दादासो करडे	१२ वी विज्ञान (ब)
१५. जीवन	कु. आकांक्षा अरविंद कांबळे	१२ वी विज्ञान (क)
१६. आयुष्य जास्त सुंदर वाटतं...	कु. आकांक्षा अरविंद कांबळे	१२ वी विज्ञान (क)
१७. होय मी बाप बोलतोय...	कु. ऋतुजा लक्ष्मण कदम	११ वी विज्ञान (अ)
१८. आई	दिग्विजय नामदेव जाधव	१२ वी विज्ञान (क)
११. फक्त तुच...	दिग्विजय नामदेव जाधव	१२ वी विज्ञान (क)
२०. बोध	कु. पूजा पंढरीनाथ वाघमोडे	१२ वी वाणिज्य
२१. जीवन जगताना	कु. सोनाली गणेश पाटील	११ वी कला (अ)
२२. फक्त एवढंच करुन जा...	कु. रुकैय्या रिजवान तांबोळी	१२ वी कला (ब)
२३. बैल पोळा	कु. रुपाली रावसाहेब जाधव	११ वी कला (ब)

गद्य –

१. डॉ.ए.पी.जे. अब्दुल कलाम (व्यक्ती चित्र)	कु. गायत्री विश्वास राजमाने	११ वी विज्ञान (अ)
२. अवकाश कन्या कल्पना चावला (व्यक्ती चित्र)	कु. मोनाली चंद्रकांत भोसले	११ वी कला (ब)
३. मैत्री एक अतुट नातं	कु. कल्याणी अरुण गुरव	११ वी वाणिज्य
४. 'सौ' होताना	कु. भाग्यश्री सुर्यवंशी	१२ वी वाणिज्य
५. आई-वडिलांविषयी काहीतरी...	कु. उज्वला अंकुश पाटील	११ वी विज्ञान (अ)
६. बाबा मला वचन द्या	कु. सोनाली दादासो करडे	१२ वी विज्ञान (ब)
७. वेध: महाराष्ट्र पर्यटनाचा	कु. निशाद रफिक मुलाणी	११ वी कला (ब)
८. जलसाक्षरता काळाची गरज	कु. मेघा राजू जाधव	११ वी कला (ब)
९. राजे, तुम्ही पुन्हा जन्माला या... (लघु नाटिका)	कु. काजल सर्जेराव खरात	११ वी कला (ब)

चारोळी –

१. बाप	कु. दिव्या रमेश भोसले	११ वी कला (अ)
२. सुखी जीवनाचे गणित	कु. ऋतुजा गणपत चिपटे	११ वी विज्ञान (अ)
	कु. श्वेता पोपट पाटील	१२ वी विज्ञान (अ)
	कु. भाग्यश्री गजानन भोसले	१२ वी विज्ञान (अ)
	कु. प्रियांका चंद्रशेखर शहापुरे	११ वी कला (ब)
	कु. प्रिया शिवाजी पाटील	१२ वी कला (ब)
	किशोर पाटील	१२ वी वाणिज्य
	कु. शितल जितेंद्र जाधव	१२ वी वाणिज्य
	कु. प्रतिक्षा प्रकाश कांबळे	११ वी कला (अ)
	कु. दिव्या सुभाष जमदाडे	११ वी विज्ञान (अ)

असे आहे P.D.V.P.College

आहे असे **P. D. V. P. College**
जिथ मिळते **Knowledge**

आहे अशी कॉलेजची किर्ती
मिळते ज्यामुळे स्फूर्ती

आहे अशी कॉलेजची पायरी
जिथे घेते उज्ज्वल भविष्याची तयारी

आहे अशी कॉलेजची भिंत
जिथे घेते प्रसन्न चित्त

आहे असा कॉलेजचा दिवा
जिथे देतो शिकण्याचा प्रकाश नवा

कॉलेजमध्ये आहे अशी आरती
जिथे खुलते धरती

आहे अशी कॉलेजची घंटा
जिथे थांबतो सर्वांचा तंटा

आहे असा कॉलेजचा खांब
जो म्हणतो शिक्षणासाठी थांब

आहे असा **P. D. V. P. College** चा कळस
पाहाताच दूर होतो आळस

-कु. मनोज शशिकांत साळुंखे
१२ वी आर्टस् (ब)

गुरु म्हणजे

गुरु म्हणजे....
जीवन जगण्याचा मार्ग असतो

गुरु म्हणजे....
संकटात मिळणारा आधार असतो

गुरु म्हणजे....
आपल्यावर झालेला संस्कार असतो

गुरु म्हणजे....
जीवनात मिळालेला आनंद असतो

गुरु म्हणजे....
ज्ञानाचा प्रकाश पसरविणारा दिवा असतो

गुरु म्हणजे....
आपल्या मनातील आदर असतो

गुरु म्हणजे....
सद्विचारांचा अमूल्य ठेवा असतो

-कु. भाग्यश्री गजानन भोसले
१२ वी सायन्स् (अ)

निरोप घेताना

कोणी सांगता का मला
असे कसे बंध तुटतात
आयुष्यभर जपलेली नाती
एका क्षणात विरुनी जातात

स्वच्छ उन्हांनंतर लगेच
असे कसे काळोख पसरतात
सोबत असलेली माणस कशी
एका क्षणात निरोप घेतात

बोलता बोलता अचानाक
अशी अबोला धरतात
पुसटशी कल्पना ही न देता
का सरळ निघून जातात?

आयुष्यभर माया देतात
शेवटी परके करुन जातात
वाऱ्यावरती सोडूनी पिलांना
भुर्रकन उडूनी जातात

-कु. भाग्यश्री धनाजी सुर्यवंशी
११ वी आर्टस् (ब)

न ऋण जन्मतेचे फिटे

नव मास उदरी वाढविला,
हृदयामध्ये साठविला, जिवापाड जपला
हाताचा पाळणा केला, लाडाने कौतुकाने
कौटाळिला अशा या जन्मतेचे ऋण ना फिटे
कातड्याचे जोडे जरी करुन घातले
तिच्या पायामध्ये तरी ही त्या जन्मतेचे ऋण न फिटे
आपली आई खरचं किती दयाळू, प्रेमळ,
पाण्यासारखी निखळ अशा त्या जन्मतेचे ऋण ना फिटे
जरी केल्या अनंत चुकभूला भल्या अतं:
करणाने माफ करणाऱ्या जन्मतेचे ऋण ना फिटे
तिचे बोट धरुन चालावयास शिकलो,
तिच्यामुळे पाटीवर 'अ, आ, ई,' शिकलो अशा या
जन्मतेचे ऋण फिटे
स्वत:ला उपाशी राहून मुलांना पोठभर घास भरविणाऱ्या
जन्मतेचे ऋण ना फिटे
अशा ह्या जन्मदात्या आईस देवाप्रमाणे मी मानतो.
तिला माझा शतशत प्रणाम अशा या
जन्मतेचे ऋण ना फिटे

-कु. निलेश एकनाथ पाटील
११ वी आर्टस् (ब)

वर्ग कसा असावा

वर्ग कसा असावा
वर्ग कसा असावा
वर्गामध्ये ज्ञानाची भर असावी
अध्ययनाची सर्वांच्या मनी आस असावी
वर्गामध्ये ज्ञानाची आस असावा
या ज्ञानात भर पडेल असा प्रत्येक तास असावा
प्रत्येकाच्या तोंडात सत्याचा ध्यास असावा
न्यायाच्या बाबतीत प्रत्येकजन पास असावा
अज्ञानाचा कोणाच्या गळ्यात फास नसावा
सुकर्म करण्याचा सर्वांचा ध्यास असावा
आयुष्यभर उपयोगी पडेल असा मैत्रीचा सहवास
असावा आणि वर्ग ११ वी आर्टस् (ब)
सारखा खास असावा

-कु. काजल शंकर गिजरे
११ वी आर्टस् (ब)

चारोळी

आपल्याला आपली समजणारी
माणसे भरपूर असतात
पण आपल्याला आपली बनून साथ देणारी
माणसे क्वचितच भेटतात

नात्यांना भावनांच्या जाळ्यात
गोवता येते
पण प्रेमाच्या गाठोड्यात मोजता
येत नाही

-कु. भाग्यश्री गजानन भोसले
१२ वी सायनस् (अ)

माणसानं जगावं तर

माणसानं जागवं तर
एळाद्या गुलाबासारखं जगावं
काव्यामध्ये सतत हसत रहावं
माणसानं जगावं तर
एळाद्या वृक्षाप्रमाणे जगावं
आश्रयाला येणाऱ्या प्रत्येकालाच
आपुलकीनं छायेत घ्यावं
माणसानं जगावं तर
स्वत: जळून इतराचं आयुष्य
प्रकाशित करावं
माणसानं जगावं तर
मेणबत्तीसारखं जगावं
अमर्याद समुद्रासारखं जगावं
सर्व काठी सामावून घेईल
एवढं मोठ मन ठेवावं
माणसानं जगावं तर
माणसासारख जगावं
अस की त्याला माणूस म्हणता यावं

-कु. मयुरी विठ्ठल काळे
११ वी आर्टस् (ब)

आठवणीने दे

चांदणे पांघरलेले आकाश नाही
मागत तुझ्याकडे
क्षितिजावर लुकलुकणारा एक तारा मात्र
आठवणीने दे
बेभाग कोसळणारा मुक्त पाऊस नाही
मागत तुझ्याकडे
श्वासात दरवळणारा ओल्या मातीचा सुवास मात्र
आठवणीने दे
बेधुंद करणाऱ्या रातराणीचा बटर नाही
मागत तुझ्याकडे
जाताना एक मोगऱ्याची कळी मात्र
आठवणीने दे
उसळणारा बेधुंद दर्या नाही
मागत तुझ्याकडे
शांत जलाशयातील एक तरंग मात्र
आठवणीने दे
मुठीएवढे हृदय नाही
मागत तुझ्याकडे
माझ्यासाठी चुकलेला एक ठोका मात्र
आठवणीने दे.

-कु. कविता कामाजी नरळे
११ वी आर्टस् (अ)

आल्या पावसाच्या धारा

आल्या पावसाच्या धारा
झोंबू लागला अंगाशी वारा
जेव्हा झोंबू लागला वारा तेव्हा
उमटला शहरा
जेव्हा उमटला शहारा तेव्हा
हवा गोधडिचा उबारा
जेव्हा हवा गोधडिचा उबारा तेव्हा
हवा चंद्रमोळी घराचा आसरा
जेव्हा हवा चंद्रमोळी घराचा आसरा तेव्हा
हवा चहाचा एक झुरका
आता गेल्या त्या पावसाच्या धारा
झोंबू लागला अगाशी तो वारा
नाही उमटला शहरा
नको गोधडिचा उबारा
नको चंद्रमोळी घराचा आसरा
नको चहाचा तो झुरका
चालू झाला
तिन्ही ऋतुमध्ये उन्हाळा

-कु. एकनाथ निलेश पाटील
११ वी आर्टस् (ब)

चारोळी

आयुष्यात अशी अनेक माणसे
भेटतात
जी आपली नसूनही आपली
वाटतात

-कु. भाग्यश्री गजानन भोसले
१२ वी सायन्स (अ)

त्यांना विसरु नका

तुम्ही आजारी असताना
जी आई तुमच्यासाठी जागली
म्हातारपणी तिला औषध गोळ्या आणायला
विसरु नका

ज्या बापान स्वत:ची गरज मारुन
तुम्हांला मोबाईल घेऊन दिला
त्याला एक फोन करायला
विसरु नका

ज्या गुरुजनांनी
तुम्हा घडवले
त्यांच्या पाया पडायला
लाजू नका

ज्या आजोबांनी
बोट धरुन
चालायला शिकवले
त्यांची काठी बनायला
विसरु नका

ज्या आजीने तुम्हांला
खाऊला पैसे दिले, लाड केले
तिला स्वेटर आणायला विसरु नका

–कु. समृध्दी विलास माने
१२ वी आर्टस् (अ)

बाप माझा

बाप माझा ... एक असा माणूस
जो कधीही मोठेपणा मिरवत नाही
पण ज्याची उंची मला नेहमी गाठाविशी वाटते
मी कितीही मोठा झालो तरीही....

बाप माझा... एक असा माणूस
जो कधीही सांगत नाही की जगावं कसं
पण ज्याचं जगणं मला नेहमी जगावसं वाटतं
मी कितीही शिकलो तरीही....

बाप माझा ... एक असा माणूस
जो कधीही नावासाठी धडपडत नाही
पण ज्याचं नाव पुन्हा कमवावसं वाटतं
मी सारं काही गमावलं तरीही....

बाप माझा...एक असा माणूस
जो कधीही आयुष्यातून वजा होऊ शकत नाही
म्हणूनच ज्याचा मुलगा म्हणून सदैव जगावसं वाटतं
मी स्वत: कुणाचा बाप झालो तरीही....

–कु. शुभांगी अशोक माळी
१२ वी आर्टस् (ब)

आयुष्य

आयुष्य हा एक खेळ नव्हे
फुकट मिळालेला वेळ नव्हे ।
आयुष्य ही एक स्पर्धा आहे,
जिथे जिंकणे ही अशक्य आहे

आयुष्य हे एक कोडे आहे
सोडवील तितके थोडे आहे ।
आयुष्य हे एक यंत्र आहे,
निसर्ग याला चालवित आहे ।।

म्हणूनच म्हणतो या आयुष्यात
येऊन माणसे मिळवावी ।
एकमेकांची सुख दुःखे,
एकमेकांना कळवावी ।।

-कु. निशाद रफिक मुलाणी
११ वी आर्टस् (ब)

बाबा

किती करता बाबा तुम्ही सगळ्यांसाठी
थोरा-मोठ्यांचा सन्मान करायला शिकवलं
बाबा तुम्ही...
गोर-गरिबांना मदतीचा हात दयायला शिकवलं
बाबा तुम्ही
कितीही मोठ संकट आल तरी खचला नाही
बाबा तुम्ही
डोळ्यातील अश्रु कधी दाखवु दिले नाही
बाबा तुम्ही
रात्रंदिवस आमच्यासाठी राबलात
बाबा तुम्ही
संकटातूनही सुखाची वाट दाखवलीत
बाबा तुम्ही
किती माझं भाग्य आहे
माझे बाबा आहात तुम्ही
माझे बाबा आहात तुम्ही.

-कु. सोनाली लहु वाघमोडे
१२ वी कॉमर्स्

महाड पूरग्रस्तांना द्यावयाची श्रद्धाजंली

इच्छा सगळ्या भिजल्या, स्वप्न गेली वाहून
आई, घर बांधायच आता गेलना राहून ।।१।।

आई म्हणाली नको जाऊ, पाऊस जरा थांबू दे
मन माझं मानत नाही, रात्र तेवढी जाऊ दे

माफी मागतो आई तुझी मी, हात माझे जोडूनी
ऐकलं नाही काही तुझं, मी गेलो तुला सोडूनी

भाऊ माझा छोटा, बॅग आला घेऊन
म्हणाला दादा येताना जीन्स ये घेऊन

बहिण माझी छोटी, करायचं होतं लगीन
बोलली दादा रक्षाबंधनाला वाट तुझी बघीन

बायको सर्व बघत होती, डोळे आले भरुन निघालो
घराबाहेर पोरांना टाटा करुन

काळोख होता भयाण, पाऊस होता बेफाम
बेल वाजली एस. टीची, निघालो धरुन मुंबईची वाट

काय झालं काय जणू, मन नव्हतं लागत
पुसले माझे डोळे मी खिडकीबाहेर बघत

तेवढ्यात झाला दणका, हाहाकार झाला
एस. टी. पलटी, पाण्याचा लोंढा आत आला.

काय करु कुठे जाऊ ? क्षणात संपल सारं
जीव गुदमरला, डोळे फिरले, पाणीच पाणी सारं

बाहेर पडण मुश्किल होत, तडफडलो मी आतच
बंद पडले शरीर माझे, चालले तेवढे हातच

जमल तेवढी झुंज दिली, मृत्यूच्या देवाशी
हसत होता, बघत होता, खेळत होता जीवाशी

प्रयत्न माझे संपले सारे, पाण्यातच मी रडलो
श्वास कोंडला, जीव घुटमळला, तडफडला
मृत्यूशी मी हरलो

कोणाच मी काय बिघडवलं, असा कासा मी मेलो
माफ कर मला प्रिये, तुला मी अर्ध्यात सोडून गेलो

आई तुझी आठवण आली गं, गेलो जेव्हा मी वाहून
किती मोठं केलस मला तू स्वत: उपाशी राहून

बाबा म्हणजे सावली घराची, जसं बहरदार झाड
ऐकलं नाही, मस्ती केली तरी पुरवले लाड

बायकोनेही रडून-रडून अर्धा जीव केला असेल
पोरं माझी कशी झोपतील, जेव्हा पप्पा नसेल

मित्रांच्याही पार्ट्या आता जरा थांबल्या असतील
आठवण काढत माझी नाक्यावरती बसतील

रडू नको ना आई, का ग असं करती ?
तूच म्हणायचीस मोठा होशील, नाव कमावशील
येशील टी. व्ही. वरती

बघ किती या होड्या, हेलिकॉप्टर पण आलं
शोधायला तुझ्या लेकाला, मुख्यमंत्री हजर झालं

आमदारही धावून आलं, त्यात पोलिसांची घाई
आता काय उपयोग करुन तुमची कारवाई

लवकर शोधा भावांनो आठवण घरची येते
कधी भेटते आई मला अन् कधी छातीशी घेते

-विठ्ठल जयसिंग पाटील
११ वी सायन्स (अ)

इथून परत जाताना

इथून परत जाताना
मैत्रीचा हात सुटेल
आसवाचा बांध फुटेल
इथून परत जाताना....
डोळ्याचा कडा पाणावतील
मंतरलेले दिवस आठवतील
इथून परत जाताना....
आठवणीतील ते मित्रासोबतचे क्षण
ज्याच्यात गुंतले होते माझे मन
इथून परत जाताना....
शिक्षकाशी नाते संपेल
त्यांची कमी जाणवेल
इथून परत जाताना....
आठवणींचा पूर येईल
मन त्यात वाहून जाईल
इथून परत जाताना....
नव्या वाटा, नव्या दिशा
नवी स्वप्न, नवी आशा
इथून परत जाताना....
सर्वांचा निरोप घेताना
डोळ्यातून अश्रू वाहताना
दु:ख होईल मनाला
इथून परत जाताना....

-कु. सोनाली दादासो करडे
१२ वी सायन्स् (ब)

जीवन

जीवन हे एक रम्य पहाट !
संकटांनी गजबजलेली एक वादळवाट !
सोनेरी क्षणांची एक आठवण !
सुख दु:खाचे ते एक कालवण !
प्रेमाच्या पाझरांची वाहती एक सरीता !
नात्याच्या अतुट शब्दांनी गुंफलेली एक कविता !
जाणिवेच्या पलीकडचं एक जगावेगळं गांव !
यालाच आहे जीवन हे नाव !!!

-कु. आकांक्षा अरविंद कांबळे
१२ वी सायन्स् (क)

आयुष्य जास्त सुंदर वाटतं...

नशिबाची चाकरी करण्यापेक्षा
कर्तृत्वाला आपल्या हाताखाली बाळगावं
आयुष्य जास्त सुंदर वाटतं...
भविष्याचे चित्र काढयापेक्षा
वर्तमानातलं चित्र पूर्ण करावं
आयुष्य जास्त सुंदर वाटतं...
कायम मागण्या करण्यापेक्षा
कधीतरी काहीतरी देऊन पहावं
आयुष्य जास्त सुंदर वाटतं...
आपल्याला कोण हवयं यापेक्षा
आपण कोणाला हवे आहोत
हे सुद्धा कधीतरी पहावं
आयुष्य जास्त सुंदर वाटतं...
आकाशातले तारे कधीच मोजून होत नाहीत
माणसाच्या गरजा कधीच संपत नाहीत
शक्य तेवढे तारे मोजून समाधानी रहावं
आयुष्य जास्त सुंदर वाटतं...!!

-कु. आकांक्षा अरविंद कांबळे
१२ वी सायन्स् (क)

होय मी बाप बोलतोय.....

होय मी बाप बोलतोय
होय मी बाप बोलतोय.....
बाप दव्याची बाटली
आई दव्य त्यातली
पण विचारतय कोण त्या बापाला
जो तो आई-आई म्हणतोय
होय मी बाप बोलतोय.....
पोराच्या पायात ५०० चा बूट
आणि त्याला शोभतो १००० चा सूट
आणि मी बिचारा काढतो
प्रपंचातली तूट
होय मी बाप बोलतोय.....
पोराच शिक्षण घाल पैसा
पोरीच लगीन घाल पैसा
जावई रुसला घाल पैसा
बाप काय पैशाच आड वाटतयं ?
जो तो पैसा-पैसा करतोय
पण जेव्हा हा पोरगा बाप होईल
तेव्हा त्याला विचारा
अता कसं वाटतयं ? अता कसं वाटतयं ?
होय मी बाप बोलतोय.....
होय मी बाप बोलतोय.....

-कु. ऋतुजा लक्ष्मण कदम
११ वी सायन्स् (अ)

आई

सदा हसत राहिलीस
मनात दु:ख ठेवून
वाढविलेस मला,
चंदनासारखे झिजून
सदाबहार मायेस तुझ्या,
देऊ मी उपमा कशाची....
तुझ्यापुढे शुन्य आहे,
किमंत या जगाची....
आई तु जर नसशील
तर मी आलो असतो का ग जन्माला ?
विचार केला तर याचा
येत डोळ्यात पाणी....
तुझ्या उपकाराचे मोल नाही
पण तुझे आभार मानायला,
माझ्याकडे शब्दच नाहीत....
आई तुझी लीला महान आहे
तुझ्याशिवाय मी हात कुणाला जोडाव ?
तुला वजा करता,
तुला वजा करता,
मी 'देव ' कुणाला म्हणावं

-कु. दिग्विजय नामदेव जाधव
१२ वी सायन्स् (क)

फक्त तुच...

तुझ्यासारखी दिव्य
एखादयालाच मिळते
जशी खळखळती नदी
सागरात शिरते
तुझ्यावाचून जगणं
मला कधी जमलचं नाही
कारण तुझ्यावाचून जगणं
मी जगणं धरलचं नाही
तुझी पहिली नजर
माझ्या डोळ्यात अशी झळकली
नवसंवेदना अचानक जागा झाल्या
या बेधुंद मनाच्या
अथांग सागरात,
फक्त तुझ्याच नावाच्या लाटा उसळल्या
मन माझ असल तरी
आठवण मात्र तुझी आहे
वेडा मी असलो तरी
वेड मात्र तुझेच आहे.....
वेड मात्र तुझेच आहे .....

-कु. दिग्विजय नामदेव जाधव
१२ वी सायन्स् (क)

बोध

माणसानं नेहमी खरं बोलावं
नेकीच्या तराजुत खोटं वजा करुन
सत्यालाच तोलावं ।
वैर द्वेष निंदेला सदा दुरच ठेवावं
संतचरणाची धुळ बनुन सदैव
तनमस्तक व्हावं ।।
कटू वचनाला मुखी स्थाण नसावं
बोलून विचारात पडण्यापेक्षा
हजारदा विचार करुणच बोलावं ।।
माणसानं माणसाशी माणुसकीनं वागावं
खऱ्या खोट्याची पारख करुन
चांगल तेवढच घ्यावं ।।
प्रेम दिल्यानं प्रेमच मिळतं,
म्हणून सर्वांवर प्रेम कराव, इतकं की
प्रेम करता करता प्रेमच उराव ।।

-कु. पुजा पंढरीनाथ वाघमोडे
१२ वी कॉमर्स्

जीवन जगताना

बोलावं तर विचार करुन
नाहीतर बडबड तरच सारेच करतात
ऐकायचे तर अंत:करणातून
आरोप तर सारेच करतात

टिपावं तर अचुक टिपावं
नेम तर सारेच धरतात
शिकाव तर माफ करायला
राग तर सारेच करतात

जगावं तर इतरांसाठी
स्वत:साठी तर सगळेच जगतात
ठेवावा तर शत्रूवर पण विश्वास
घात तर सारेच करतात

खळगी भरावी उपाशी पोटाची
पोट भरुन तर सारेच जेवतात
घ्यावे तर दुसऱ्याचे दु:ख
सुखाचे घोट तर सारेच घेतात

दु:खामध्ये सुद्धा हसत रहावं
वेळ तर सर्वांचीच येते

-कु. सोनाली गणेश पाटील
११ वी आर्टस् (अ)

फक्त एवढचं करुन जा...

माझ्या अस्वस्थ मनातल्या
तुझ्या आठवणी पुसून जा
भग्न पावलेल्या स्वप्नाचे
आवशेष तरी वेचून जा

दु:ख तुझं सार देऊन
सुख माझं घेऊन जा
डोळ्यानं मधल्या आश्रूंचा
सडा तरी पाडून जा

कोमजलेल्या कळीचं
दर्शन तरी करुन जा
आशाहीन अवस्थेवर
केवळ दुरुन हसून जा

मृत्यूनंतर माझ्यासाठी
शेवटी एकदाच येऊन जा
खांदा नाही दिलास तरी
फुलं तरी वाहून जा...

-कु. रुकैय्या रिजवान तांबोळी
१२ वी आर्टस् (ब)

बैलपोळा

तुझ्यासाठी करीन म्हटलं चार पैसे गोळा
विसरुन सारं दु:ख आपलं साजरा करु पोळा
मालकाप्रति मातीचे इमान तू राखतो
चार वाढ्यांच्या मोबदल्यात दिवसभर राबतो
रानात राहू असेच आपण कष्ट आपले येतील फळा
विसरुन सारं दु:ख आपलं साजरा करु पोळा

जलमभर सेवा करणं तुझ्याकडून शिकाव
तरीसुध्दा वर्षातून तुला एकदा का ...रे पुजावं
हीच गोष्ट सर्जा मला कळत नाही मुळा
विसरुन सारं दु:ख आपलं साजरा करु पोळा

स्मार्ट होतीया सिटी, लोक होतायत फास्ट
नोकरदार मंडळीना काय कळणार आपले कष्ट
खाऊ घालतो त्यांना आपनं देऊन आपल्या पोटाला
पिळा विसरुन सारं दु:ख आपलं साजरा करु पोळा

आपल्या कष्टाला मोल नाही सरकारी दरबारात
नुकसान फक्त आपलेच असते व्यापाऱ्याच्या कारभारात
खरं तर सरकारी धोरणांनी घोटला आपला गळा
विसरुन सारं दु:ख आपलं साजरा करु पोळा

-कु. रुपाली रावसाहेब जाधव
११ वी आर्टस् (ब)

भारताचे अग्निपंख विसावले

(डॉ. ए. पी.जे.अब्दुल कलाम)

– कु. गायत्री विश्वास राजमाने
११ वी सायन्स (अ)

भारतमातेच्या मस्तकावरच्या राजमुकुटात विराजमान होणारी फार मोजकीच रत्ने असतात. असेच एक रत्न म्हणजेच डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांना माझा सलाम.

''शब्दांनाही कोडी पडावीत
अशी काही माणसे असतात,
आमचं केवढ भाग्य म्हणायचं
जेव्हा ती आमची असतात.''

भारताने नुकताच चंद्रावर चंद्रयान पाठवून मोजक्याच प्रगत देशात महत्त्वाचे स्थान पटकावले आहे. या उज्ज्वल यशामध्ये अनेक तंत्रज्ञ आणि शास्त्रज्ञांचे कठोर परिश्रम कारणीभूत आहेत. अशा या शास्त्रज्ञांमध्ये आदराने ज्यांचे नाव घेतले जाते ते म्हणजे डॉ. ए.पी. जे. अब्दुलकलाम. कलामांनी 'अग्नी'आणि'पृथ्वी' ही क्षेपणास्त्रे तसेच उपग्रह प्रक्षेपणासाठी वापरण्यात येणारे अग्निबाण विकसित करण्यामागे मोलाचे योगदान दिले. त्यामुळे कलामांना प्रत्येक भारतीय 'मिसाईल मॅन' (अग्निपुरुष) म्हणून ओळखले जाऊ लागले.

मंदिरासारखा भव्य विचार, लिंगासारखा शुध्दाचार असलेल्या कलामांचा जन्म ५ ऑक्टोंबर १९३१ रोजी तमिळनाडूमधील रामेश्वर येथे झाला. त्यांचे पूर्ण नाव अबुल पाकीर जैनुलाब्दिन अब्दुल कलाम असं आहे.

कलामांच संपूर्ण बालपण हे रामेश्वरमध्येच व्यथित झालं. रामेश्वरच महत्त्वाचं वैशिष्ट्य म्हणजे तेथील समुद्रकिनारा. त्याच्या वडिलांचा मासेमारी आणि नाव चालवणे हा व्यवसाय होता. त्यामुळे कलाम हे तासनतास समुद्रकिनाऱ्यावर असायचे. वाळूत खेळणं, शिंपले गोळा करणे हा त्यांचा छंद होता.

त्या समुद्रकिनाऱ्यावर सीगल नावाचे पक्षी यायचे. त्या पक्ष्यांकडे पाहूनच त्यांनी लहानपणी एक स्वप्न पाहिलं, ते म्हणजे विमानाचं पायलट व्हायचं विमानात बसणारा रामेश्वरमधील पहिला मुलगा आपणच व्हायचं, हे त्यांच्या आयुष्यातील एकमेव स्वप्न होते. त्यातूनच त्यांना भावी आयुष्यात रॉकेट निर्माण करण्याची प्रेरणा मिळाली. चेन्नई येथूनच त्यांनी एअरॉनॉटिकल अभियांत्रिकीमधील पदवी संपादन केली. त्यानंतर त्यांनी भारताच्या क्षेपणास्त्रे व प्रक्षेपक अग्निबाण विकसन कार्यक्रमात स्वत:ला झोकून दिले. भारत सरकारच्या संरक्षण विभागाचे प्रमुख वैज्ञानिक सल्लागार म्हणून त्यांनी सुमारे सात वर्षे काम केले. ११ मे १९९८ मध्ये भारताने पोखरण येथे अणुस्फोट चाचण्या केल्या होत्या. याचे शिल्पकार कलाम हेच होते.

कलामांनी केलेल्या कार्यामुळे त्यांना अनेक विदयापीठांकडून डॉक्टरेट देऊन सन्मानित करण्यात आले. भारतसरकारने पद्मभूषण, पद्मविभूषण हे किताब देऊन त्यांचा गौरव केला. १९९७ मध्ये भारतातील सर्वोच्च समजला जाणारा 'भारतरत्न' हा पुरस्कार बहाल करण्यात आला.

गणित, विज्ञान, तमीळ, इंग्रजी हे त्यांचे आवडते विषय होते. विज्ञानाने विकास, विवेकाने प्रतिष्ठा आणि ईश्वराची पूजा केल्याने आपल्याला आनंद होतो, हे सांगणारे कलाम २५ जुलै २००२ मध्ये आपल्या या देशाचे चौदावे राष्ट्रपती बनले. म्हणून मला म्हणावेसे वाटते की–

''उत्तुंग पाखरांना परतीची तमा नसावी,
नजरेत सदा नवी दिशा असावी,
घरट्याचे काय आहे,
बांधता येईल केव्हाही,
क्षितिजापलीकडे झेप घेण्याची हृदयात एक जिद्द असावी.''

'भारतरत्न' या पुरस्काराने सन्मानित झालेले माजी राष्ट्रपती डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांना आपल्या भारत देशाला २०२० झाली वैभवाच्या शिखरावर नेऊन ठेवण्याचे म्हणजे महासत्ता बनविण्याचं स्वप्न पाहिलं आणि त्यांनी तसं आव्हानही केलं. 'लीड इंडिया २०२०' हे त्याच केवळ स्वप्न नव्हे तर या भारत देशाला दिलेली हाकच आहे.

कलाम युवा विद्यार्थ्यांवर खूप प्रेम करायचे. विद्यार्थ्यांच्या कार्यक्रमात ते आवर्जुन सहभागी व्हायचे. त्यांना प्रेरणा दयायचे. 'सुजाण जगण्याची प्रेरणा' ही कलामांकडूनच घ्यावी. असे प्रत्येक युवा विद्यार्थ्यांला वाटत अनेक विदयार्थ्यांशी आणि तरुणाशी कलमांनी जवळीक साधली. भारताच्या या भावी आधारस्तंभाला त्यांनी मोठी स्वप्ने पाहण्याची दृष्टी दिली. स्वप्ने पूर्ण करण्यासाठी त्यांनी युवा पिढीला प्रोत्साहित केले.

कलाम अविवाहित होते. त्यांच्या जीवनाचे सार म्हणजे काम ....काम.... आणि फक्त काम.... एळाद्या कार्यात कार्यमग्न राहणे आणि त्या कार्यातच स्वत:ला गुंतवून ठेवणे, अशी त्यांची वृत्ती होती.

कलाम यांचे प्राथमिक शिक्षण हायस्कूल रामनाथपूरम येथे झाले. तिरुचिरापल्ली येथील सेंट जोसेफ कॉलेजमधून बी. एस. सी. पदवी प्राप्त केली. ते बालपणी वृत्तपत्र वितरणाचे काम करीत.

''बंदे है हम उसके,
हमपे किसका जोर,
उम्मीदों के सुरज निकले चारो ओर,
इरादे है फौलादी हिम्मती हर कदम,
अपने हाथों किस्मत लिखने
आज चले है हम !'

डॉ. अब्दुल कलाम हे नेहमी हसतमुख असत. त्यांच्या अथक परिश्रमामुळे त्यांनी पाश्चात्य राष्ट्रांना भारतात अग्निबाण तंत्रज्ञानाचे हस्तातरण करण्यास नकार देऊन आजपर्यंत १००० पदके भारतताने पटकवली आहेत.

अलौकिक कर्तृत्वाला शतकाची कुंपणे अडवीत नाहीत. आणि काळाच्या ओघात ती वाहून जात नाहीत. विस्मृतीचा शाप त्याला लागत नाही. असे महामानव म्हणजे डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम हे

होय. म्हणूनच मी म्हणते–

''पायाखाली असून काटे
असतो हासत जात कुणी,
फुलासारखी उचलून घेती,
अंधाराची रात कुणी.''

कलामांना अस विमान बनवायचं होत, जे एक संदेशवाहक म्हणून किमान ३६ हजार किमी प्रवास करुन तो उपग्रह एळाद्या विशिष्ट ठिकाणी स्थिर राहील. अशा त्यांच्या धाडशी कर्तृत्वाबद्दल एवढेच म्हणेन की–

''इरादे नेक होते है,
तो सपने भी साकार होते है,
अगर अच्छी लगन हो,
तो रास्ते भी आसान होते है।''

'निसर्गाबाबत सांगताना कलाम म्हणतात निसर्गाने रौद्ररुप धारण केल्यानंतर तो आपल्यातील प्रचंड शक्तीचे आत्मप्रदर्शन घडवितो, जसा वडिलांच्या कुरणातील गीतांचा जसा माझ्यावर प्रभाव पडला, तसं गीता आणि उपनिषदांनी मला प्रभावित केलं.''

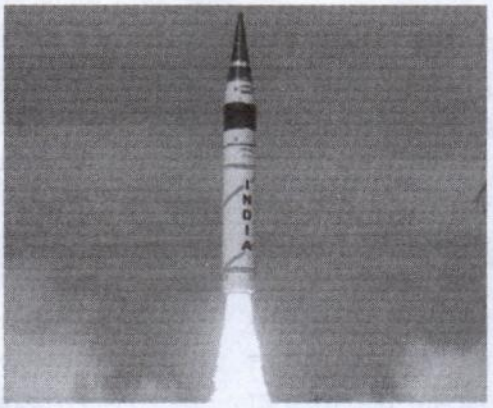
कलाम म्हणतात की, ''आजचे विद्यार्थी हे राष्ट्रांची भविष्यता घडविणारी खरी संपत्ती आहे.'' म्हणूनच मी म्हणते–

''शब्द झाले मुके
अक्षरही भांबावली,
शब्दावाचून ही कृतज्ञेची,
ओंजळ मी अपूरी वाहिली.

शेवटी मी एवढेच म्हणेन की–

''बोले तैसा चाले,
त्याची वंदावी पाऊले।''

■■■

अवकाश कन्या कल्पना चावला

(कर्नालपुत्री चावलांची सुकन्या कल्पना चावला)

– कु. मोनाली चंद्रकांत भोसले
११ वी आर्ट (ब)

तेजाची दिव्यशलाका तळपते ती ।
गगनी गरुडझेप घेई ।।
उत्तुंग स्वप्नांना सत्यस्वरुप देई ।

१९६१ साली सोव्हिएत रशियाने अवकाशात पहिले यान सोडले व युरी गागरीन हा जगातील पहिला अंतराळवीर ठरला. याच वर्षात ९ जुलै १९६१ रोजी भारतात कल्पना चावलाचा जन्म झाला हा एक अपूर्व योगायोगच होता.

बालपणापासून कल्पना जिद्दी व स्वप्नाळू होती. ते स्वप्न सत्यात आणण्यासाठी ती सतत प्रयत्नशील होती. कॉलेजमध्ये तिला एशॅनॉटिक्स या विषयात प्रवेश हवा होता. पंरतु तिच्या पारंपारिक शीख कुंटुंबातून तिच्या शिक्षणाला विरोध झाला. पंरतु तिचा निर्धार पक्का होता. तिने याच विषयात पुढे पंजाब विदयापीठाचे सुवर्णपदक मिळवले. इंजिनियरींगच्या शेवटच्या वर्षात शिक्षणासाठी जायचा तिचा मानस होता. एक स्वप्नवेडी व भारताची सुपुत्री अमेरिकेकडे सोपवली गेली. कल्पनाच्या पुढील अवकाश भराऱ्या होत्या.

उत्तम रितीने एम. एस. पदवी मिळवून तिने अवकाशात जाणाऱ्या वस्तुसाठी लागणारे तंत्रज्ञान हा विषय निवडला. १९८८ मध्ये डॉक्टरेट पूर्ण झाल्यावर अवकाशात जायच्या प्रयत्नांची आखणी सुरु केली. नासाच्या संशोधन विभागात नोकरीसाठी तिने अर्ज केला. नासाकडे प्रखर बुध्दिमत्ता असलेल्या संशोधकांचा ताफा आहे.

मानवाचे अवकाशात जाण्याची, त्याचा शोध घेण्याची स्वप्ने पाहिली या स्वप्नांना सत्यात आणण्यासाठी कष्ट करणाऱ्या बुध्दिमान लोकांचा ठेवा नासाकडे आहे. या अनमोल ठेव्यापैकी कल्पना एक होती. नासामध्ये चाचण्या घेऊन निवड केली गेली व तिला १९९७ साली प्रथमच अवकाशात जाण्याची संधी मिळाली. हा क्षण तिच्या दृष्टीनेच नव्हे तर भारतीयांच्या दृष्टीने अत्युच्च आनंदाचा होता.

हीच संधी तिला पून्हा मिळाली. १६ जानेवारी २००३ साली कोलंबिया हे अवकाशयान कल्पनाच्या स्वप्नांसह आकाशात झेपावले. त्यात त्यांना प्राण्यावर संशोधण व प्रयोग करायचे होते.

१ फेब्रु.२००३ रोजी कोलंबियाची परतीची यात्रा सुरु झाली. पण .....पण नियतीच्या मनात काही वेगळच होते. सकाळी ९ वा.१ मि. नी कोलंबियाने पृथ्वीच्या वातावरणात प्रवेश केला. हवेशी घर्षण होऊन सुमारे जमिनीपासून ६० कि. मी. अंतरावर कोलंबिया यानाने पेट घेतला व अचानक कल्पना चावला ताऱ्यांना भेटायला निघून गेली.

इंदिरा गांधीची इर्षा, आर. डी. टाटाची जिद्द, किरण बेदीचा कर्मवाद यांच्या साहाय्याने एक–एक प्रकाश किरण वेचून तिनेच स्वत:चा ध्रुवतारा बनवला. स्वप्नातून सत्याकडे जाण्याची वाट अस्तिवात आहे ती शोधायची दृष्टी व धैर्य तुमच्या अंगी असावे लागते.

हे तेजाचे स्फुल्लिंग घेऊन जेव्हा भारताची नवीन पिढी आपल्या जीवनाची वाटचाल करेल हीच डॉ. कल्पनांना खरी श्रध्दांजली ठरेल. म्हणूनच म्हणावेसे वाटते–

नाही चिरा नाही पणती ।
दिव्यत्वाची जेथे प्रचीती ।।
तेथे कर माझे जुळती ।

■■■

मैत्री एक अतुट नातं

– कु. कल्याणी अरुण गुरव
११ वी वाणिज्य

प्रत्येक पतंग जाणतो
शेवटी कचऱ्यात जायच आहे
पण त्या आधी आपल्याला
आभाळ स्पर्शून यायचं आहे
आयुष्याचही आपल्याकडून हेच
मागण आहे.

खर तर आज माझा एक वेगळा प्रवास सुरु होणार. एक जुन्या वर्षाचा सूर्यास्त आणि एका नव्या वर्षाचा सूर्योदय खर पाहता सार जग आज पार्टी आणि सरत्या वर्षाला निरोप देण्याच्या तयारीत होतं. आणि मी मात्र माझ्या आयुष्यातील अविस्मरणीय कथेला सुरवात करणार होते. जसे प्रत्येक पतंगाला वाटत तसं आपणास वाटत की आयुष्यातही आपलं हेच मागण आहे.

फुलाप्रमाणे फुलणारी आणि कोमजल्यावरही सुगंध देणारी अशी होती मैत्री पण या मैत्रीमध्ये एक दिवस असा आला की संकटाच्यावेळी धावून येणारी मैत्रीण यांच्यामध्ये अचानक ताटातूट झाली.

सुगंधीत फुललेल्या फुलांनी कुठल्यातरी दूर कोपऱ्यात असणाऱ्या मैत्रीणींना एकत्र आणले होते. पण या सुगंधीत फुलांचा गंध मात्र फार काळ टिकला नाही.

पहाटेच्या गुलाबी थंडित गोड उबीतून माही अजून उठायची होती आळस आजून गेला नव्हता आणि मनाची तयारी नसतानाही माही कॉलेजला निघाली आणि आज स्वरा देखील तिच्या बरोबरच होती.

त्या दोघी कॉलेजला निघाल्या आज कॉलेजचा पहिला दिवस होता. आणि आज नवनवीन मैत्रीण वर्गात असणार आणि मी नवीन मैत्रिणीच्या आसवासात निघाले आणि अचानक एका मुलीची माझी धडक झाली. मी तिला काही तरी बोलाणार तेवढयात ती मला सॉरी म्हणाली आणि मग तिने तीची ओळख करुन घेतली.

मी तन्वी आपल नाव काय? मी माही आणि ही माझी मैत्रिण स्वरा. आम्ही बी–कॉमला आहे. मी देखील बी–कॉमलाच आहे. तेव्हापासून माही व तन्वी याच्यामध्ये एक अतूट मैत्री निर्माण झाली. तेव्हापासून त्या एकमेकीच्या एवढया चांगल्या मैत्रिणी झाल्या की त्या कधी एकमेकीची साथ सोडत नव्हत्या. अभ्यासातही तेवढयाच हुशार होत्या.

फुलाप्रमाणे फुलाणारी
पाखराप्रमाणे बागडणारी
सुगंधाप्रमाणे दरवळणारी
अशी असावी मैत्रिण

अशी होती आमची मैत्री आम्ही एकमेकींच्या दु:खात सामील व्हायचो. सकंटाच्या वेळी प्रत्येकास मदत करायची अशी सुगंधप्रमाणे दरवळणारी आणि पाखरासारखे बागडणारी आमची मैत्री इतकी घट्ट झाली होती. आज तन्वी कॉलेजलाच आली नाही असे पाच ते सात दिवस तन्वी कॉलेजलाच आली नाही. पण आज अचानक असे कसे झाले असे कधीच झाले नव्हते. या फुलल्याल्या सुगंधीत फुलांनी मला कधी दगा दिला नव्हता.

पण मग आज अचानक ही सुगंधाप्रमाणे दरवळणारी फुले कोमजल्यासारखी झाली. अशी ती

का झाली असावी असे वेगवेगळे प्रश्न मनाला भेडसावत राहिले.

माही आणि स्वरा कॉलेजकडे जाऊ लागल्या. आजदेखील त्यांची मैत्रिण तन्वी आली नव्हती. म्हणून माही आणि स्वराला अगदी भकास वाटत होते. उद्या येईल अशा तऱ्हेने माही आणि स्वराने तन्वीची वाट पाहिली. पण तन्वी आलीच नाही म्हणून माही आणि स्वरा तन्वीच्या घरी गेल्या.

तन्वीच्या आईने दरवाजा उघडला व त्या आत गेल्या आणि तन्वी तिच्या बेडवर झोपली होती. नेहमीसारख्या सुगंधीत फुलाप्रमाणे फुलाणाऱ्या तन्वीचा चेहरा आज मात्र कोमजल्या फुलासारखा झाला होता कारण –

मैत्री नेहमी आरसा आणि सावली सारखी असावी. कारण आरसा कधी खोट बोलत नाही व सावली कधी साथ सोडत नाही.

आम्ही तन्वीला खूप उठवण्याचा प्रयत्न केला मात्र उठण्याच्या अवस्थेत ती नव्हती. तन्वी काही उठेना मग माही आणि स्वराने तन्वीच्या आईला तन्वी का उठत नाही असे विचारले तेव्हा तन्वीची आई जोरजोराने रडून अश्रु वाहू लागली. आणि आम्हांला एकदम मिठ्ठी मारली आणि तिच्या तोडांतून शब्द बाहेर आले.

आपल्या फुललेल्या सुगंधीत फुलाचा दरवळणारा गंध कधीच ओसरुन चाललाय ग तेव्हा माही आणि स्वराला धक्काच बसला.

नाही तन्वीला काय झालय काकू तेव्हा त्या म्हणाल्या तन्वीला खूप ताप आला आहे. आणि डॉक्टरांनी सांगितलय ही शेवटची स्टेप आहे. वाचण्याचे काही चान्सेस नाहीत.

माही आणि स्वराच्या डोळ्यातून वाहणाऱ्या अश्रुंना आता कोणीच थांबवू शकत नव्हत. सार सुखद स्वप्नांचा भावी मनोरा एका क्षणात अस्वस्थ होताना त्यांच्या डोळ्यासमोर ती अनुभवत होती काही केल्या त्याच्या मनातल्या भावना ओठांवर आणत त्या तन्वीला म्हणाल्या उठ तन्वी आपली मैत्री केव्हाची तुझी वाट बघत आहे. त्यांना तू अस कोमजल्या फुलासारखं किती दिवस उदास ठेवणार आहे?

तन्वीची अशी धडपड बघण्याशिवाय आमच्याकडे दुसरा पर्यायच नव्हता. स्वत:ला सावरुन स्वरा आणि माही मुक्ताकडे एकटक पाहून लागल्या. कारण त्या दरवळणाऱ्या सुगंधाचे भाग्य नव्हते की तो सुगंध कधीच निघून गेला. माही आणि स्वरा अनिमीष नेत्रांनी तन्वीकडे एकटक पाहत होत्या. मात्र आमच्याकडून दरवणारा सुगंध कधी दुरावला गेला होता.

आणि तन्वीचा हात माही आणि स्वराच्या हातातून केव्हाच निसटून विसावला होता. तिचा देह कधीचाच अगदी कायमचा शांत निद्रेत लीन झाला होता. अशी

फुलप्रमाणे फुलणारी
हृदयात दडलेली
आयुष्याच्या अंतापर्यंत
हसता बोलता घडलेली

अशी मैत्रीण आम्हाला कधी सोडून गेली ते कळलच नाही नेहमीप्रमाणे कॉलेजला जाताना नकळत हसता बोलता घडलेली मैत्री आज अचानक आमच्यातून सुगंधाप्रमाणे दरवळली आणि ईश्वराचा भास बनून राहिली. म्हणूनच

श्वासातला श्वास असते मैत्री
ओठातला घास असते मैत्री
काळजाला काळजाची आस असते मैत्री
जेव्हा एकटे असतो तेव्हा ईश्वराचा
भास असते मैत्री

■■■

''सौ'' होताना

- कु. भाग्यश्री सुर्यवंशी
१२ वी वाणिज्य

'ङ्कआजकाल सौ बोलले की पुढे येते ती एका स्त्रीची मुर्ती. त्या मुर्तीमध्ये तिने भागांमध्ये कुंकु, कपाळावरती टिकली, गळ्यामध्ये सौभाग्याचे लेनं म्हणजेच मंगळसूत्र. हे मंगळसूत्र म्हणजे तिला नवरा आहे. तिचे लग्न झालेल आहे हा पुरावा.''

सौ म्हटल्यावर आजकालच्या मुलींना अंगावर काटाच येतो का ? तर ऐका,

मुलगी शिकते पदवीधर बनते, नोकरी करते. आई-वडिलांच स्वप्न पूर्ण करते. आयुष्यात फक्त ती एकच स्वप्न बघते ती म्हणजे आई-वडिलांना आपल्या पहिल्या पगारातून काहीतरी द्यायचं. आईला मस्त तिच्या आवडीच्या रंगाची साडी, बाबांना सफारी बहिणीला भावाला ड्रेस अस तिच स्वप्न असते आणि ती ते पूर्ण ही करते.

त्या मुलीने कधीही शाळेत असताना अगदी पद्वीधर होई पर्यंत कोणाबरोबर भांडन नाही, कोणाच मन दु:खवत नाही, काही मुलाबरोबर बोलताना कधी ही मैत्रीची तयारी सोडत नाही. ती फक्त सगळ्या बरोबर मैत्री करते.सगळ्यांच्या बरोबर मनमिळावूपणे वागणे. शिक्षकांशी नेहमी आपुलकीने बोलणे. कॉलेजच्या प्रत्येक स्पर्धेत भाग घेऊन नंबर मिळवणे. कॉलेजमधील प्रत्येक गोष्ट मनापासून आनंदाने मनसोक्तपणे एन्जॉय करणे. अगदी ते करंडक का असेना अस ती आपल कॉलेजच आयुष्य जगते आणि नोकरीला लागते.

पण जेव्हा विषय तिझ्या लग्नाचा येतो, तेव्हा ती का घाबरते? असा प्रश्न आई-वडिलांना सारखा पडत असतो. तरी ते तिच्याशी नेहमी लग्नाबद्दल बोलत असतात. पण ती का नाही म्हणते? असं विचारल्यानंतर ती काय म्हणते तर, लग्नानंतर माझं आयुष्य पूर्ण बदलून जाणार आणि ते मला नको आहे. बाबा मी माझ्या सासू-सासऱ्याला, नवऱ्याला सांभाळेण त्यांच सगळ ऐकेण, पण बाबा जेव्हा मला तुम्हाला भेटायच असेल, बोलावस वाटेल तेव्हा मला त्यांची परवानगी घ्यावी लागणार आणि जर मला मित्र-मैत्रिणींना सोबत खास करुन मित्राशी बोलायचं असेल तर परवाणगी घ्यावे लागेल. परवानगी दिली तर त्यांच्याशी जास्त वेळ बोलल्यावर माझ्यावर शंका घेणार ते? आणि मला हे नको आहे. मला नाही आवडणार ते बाबा. तरी आई-वडिल समजूत घालतात. तिला लग्नाला तयार करतात. ती पण तयार होते.

मग स्थळ येण्यास चालू होते. पाहुणे बघायला येतात. पण त्यात आधी आई-वडिल बघून जाणार त्यांना पसंत असेल तर मग मुलगा बघायला येणार. मग पुढे लग्नाची बोलणी मग हुंडा आला. मुलाकडचे म्हणतील तेवढे मुलीकडच्यांना द्यावा लागणार. मुलीकडचे पण तयार होतात. याद्या होतात पण त्याही तोंडी (कच्च्या).

मुलगा रोज मुलगींला फोन करणार. मॅसेज करणार हे सगळ चालू पण त्यांचा साखरपुडा ही झालेला नसतो लग्न तर लांबच साधी साखरपुड्याची तारीख पण ठरलेली नसते तरी तो मुलगा रोज फोन मॅसेजेस आदी चालू असते. पण मुलगी सांगत असते साखरपुडा तरी होऊ दे. मग फोन, मॅसेजेस, भेटणे वैगेरे बघू. पण मुलगा म्हणतो ते तर होणारचं आहे. तुम्हाला विश्वास नाही का? म्हणत मुलीला तयार करतो ती ही तयार होते. तो मुलगा तिला तिच्या शाळेबद्दल, कॉलेजबद्दल,मित्र-मैत्रिणींबद्दल विचारतो ती पण सांगते. पण तिने विचारल्यावर मुलगा विषय बदलतो. टाळाटाळ करतो.

अशाचं गप्पा रंगल्यावर तो तिला असे प्रश्न विचारतो की, त्या मुलीने त्याचा कधी विचारच नव्हता केला. तो प्रश्न म्हणजे त्या मुलाने विचारलेला तु आता पर्यंत किती बी. एफ. केले आहेस? किती आणि कोणा कोणाबरोबर. १४ फेब्रु. मनवला आहेस ? असे प्रश्न तो विचारतो. मुलीच्या पायाखालची जमीनच सरकते. का तर ज्या मुलीने प्रत्येक मुलाबरोबर फक्त मैत्रीच ठेवली. ती पायरी कधीच सोडली नाही. मर्यादित राहिली. अशा मुलीला असे प्रश्न विचारल्यावर काय होईल हो? विचार करा.

का एक मुलगी वागायला चांगली नसली तर सगळ्या मुली तशाच असतात का वागायला. त्या एकीमुळे ज्या चांगल्या आहेत त्यांना ही तसेच समजायच का? सुंदर असण हा गुन्हा आहे ? तुम्ही जर या ठिकाणी त्या मुलीच्या ठिकाणी असता तर काय केले असते विचार करा कारण हे तुमच्याही आयुष्यात होऊ शकत.

मुलगी आई-वडिलांना सगळ सांगते ते म्हणतात, अग ती फक्त मस्करी करीत असेल का एवढा विचार करतेस असं म्हणतात. आणि विषय सोडून देतात. मुलगी पण विचार करायचा सोडून देते. २ ते ३ दिवस संपर्कातच राहत नाही. मोबाईल बंद करुन ठेऊन देते. आणि कामाकडे लक्ष देते.

पण तो मुलगा तिला भेटयासाठी तिच्या ऑफिस मध्ये जातो. सरळ तिच्याशी भांडायला सुरु करतो. मुलीने त्या क्षणीच ते लग्न मोडले, का तर हा मुलगा आता लग्नाआधीच माझ्यावर शंका घेतो. लग्न झाल्यानंतर काय करेल. जर मला ऑफिसमधून घरी येण्यास वेळ झाला तर हा माझ्यावर शंका घ्यायला ही मागेपुढे बघणार नाही. मित्रांशी बोलले तरी हा शंका घेईल.

अशा मुलाशी लग्न का म्हणून करायचे ? क ा, तर फक्त त्याची प्रॉप्रर्टी? का तो जास्त कमवतो म्हणून? पुन्हा असले स्थळ मिळणार नाही म्हणून? मान्य आहे मुलीने लग्नानंतर मुलाशी बोलायचं नाही. पण त्यांच्याशी मैत्री पण तोडायची ? हे योग्य आहे.

तुम्ही काय कराल अशा वेळी. अशी वेळ तुमच्यावर न येता तुमच्या बहिणीवर किंवा मैत्रिणीवर आली तर तुम्ही तिला काय सल्ला द्याल. तिने हे सगळं सहन कराव फक्त एका कारणामुळे. ती स्त्री आहे म्हणून? हे योग्य आहे? विचार करा हे तुमच्या आमच्या आयुष्यात होऊ शकते.

■■■

आई-वडिलांविषयी काहीतरी.....

- कु. उज्वला अंकुश पाटील
११ वी सायन्स (अ)

अगदी सहज एखादयाने आपल्याला एखादया विषयावर तुझं मत सांग असं म्हटल्यावर आपण विविधरंगी दुनियेत जातो. मग त्यामध्ये आपले मित्र-मैत्रिण, नातेवाईक, आदर्श व्यक्ती, आवडती एखादी व्यक्ती यांबद्दल माहिती सांगतो. अरे पण सगळ्याचं मुळ, ज्यांनी आपल्याला ही सर्व दुनिया ,जग दाखवलं, आपले सर्वांशी संबंध जोडले त्या आई-बाबाचं काय? त्यांना तर कुणीच लक्षात नाही ठेवलं एखादयाने मला सहज प्रश्न विचारला की तुला आई सर्वप्रिय आहे की बाबा? तर त्या व्यक्तिला समजुतीत घेऊन पहिल्यांदा मी आपल्यासाठी अहोरात्र कष्ट करणाऱ्या आई-वडिलांचं महात्मय समजावून सांगेन व नंतर या प्रश्नाचं उत्तर देईन.

आपण सर्वात जास्त आईलाचा का महत्त्व देतो. आईएवढेच बाबाही महत्त्वाचे आहेत. याची किमंत त्यालाच कळेल ज्याला बाबा नाहीत. आणि पालकांची खरी किमंत त्यालाच कळेल ज्या बिचाऱ्याला आई-वडिल दोघंही नाहीत. हायस्कूलमध्ये असताना आमचे गुरुवर्य सतत सांगायचे की आई-वडिलांचा लहानापासूनच आदर करायला शिका. जीवनातील आई-वडिलाचं महत्त्व इतकं आहे की ते कधी ही शब्दांत व्यक्त करता येत नाही. मी वैयक्तिकतरी आई-वडिलांशिवाय माझ्या आयुष्याची कल्पना कधीही करु शकणार नाही. लहानपणापासून अगदी तळहाताच्या फोडाप्रमाणे आपल्याला त्यांनी जपलेलं असतं. हळूहळू आपण मोठे होतो. जिल्हा परिषदेच्या शाळेतून आपल्याला जीवनाचा थोडासा अंश कळू लागतो.

हायस्कूलची ९ वी १० वी आणि कॉलेजची ११ वी, १२ वी अतिशय आपल्या विचाराचा पाया असते. त्या विचारांना आपण उत्तेजन देऊन एखादया वेळी लेख, कथा लिहू लागलो की तो पुढे कथाकार, कांदबरीकार बनू शकतो. तर आपण जेव्हा कॉलेजमध्ये जातो, तेव्हा सक्षम विचारक्षमता आपल्यामध्ये विकसित झालेली असते.

आयुष्यात येऊन काहीतरी मोठं यश मिळवलं पाहिजे की, जेणेकरुन आपल्या जन्मदात्यांना त्याचा अभिमान वाटला पाहिजे. नाहीतर प्रत्येकजण आयुष्यात येतोय, किडामुगी सारख जगतोय आणि मरुन जातोय. याला काहीच अर्थ नाही, स्वत: काट्याच्या रस्त्यावरुन चालून आपल्या वाटेत फुले पसरवण्याचा आपल्या आई-वडिलांचा थोडा तरी विचार करा. माझ्या मुला-मुलींना कोणत्याही कष्टातून तरंगावं लागू नये, की जे कष्ट त्यांनी घेतलं. त्यासाठी ते जीवचं रान करुन आपल्यासाठी सर्व काही पुरवितात. नसेल तर उधार आणतात पण आपल्याला देतात. त्याचाचं आपण थोडा तरी विचार करावा. आपलं हायस्कूल माझ्या मते सर्वात महत्त्वाचं असावं कारण आमचे शिक्षक सतत काहीना काही विचारधन आम्हांला देत असत. ते सांगायचे आयुष्यात आपल्याला अगदी मोठं यश मिळवता आल नसेल आपल्या आई-वडिलांची मान उंचावली नाही तरी चालेल पण असं काही कृत्य करु

नका की समाजात त्यांना खालमानेनं जगावं लागेल.

''तुम्हाला नाकारणाऱ्यांपेक्षा एवढं उंच पोहचा की त्यांना तुमच्याकडे बघण्यासाठी मान उंच करावी लागेल. तेथून तुम्ही त्याच्यापर्यंत सहज पोहचू शकाल पण त्यांना त्यांच्या हयाभर तुमची उंची गाठता येणार नाही.''

माझ्या आई-वडिलांएवढं मला कोणीच प्रिय वाटत नाही, कारण कधीतरी एकांतात बसा की जेथे तुम्ही व तुमचे विचार या दोनच गोष्टी असतील त्यावेळी या दात्यांचा विचार करा. आपण ज्या वयात सध्या आहोत आणि त्यांच्या त्या वयातील हालालकींचा विचार करा आपल्या आताच्या व त्यांच्या त्या वेळच्या आयुष्यात किती फरक आहे. तो फक्त त्यांनीच शक्य केला आहे. आणि एक लक्षात ठेवा नेहमी एकांतात स्वत:चा शोध जास्त लागतो.

कधीतरी आपल्या एखादया अनाथ मैत्रणीच्या किंवा मित्राच्या जागी स्वत:ला ठेवून बघा या जन्मदात्यांचं महत्त्व आपल्याला कळेल. खरचं खूप महान आहेत या दोन व्यक्ती. सर्वांनी सगळयात टोकांचं स्थान या दोघांनाच दिल पाहिजे. जे आजही आपल्या आई-वडिलांची अवहेलना करतात. त्यावेळी त्यांच्या मनातील आपल्याबद्दलच्या भावना जाणा.अजूनही वेळ आहे आई-वडिलांच महत्त्व जाणा, त्यांना आदर दया. त्यांच्या मनात असणाऱ्या आपल्याविषयच्या भावना ते कधी आपल्यापुढे मांडत नाहीत कारण आपल्यावर ते प्रेम करत असतांत. असं काही करु नका की, ज्यामुळे त्यांना वाईट वाटेल किंवा काळजी वाटेल. आपल्या सर्वांच्या आयुष्यात असा एकतरी दिवस नक्कीच येईल की ज्या दिवशी या दोघांसाठी आपल्याला किती बोलू कळणार नाही. भावना ओसांडून वाहतील. ते सध्या जाणा व कुंटुंबातील वातावरण सुखी-समाधानी ठेवा. त्यांना खूप समाधान वाटेल.

आज तुम्ही जिथे आहात त्या परिस्थितीचा विचार करु नका कार्य करत रहा यश नक्की मिळेल कारण परिस्थिती की बदलतच असते. जीवनात असे अनेक प्रसंग येतील ते तुम्हाला काहीना काहीतरी देऊन जातील त्यातून काहीतरी शिका अपयशानंतर यश हे ठरलेलेच आहे. आयुष्यात पुढे येणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तिला आदर दया.

माझे वडिल नेहमी म्हणतात समोर आलेल्या व्यक्तिला किंवा कोणालाच कधीही स्वत:पेक्षा कमी लेखू नकोस. प्रत्येकाचं भविष्य प्रत्येकाच्या हातात असतं वडिलांच्या अशा या अनेक लहान-लहान वाक्यातून आईने दिलेल्या अनेक संस्कारातून आजपर्यंत शिकत आले. त्यांनी केलेल्या या कष्टाचे फलित त्यांना देण्यासाठी मी शिकत आहे. त्याच्या

समाधानातूनच मला अत्यानंद मिळतो आणि असाचं प्रत्येकालाही मिळायला पाहिजे.

थामकर हात चलना सिखाया हमें
प्यार की थपकियों से बढाया हमें
आसान नही चुकाना
उनका हम पे जो कर्ज है,
माता-पिता के चरणो में स्वर्ग है।

शेवटी अगदीच मनापासून एवढंच म्हणेन की,

''थोर ते आई-वडिल
त्यांनीच दिला जीवनाला आधार
जन्म अपुरा आहे
फेडण्यास त्यांचे उपकार''

■■■

बाबा मला वचन द्या

– कु. सोनाली दादासो करडे
१२ वी सायन्स (ब)

संध्याकाळी वेळ होती बळीराम शेतातून घरी येत असतात. घराच्या दारात त्याची मुलगी व मुलगा घरात लाईट नसल्यामुळे चिमणी दिवा समोर ठेवून अभ्यास करत होते. ते पाहून बळीरामला बरं वाटलं बळीराम म्हणाला ''पोरांनो खूप अभ्यास करा.'' असे म्हणून मुलांच्या आईला आवाज दिला. अगं लक्ष्मी मला जेवायचं नाय असे म्हणत डेऱ्यातील पाणी पिण्यासाठी आत गेला घरात स्मशानाची शांतता. लक्ष्मी पण पाणी पीत होती ते पाहून बळीराम म्हणाला, लक्ष्मी तू कोरभर भाकरी खा लक्ष्मी म्हणाली घरात धान्याचा एक दाना पण नाय हाय. कशीबशी एक भाकरी केली हाय आणि ती पोरांना ठेवली हाय. ती खाऊन पोरांना काय देऊ म्हणून कालची कोरभर भाकरी खाली हाय. धनी तुम्हीपण कालचीच कोरभर भाकरी ठेवून आज खाल्ली हाय, माहीत हाय मला. बळीराम काही बोलला नाही नि शब्द राहिला आणि म्हणाला, लक्ष्मी काय करावं.

पाऊस पाणी नाय....! शेताचं तर स्मशान झालयं आणि शेतात तर काहीच नाय मग काय करावं ते मला समजत नाय बघ. आन उदया राखी पुनव हाय. पोरीला एक राखी आणून देण्याची ऐपत नाही माझ्याजवळ.

देव शेतकऱ्यावर का कोपला हाय आणि किती शेतकऱ्याचा बळी घेणार हाय.त्याचं त्यालाच माहित. शेतात गेलं की पोटात कलबलतयं काय कराव ते पण समजत नाय. म्हणून बळीराम पोटभर पाणी पिऊन बाहेर आला आणि म्हणाला पोरांनो बिगी बिगी चला कोरभर भाकरी खावा. दोन्ही पोरं घरात आली. त्यानापण घरची परिस्थिती माहित होती म्हणून पोरं नुसती भाकरी खात होती. बळीराम घरात आला त्याची मुलगी विद्या त्याच्याजवळ येऊ न बसली. विदया म्हणाली, बाबा थोडं जेवा की, बळीराम म्हणाला की, आताच तुझी आय आणि मी जेवलो हाय. विदयाला घरची सर्व परिस्थितीची पूर्ण जाणीव होती. त्यामुळे त्या चिमकुलीने स्वत: घास न घेता तो तिच्या बापाला भरवला. आणि बापाच्या डोळ्यातून पाणी आलं. स्वत:ला सावरत बाबा शांत झाले. विद्या म्हणाली, 'बाबा उदया राखी 'पुनव हाय' रात्रभर बळीराम जागाच होता. उद्या पोरगी काय मागतीया या विचारात तो कासावीस होत होता. सकाळ झाली. बळीराम अंघोळ करुन गावात गेला. एक दोघाकडे उसने पैसे मागितले. परंतु त्यांनी नकार दिल्यामुळे बळीराम हताश झाला. त्याला काय करावं हे समजत नव्हतं. राख्या घेण्यासाठी सुद्धा पैसा नसल्यामुळे राख्या कशा घेऊन दयायच्या या प्रश्नाने बळीराम व्याकुळ झाला होता आणि निराश होऊन घरी आला असता विद्या घरी वडिलांची वाट पाहत होती. बळीराम घरी आल्यावर विदया म्हणाली, बाबा किती वेळ कुठे गेला होता?

चला राखी बांधायची हाय माझ्याकडे राखी हाय. बळीराम आश्चर्यचकित झाला आणि म्हणाला

तू राखी कोठून आणली हाय? त्यावर विद्या म्हणाली, बाबा तुम्ही मागच्या वर्षी कडदोरा आणला तोच मी जपून ठेवला होता. त्याच्या गोड्यांच्या मी दोन राख्या केल्या हाय. एक भैयाला बांधली एक तुमच्यासाठी ठेवली हाय. हात पाय धुवा पटकन मी तुम्हाला राखी बांधते. असे विद्या म्हणता बळीराम पटकन हात पाय धुवून राखी बांधायला बसला. परंतु त्याच्या मनात विचार आला की, रात्रीचं तर पोटशी म्हणाली हाय काय तरी मागणार हाय. मात्र आपल्याजवळ तर दमडी पण नाय. काय कराव ? आणि पोटशीला नाय म्हटलं तर पोटशी जिवाला खाईल....! हा विचार बळीरामाला सतावत होता आणि मुलीने त्याले ओवाळले राखी बांधली आणि ती म्हणाली बाबा मी मागणार ते देणार ना?

बळीराम हिम्मत करत म्हणला, माग काय मागायचं ते माग. नक्की देणार ना बाबा हे ऐकताच बळीरामच्या हृदयाचे ठोकेच वाढले आणि म्हणाला बोल पोरी....

विद्या म्हणाली, ''मला वचन द्या बाबा'' कशी ही परिस्थिती आली तर तुम्ही तया परिस्थितीशी हिम्मतीने सामना करायचा. तुमच्याशिवाय या जगात आमचे आहे तरी कोण? दुष्काळाला खचून न जाता सामना करायचा. आत्महत्या करायची नाय. आणि आम्हाला आयुष्यभर साथ दयायची ही ओवाळणी मला दया हे ऐकून बळीरामच्या आणि लक्ष्मीच्या डोळ्यातून अश्रु वाहू लागले. बळीराम म्हणाला होय पोरी मी हिम्मतीने दुष्काळाशी सामना करीन पण आत्महत्या करणार नाय. असं वचन बळीरामानं विद्याला दिलं. त्यावेळी विदयाला जगातील सर्वांत अनमोल ओवाळणी मिळाल्याचा आनंद झाला. तिच्या चेहऱ्यावरुन तो आनंद ओसांडून वाहत होता.

आई
आकाशाचा केला कागद
तर हिमालयाची लेखणी
अन् समुद्राची शाई
या पृथ्वीतलावर बसून
लिहिण्यासारखा एकच
शब्द, तो म्हणजे
माझी आई !

वेध : महाराष्ट्र पर्यटनाचा

– कु. निशाद रफीक मुलाणी
११ वी आर्टस् (ब)

मित्रांनो बदल हा मानवी जीवनातील अत्यंत अविभाज्य असा घटक आहे. बदल हा सर्वांना हवाच असतो. सारखे तेच तेच काम केल्याने त्या कामातील मजा संपते, कधी कधी कंटाळा येतो अशावेळी बदल हा आवश्यक असतो.'CHANGE IN WORK IS REST 'हे आपल्याला माहीतच आहे. कामात बदल ही विश्रांती होय. आजच्या या आधुनिक युगात औद्योगीकीकरण तसेच शहरीकरण मोठ्या प्रमाणावर वाढले आहे. यामुळे शहरी जीवन हे धकाधकीच्या जीवनापासून दूर मोकळ्या वातावरणात घालवावे अशी प्रत्येकाचीच इच्छा असते. यातूनच पर्यटनाचा जन्म झाला. रोजच्या जीवनापासून अलिप्त राहून काही क्षण निवांत घालवणे म्हणजे पर्यटन होय. थोडक्यात रोजच्या जीवनापासून थोडा ब्रेक घेऊन काही वेळ एकांतात कुंटुंबाबरोबर घालवणे म्हणजे पर्यटन होय.आज पर्यटनाला व्यवसायाचे स्वरूप प्राप्त झाले आहे. आणि या संकल्पनेचा मोठ्या प्रमाणावर विस्तार झाला आहे.

महाराष्ट्र! भारतातील तिसरे सर्वांत मोठे राज्य. भारतीय उपखंडातील सर्वांत प्राचीन भूभागांपैकी एक असा हा भूभाग भारताच्या दृष्टीने महाराष्ट्राला ऐतिहासिक, सामाजिक, भौगोलिक,सांस्कृतिक या सर्वच दृष्ट्या अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. बेसॉल्ट खडकापासून बनलेल्या मध्यवर्ती पठारापासून ते पूर्वेला विदर्भ ते पश्चिमेला कोकण किनारपट्टीपर्यंत महाराष्ट्रात मोठ्या प्रमाणावर विविधता आढळते. पर्यटनाच्या दृष्टिने महाराष्ट्राला लाभलेले वरदान म्हणजे 'सह्याद्री पर्वत' होय. मध्यवर्ती पठार व कोकणाला जोडणाऱ्या भागात हा पर्वत पसरलेला आहे.या पर्वतात आढळणारे निसर्ग सौंदर्य भारतातील हिमालयाचा भाग सोडला तर इतरत्र क्वचितच आढळते. घाटमाथ्यापासून थेट कोकणात घुसणारे बेलाग कडे, कड्यांवरुन कोसळणारे धबधबे, नद्या हे सर्व डोळ्यांचे पारणे फिटवणारे आहेत. याच भागातून महाराष्ट्रातील महत्त्वाचे घाटमार्ग गेले आहेत. यामुळे या भागातील वाहतूक सुलभ झाली आहे. यामुळे या भागात मोठ्या प्रमाणावर थंड हवेची ठिकाणे तसेच इतर पर्यटनयोग्य ठिकाणे विकसित झाली आहेत.

हे झाले भौगोलिकदृष्ट्या ! ऐतिहासिकदृष्ट्या ही महाराष्ट्राला खूप महत्त्व आहे. या राज्ज्याने अनेक राजवटींचा उदयास्त पाहिला आहे. या राज्याने अनेक शिलाहारापर्यंत एवढेच नव्हे तर इंग्रजांची राजवटही महाराष्ट्राच्या परिचयाची आहे. शिवछत्रपतींचा सुवर्णकाळ ही या राज्याने अनुभवला आहे. या राजवटींनी ही महाराष्ट्राच्रा विशिष्ट भौगोलिक परिस्थितीचा पुरेपूर उपयोग करुन घेतला. घाटमाथ्यावरील उंच व अत्यंत अवघड अशी ठिकाणे हेरुन त्या ठिकाणी अजिंक्य असे किल्ले बांधले. शिलाहारांनी वासोटा, घाकोवा इ. किल्ले तर शिवछत्रपतींची तसेच मराठ्यांची शान असलेले रायगड, राजगड हे किल्ले अशी अनेक ठिकाणे देता

येतील. अशा प्रकारे या रज्याला अभेद्य किल्ल्यांसारख्या ठिकाणांचेही वरदान लाभले आहे

. या बरोबरच महाराष्ट्रात सातवाहन राजवटीच्या काळात अनेक लेणी बांधली गेली. अजिंठा व वेरुळची लेणी तर जगप्रसिद्ध आहेत. दुर्गम ठिकाणी बांधलेली असंख्य लेणी महाराष्ट्रात आढळतात. महाराष्ट्राला मोठी अशी संतांची परंपरा लाभलेली आहे.संत नामदेव,संत तुकाराम,संत एकनाथ या संतांनी आपापल्या कालखंडात महाराष्ट्राचे प्रबोधन केले,समाजाचे प्रबोधन केले. या काळात अनेक मंदिरे बांधण्यात आली आहेत.त्यामुळे याबाबतीतही महाराष्ट्र मागे नाही.

बाप रे! महाराष्ट्राबद्दल एवढे सांगताना पान भरले तर भारताबद्दल मी सांगितले असते तर काय झाले असते. या विचाराने तुम्ही थरकला असाल.असो.

वरील वर्णानावरून तुम्हाला समजलेच असेल की,महाराष्ट्रात बघण्याजोगी अनेक ठिकाणे आहेत.त्यामुळे येथे दरवर्षी पर्यटकांची गर्दी असते. पण मला एक सांगा. तुमचेच उदाहरण घ्या. तुम्हीही आनंद घेण्यासाठी पर्यटनाला जात असाल. पण सहलीला कोठेजायचे हे ठरवताना तुम्हाला महाबळेश्वर, माथेरान, कासपठार,रायगड,राजगड,प्रतापगड,शहरी पर्यटन म्हटले तर मुबंई,पुणे,औरंगाबाद याशिवाय इतर नावे सुचतात का? आपल्यापैकी अनेक जण वरील ठिकाणी गेले असतील पण आता या ठिकाणी पर्यटनातील आनंद हवा असणारा एकांत उरलाय का हो? पण तसं नाहीये. महाराष्ट्रात केवळ हीच पर्यटनस्थळे आहेत असे नाही. यापेक्षाही वेगळी नाजूक व सुंदर निसर्ग सौदंर्य असलेली अनेक ठिकाणे महाराष्ट्रात आहेत. सौदंर्य व निसर्गरम्यतेच्या बाबतीत माथेरान, महाबळेश्वरापेक्षा किंचित सरसच अशी असलेली जव्हार, मोखाडा, इगतपुरी, अंबोली ही सह्याद्रीतील व तोरणमाळ, चिखलदरा ही सातपुड्यातील अनेक थंड हवेची ठिकाणे अजून उपेक्षितच आहेत.

पर्यटकांना या बाबतीत जास्त माहितीच नाही असे दिसून येते. याठिकाणी पर्यटकांची मने जिंकणारे अनेक सुंदर पॉईंटस आहेत त्यामुळे ही ठिकाणेही प्रसिद्ध पाहणे आवश्यक आहे. अजिंठा-वेरूळच्या लेण्याइतकेच सुंदर व नाजूक कोरीवकाम असलेली कार्ले-भाज्यासारखी असंख्य लेणी महाराष्ट्रात आहेत, मात्र ठराविक सोडली तर इतर उपेक्षितच आहेत. मुंबईमधील चौपाट्या व पाय ठेवायला जागा नसणाऱ्या समुद्रकिनाऱ्यांपेक्षाही सुंदर व निसर्गरम्य किनारे रत्नागिरी आणि सिंधुदूर्ग जिल्ह्यात आहेत, पण ठराविक पर्यटक सोडता तेथे कोणी फिरकतही नाही.

सह्याद्रीचे रौद्र रूप जर आपल्याला अनुभवायचे असेल तर नाशिक जवळचा डोगरमाथा हा आदर्श आहे.येथील सर्व पर्वतांची उंची सरासरी ३००० फूटापेक्षा जास्त आहे. येथेच महाराष्ट्रातील दुर्लक्षित एवरेस्ट कळसूबाई हे शिखर आहे. ट्रेकर्स सोडता या भागाची पर्यटकाना अजिबात माहिती नाही. याच भागात हरिश्चंद्रगड, साल्हेर, मुल्हेर यासारखे अत्यंत अवघड असे किल्ले आहेत. उभे तासलेले कातलकडे पाहून डोळे फिरतात. याच भागात भंडारदरा, माणिकडोह यासारखे मोठे जलाशयही आहेत. पण हेही उपेक्षितच आहेत. या भागाला पर्यटनदृष्टया महत्व प्राप्त करुन देणे आवश्यक आहे.

पर्यटनाच्या दृष्टिकोनातून विदर्भही काही कमी नाही. या भागाला अनेक तलावाचे वरदान लाभले आहे. याच भागात प्राणीसंपत्ती मोठ्या प्रमाणावर असल्याने येथे शासनाने अभयारण्ये विकसित केली

आहेत. नागझिरा, नवेगाव–बांध, ताडोबा या अभयारण्यांकडे पर्यटकांचे लक्ष वेधणे आवश्यक आहे. याचबरोबरच महाराष्ट्रात अशी अनेक दुर्लक्षित निसर्गरम्य व सौंदर्यपूर्ण ठिकाणे आहेत. जी कोणालाही माहीत नाहीत.

रायगड किल्ला

या ठिकाणांचा विकास होणे आवश्यक आहे. जर या ठिकाणांचा पर्यटनाच्या दृष्टीने योग्य विकास झाला तर पर्यटन व्यवसायाचा विकास होईल.या निमित्ताने तेथील लोकांना पर्यटनाला अनुरुप व पूरक असे व्यवसाय सुरू करता येतील, स्थानिक हस्तकला तसेच इतर व्यवसायाचा विकास होईल व स्थानिक लोकांना रोजगार उपल्बध होईल आणि परिणामी राज्याचा व देशाचा विकास होईल. याबरोबरच मीही खात्रीने सांगते की या ठिकाणी जर तुम्ही छोटीशी सहल आयोजित केलीत तर तुम्हाला खऱ्या पर्यटन व एकातांचा अनुभव येईल आणि एक चांगली व निवांत याबरोबरच निसर्गरम्य सहल अनुभवण्याचा आनंद घेता येईल. बस्स! झाल, आता तुम्हाला एकच काम करायचं आहे ते म्हणजे सारखी तीच तीच पर्यटनस्थळे पाहण्यापेक्षा जरा हटके ट्रीप काढणे आवश्यक आहे...

■■■

जलसाक्षरता काळाची गरज

– कु. मेघा राजू जाधव
११ वी आर्टस् (ब)

प्राचीन काळापासून निसर्ग आणि मानव यांचं अतुट नातं आहे. ते आजतागायत टिकून आहे. परंतु आधुनिक जीवनशैलीमुळे आपण निसर्गाकडे पाठ फिरवू लागलो आहोत. अत्याधुनिक स्वार्थी प्रवृत्तीमुळे निसर्गाच्या भौतिक अस्तिवाची हानी मानवाकडून होऊ लागली आहे. मानवी जीवनात पंचमहाभूताचे पृथ्वी,आग, तेज, वायू, अग्नि यांचे खूप महत्व आहे.मनुष्याच्या जीवनातील अतिशय गतिमान आणि मौल्यवान तत्व पाणी आहे. जल हे सृष्टीचे आदितत्व आहे. आपल्या ऋषिमुनींना आपो ज्योति रसो ऽ मृतम असे म्हणून ज्योती, रस, आणि अमृताची उपमा पाण्याला दिली आहे. ऋग्वेदामध्ये विश्वातील पहिली कविता अपसूक्त जलतत्वावर लिहिलेली आहे.

पाण्याच्या प्रदुषणामुळे होणारे भविष्यकालीन संकट आताच आपल्या पुढे येऊ लागले आहे. वर्तमानपत्रामध्ये पाण्यामुळे उद्भवणाऱ्या अनेक घडामोडी आपण वाचू लागलो आहोत. पहिल्यांदा पाण्याचे प्रदुषण पुन्हा त्याच्या शुद्धीसाठी केलेले राजकारण आणि महत्वाचे नवीन संकट म्हणजे पाण्याचा तुटवडा त्यामुळे आताची दुष्काळसदृष्य स्थिती निर्माण झाली आहे. पावसाळी ऋतूमध्ये उन्हाळ्याची तीव्रता जाणवत आहे. हीच स्थिती कायम राहिली तर ! ...? बापरे! कल्पनाही करवत नाही. पृथ्वीवर पाणी नाही, तर समजा जीवनही नाही. पाणी ही सर्व जीवनाची जननी आहे.

यासंदर्भात बिरबलाची एक गोष्ट आहे. अकबराचा एक नातेवाईक नेहमी तक्रार करत असतो की त्याला नोकरी मिळत नाही. तेव्हा अकबर म्हणाले की तुला बेरीज वजाबाकी करता येते की नाही? तो नातेवाईक हो म्हणतो. अकबर प्रश्न विचारतात सांग तर मग सत्तावीस नक्षत्रांमधून पावसाची दहा नक्षत्र वजा केली तर बाकी काय राहील? नातेवाईक म्हणतो सतरा अकबर बिरबलाकडे दृष्टी वळतात. बिरबल म्हणतो,महाराज पावसाची नक्षत्रे काढून टाकली तर पृथ्वीचे स्मशान होईल! काय खाल आणि काय प्याल? जीवनच अशक्य होईल.

गोष्टीचा आशय खरोखर गांभीर्याने लक्षात घेणे आवश्यक आहे. येरे येरे पावसा तुला देतो पैसा असे आपण म्हणतो. पण पैसे टाकून पाऊस विकत घेणे शक्य नाही. पिण्यासाठी, शेतीसाठी, उद्योगासह अन्य वापरासाठी पाण्याची गरज आहे. ३% गरज ही पृथ्वीच्या पृष्ठभागावरील पाण्यातून तर २% गरज ही भूगर्भातील पाण्यातून भागवली जाते. म्हणूनच प्रत्येकाने पाण्याची बचत करून जल संधारणेचा वसा घेतला पाहिजे. हा वसा जपण्यासाठी पृथ्वीवरचे हे अमृत जपण्यासाठी जमेल तस त्या स्वरूपात पाणी वाचवले पाहिजे. नाहीतर भयानक दृष्परीनामांना सामोरे जावे लागेल. पाण्यासाठी दाही दिशा फिरुनही पाणी मिळाले नाही तर.....? पैसा आहे पण पाणी नाही अशी स्थिती झाली तर ....? मिडास राजाच्या गोष्टीप्रमाणे गत होईल म्हणूनच रहीमांनी म्हटल्याप्रमाणे बिन पाणी सब सून ही स्थिती टाळण्यासाठी जलतत्वाशी प्रामाणिक राहुया.

आजच्या युगात जसे संगणक साक्षर होणे गरजेचे आहे. तितकेच जलसाक्षर होणे गरजेचे आहे.

कारण –जल है तो कल है !

■■■

राजे, तुम्ही पुन्हा जन्माला या.....

– कु. काजल खरात
११ वी आर्टस् (ब)

चार मित्र आहेत शिवजयंती साजरा करण्याची तयारी चालू आहे.

महेश :–यावेळी शिवजयंती जोरात झाली पाहिजे बर का.

दिग्या :–भावा, आपण हाय म्हटल्यावर जोरातच होणार.

कुलद्या:–आरं, पण दंगलीमुळं कर्फ्यू लागलाय त्याच काय.

महेश:–हा मग... ?

दिग्या:–काय व्हायचं ते होऊ देत, शिवजयंती जोरातच करायची महाराजांसाठी काय पण....!

कुलद्या:–आरं करूया आपण शिवजयंती पण मिरवणूक नको, उगच दंगा होईल.

महेश:–काय होत नाय त्याला , मिरवणूक झालीच पाहिजे.

दिग्या:–सगळ्या कार्यकर्त्यांची इच्छा आहे. मिरवणूक व्हावी म्हणून.

कुलद्या:–आणि काय राडा झाला तर.... ?

दिग्या:–होऊ देत काय व्हायचं ते! अंगात मराठ्यांच रक्त्त आहे.. कुणाचा बा जरी आला तरी घाबरत नाय.

कुलद्या:–आज काय टाकून आलाय काय.... ?

मिरवणुकीत असं काय करू नको म्हणजे झालं

दिग्या:–ए मह्या, समजव जरा ह्याला,पेट्रोल असल्याशिवाय गाडी पळत नाय म्हणाव.

अभ्या:–तुम्ही म्हणताय म्हणून मी आता शिवजयंती करायला येतोय. पण तिथीनुसार शिवजयंती झालीच पाहिजे. नाय तर मग बघा.

दिग्या:–अरं करू रे, १९फेब्रुवारीला करू. तिथीनुसार करू आणि परंपरेनुसार पण करू. ३–३ वेळा शिवजयंती साजरी करू, लय प्रेम हाय आपलं महाराजांवर.

अभ्या:– बरं लावा पताका, मी डॉल्बीच बघतो.

कुलद्या:–असलं कसलं झेडें लावल्यात, अजून कसं आलं नाहीत.

तोया:–आलोच, आलोच उगाच दंगा लावू नको.

मह्या:–तोया लावलं का झेडें, सगळीकड ?

तोया:–लावलं की भावा.

दिग्या:–अनं मशिदीवर ?

तोया:–नाय लावला

दिग्या:–का रं.... ?

तोया:–दिग्या,आधीच दंगल झाल्या त्यात मशिदीवर भगवा झेडां लावला तर आणखी दंगल पेटल. नको लावायला.

मह्या:–तू मुसलमान हाय म्हणून लावला नाय ना झेंडा.....?

तोया:–मी मुसलमान असण्याचा इथं काय संबंध, उगच दंगल पेटू नये म्हणून नाय लावला.

कुलद्या:–आम्हाला कळत नाय , व्हय....? तू शेवटी मुसलमानांचीच बाजू घेणार.

तोया:–हे बघ, मुसलमान असलो तरी महाराजांवर प्रेम करतो, रक्तात प्रामाणिकपणा आहे माझ्या. म्हणून शिवजयंतीचं काम करतोय उगाच जाती वरून जावू नका.

मह्या:–हा गेलो.काय करणार?

दिग्या:–तू मशिदीवर भगवा झेडां लाव, मग आम्ही मानतो तू खरंच महाराजांचा भक्त आहेस.

तोया:–शिवाजी महाराज माझ्या रक्तात आहेत आणि मी सच्च्या शिवभक्त आहे. दंगल होईल असं मी काही करणार नाही आणि तुम्हाला पण करु देणार नाही. मशिदीवर भगवा झेडां नाय म्हणजे नाय.

मह्या:–तुझ्या तर.....

(तोयाच्या अंगावर सगळे जातात तेवढ्यात शिवाजी महाराज प्रकट होतात.)

महाराज:–अरे वा...आमच्या जयंतीची तयारी जोरात चालू आहे.

कुलद्या:–आयच्या गावात महाराज.

दिग्या:– राजं.....राजं तुम्ही पुन्हा जन्माला या.....

महाराज:–कशाला..? कशाला येऊ मी पुन्हा जन्माला

दिग्या:–कशाला म्हणजे .....

महाराज:–आमच्याच जयंतीच्या कार्यक्रमात आमच्याच प्रतिमेसमोर कर्णकर्कश गाण्यांच्या तालावर मद्यधुंद अवस्थेत आमचेच मावळे कसे नाचतात हे पाहण्यासाठी का आमच्या स्वराज्यात आमच्याच माता भगिनींची अब्रू आम्ही कशी वेशीला टांगतो हे पाहण्यासाठी आम्ही पुन्हा जन्म घेऊ काय..?

अभ्या:–महाराज, आम्ही तुमचे भक्त आहोत. म्हणून तुम्ही पुन्हा जन्माला यावे असं वाटतं.

महाराज:–जे लोक आमच्या विचारांना लाथाडतात. ते आमचे भक्त कदापी असू शकत नाहीत.परस्त्री मातेसमान असते असे विचार आम्ही जपले आणि आज पाहतो तर का?स्वत:ला आमचे भक्त म्हणवणाऱ्यांना महिलांची छेडछाड करताना शरम कशी वाटत नाही. जातीय भेदभावाला आम्ही कधी थारा दिला नाही. आणि आज..आमचेच मावळे जातीय मतभेद घेऊन आपआपसात दंगली करण्यात गुंतले आहेत. हत्तीशी झुंज देणारा येसाजी कंक कुठे अन व्यसनाधीनतेमुळे गुरफटलेली आजची तरूणाई कुठे,स्वराजाची झालेली ही दयनीय अवस्था पाहण्यासाठी पुन्हा जन्म घेऊ काय.?

दिग्या:–महाराज तसे नाही पण आम्ही काहीच करू शकत नाही म्हणून तुम्ही पुन्हा जन्माला यावे.

महाराज:–आम्हास जेवढे आयुष्य लाभले होते. त्या आयुष्यात आम्ही स्वराज्य निर्माण केले. त्या स्वराज्याचे सुराज्यात रुपांतर करण्याचे काम तुमचे आहे. तुमच्यात पण एक शिवाजी आहे. त्याला जागे करा. तुम्ही स्वत: शिवाजी व्हा.

कुलद्या–पण महाराज तुमचा काळ वेगळा होता. आजची परिस्थिती वेगळी आहे.

महाराज:– बदल हा निसर्गाचा नियम आहे.काळानुसार बदलायला शिका. त्याकाळी तलवार आणि ढाल आमचे शस्त्र होते. आजच्या परिस्थितीत ज्ञान हे शस्त्र आहे. ज्ञान मिळवा,ज्ञानाच्या सहाय्याने सर्व समस्यावर मात करा. स्वराज्याला हानी पोचवणारे लोक आमचे शत्रू होते आम्ही कधीच हिंदू–मुस्लिम भेदभाव केला नाही असा भेदभाव करणे टाळा. जातीय दंगलीना थारा देऊ नका.सामाजिक एकात्मता,सामाजिकसौख्य,सलोखा जपा.आज स्वराज्यासमोर अनेक शत्रू आहेत. महिलांची असुरक्षितता, निरक्षरता भ्रष्टाचार, प्रदुषण, महागाई, सामाजिक असुरक्षितता असे अनेक शत्रू आज तुमच्यासमोर उभे आहेत.त्या शत्रूंवर मात करा. त्यांच्याशी लढा द्या. स्त्रियांचा आदर करा. स्त्रीभ्रूण हत्त्या टाळा.जर जिजाऊ जन्माला आली तरच शिवराय जन्माला येतील. आज अनेक पक्ष, संघटना, आमचे नाव वापरून समाजविघातक कृत्ये करतात. त्यांना थांबवा.आजकाल आम्ही अनेक ठिकाणी आमचे पुतळे पहातो. परंतु त्यांचा आदर होण्याऐवजी विटंबनाच मोठ्या प्रमाणावर होते. आमचे पुतळे उभारण्याऐवजी आमचे विचार वैभव जपा, आमच्या विचाराचे पुतळे तुमच्या मनात उभे करा आणि त्यानुसार तुमचे आचरण ठेवा. तुमचे आचरण जर शिवरायांसारखे असेल तर मग पुतळे उभे करण्याची काय गरज? जागे व्हा. वैचारीक, सामाजिक, आर्थिक,भौतिक,राजकीय सर्व क्षेत्रात प्रगती करा आणि गर्वाने सांगा दिल्लीचे ही तरूत राखतो महाराष्ट्र माझा. तुमच्या कार्यक्षेत्रातील शिवाजी आहात तुम्ही. राजे तुम्ही जन्माला या असं म्हणणं आता बसं करा. आमची जयंती साजरी केली नाही तरी चालेल, पण आमच्या जयंतीनिमित्त तुमचे विटंबन चालू असते ते थांबवा. आमचे विचारवैभव जपाल तेव्हा आम्हास चांगले वाटेल. आमची इच्छा आहे की हे स्वराज्य सुराज्यामध्ये रूपांतरीत व्हावे, त्यासाठी तुम्हास शुभेच्छा....

(महाराज निघून जातात)

मह्या:–महाराजांनी बरोबर सांगितले.

अभ्या:–आतापासून महाराजांच्या विचारांचे अनुकरण करायचे.

(दिग्या तोयाच्या हातात भगवा झेंडा देतो)

तोया:–आज आपण शपथ घेऊया की, महाराजांचे विचारवैभव जपले जाईल आणि महाराजांना वाईट वाटेल असं कोणतेही काम आपल्या हातून होणार नाही.

कुलद्या:–होय, स्वराज्याला सुराज्य बनवायचे. महाराजांची इच्छा पूर्ण करायची.

शिवाजी महाराज की ,जय.....!

■■■

चारोळ्या

आपल्याला आपली समजणारी
माणसे भरपूर अस तात
पण आपल्याला आपली बनून साथ देणारी
माणसे क्वचितच भेटतात.

नात्यांना भावनांच्या जाळ्यात
गोवता येते
पण प्रेमाच्या गाठोड्यात मोजता
येत नाही.

आयुष्यात अशी अनेक माणसे
भेटतात
जी आपली नसूनही आपली वाटतात.

–भाग्यश्री गजानन भोसले
१२ वी सायन्स.

ज्याने आयुष्यात
दु:ख अनुभवलय
तोच नेहमी
इतरांना हसवू शकतो
कारण हसण्याची
किंमत त्याच्याएवढी
कोणालाच ठाउक नसते.

तुटलेली फुले सुगंध देऊन जातात.
गेलेले क्षण आठवण देऊन जातात.
प्रत्येकाचे आनंद वेगळे वेगळे आहेत
म्हणून काही माणसे क्षणभर तर
काही आयुषयभर लक्षात राहतात.

चांदण्या मोजायच्या नसतात
चांदणं टिपायचं असतं
आयुष्य फक्त जगायचं नसतं
जगण्यातही सौदंर्य बघायचं असतं...!

आयुष्यात नेहमी रक्तापेक्षा
अश्रु श्रेष्ठ असतात
कारण शरिराला जखम झाली की
लगेच रक्त बाहेर येते
परंतु अश्रु बाहेर येण्यासाठी
आदी मनाला जखम व्हावी
लागते.....

–प्रिया शिवाजी पाटील
१२ वी आर्टस(ब)

बाप

बाप म्हणजे कोण म्हणेल फादर
पण बाप म्हणजे थोडीशी कठोर मदर

बाप म्हणजे चोचीत भरवलेला प्रत्येक दाणा
बाप म्हणजे घराचा कणा

बाप म्हणजे आईचा भक्कम आधार
त्याच्या विना सारेच निराधार

तो असतो तेव्हा कळत नाही
गेला की पुन्हा मिळत नाही

–कु. दिव्या रमेश भोसले
११ वी (अ)

परिस्थिती बदलली की इच्छा बदलतात
इच्छा बदलल्या की स्वप्ने बदलतात
स्वप्ने बदलली की अपेक्षा बदलतात
आणि अपेक्षा बदलल्या की नाती
बदलायला खूप वेळ लागत नाही

–कु. श्वेता पोपट पाटील
१२ वी सायन्स् (अ)

सुखी जीवनाचे गणित

सौंदर्य आणि सुस्वभाव यांची बेरीज करा
मैत्रीतून राग वजा करा

प्रेमाला शुद्ध अंत:करणाने गुणा
परनिंदेचा लघुत्तम काढा

दया, क्षमा, शांती यांचे समीकरण करा
हेच आपल्या सुखी जीवनाचे गणित आहे

–कु. ऋतुजा गणपत चिपटे
११ वी सायन्स् (अ)

कोणतीही अपेक्षा न करता
स्वप्न मी पाहिले
आणि वास्तवाला विसरुन
जगायला मी शिकले
पावलोपावली मनावर माझ्या
संस्कारांचे मोती पेरले
आणि न पाहिलेले स्वप्नही आज
प्रत्यक्षात मी अनुभवले
मनोमनी आभार मी त्यांचे मानले
आणि
न कळत उपकाराच्या ओझ्याखाली
दबून मी गेले
आज अचानक मन माझे
उदास झाले
आणि अलगद डोळ्यातून माझ्या
आठवणींचे अश्रू वाहू लागले

–कु. भाग्यश्री गजानन भोसले
१२ वी सायन्स् (अ)

विसरु नको तू मला
विसरणार नाही मी तुला
विसरतं का कधी कोण
आपल्या मित्रांना
मैत्रीन तर तूच आहेस माझी खास
कसं विसरु शकते मी तुला

मोठे होता होता सरलं सारं बालपण
मैत्री मात्र आपली अशीच राहील
कालपण आजपण आणि उद्यापण
तुमच्यासाठी कायपण

–कु. प्रियांका चंद्रशेखर शहापुरे
११ वी आर्टस् (ब)

जीवनात भेटली एक नवीन वाट
त्या वाटेवर भेटली मैत्रिणींची साथ
जशी सुंदर समुद्राची लाट
तशीच आपल्या मैत्रिणींची गाठ

– कु. प्रतिक्षा प्रकाश कांबळे
११ वी आर्टस् (अ)

मित्र

जुने मित्र सोन्यासारखे असतात
तर नवीन हिऱ्यासारखे असतात
पण सोन्याला विसरु नका
कारण हिऱ्याला अंगठीत ठेवण्यासाठी
सोन्याचीच गरज असते.....

– किशोर पाटील
१२ वी कॉमर्स्

आठवण

नाजूक पाकळ्या किती सुंदर असतात
रंगीत कळ्या रोजच उमलत असतात
नजरेत भरणारी सर्वच असतात
पण हृदयात राहणारी माणसं
फारच कमी असतात

–कु. शितल जितेंद्र जाधव
१२ वी कॉमर्स्

सागराचे पाणी कधी आटणार नाही
मनाची आठवण कधी मिटणार नाही
एक काय हजारो जन्म झाले तरी
तुझी आणि माझी मैत्री कधी तुटणार नाही

– कु. दिव्या सुभाष जमदाडे
११ वी सायन्स् (अ)

बस्याँ म्हारे णेणण माँ नंदलाल ।।
मोर मुगट मकराक्रत कुण्डल अरुण तिलक सोहाँ भाल ।
मोहन सुरत साँवराँ सूरत णेण बण्या विशाल ।
अधर सुधा रस मुरली राजाँ उर बैजंती ।
मीराँ प्रभु संताँ सुखदायाँ, भक्त बछल गोपाल ।।

संत मीराँबाई

प्रा. अनिता तात्यासो पाटील
हिंदी विभाग (ज्युनिअर)

अनुक्रमणिका

ज्युनिअर विभाग

पद्य –

१. प्यारी माँ	श्री. सहाद जहाँगीर लडकरवाले	१२ वी आर्टस् (ब)
२. राष्ट्रभाषा हिंदी	कु. अनिसा अलताब शेख	११ वी आर्टस् (ब)
३. पानी में जीवन	श्री. निलेश एकनाथ पाटील	११ वी आर्टस्
४. प्रेम	कु. सोनाली सपकाळ	१२ वी सायन्स
५. आ माँ अब लौट आ....।	कु. जयश्री बाळासो बेले	१२ वी वाणिज्य
६. हमारा कॉलेज	कु. जयश्री बाळासो बेले	१२ वी वाणिज्य
७. हिंदी जन की बोली	श्री. मनोज शशिकांत साळुंखे	१२ वी आर्टस्
८. जिन्दगी	कु. प्रियांका चंद्रशेखर शहापुरे	
९. कभी ना माँगो	कु. प्रियांका चंद्रशेखर शहापुरे	
१०. पी.डी.व्ही.पी. कॉलेज	श्री. मनोज शशिकांत साळुंखे	१२ वी आर्टस्
११. माँ-बाप	श्री. मनोज शशिकांत साळुंखे	१२ वी आर्टस्
१२. लेकिन	श्री. मनोज शशिकांत साळुंखे	१२ वी आर्टस्
१३. चाँद का कुरता	श्री. अमोल अशोक चव्हाण	११ वी आर्टस् (ब)
१४. एक दिन की जिंदगी	कु. मयुरी विठ्ठल काळे	११ वी आर्टस्
१५. जीवन की पहचान	कु. मयुरी विठ्ठल काळे	११ वी आर्टस्
१६. मंझिल	कु. काजल सर्जेराव खरात	११ वी आर्टस्
१७. जीवन की पहचान	कु. काजल सर्जेराव खरात	११ वी आर्टस्
१८. कॉलेज हमारा	सजाजबी शेख	१२ वी आर्टस्

गद्य –

१. दास्ताँ जिने की	कु. अनिसा अलताब शेख	११ वी आर्टस् (ब)
२. प्रेम	कु. छाया राजेश जाधव	११ वी आर्टस् (ब)
३. दोस्ती	कु. अनिसा अलताब शेख	११ वी आर्टस् (ब)
४. पेड का संदेश	श्री. निलेश पाटील	११ वी आर्टस् (ब)
५. महात्माओंके विचार	श्री. मनोज शशिकांत साळुंखे	१२ वी आर्टस्
६. सच बात	कु. सोनाली सपकाळ	१२ वी सायन्स
७. फिल्मी इंटरव्हयू	कु. काजल सर्जेराव खरात	११ वी आर्टस्
८. चुटकुले	कु. निकिता पाटील	११ वी आर्टस्
९. सच पूछो तो...	कु. अनिसा अलताब शेख	११ वी आर्टस् (ब)
१०. आज का दाता- Data (हास्यविनोद)	श्री. निलेश पाटील	११ वी आर्टस् (ब)
११. भारत के राष्ट्रपति एवं कार्यकाल	संग्रहक- काजल शंकर गिजरे	११ वी आर्टस्
१२. भारत के प्रधानमंत्री एवं कार्यकाल	संग्रहक- काजल शंकर गिजरे	११ वी आर्टस्

शायरी–

१. शायरी	श्री. मनोज शशिकांत साळुंखे	१२ वी आर्टस्
२. शायरी	कु. काजल शंकर गिजरे	११ वी आर्टस्
३. शायरी	कु. सोनल संभाजी पाटील	११ वी आर्टस्
४. शायरी	कु. सोनाली सपकाळ	१२ वी सायन्स

प्यारी माँ

प्यारी माँ मुझको तेरी दुआँ चाहिए।
तेरे आँचल की थंडी हवा चाहिए।
लोरी गा-गा कर मुझको सुलाती है तु,
मुस्कुराकर सँवेरे जगाती है तु,
मुझको इसके सिवा और क्या चाहिए?
प्यारी माँ मुझको तेरी दुआँ चाहिए।
तेरे ममता के साये में फुलूँ फलूँ,
थम कर तेरे ऊँगली बढता चलूँ,
आसरा बस तेरे प्यार का चाहिए।
प्यारी माँ मुझको तेरी दुआँ चाहिए।
तेरे खिदमत से दुनिया में इज्जत मेरी,
तेरे कदमों के निचे जन्नत मेरी,
उमर भर सर पे साया तेरा चाहिए।
प्यारी माँ मुझको तेरी दुआँ चाहिए।

- सहाद जहांगीर लढकरवाले
१२ वी आर्टस् 'ब'

राष्ट्रभाषा हिंदी

मनुष्य के विचार विनिमय के साधन अनेक
उन साधनों में,
भाषा एक महत्वपूर्ण साधन।
भाषा विचार विनिमय का साधन,
भाषा सार्थक ध्वनि प्रतिकों का समूह,
भाषा मनुष्य को जोडती हैं,
एक दुसरे की दूरियाँ मिटाती हैं।
भारत में है अनेक भाषा,
उन भाषाओं में, हिंदी हमारी प्यारी भाषा,
विविधता में एकता का सृजन यह करती।
देश की संस्कृति, आदर्शों को व्यक्त करती।
सरकारी कामकाज , प्रशासन,
न्यायव्यवस्था का साधन,
यह राजगौरव का हैं चिह्न।
संविधान के १७ वे धारा के,
३४३ धारा में इस राजभाषा को,
किया स्विकार तब से,
१४ सितंबर 'हिंदी दिवस' का हुआ,
सर्वत्र सत्कार।
हिदीं भारत की बनी संपर्क भाषा,
राजभाषा और राष्ट्रभाषा।

- कु. अनिसा अलताब शेख
११ वी आर्टस् 'ब'

पानी में जीवन

मानव का जीवन, पानी हैं,
क्योंकि उसमें कोई रंग नही हैं।
उसमें कौनसा भी रंग मिलाया जाए,
वह उस रंग जैसा हो जाता हैं।
हमारी दोस्ती भी पानी की तरह हे,
उसमें हर दोस्त को समालेदेनेवाली हे।
पानी मानव को जीवन देता हैं,
सृष्टि को शृंगार देता हैं।
पानी मानव को,
समता का संदेश देता हैं...।

– निलेश एकनाथ पाटील
११ वी आर्टस्

प्रेम

सुबह आँखे खुलनेपर जिसका चेहरा देखने की
इच्छा होती हैं,
वह है प्रेम।
मंदिर दर्शन करते समय, जिसका नजदीक
होने का एहसास होता हैं,
वह है प्रेम।
झगडने पर भी, जिसका गुस्सा नहीं आता,
वह प्रेम हैं।
जिसके कंधे पर सिर रखँकर दिन की थकान
मिटने का एहसास होता हैं,
वह है प्रेम।
खुद तकलिफ सहकर जिसके लिए
सुख माँगते हैं,
वह है प्रेम।
जो भूलने पर भी भूलता नहीं,
वह है प्रेम।
परिवार की फोटो में माँ–बाप के साथ जिसका
फोटो होने की इच्छा होती हैं,
वह है प्रेम।
यह सब लिखते समय जिसकी याद आती,
वह है प्रेम।

– कु. सोनाली सपकाळ
१२ वी सायन्स

आ माँ अब लौट आ.....।

कभी कभी हो जाती है गलती,
आखिर इन्सान ही हूँ में,
माँ क्यों रुठी है, ऐसी तू?
आ माँ, अब लौट आ।

कभी जब तु मुझे डाटेगी,
नही दुँगी कभी पलटके जवाब,
आ माँ, अब लौट आ।

मेरी इतनी सी गलती की,
ना दे इतनी बडी सजा,
कभी कोई माँ तडपाती है ऐसे?
आ माँ, अब लौट आ।

तु जो कहे मै सुनूँगी,
पर ऐसे मुझसे ना रुठना,
आ माँ, अब लौट आ।

करदे आखरी बार माफ,
अपने इस लाडले को,
अब मान भी जाओ माँ,
आ माँ अब लौट आ।

– कु. जयश्री बाळासो बेले
१२ वी वाणिज्य

'हमारा कॉलेज'

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्थासे,
निकाली एक धारा,
उसमें पैदा हुआ,
पी. डी. व्ही. पी. कॉलेज हमारा।
सरस्वती की प्रार्थना,
दिप जलते है यहाँ,
कला, वाणिज्य, विज्ञान का,
संगम हैं यहाँ।
उसकी प्रेरणा से, उज्ज्वल भविष्य की,
ज्योती की नवकिरणें है यहाँ।
कोल्हापूर के विशाल शिक्षा सागर से,
निकली एक पवित्र धारा,
इतिहास को देखो, उज्वल है सारा।
आपस में सब भाई–भाई,
जाती–पाती यहाँ बैर न कोई।
सबने इतनी परंपरा देखी,
सबको इसने नयी राह दिखाई।
स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था से,
निकाला यह एक सुंदर तारा,
उसमें पैदा हुआ,
पी. डी. व्ही. पी. कॉलेज हमारा।

– कु. जयश्री बाळासो बेले
१२ वी वाणिज्य

'हिंदी जन की बोली'

हिंदी जन की बोली हैं।
एक डोर में, सबको जो हैं बाँधती,
वह हिंदी हैं।
हर भाषा को, सगी बहन जो मानती
वह हिंदी हैं।
भरी-पूरी हो सभी बोलियाँ,
यही कामना हिंदी की हैं।
गहरी है पहचान आपसी,
यही साधना हिंदी की हैं।
सौत विदेशी रहे न रानी,
यही भावना हिंदी की हैं।
उच्च वर्ग की प्रिय अंग्रेजी,
हिंदी जन की बोली हैं।
वर्ग-भेद को खत्म करेगी,
हिंदी सबकी संगम हैं।
शब्द, नाद लिपि से भी आगे,
एक भरोसा अनुपम हैं।
गंगा कावेरी की धारा का,
संगम कराती हिंदी हैं।
पूरब-पश्चिम, कमल-पंखुडी,
सेतु बनाती हिंदी हैं।

- मनोज शशीकांत साळुंखे
१२ वी आर्टस्

जिंदगी

दिल के टुटने पर भी हँसना,
शायद जिंदादिली इसीको कहते हैं।
ठोकर लगने पर भी,
मंझिल तक भटकना,
शायद, तलाश इसीको कहते हैं।
किसी को चाहकर भी,
न पाना,
चाहत इसीको कहते हैं।
टूटे खंडहर में,
बिना तेल का दिया जलाना,
उम्मीद इसीको कहते हैं।
गिर जाने पर भी,
फिर से खडा होना,
हिम्मत इसीको कहते हैं।
यह उम्मीद, हिम्मत, चाहत, तलाश...
शायद जिंदगी इसीको कहते हैं।

- कु. प्रियांका चंद्रशेखर शहापुरे

कभी न माँगो.....

यारों किसी कातिल से,
कभी प्यार ना माँगो।
अपने ही गले के लिए,
तलवार ना माँगो।
गिर जाओगे तुम,
अपने मसिहा की नजर में।
काँटो से कभी,
फूल की महक न माँगो।
सच बात पर मिलता है,
सदा जहर का प्याला।
जीना है तो फिर,
जीने का इजहार ना माँगो।
उस चीज का जिख्र ही क्या,
जो मुमकिन ही नहीं हैं।
वह कभी न माँगो...

– कु. प्रियांका चंद्रशेखर शहापुरे

माँ–बाप

माँ–बाप का प्यार, जीवन का सार।
जीवन का सार, माँ–बाप का आधार।
माँ की ममता और पिता का प्यार।
जीवन दुःख नहीं, सुख का हैं संसार।
माँ–बाप के रुपमें हैं, ईश्वर,
संसार में आए हैं, आदमी बनकर।
माँ–बाप के बिना सुना हैं घर,
जैसे पानी के बिना होगा समुंदर।
माँ–बाप की सेवा करना, नहीं करना इन्कार।
अगर मानवता से रहना है, पवित्र धरतीपर,
मर जाना तभी, माँ –बाप को याद कर।
होगा अपना, जीवन, तभी साकार।

– मनोज शशीकांत साळुंखे
१२ वी आर्टस्

पी. डी. व्ही. पी. कॉलेज

पी. डी. व्ही. पी. कॉलेज सबको प्यारा,
छात्रों के आँखो का तारा।
जाएँगे यदि दूर पढकर,
फिर भी दिल रहेगा यहीं पर।
यहाँ मिलता, ज्ञान, सुसंस्कार,
यहीं से निकलते विद्वान अपार।
अज्ञान और निराशा के अंधेरे में,
भटक भी गए कहीं बनकर बेसहारा,
उनके लिए हैं रोशनी का तारा,
पावन 'महाविद्यालय' हमारा।
हो भी गए हम उससे पार,
भूलेंगे नहीं महाविद्यालय का संस्कार।
चलते रहेंगे जिंदगी के पथ पर,
आशिष रहेगा सदा हमारे सिरपर।

– मनोज शशीकांत साळुंखे
१२ वी आर्टस्

लेकिन

दिल वही हैं, लेकिन दिलदार नहीं हैं।
मंझिल वही हैं, लेकिन राह नहीं हैं।

दिन वहीं हैं, लेकिन प्रित नहीं हैं।
रात वही हैं, लेकिन साथ नहीं हैं।

पंछी वही हैं, लेकिन पंख नहीं हैं।
सूर वही है, लेकिन आवाज नहीं हैं।

गीत वही है, लेकिन संगीत नहीं हैं।
बादल वहीं है, लेकिन बरसात नहीं हैं।

फूल वही है, लेकिन खुशबू नहीं हैं।
सब कुछ वही है, लेकिन तू नहीं हैं।

– मनोज शशीकांत साळुंखे
१२ वी आर्टस्

''चाँद का कुरता''

हठ कर बैठा चाँद एक दिन,
माता से वह बोला,
सन–सन चलती हवा रात–भर,
जाडे से मरता हूँ।
ठिठुर ठिठुरकर किसी तरह,
यात्रा पूरी करता हूँ।
आसमान का सफर,
यह मौसम है, जाडे का।
न हो अगर तो ला दो,
कुरता हो कोई भाडे का।
बच्चे की सुन बात,
कहा माताने,
अरे सलोने!
जाडे की तो बात ठिक हैं,
पर मैं तो डरती हूँ,
एक ताप में कभी नहीं,
तुमको देखा करती हूँ।
कभी एक फूट मोटा,
बडा किसी दिन हो जाता हैं,
किसी दिन छोटा।
घटता बढता रोज,
किसी दिन ऐसा भी करता हूँ।
नही किसी की भी आँखो को,
दिखलाई पडता हैं।
अब तू ही तो बता,
नाप तेरी किस रोज लिए,
सी दें एक झिंगोला जी,
हर रोज बदन में आए।

– अमोल अशोक चव्हाण
११ वी आर्टस् 'ब'

'जीवन की पहचान'

भलाई करना मेरा काम हैं,
बुराई में जीवन बदनाम हैं।
अच्छाई जीवन की पहचान हैं,
सच्चाई जीवन की शान हैं।
हर व्यक्ती खुदको महान समझता हैं,
पर उसकी पहचान काम से होती हैं।

– कु. मयुरी विठ्ठल काळे
११ वी आर्टस्

'एक दिन की जिंदगी'

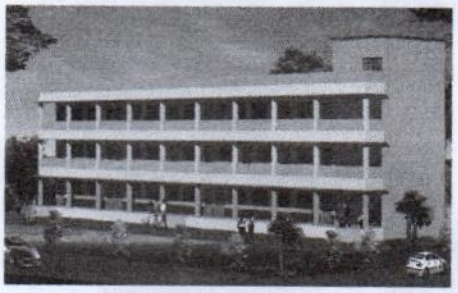
एक दिन जिंदगी ऐसे ही जाएगी,
दोस्ती तो सिर्फ यादों में रह जाएगी,
हर चाय का कप,
याद दोस्ती की दिलायेगी।
हँसते-हँसते फिर,
आँखे नम हो जायेगी।
पैसा तो बहुत होगा,
पर, उन्हें लुटाने की
वजह खो जायेगी।
जी लो, खुलके, इस पल को,
मेरे दोस्तो,
क्योंकि,
जिंदगी इन पलों को,
फिर से ना दोहरायेगी।

– कु. मयुरी विठ्ठल काळे
११ वी आर्टस्

'मंझिल'

मैं कौन हूँ? मेरी मंझिल क्या हैं?
मुझे क्या करना हैं?
यह जीवन कैसे जीना हैं?
ये सवाल मुझे सुलझाना हैं।
जीवन में आयी हूँ,
कुछ कर दिखाने के लिए।
खुद का नाम रोशन करना हैं,
गुरूजनों का आशिश हैं,
महान हस्तियों का आदर्श हैं।
फिर मुझे क्या डर हैं?
मन में एक सवाल था,
न जाने उसका जवाब क्या था?
मन में निश्चय किया हैं,
खुद का नाम रोशन करना हैं।

– कु. काजल सर्जेराव खरात
११ वी आर्टस्

कॉलेज हमारा

कितना प्यारा हैं,
तासगांव कॉलेज हमारा।
है सबसे अनोखा,
साथ ही निराला।
सभी को ज्ञानामृत पिलानेवाला,
भूले भटकों को राह दिखानेवाला।
यहाँ आकर सब,
होते हैं कामयाब।
बन जाते हैं,
एक अच्छे, काबील इन्सान।
होती हैं यहाँ,
सबकी नजर प्रेममयी।
कोई नही कहता,
यहाँ अपना-पराया।
सत्य, श्रम और प्यार के जलसे,
सिंच जाता है, यहाँ जीवन हमारा।
कितना प्यारा हैं,
तासगांव कॉलेज हमारा।
सबसे अनोखा, सुंदर,
और साथही निराला।

- सजाजबी शेख
१२ वी आर्टस्

'जीवन की पहचान'

भलाई करना मेरा काम हैं,
बुराई में जीवन बदनाम हैं।
अच्छाई जीवन की पहचान हैं,
सच्चाई जीवन की शान हैं।
वस्तु की पहचान राम से होती हैं,
व्यक्ती की पहचान नाम से होती हैं।
हर व्यक्ती खुदको महान समझता हैं,
पर उसकी पहचान काम से होती हैं।

- कु. काजल सर्जेराव खरात
११ वी आर्टस्

शेरो-शायरी

१) मेहनत करके खूब कमाया क्या हिरे? क्या मोती?
साथ लेकर क्या जायेगा? कफन को जेब नहीं होती।

२) पहाड से गिरा हुआ इंन्सान, फिर उठ सकता हैं, मगर...,
नजरों से गिरा हुआ इन्सान कभी नही उठ सकता।

३) किंमत पानी की नहीं, प्यास की होती हैं।
किंमत मौत की नहीं, साँस की होती हैं।
किंमत प्यार की नहीं, विश्वास की होती हैं।

४) गिरे बुजुगी को उठाने भरे बाजार में कोई नहीं आया,
गोरी (लडकी) का रुमाल क्या गिरी,
पूरा बाजार दौड आया।

५) जिधर देखो इश्क के बीमार बैठे हैं।
हजारों मर गए, लाखों तैयार बैठे हैं।
बरबाद होते है, यह लडकियों के पिछे,
और कहते हैं कि,
सरकार की वजह से बेरोजगार हैं।

– मनोज शशीकांत साळुंखे
१२ वी आर्टस्

१) कहीं अंधेरा, तो कही शाम होगी,
मेरी हर खुशी तेरे नाम होगी,
कभी माँगकर तो देख हमसे, ऐ दोस्त,
होठों पर हँसी और हथेली पर जान होगी।

२) रोज तेरा इंतजार होता हैं,
ये दिल बेकरार होता हैं,
काश तुम सकते की,
चुप रहने वालों को भी,
किसी से प्यार होता हैं।

३) हमसफर बहुत है, मगर,
कोई भी जलता नहीं।
तेरे सिवा कोई चेहरा,
दिल में बसता नहीं।

४) सूरज आग उगलता हैं,
सहना धरती को पडता हैं।
मुहब्बत निगाहे करती हैं,
सहना दिल को पडता हैं।

५) कहते हैं, दिल की बात हर किसी को कहीं नहीं जाती, अपनों को भी बताई नहीं जाती,
पर दोस्त तो आईने होते हैं, और,
आईने से कोई बात छुपाई नहीं जाती।

६) हास्तियाँ मिट गयी नाम कमाने में,
उम्र बीत गयी खुशियाँ पाने में,
एक पल में दूर ना हो जाना हमसे,
हमें तो सालों लगे है,
आप जैसा दोस्त पाने में।

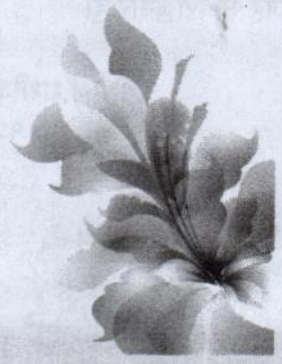
– कु. काजल शंकर गिजरे
११ वी आर्टस्

१) कुछ सितारों की, चमक नहीं जाती,
कुछ यादों की, खनक नहीं जाती।
कुछ लोगों से होता हैं, ऐसा रिश्ता,
कि दूर रहकर भी,
उनकी महक नहीं जाती।
२) नफरत को हम प्यार देते हैं,
प्यार पे खुशियाँ वार देते हैं।
सोय समझकर वादा करना,
ऐ दोस्त, हम वादे पर
जिन्दगी गुजार देते हैं।
३) कहते है हर बात, हम जुबां से,
इशारा नहीं करते।
आसमान पर चलनेवाले,
जमीन से गुजारा नहीं करते।
हर हालात बदलने की,
हिम्मत हैं हममें।
वक्त का हर फैसला हम,
गँवाया नहीं करते।
४) नाराज ना होना कभी,
बस यही एक गुजारिश हैं।
महकी हुई इन साँसो की,
साँसो से सिफारिश हैं।
५) यूँ हर पल हमें सताया न कीजिए,
यूँ हमारे दिल को तडपाया न कीजिए,
क्या पता कल हम हो न हो इस जहाँ में,
यूँ नजर हमसे आप चुराया न कीजिए।

– कु. सोनल संभाजी पाटील
११ वी आर्टस् 'ब'

१) रात हो गई पर निंद कहाँ हैं?
सो जाऊँ पर, वह प्यारा साथ कहाँ हैं?
कुछ सुनू पर, वह प्यारी सी आवाज कहाँ हैं?
रोये भी तो कैसे? कोई पास कहाँ हैं?
२) सबसे प्यारा दोस्त बनाया हैं आपको,
रिश्तों की भिड से चुराया हैं, आपकों,
कही आप भूल ना जाए हमें,
इसीलिए प्यारा सा एस एम एस,
भेजकर याद दिलाया है, आपको।
३) जीवन तो भविष्य में हैं,
ना ही अतीत में।
जीवन तो इसी पल को,
जीने में हैं।
इसीलिए तो जीयो हर पल,
दिल से।

– कु. सोनाली सपकाळ
१२ वी सायन्स

दास्ताँ जिने की।

कु. अनिसा अलताब शेख
११ वी आर्टस् 'ब'

''फूलों का जीवन एक अधुरी कहानी हैं।
पेडों का जीवन एक हसीन दास्तान हैं।''

इन्सान जीवन की शैली तो औरतें जीवन का ध्यास हैं। हम सब जानते हैं 'जीवन' इस दुनिया की एक धारा हैं। इसलिए इसका अभ्यास सबको करना जरूरी सा लगता हैं। यह कहानी हैं हमारे बचपन के दोस्त, हमारा साथी चाँद और सितारों की।

मैं तो उसे प्यार से चंदू बुलाती हूँ। जो मेरे सुख- दुःख का साथी हैं। आपको पता हैं, उसकी और चाँदनी की कहानी। नहीं ना.....तो सुनिए।

बचपन में जब चाँद बहुत छोटा था, तो उसे शरारत करना बहुत पसंत था। अभी भी वह बहुत सारी शरारतों से चाँदनी और सारे सितारों को सताता हैं। कभी कभी छोटा होते होते गायबही हो जाता हैं। तो कभी कभी धीरे-धीरे पूरा सामने आ जाता हैं। एक दिन ऐसा हुआ की, चाँदनी बेचारी भोली थी, उसे चंदू हर बार बेवकूफ बनाकर डराता हैं। लेकिन, इसी बातपर चाँदनी उसे दिल दे बैठती हैं। चाँदनी तो चंदू से बहोत प्यार करती हैं। पर क्या करे कहने से भी बहुत डरती हैं। अगर चंदू रुठ गया तो? मुँह फुलाके बैठ जाएगा। पता हैं, एक बार चाँदनी ने गलती से उसे 'मोटा' बुलाया था। तो वह ऐसा रुठा धीरे-धीरे रोते हुए वह पंद्रह दिन में कही गायब हो गया। जब पंद्रह दिन बाद चाँद वापस लौटा तो उसके चेहरे पर दाग देखा, तब से उसे कोई कुछ नहीं कहता। चाँद के बिना आसमान सितारों से भरा होकर भी अधुरा लगता है। दिलपर उदासी छा जाती हैं। लेकिन वह वापस आ जाता हैं तो अपने साथ सबको नचाता हैं।

आसमान तो रोज एक नयी खुशी मनाता हैं। चाँदनी इस खूशी को खोना नहीं चाहती। इसीलिए वह कहती हैं कि ''प्यार'' करने से नहीं याद करने से बढता हैं। इसी कारण वह चाँद की खुशी में ही अपना प्यार पा लेती हैं। चाँदनी को तरह हर सितारा चाँद को पाने की आस में जीता हैं। और जब उसे वह थोडासा भी मिल जाए, तो वह खुशीसे नीचे गिर पडता हैं। लेकिन उस एक सितारे को खोने के बाद आसमान कभी नहीं रोता हैं। क्योंकि उसे पता हैं, जो बात गई सो गई। खुद को दुःखी करने से अच्छा हैं कि आनेवाला हर पल जी भर के जिये। ये सारी मुझे मेरी सहेली चाँदनी ने बताई हैं। उसकी यह सारी बातें सुनकर सच लगता हैं कि-

''चाँदनी चाँद से होती हैं, सितारों से नहीं।
प्यार सिर्फ एक से होता हैं, हजारों से नहीं।''

चाँद और सितारों की कहानी हमें एक नया सबक दे जाती हैं। बस उसे जानने की जरुरत हैं। जिससे हमारा जीवन कटी पतंग की तरह नहीं तो हर रोज निकलनेवाली सूरज की उभरती किरणों से होता हैं।

प्रेम

कु. छाया राजेश जाधव
११ वी आर्टस् 'ब'

'प्रेम' जीवन में हमें सफलता देनेवाला होता हैं। कोई भी मनुष्य जीवन में अकेला नहीं रह सकता। प्रेम बिना जीवन अधूरा होता हैं। हर मनुष्य के जीवन में अलग-अलग क्षण में अलग-अलग प्रकार से प्रेम आता हैं।

प्यार सिर्फ लडका-लडकी, गर्लफ्रेंड-बॉयफ्रेंड तक सिमित नहीं होता हम सहेली, माँ-बाप, या दोस्त इनपर भी प्रेम कर सकते हैं। किसी जानवर पर, अपने देशपर भी हम प्यार कर सकते हैं। प्रेम को मर्यादा में नहीं बाँधा जाता। उसे कोई सीमा नहीं होती।

मूल रुप में 'प्रेम' बहुत सुंदर होता हैं, उसमें इतनी शक्ती होती हैं कि, इन्सान को वह सफलता की ओर ले जाती हैं। मैं तो यह कहती हूँ कि, जो प्रेम को व्यक्त करने के लिए 'व्हॅलेन्टाईन' डे मनाया जाता हैं। लेकिन मुझे यह बात पसंद ही नहीं हैं, क्योंकि, प्रेम सिर्फ एकदिन के लिए होता हैं क्या? जीवन में आनेवाला हरदिन प्यार से भरा होना चाहिए। सच बात तो यह हैं कि, दिलसे किया जानेवाला प्रेम, हमेशा दिल में रहता हैं। वह कुछ क्षण के लिए दिल में नहीं उमडता।

मेरे में एक सवाल खडा होता हैं कि, आज लोग प्रेम प्रकट करने के लिए एक दिन को क्यों मनाते हैं। यह तो मुझे एक फॅशनसा लगता हैं, और लोग उस फॅशनकी ओर आकर्षित हो रहे हैं। यह बात मुझे पसंद नहीं हैं। मुझे अपने साथी से यह आशा नहीं हैं, कि वह मेरे लिए कोई तोफा लाये, और प्रेम जताए। हम दोनों में सुसंवाद होना चाहिए। हम दोनों में किसी भी विषयपर खुलकर चर्चा होनी चाहिए। हम दोनों की सोच अलग हो सकती हैं, लेकिन मेरे मन में क्या हैं? यह जाननेवाला, समझनेवाला वह होना चाहिए। मेरा साथी मुझे सँभालनेवाला हो। प्रेम के नामकर कुछ भी करना यह गलत बात हैं। प्यार कभी उपरी नहीं होता, वह दिल से निकलनेवाला होता हैं। जो प्रेम अधूरापण देता हैं, वह प्रेम नहीं होता। वह प्रेम सच्चा हैं, जो इंन्सान को पूर्णत्व प्रदान करता हैं। प्रेम में इतनी ताकद जरुर होनी चाहिए, कि वह इंन्सान को अच्छा इन्सान बनाये।

■■■

"दोस्ती"

कु. अनिसा अलताब शेख
११ वी आर्टस् 'ब'

एक दोस्तने नया मोबाईल खरीदा।

राहूल : देख रॉकेश मैंने नया मोबाईल खरीदा।

रॉकेश : वाह, क्या बात हैं, बंदा तेजी में हैं। आज पार्टी देगा तो मैं तुझे एक तोफा दूँगा।

राहूल : ओ. के. चल ठिक है आज रात को होटेल में पार्टी मेरी तरफ से....।

(रात को दोनों होटल में मिलते हैं।)

रॉकेश : अरे यार! तु इतना गरीब हैं, एक-एक रुपया इकठ्ठा करके मोबाईल खरीदा और अब पार्टी का इंतजाम कैसे किया?

राहूल : पार्टी के लिए मोबाईल बेच दिया...तेरे लिए तो जान भी दे दूँ तू कहे तो...।

रॉकेश : मुझे पता था, तु ऐसा ही कुछ करेगा। इसीलिए तुमने जिस दुकानपर मोबाईल बेचा था, मैंने वही से वापस खरीद लिया ले यह मेरी तरफ से तोफा।

जिंदगी में दोस्त नहीं बल्कि दोस्त में जिंदगी होनी चाहिए।

■■■

पेड का संदेश

- निलेश पाटील
११ वी आर्टस् 'ब'

हम सोचते हैं कि, धरतीपर सबसे होशियार प्राणी मानव हैं। लेकिन धरतीपर प्रकृति भी उतनी ही होशीयार हैं, जो मानव को अनमोल संदेश देती हैं। धरतीपर इतने पेड हैं, जो हमें कोई न कोई संदेश देते रहते हैं। आम के पेड को अगर हमने पत्थर मारा तो वह हमपर गुस्सा नहीं होता, उल्टा वह हमें दो-चार आम ही देता हैं। पेंड खुद तकलिफ सहते हैं, और दूसरों को कुछ-न-कुछ जरुर देते हैं। पेड की जगह हम इन्सान का उदाहरण लेंगे तो वह पत्थर का जवाब पत्थर से ही देगा। कितना फर्क हैं, दोनों में? इन्सान को पेड से यही सीख लेनी चाहिए।

■■■

हिंदी भाषा के प्रति विचार

– मनोज शशीकांत साळुंखे १२ वी आर्टस्

महान व्यक्तीयों के हिंदी भाषा के प्रति विचार :–

१) हिंदी हमारे राष्ट्र की अभिव्यक्ती का स्त्रोत हैं। हिंदी में जो ध्वनी, संगीत, शांति का सूक्ष्म झंकार है वह परिव्याज हैं। जो पवित्रता हैं, वह बेजोड हैं। भावी मनुष्यत्व के तत्वों से हिंदी परिपूर्ण होगी। भविष्य में संस्कृति का जो नवीन संस्करण होगा, उसे हिंदी अपने में समाहित करेगी।

२) हिंदी को गंगा नहीं बल्कि, समुद्र बनाना चाहिए।

सच बात

– कु. सोनाली सपकाळ १२ वी सायन्स

'साँसो से नहीं, कदमों से नहीं,
मुहब्बत चलती हैं दुनिया....'

किसी शायरने सच ही लिखा हैं, कि यह दुनिया साँसो, कदमों से नहीं चलती, तो मुहब्बत से चलती हैं। मुहब्बत अर्थात प्यार। दोस्तों धरती पर प्यार से तीन शब्दों की रचना हुई हैं.....

I) Boyfriend
II) Girlfriend
III) Family

किन्तु यहाँ एक बात ध्यान देनेवाली हैं, की Boyfriend और Girlfriend इन दो शब्दों के अंतिम तीन अक्षर हैं end अर्थात यह संबंध एक दिन खत्म हो जाते हैं।

परंतु, तिसरा शब्द है– Family= FAM+ILY जिसके पहले तीन अक्षर से बनता हैं –

fam-father और mother

जिस शब्द का आरंभ पिता एवं माता से और अंत प्यार के साथ हो वह शब्द सही मायने में परिवार हैं।

फिल्मी इंटरव्हयू

कु. काजल सर्जेराव खरात ११ वी आर्टस्

आपका परिचय – राजा हिंदुस्थानी
आपका निवास – प्रेमनगर
आपका नाम – बादशाह
पिता का नाम – मि. इंडिया
माँ का नाम – मदर इंडिया
आप क्या बनना चाहते हैं – दिवाना।
आप कहाँ रहना पसंद करेंगे – बॉर्डर।
आप के दिल में क्या होता हैं – कुछ–कुछ होता हैं।
आप के पापा कैसे हैं – पापा दि ग्रेट।
कौनसा ग्रंथ पसंद हैं – प्रेमग्रंथ।
आप क्या खेलना चाहते हैं – मैदान–ए–जंग।
दोस्तों के नाम – अमर, अकबर, ॲन्थनी।
कभी कुछ किया हैं – एस बॉस।
क्या किया हैं – प्यार, इश्क और मुहब्बत।
कब किया हैं – बीस साल बाद।
आपको जीवन कैसा लगता हैं – कभी खुशी, कभी गम।
आप क्या सुनना चाहते हैं – कहो ना प्यार हैं।
आप क्या करना चाहते हैं – मुझसे दोस्ती करोगे।
आप को लगता है कि,
यहाँ नौकरी मिलेगी – असंभव।

सच पूछो तो

कॉलेज : ''स्वर्ग से सुंदर''
प्रोफेसर : 'सत्यम् शिवम् सुंदरम्'
कॉलेज फ्रेन्ड : 'चार आने की मुर्गी,
बारा आने का मसाला।'
कॉलेज कॅम्प : 'कहो ना प्यार हैं।'
कॉलेज का गॅदरिंग – 'दिल चाहता हैं।
कॉलेज कॉम्पिटिशन : 'जो जिता वही सिकंदर।'
कॉलेज की परिक्षा : 'खून–पसीना।'
कॉलेज का जीवन : 'कभी अलविदा ना कहना।'

कु. अनिसा अलताब शेख
११ वी आर्टस् 'ब'

आज का दाता हैं – Data

(हास्य–विनोद)

इतनी शक्ति हमे देना, Data
सेल का सिग्नल कमजोर होना।
हम रहेंगे हर कदम, रेंग पर
भूलकर भी ऑफ लाईन न होना।

– निलेश पाटील
११ वी आर्टस् 'ब'

चुटकुले

१) दाढीवाला – आकाश के तारे, तेरे साडी पे।
स्त्री – मेरे कुत्ते के बाल तेरे दाढी पे।

२) पत्नि ने पति को समझाते हुए कहा –
देखोजी तुम्हारा दोस्त जिस लडकी से शादी करना चाहता हैं, वह अच्छि लडकी नही हैं।
पतिने उत्तर दिया –
मैं क्यों रोकू? उसने मुझे रोका था।

३) गंपू – एक रेडिओ स्टेशन में फोन लगाता हैं।
गंपू – मेरे को एक पाकिट मिला है, उसमें दस हजार रुपये हैं।
आर जे – आपको वह जिसका हैं, उसको वापस करना हैं क्या?
गंपू – नही, मुझे उसके लिए सॅड साँग डेडिकेट करना हैं।

४) राम – ''अरे श्याम, पत्नि को बेगम क्यो कहते हैं?''
श्याम – क्योंकि शादी के बाद पति को सारे गम देकर पत्नि बे–गम हो जाती हैं।

''शायरी''

''दर्द काफी है बेखूदी के लिए,
मौत जरुरी है, जिंदगी के लिए,
कौन मरता है, किसी के लिए,
हम तो जिंदा हैं–
आपकी दोस्ती के लिए।''

कु. निकिता पाटील
११ वी आर्टस् 'ब'

भारत के राष्ट्रपति एवं कार्यकाल

१) डॉ. राजेन्द्र प्रसाद	१९५०–१९६२
२) डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन	१९६२–१९६७
३) डॉ. जाकिर हुसैन	१९६७–१९६९
४) वराहगिरि वेंकरगिरी	१९६९–१९७४
५) फखरुद्दीन अली अहमद	१९७४–१९७७
६) नीलम संजीव रेड्डी	१९७७–१९८२
७) ज्ञानी झैलसिंह	१०८२–१९८७
८) रामस्वामी वेंकटरमन	१९८७–१९९२
९) डॉ. शंकर दयाल शर्मा	१९९२–१९९७
१०) के. आर. नारायणन	१९९७–२००२
११) डॉ. ए. पी. जे. अब्दुलकलाम आजाद	२००२–२००७
१२) डॉ. प्रतिभा देवीसिंह पाटील	२००८–२०१२
१३) प्रणव मुखर्जी	२०१२ से अब तक

भारत के प्रधानमंत्री एवं कार्यकाल

१) पं. जवाहरलाल नेहरू	१९४७–१९६४
२) लाल बहादुर शास्त्री	१९६४–१९६६
३) इंदिरा गांधी	१९६६–१९७७
४) मोरारजी देसाई	१९७७–१९७९
५) चौधरी चरण सिंह	१९७९–१९८०
६) इंदिरा गांधी	१९८०–१९८४
७) राजीव गांधी	१९८४–१९८९
८) विश्वनाथ प्रताप सिंह	१९८९–१९९०
९) चन्द्रशेखर	१९९०–१९९१
१०) पी. व्ही. नरसिंहराव	१९९१–१९९६
११) एच. डी. देवेगौडा	१९९६–१९९७
१२) इन्द्रकुमार गुजराल	१९९७–१९९८
१३) अटलबिहारी बाजपेयी	१९९८–२००४
१४) डॉ. मनमोहन सिंह	२००४–२०१४
१५) नरेंन्द्र मोदी	२०१४– अब तक

संग्रहक –
काजल शंकर गिजरे
११ वी आर्टस् 'ब'

There are two kinds of people,
those who do the work and
those who take the credit,
try to be in the first group;
there is much less competition.

INDIRA GANDHI

Prof. Sou. Surekha B. Patil
ENGLISH SECTION
(Junior)

INDEX

Junior Section

Poems

1. My Mother's Love Is True Love	Miss. Devkule Pranali	- 12th Sci.
2. My Mother Is My Life Line	Miss. Devkule Pranali	- 12th Sci.
3. My Hero, Best Friend My Daddy	Miss. Devkule Pranali	- 12th Sci.
4. True Friendship	Miss. Shaikh Sartajbe	- 12th Arts.
5. Why God Made Teachers?	Miss. Kharat Kajal	- 11th Arts.
6. Exam- A Cricket Match	Mr. Prathamesh Joshi	- 12th Sci.
7. Luck	Miss. Bhagat Monali	- 12th Sci.
8. Stay Away From Anger	Miss. Patil Priyanka	- 12th Sci.
9. Science And Religions	Miss. Patil Priyanka	- 12th Sci.
10. My Life	Miss. Bhosale Bhagyashri	- 12th Sci.
11. Friends Come And Friends Go	Miss. Bartakke Mayuri	- 11th Sci.
12. Thank You Dad	Miss. Sapkal Sonali	- 12th Sci.

Prose

1. Indian Space Research Organisation	Mr. Bedage Rohan	- 11th Sci.
2. Information About Elections In India	Mr. Mokale Vinayak	- 11th Sci.
3. How To Stay Motivated	Mr. Kumbhar Aakash	- 12th Sci.
4. William Shakespeare	Miss. Kamble Ashwini	- 11th Arts
5. Kapil Dev	Mr. Wagh Swapnil	- 11th Arts

Miscellaneous

1. Good Thought	Miss. Sapkal Sonali	- 12th Sci.
2. Coin	Miss. Sapkal Sonali	- 12th Sci.
3. My Dad	Miss. Sapkal Sonali	- 12th Sci.
4. My Mom	Miss. Sapkal Sonali	- 12th Sci.
5. Amazing Facts	Miss. Sapkal Sonali	- 12th Sci.
6. How Maths And Life Are Related	Mr. Sarade Suraj	- 12th Sci.
7. Funny People Funny World	Miss. Bartakke Mayuri	- 11th Sci.
8. Mother	Miss. Karade Sonali	- 12th Sci.
9. Father	Miss. Karade Sonali	- 12th Sci.
10. Jokes (2)	Miss. Kamble Shweta	- 12th Arts.
11. Good Thoughts	Miss. Kamble Shweta	- 12th Arts.
12. Friend	Miss. Lad Shradhanjali	- 12th Sci.
13. Dream	Miss. Lad Shradhanjali	- 12th Sci.
14. Good Thoughts	Miss. Patil Shweta	- 12th Sci.
15. Women's Day	Miss. Bhagat Sonali	- 12th Sci.
16. Jokes	Miss. Bhagat Sonali	- 12th Sci.
17. Success	Miss. Kharat Kajal	- 11th Arts.
18. Good Friends	Mr. Patil Sangram	- 12th Sci.
19. Three Things In Life	Mr. Patil Manjunath	- 12th Sci.
20. Great Thoughts	Mr. Patil Manjunath	- 12th Sci.

My Mother's Love Is True Love

A mother's love is a wonderful love
packaged from heaven with
special care.
A mother's love is like no other love
in which you can compare.
A mother's love is purified by Angels
and flows directly from her soul
A mother's love is justified by God and
by his hands he created the mold.
A mother's love is unconditional, and
from her heart this can be told
A mother's love is nutritional, it is
the fruit that feeds our soul.
A mother's love is true love, and
from her heart she cannot lie.
A mother's love is eternal, the kind
that won, even die.
A mother's love is the tie that
binds, & her bond can never be broken.
A mother's love is branded in our
hearts, even when her words aren't spoken.

- Miss. Devkule Pranali Anil
12th A (Science)

My Mother Is My Life Line

My mother is my lifeline,
she is my Complete savior,
She does everything she can for me,
and for that I prais for her,
She worked herself to the bone, but
never did she give up.

My mother is my lifeline,
She is truly my best friend,
She help me through the good & bad,
She stayed there till the end,
She pick me up when I was down
and wiped the tears away,
She will be there when I need her
every night and everyday.

My mother is my lifeline,
she's Completely a shining star,
She has never made me feel alone,
no distance is too far,
she'll travel to the moon and back,
if I ask her to.
My mother is my lifeline,
this poem I wrote only for you...

- Miss. Devkule Pranali Anil
12th A (Science)

My Hero Best Friend
My Daddy

My daddy looks tough as nails
and hard as metal
But the truth is easy to tell
He's sweet and loving
And can always understand me
Patient he is
And he always makes a big difference
in my everyday life
Always managing to put a smile
on my face
Even when his days aren't good My daddy is my hero
He is my best friend who I can
always trust
And I don't have to worry about
being misjudged
he is my daddy
And above everybody he is
who makes me feel very happy
The truth is 'I love my daddy.'

- Miss. Devkule Pranali Anil
12th A (Science)

True Friendship

Friendship is the one
which is not to be said
but maid by hearts
Which is old like a gold
Which cannot be sold

Friendship is the one
Which removes all the
Sorrows from a friends mind

Friendship is the one
which is not bad
but make other's mad

Friendship is that joy
Which feels he friends heart
With colors of happiness

When they are sad
So we say that

Whether east or west but
Only Friendship is the one
Which is the "Best".

- Miss. Shaikh Sartajbe
12th A (Arts)

Why God Made Teachers?

When God created teachers, he gave a
Special friends
To help us understand his world, and truly
Comprehend
The beauty and the wonder of everything
we see
And become better person
with each discovery
When God Created Teachers
He gave us special guidance
To show us ways in which to grow
So we can all decide,
How to live and how to do
What's right instead of wrong
To lead us so that we can lead
And learn how to be strong
Why God created teachers
In his wisdom and grace was to help us
learn
To make our world a better wiser place.

- Miss. Kharat Kajal Sarjerao
11th B (Arts)

Exam - A cricket match

Pen is a ball
writing material is a pad
student is bat's man
question is a ball
Exam hall is a pitch
mark are run
paper setter is a bowler
Examiner is an umpire
supervisor are is a square umpire
moderator is third umpire
Hard question is a bouncer
Good answer is a boundary
First class is half century
Distinctions is a century
Mark sheet is score bord
wrong question is a no ball
catch during copying is run out.

- Mr. Joshi Prathamesh Pradeep
12th C (Science)

Luck

She worked over a day
and along the nights,
She was good in play,
and sometimes in fight,
and gone ahead,
only success to earn,
She ran towards her dreams,
without using the schemes,
her aim was only to gain.
So she did not saw her rain.
she tried her level best,
so no one called her as waste,
she turned in Bee, Education to Suck,
And when she won everybody called,
"That was a **LUCK**"

- Miss. Bhagat Monali Rajaram
12th B (Science)

My life

My life becomes boring
without all of you
I found my joy in
every thing & everyone
but I can't found my joy
My life becomes boaring
without all of you
I need my closed one
who can understand me
but no anyone that understand me
My life becomes boaring
without all of you.

- Miss. Bhosale Bhagyashri Gajanan
12th (Science)

Stay Away from Anger

Stay away from anger
It Hurts....only you....
If you are right then
There is no need to get angry....
And if you are wrong then you
don't have any right to get angry
Human has to spread
Happiness in other's
So that anger will not take
Place in Human life
keep control on your anger
and be happy for ever.

- Miss. Patil Priyanka Pandurang
12th B (Science)

Friendships Come And Friendships Go

Friendships come &
Friendships go
Like wave upon the sand
Like day & night
Like birds in flight
Like snowflakes when they land
But you & I are something else
Our friendship 's here to stay
Like weeds & rocks &
dirty socks
It never goes away!

- Miss. Bartakke Mayuri
11th A (Science)

Science And Religions

Science can give you
comfort and happiness
Religion give you blessing & Freedom
science stimulates lust & greed
Religion urges for minimum needs
science convert man into machine.
Religion make man divine
science can give you
bread and butter
Religion can give you
love and peace
Science can give you money & power
Religion can give you strength & wisdom
Science is best, never let it rest
Religion is our make itself us power?

- Miss. Patil Priyanka Pandurang
12th B (Science)

Thank you dad !

Thank you dad
Thanks for the laughter
For the good times that we share
Thanks for the always listening
For trying to be fair
Thank you for your comfort
when things are going bad
Thank you for the shoulder
To cry on when I'm sad
This poem is a reminder that
All my life through
I'll be thanking heaven
for a special Dad like you.

- Miss. Sonali Bharat Sapkal
12th C (Science)

Good Thought

- All of us do not have equal Talent but all of us have An equal opportunity to Develop our Talents.

- Showing love can be a difficult thing but sharing it can be easy.

- You cannot change your future But, You can change your habits & surely your habits will.

- To succeed in life & achieve result, you must understand & master tree mighty forces desire belief & expectation.

- Confidence doesn't came when you have all the answers But it Comes when you are ready to face all the questions.

Coin

Life is a coin
You can spned it any way
you wish but you only
spend it once.

- Miss. Sonali Bharat Sapkal
12th C (Science)

My Mom

Mom is my life
Mom is my every breath
My mom is like Diamond
My mom is very- very
Valuable for me
My mother is world's
beautiful woman for me
Thanks god for giving me
My angle like mom
Mom I love A lot....!

My Dad

You are the world's
Best dad for me
You love me
You are about me
You work hard for me
Your value is not
measurable & any
measurement can't
measure your love
My dad you are mine.

Funny People- Funny World!!

1) If money doesn't grow on trees then why do banks have branches?

2) Why does round pizza comes in a square box?

3) Why do you still call it Building when it is already built?

4) It is true that we are here to help others, Then what are others here for?

5) Why doesn't glue sticks to its own bottle?

6) If you aren't supposed to drink & drive, Then why do bars have parking lots.

- Miss. Bartakke Mayuri
11th A (Science)

Living Gods

During my birth,
I have seen my mother is God,
During my growth,
I have seen my father is God.
During my college,
I have seen my professor as God.
During my sickness,
I have seen my doctor as God.
During my trouble,
I have seen my parents as God.
But I have seen the God.

- Miss. Patil Shivani Sharad
12th A (Science)

How Maths and Life are Realated....

Vector :- Life needs directions, hence it is a vector.

Complex :- Life is full of complex problems.

Integration :- Life is an integration of good and bad.

Determinants :- The value of determinants of life is determined by god.

Differentiation :- Life is differential in to four stage namely childhoods youth, middle age & old age.

Probability :- Life is one where the probability of success should be high.

Trigonometry :- The sum of squares of hard work and intelligence is equal to the square of success in life.

MATHEMATICS :-

The king of all- ARTS and the queen of all- SCIENCE

M - Morality	M - Memory
A - Action	A - Ability
T - Truthfulness	T - Talent
H - Humility	I - Integrity
E - Excellence	C - Character
	S - Sincerity

If I feel unhappy, I do MATHEMATICS to become happy.....

- Mr. Sarade Suraj
12th C (Science)

Mother

Only for you!!!
Sweet time, sad time
Good time, bad time
Day time, night time
I miss you mother all time

- Miss. Karade Sonali Dadaso
12th B (Science)

Jokes

- Teacher : You can your mother as 'MUM' what will you call your Mother's younger sister and Elder sister?
  Sardar : So simple, i' ll call them 'MINIMUM' & 'MAXIMUM'.

- When you breathe you respire
  wah wah!! when you breathe, you respire!
  wah wah!!
  But when you don't breathe, you expire!!!
  HaHahaha

- Miss. Monali Rajaram Bhagat
12th B (Science)

Father

I feel safe when
you are with me
you show me
fun things to do
you make my life
much better
The best father
I know is you!!!

- Miss. Sonali Dadaso Karade
12th B (Science)

Amazing Facts

Orange has almost no perfect Rhymes the only word in the Oxford English Dictionary that Rhymes with orange is sporange a very alternative form of sporangium.

- Miss. Sonali Bharat Sapkal
12th C (Science)

Good thoughts

Your best teacher is your last mistake
you have
To dream before your dreams came true.

- Miss. Shweta Dipak Kamble
12th A (Art)

Friend

Friend & Friendship are the
very sweetest thing in life,
I am not your
first friend
I am not your
last friend
But I hope I am always
Your Best Friend.

- Miss. Shraddhanjali Lad
12th (Science)

Women's Day

She is the symbol of Shakti,
She teaches us the power of Bhakti,
She is the most beautiful creation of the universe,
She is the one, who brings life and nurtures it,
I want her to have an excellent life on her
" Special day.

HAPPY WOMEN'S DAY

- Miss. Sonali Rajaram Bhagat
12th B (Science)

Dream

Don't store your
dreams in your eyes,
it may roll down with tears.
store them in your heart
because each heart- beat
will inspire you to fulfill them.

- Miss. Shraddhanjali Lad
12th (Science)

Great Thoughts

- I assure that learned fool is more foolish than an in ignorant fool.
- For every minute you are angry, you lose sixty seconds of happiness.
- The beginnings of all things are small
- Well begun is half done.
- Four things Cannot Come back, the Spoken word, Speak arrow, Past life and neglected opportunity.
- When We have not what we like we must like what we have.
- When all else is lost the future still remains.

'Good Friends'

- Manjunath Jayram Patil
12th (Science)

Jokes

Chintu- Father will you shout at me if I haven't done anything

Father- No never

Chintu- So sign on this paper which my sir has given to you because I did not do my home work.

- Miss. Shweta Dipak Kamble
12th A (Art)

Thoughts

Watch your thoughts,
They become your words.....
Watch your words,
They become your actions.....
Watch your actions ,
They become your habits.....
Watch your habits,
They become your character...
Watch your character,
It becomes your future....

- Miss. Patil Shweta Popat
12th A (Science)

Good Friends

- A good friends is someone to do nothing much with and find nothing much so much fun.
- A good friends is talking and talking about everything under the sun.
- A good friends someone who really is glad when you've worked for and won a success.
- Someone you don't have to be an your guard with or be what you aren't is impress.
- A good friends is so many wonderful someones. all mixed in marvelous blend of memory making of giving and taking a now and forever.

'Good Friends'

- Mr. Sangram Patil
12th (Science)

Success

Set your personal objectives
Unlock your attitude
Clear away your blocks mental
Greats inner strength
Expects success
Simply have fun
start Now.

- Miss. Kajal Sarjerao Kharat
11th B (Art)

A Best Friend

A Best Friend
is always there
when there you need advice,
or a pep talk,
or even a shoulder to cry on
A best friend
listens with her heart
and is always honest with you
even though the truth
may not be
what you want to hear,
A best friend
knows all yours secrets,
understands yours fears,
shares your dreams,
A best friend
never stops believing in you
even if you give up.

- Miss. Pranali Babaso Amrutsagar
12th (Science)

Three things in life

- Three things in life that ones gone, never come back
  i) Time ii) Words iii) Opportunity
- Three things in life that one should always have
  i) Hope ii) Peace iii) Honesty
- Three things in life that most valuable
  i) Love ii) Friends iii) Self- Confidence
- Three things in life that are never certain
  i) Success ii) Dreams iii) Fortune
- Three things in life that are make good person
  i) Sincerity ii) Hard work iii) Compassion
- Three things in life that can destroy person
  i) Pride ii) Greed iii) Anger
- Three things in life that can save person
  i) God ii) Faith iii) Hope

'Good Friends'

- Manjunath Jayram Patil
12th (Science)

FRIENDS

Friend care
Friend share
We need friends
Every where.

Indian Space Research Organisation

Mr. Rohan Suresh Bedage
11th Science

The Indian Space Research Organization (ISRO) is the Space agency of the Government of India. Headquartered in the city of Bangalore. It's vision is to " Harness space technology and for national development". While pursuing science research and planetary exploration.

Formed in 1969, ISRO superseded the erstwhile, Indian National Committee for Spaces Research (INCOSPAR) established in 1962 by the efforts of independent India's First Prime Minister, Jawaharlal Nehru, and his close aide scientist Vikram Sarabhai. The establishment of ISRO, thus institutionalised space activities in India. It is managed by the Department of Space, which reports to the Prime Minister of the Republic of India.

(ISRO sent one lunar orbiter, Chandrayaon-1, on 22 October 2008 ISRO built India's First Satellite, Aryabhata, which was launched by the Soviet Union on 19 April 1975. It was named after the Mathematician Aryabhata. In 1980, Rohini was to became the first satellite to be placed in orbit by an Indian-made launch vehicle, SLV-3. ISRO Subsequently developed two other rockets, the Polar Satellite Launch Vehicle (PSLV) For launching satellite into polar orbits and the Geosynchronous Satellites into geostationary orbits. These rockets have launched numerous communications satellite and earth observation satellites. Satellites navigation system like GAGAN and IRNSS have been deployed. In January 2014 ISRO successfully used an indigenous cryogenic engine in a GSLV-D5 launch of the GSAT-14.

ISRO sent one Mars orbiter, Mars Orbiter Mission, which successfully entered Mars orbit on 24 September 2014, making India the First nation to succeed on its first attempt, and ISRO the fourth successfully reach Mars orbit. Future plans include the development of GSLV MK III (for the launch of heavier satellites), ULV, development of a reusable launch vehicle, human spaceflight further lunar exploration, interplanetary probes, a solar spacecraft mission et. on 18 June 2016 ISRO Successfully set a record with a launch of 20 satellites in a single payload, one being a satellite from Google. On 15 February 2017, ISRO launched 104 satellite in a single rocket (PSLV-C37) and created a world record.

India's space agency launched a Flock of 104 satellites into space over the course of 18 minutes on Wednesday. nearly tripling the previous record for single-day satellite launches and establishing India as a key played (player) in a growing commercial market for space- based surveillance and communication.

About ISRO

Acronym - ISRO
Owner- Government of India
Established - 15 August 1969
(1962 as INCAS PER)
Headquarters - Bangalore, Karnataka, India
Primary - Satish Dhawan Space Center.
Spaceport - Sriharikota, Andhra pradesh
Motto - IAST :- Manav Jati ki Seva Men Antariksa Praudyogiki
(Space technology in the service of humankind)
Administrator - A.S. Kiran Kumar
(Chairman)
Budget - ₹ 90.94 billion
(US $ 1.4 billion)
Website - isro. gov. in.

Information About Elections In India

Mr. Mokale Vinayak Rajendra
11th science- A

Elections form the bedrock of the largest democracy in the world-India. Since Independence, as many as 15 Lok Sabhas have been formed through elections, the first one being held in 1951-52. The methodology of election is through universal adult suffrage, whereby every citizen of India over 18 years of age is an eligible.

Elections provide a way for the citizens of India to choose their leaders. They do so by casting their vote in favor of the candidate or party whose views appeal to them. This ensures that the will of the people is reflected in the elected candidates.

In India elections are also a platform for the public to voice their resentment against a ruling party. By voting for other parties and helping elect a different government, citizens demonstrate that they possess ultimate authority.

The door for new issues is opened by elections which raised in public. If a citizen of India wishes to introduce reforms that are not the agenda of any of the parties, he or she is free to contest the elections either independently or by forming a new political party. Voting is our duty as responsible citizens of the India to make informed decisions and choose the best candidate from those presented.

Because elections are a regular exercise occurring every 5 years in India, the ruling parties are kept in check and made to consider the demands of the public. This works as a self- Corrective system where by political parties review thier performance and try to appeal the voters.

With a population of over 1.2 billion (According to the 2011 census) Spread across 28 states and a union territories, India has a system of elections that is both daunting and praise worthy.

There are unknown facts about Indian election There is an only authorized company mysore paints and varnishes private limited which

indelible ink used to marks the finger after voting. Electronic voting machines save 10,000 tones of paper. A 6-volt alkaline battery is used to run the electronic voting machines, it can be used in areas with no power connections.

This was the second time in Delhi elections 2015, congress won zero seats. Earlier when congress faced a similar situation was in 1988 in the state of Uttar Pradesh. Malkaigiri constituency in Hyderabad has the largest number of voters, 30 lakh in numbers.

In this manner the elections are carried out by India which strengthens the democracy. It also gives the opportunity to every eligible citizen to choose their liking leader which can change all the critical conditions of our nation.

■■■

Quotation

- " The difference between what we do and what we are capable of doing would suffice to solve most of the world's problems"
  - **Mahatma Gandhi**

- " Take up one idea make that one idea your life- think of it, live on that idea, Let the brain, muscles, nerves, every part of your body, ne full of that idea, and just leave every other idea alone. This is the way to success"
  - **Swami Vivekananda**

- " the tree laden with fruits always bends low. If you wish to be great, be lowly and meek."
  - **Shri Ramkrishna Paramahansa**

How To Stay Motivated?

Mr. Kumbhar Akash Vitthal
12th science- A

In the jungle which animal is the biggest, ...I heard you say, Elephant.

In the jungle which animal is the tallest...

I heard you say, Giraffe.

In the jungle which animal is the wisest...

I heard you say, fox.

In the jungle which animal is the fastest....

I heard you say, cheetahs.

Among all these wonderful qualities mentioned, where is the lion in the picture...?

Yet, you say the lion in the king of the jungle even without ANY of these qualities.

Why...???

Because, The lion is courageous,

The lion is very bold,

The lion is always ready to face any challanges, any barrier that cross his path, no matter how big or bad they are!!!

The lion walks with confidence. the lion believes he is unstoppable. The lion is risk taker. The lion believes any opportunity is worth giving a try and never lets it slip form his hand. The lion has charisma!!!

So..., what is it that we get to learn from the lion??

- You don't need to be fastest.
- You don't need to be wisest.
- You don't need to be most brilliant.
- You don't need to be generally accepted to achieve your dreams.

★ All you need is courage.
★ All you need is boldness.
★ All you need is the will to try.
★ All you need is the faith to believe it is possible.
★ All you need is to believe in yourself that You Can Do It...!!

It's time to bring out the lion in you...!!

■■■

WILLIAM SHAKESPEARE

Miss. Kamble Ashwini Shailesh
(11th/Arts) B

Shakespeare's life is shrouded in a thick mist of doubts, conjectures and presumption. The biographer and commentator's of Shakespear have been arduously hunting for authentic facts about his life for over three hundred years, but they have only met with failures and disappointment No. other author of his eminence and standing in English literature has left so little Authentic material about himself as Shakespeare so much so that A school of critics has gone to the extent of doubting if there was at all a man like Shakespeare. Some critics believe that it was Francis Bacon, the famous prose writer and politician of the Elizabethan age, who really wrote all the plays under the pseudonym of Shakespeare other have tried to identify him with Marlowe and Ben Johnson but these theories have been finally exploded by modern critics therefore, whatever facts about his life are known today are based upon this strange phenomenon of Shakespeare life Mr. F. S. Boas writes "The denial of any discoverable relation ship between Shakespear plays and his life is unconvincing, when pushed to extremes no writer, be he dogmatist or not, can cut himself entirely adrift from the general influence of his age and from his special personal experiences It is wholly inconceivable that his works should not reveal something of his individuality or that changes in their general tone should be quite uncolored by his own vicissitudes of mind and fortune the broad fact remains that these endeavors to reconstruct the poet's biography from a mixture of external and internal evidence must always be unsatisfactory. The links between the two data are so few and fragmentary that it is impossible to piece them together in consistent whole." summarizing briefly the whole of Shakespeare life Stevens writes jestingly "concerning the poet's circumstances, all that we know with any certainly of Shakespeare is that he was born in Stratford upon-Avon, married and had children, that he went to London where he appeared as an actor, and wrote poems and plays; then he returned to Stratford, made his will died, and was buried."

■■■

Kapil Dev

COMPETITION BY

Mr. Swapnil Uttam Wagh
11th B (Arts)

Kapil Dev

Full Name : Kapil Dev Ramlal Nikhanj
Born : 6 January 1959 (age 58)
Bowling style : Right handed
Bowling style : Right arm fast
Role : All rounder

International Information

National side : India
Test debut (Cap 142) 10 October 1978 V Pakistan.
Last test : 19 March 1994 V New Zealand.
ODI debut (Cap 25) : 1 October 1978 V Pakistan.
Last ODI : 17 October 1974 V west indies.

Domestic team

Years	Team
1975-1992	Haryana
1984-1985	Worcestershile
1981-1983	Noltham Pronhite

Carrer Statistics

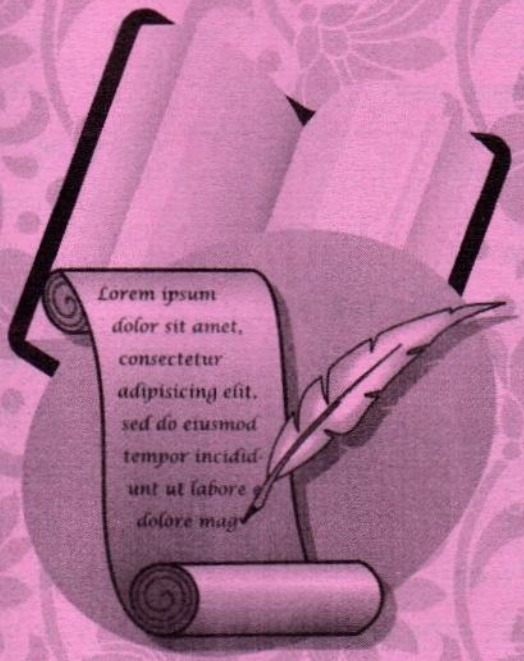
Competition	Test	ODI	FC	L/T
Matches	131	225	275	309
Runs Scored	5.248	3.783	11.356	5,461
Batting average	31.05	23.79	32.91	24.59
100s/ 50s	8/27	1/14	18/56	2/23
Top Score	163	175	193	175
Balls Bowled	27,740	11,202	48,853	14,927
Wickets	434	253	835	335
Bowing Average	29.64	27.45	27.09	27.34
5 Wickets in innings	23	1	39	2
10 wickets in match	2	n/a	3	n/a
Best bowling	9/83	5/43	9/83	5/43
Catches	64/-	71/-	192/-	99/-

Kapail Dev Ramal Nikhanj born 6 January 1959, better know as Kapail Dev is a former Indian cricketer of ten considered one of the greatest cricketers of India.

He captained the indian cricket team which won the 1983 cricket world cup named by wisden as the Indian cricketer of the century in 2002. Kapail Dev considered as one of the greatest all rounders of all time. He was also india's national cricket coach for 10 months between October 1999 and August 2000.

Kapail was a right-arm pace bowler noted for potent outswinger bowler for most of his career.

अहवाल विभाग

Lorem ipsum
dolor sit amet,
consectetur
adipisicing elit,
sed do eiusmod
tempor incidid-
unt ut labore
dolore mag

अनुक्रमणिका

विविध विभागाचे वार्षिक अहवाल

१)	जिमखाना	प्रा. ए. के. पाटील
२)	लैंगिक छळ प्रतिबंध व विद्यार्थिनी विकास समिती	डॉ. एस. डी. जाधव
३)	दूरशिक्षण अभ्यासक्रम	प्रा. के. एस. पाटील
४)	ग्रंथालय	प्रा. हेमाडे एन. एन.
५)	राष्ट्रीय सेवा योजना	डॉ. टी. के. बदामे
६)	एन. सी. सी.	लेप्टनंट प्रा. विनोद कुंभार
७)	प्लेसमेंट सेल	डॉ. घोडके जे. एस.
८)	अग्रणी महाविद्यालय योजना	प्रा. के. एस. पाटील
९)	वाणिज्य	प्रा. एम. डी. पाटील
१०)	प्रसिध्दी	प्रा. जी. के. पाटील
११)	वार्षिक कार्यक्रम	डॉ. बी. टी. कणसे
१२)	निबंध, वक्तृत्व व वादविवाद स्पर्धा	डॉ. डी. बी. थोरबोले
१३)	प्रशासन विभाग	श्री. एम. बी. कदम
१४)	बांधकाम	डॉ. सी. जी. पाटील
१५)	वसंताविष्कार	डॉ. सी. जी. पाटील
१६)	मतदार जागृती	प्रा. एस. आर. घोगरे
१७)	विशेष स्थायी समिती	प्रा. ए. आर. पाटील
१८)	यशवंतराव चव्हार महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ	प्रा. एन. डी. शेंडगे
१९)	मुक्त विद्यापीठ एम. बी. ए.	प्रा. के. एन. पाटील

विविध विभागाचे वार्षिक अहवाल २०१६- २०१७

सिनियर विभाग अहवाल

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षणसंस्थेचे संकल्पक, संस्थापक, क्रान्तीपुत्र शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे यांनी बहुजनांच्या उध्दारासाठी ''ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार'' या ध्येयवादाने ज्ञानगंगोत्री ३७४ शैक्षणिक संकुलनातून महाराष्ट्र, कर्नाटक, गोवा प्रांती पोहचविली. या थोर शिक्षणमहर्षिने उच्चशिक्षणासाठी जी पहिली पाच महाविद्यालये स्थापन केली. त्यापैकी आमचे तासगांव महाविद्यालय. 'वेलू गेला गगनावरी' या उक्तीप्रमाणे या महाविद्यालयाची कला, वाणिज्य, विज्ञान या ज्ञानशाखातील पदवी ते पद्व्युत्तर शिक्षणातील गरुड भरारी शिवाजी विद्यापीठात स्वत:चे वर्चस्व प्रस्थापित करणारी ठरली आहे. महाविद्यालयातील कला शाखा शिवाजी विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत ग्रामीण भागात प्रथम आली आहे. या महाविद्यालयातील गुणवत्ता उपक्रमशीलता क्रीडा विभागाच्या दैदिप्यमान यशाचा सन २०१६-२०१७ चा वार्षिक अहवाल संस्कार नियतकालिकाच्या माध्यमातून आपणा हाती देताना मनस्वी आनंद होतो आहे.

जिमखाना अहवाल

सन २०१६-२०१७ या वर्षात महाविद्यालयातील खेळाडूंनी बुध्दिबळ, क्रॉसकंट्री, जलतरण, कुस्ती, बॉक्सींग, तायक्वांदो, तलवारबाजी, योगासन, खो-खो, शुटींगबॉल इत्यादी क्रीडाप्रकारात महाविद्यालयाच्या पुरुष व महिला संघांनी व खेळाडूंनी सहभाग घेतला. शैक्षणिक वर्ष-२०१६-२०१७ हे या महाविद्यालयाच्या क्रीडा वैभवात भर घालणारे असे ठरले आहे. या महाविद्यालयातील कु. पुजा संजय पाटील B.A.-II या खेळाडूची अमृतसर (पंजाब) येथे झालेल्या राष्ट्रीय विद्यापीठ स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ तलवारबाजी संघात निवड झाली. कुमार. दिग्वीजय मिलींद पवार BSC-I या खेळाडूची नेहरु स्टेडिअम पूणे येथे झालेल्या राज्य बॉक्सिंग स्पर्धेसाठी सांगली जिल्हा संघात निवड झाली या स्पर्धेत त्याने सिल्व्हर मेडल प्राप्त केले आहे.

तसेच आकाश बनकर B.A.-I या खेळाडूची पश्चिम विभागीय आंतर विद्यापीठ खो-खो स्पर्धेत शिवाजी विद्यापीठ कॅम्पसाठी निवड झाली तसेच कु. अनुप जालिंदर कदम B.A.-I व सौरभ डिसले या खेळाडूंची जालना येथे झालेल्या राज्यस्तरीय तलवारबाजी स्पर्धेसाठी साांगली जिल्हा संघात निवड झाली.

दि. ३० ऑगस्ट ते ०१ सप्टेंबर २०१६ रोजी आर. आर. पाटील कॉलेज सावळज येथे झालेल्या सांगली विभागीय बुध्दीबळ स्पर्धेत पाटील सईश दिलीप यांच्या नेतृत्वाखाली संघाने उत्तम कामगिरी करत १८ गुण प्राप्त केले.

दि. ०३ सप्टेंबर २०१६ रोजी बाळासाहेब देसाई कॉलेज पाटण येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ आंतर विभागीय क्रासकंट्री स्पर्धेमध्ये आशिष उत्तम गाडे याच्या नेतृत्वाखाली उत्तम कामगिरी केली.

दि. १५ सप्टेंबर ते १६ सप्टेंबर २०१६ रोजी कासेगांव शासकीय क्रीडा संकुल मिरज (सांगली) येथे झालेल्या जलतरण स्पर्धेत कु. सागर एजगार (M.A.-II) या खेळाडूंने उत्तम कामगिरी केली. या खेळाडूची

भोगावती महाविद्यालय कुरूकळी येथे झालेल्या आंतरविभागीय जलतरण स्पर्धेसाठी निवड झाली.

दि. १० ऑक्टोंबर ते १२ ऑक्टोंबर २०१६ रोजी B.P.Ed. कॉलेज मिरज येथे झालेल्या विभागीय ॲथलेटिक्स स्पर्धेमध्ये महाविद्यालयातील १० खेळाडूंनी सहभाग घेतला होता या मधून दिग्विजय पवार, आशिष गाडे, विनायक एडके या खेळाडूंनी आर. आर. कॉलेज जत येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ आंतरविभागीय ॲथलेटिक्स स्पर्धेसाठी निवड झाली.

दि. १८ ऑक्टोंबर २०१६ रोजी आर्टस्, कॉमर्स् कॉलेज कडेपूर येथे झालेल्या सांगली विभागीय खो-खो स्पर्धा संपन्न झाल्या आकाश बनकर याच्या नेतृत्वाखाली संघाने उत्तम कामगिरी केली. कु. आकाश बनकर या खेळाडूची पश्चिम विभागीय आंतरविभागीय क्रिडा स्पर्धेच्या शिवाजी विद्यापीठ कॅम्पसाठी निवड झाली होती.

दि. ११ ते १२ नोव्हेंबर २०१६ रोजी सांगली विभागीय बॉक्सींग स्पर्धा पोलीस मुख्यालय सांगली येथे झाल्या या स्पर्धेमध्ये दिग्विजय पवार, दिपक चव्हाण, ओंकार चव्हाण, कु. पुजा पाटील, कु. पुजा राजेंद्र पाटील या सर्व खेळाडूची दि. १७-१८-१९ नोव्हेंबर रोजी पोलीस मुख्यालय सांगली येथे झालेल्या आंतरविभागीय बॉक्सींग स्पर्धेसाठी निवड झाली. या स्पर्धेमध्ये कु. दिग्विजय पवार या खेळाडूने ९१$^{+}$ या गटात सिल्वर मेडल प्राप्त केले.

दि. ४ ते ५ डिसेंबर २०१६ रोजी P.D.K.N.N. आर्टस् कॉलेज झरे येथे झालेल्या सांगली विभागीय कुस्ती स्पर्धेमध्ये कु. जय मुकेश बुधावले यांच्या नेतृत्वाखाली संघाने उत्तम कामगिरी केली.

दि. १७-१८ डिसेंबर २०१६ रोजी B.P.Ed. कॉलेज मिरज येथे झालेल्या सांगली विभागीय तायक्वॉदो स्पर्धेत शुभम संजय टकुडगे या खेळाडूने उत्तम कामगिरी केली. या खेळाडूची दि. २६ ते २८ डिसेंबर २०१६ रोजी दहीवडी महाविद्यालय दहिवडी येथे झालेल्या आंतर विभागीय स्पर्धेसाठी निवड झाली.

दि. १९-२० डिसेंबर २०१६ रोजी आर्टस्, कॉमर्स कॉलेज कासेगांव येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ आंतरविभागीय तलवारबाजी स्पर्धा संपन्न झाल्या, या स्पर्धेमध्ये दिग्विजय पवार, अनुप कदम, सनिकेत खबाळे, कु. पुजा संजय पाटील, कु. मनिषा मोहिते या खेळाडूनी उत्तम कामगिरी केली. या स्पर्धेमधून कु. पुजा संजय पाटील या खेळाडूची अमृतसर येथे झालेल्या अखिल भारतीय विद्यापीठ स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघात निवड झाली.

दि. ३०-३१ डिसेंबर २०१६ रोजी आर्टस्, कॉमर्स आणि सायन्स कॉलेज गडहिंग्लज येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ योगासन स्पर्धेमध्ये कु. मनिषा नागसेन कांबळे हिने उत्तम कामगिरी केली.

दि. ६ फेब्रुवारी २०१६ रोजी पद्मभूषण वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय कवठेमहांकाळ येथे संपन्न झालेल्या सांगली विभागीय शुर्टींगबॉल स्पर्धेमध्ये सागर तुकाराम बागणकर (B.A.-I) यांच्या नेतृत्वाखाली संघाने द्वितीय क्रमांक पटकविला.

शैक्षणिक वर्ष २०१६-२०१७ या वर्षात जिमखाना विभागाने १५ ऑगस्ट व २६ जानेवारी, १ मे महाराष्ट्र दिन या सारख्या राष्ट्रीय दिनाचे उत्तम नियोजन केले. तसेच जिमखाना विभागाने या वर्षात झालेल्या नॅक मुल्यांकन समिती समोर उत्तम नियोजन केले. व कराटे, किक बॉक्सिंग, तायक्वॉदो, तलवारबाजी इ. प्रकाराचे प्रात्यक्षिक केले यावेळी १०० माजि विद्यार्थी खेळाडूनी नॅक कमिटीसमोर जिमखाना विभागाच्या कार्याची माहीती दिली तसेच जिमखाना

विभागाकडे असणाऱ्या व्यायाम शाळेत महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थी, पालक, प्राध्यापक, सेवक यांना व्यायामाचे साहित्य उपलब्ध करुन देऊन त्यांच्यामध्ये आरोग्यविषयी जागृता निर्माण केली जाते.

२९ ऑगस्ट रोजी जिमखाना विभागामार्फत महाविद्यालयात हॉकीचे जादूगार मेजर ध्यानचंद यांची जयंती साजरी करण्यात आली. तसेच या विभागाकडे उपलब्ध असणाऱ्या ४०० मी. धावण मार्गाचा वापर महाविद्यालयातील माजि विद्यार्थी, खेळाडू, पालक, माता परिसरातील नागरीक सैन्य भरती, पोलिस भरतीसाठी प्रशिक्षणार्थींना उपयोगी पडतो. हा महाविद्यालयाच्या विभागाचा चांगला उपक्रम होतो. तसेच या विभागामार्फत विभागीय, आंतरविभागीय राज्य व राष्ट्रीय स्पर्धेमध्ये सहभागी होणाऱ्या खेळाडूंना सर्व सुविधा उपलब्ध करुन दिल्या जातात. स्पर्धेच्या काळात पोषक आहार देवून त्यांची शारिरीक क्षमता वाढविण्यावर भर दिला जातो.

सन २०१६-१७ या वर्षामध्ये महाविद्यालयात संपन्न झालेल्या विविध कार्यक्रमांत जिमखाना विभागाने सहकार्य केले. तसेच या वर्षात श्री. स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्थेच्या ध्येय धोरणानुसार १२ जानेवारी ते १९ जानेवारी सप्ताहमधील वार्षिक क्रीडा स्पर्धामध्ये ॲथलेटिक्स क्रीडा प्रकाराची पुरुष विभागाची जनरल चॅम्पियनशीप कु. घाईल रोहित रंगराव, बी.ए. भाग-२ व महिला विभागाची जनरल चॅम्पियनशीप कु. अश्विनी विश्वजीत पाटील, बी.एस्सी. भाग-२ या खेळाडूंनी पटकाविली आहे.

सन २०१६-२०१७ या वर्षात बी.ए. भाग-१, बी.कॉम. भाग-१, बी.एस्सी. भाग-१ या वर्गातील विद्यार्थ्यांच्यासाठी शिवाजी विद्यापीठातर्गत घेण्यात येत असलेली १० गुणांची सक्तीची शारिरीक शिक्षण विषयाची परीक्षासंबंधी माहिती देण्यात आली व परीक्षांचे नियोजन करण्यात आले.

या वर्षामध्ये महाविद्यालयातील ज्या खेळाडूंनी विभागीय, आंतरविभागीय, राज्य व राष्ट्रीय क्रीडा स्पर्धामध्ये यश संपादन केले आहे. त्यांचा आज दि. ०८/०२/२०१७ रोजी संपन्न होत असलेला वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभामध्ये प्रमुख पाहुणे,

मा. जयसिंग सावंत यांच्या हस्ते पारितोषिक देऊन सन्मानित करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मा. प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार लाभले. हा पारितोषिक वितरण समारंभ व या वर्षातील जिमखाना विभागाकडील सर्व क्रीडा स्पर्धा, विविध उपक्रम यशस्वी करण्यासाठी महाविद्यालयाचे सन्मानीय प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार यांचे सहकार्य व मार्गदर्शन लाभले. तसेच जिमखाना कमिटीतील सर्व सदस्य व महाविद्यालयातील सर्व घटकांचे वेळोवेळी सहकार्य लाभले आहे. म्हणून जिमखाना विभागामार्फत या सर्व घटकांना धन्यवाद देऊन त्यांचे आभार मानणे मी माझे कर्तव्य समजतो.

।। '' जय हिंद, जय महाराष्ट्र''।।

-प्रा. ए. के. पाटील

चेअरमन

लैंगिक छळ प्रतिबंध व विद्यार्थिनी विकास समिती

या विभागामार्फत प्रथमवर्ष विद्यार्थीनीच्या मनात, जाणीवा जागृती सदैव राहाव्यात यासाठी उद्बोधन शिबीराचे आयोजन करण्यात आले होते. तसेच विवेकानंद सप्ताहात मुलींच्या कलागुणांना वाव मिळावा म्हणून रांगोळी व मेहंदी स्पर्धेचे आयोजन केले होते. अग्रणी महाविद्यालय योजनेंअंतर्गत ४ फेब्रुवार २०१७ ला एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी डॉ. जयश्री पाटील सांगली यांचे ''स्त्री शक्तीची उत्तुंग भरारी तरी स्त्री भृणहत्या

का..?'' या विषयावर मुलींना मार्गदर्शन करण्यात आले. याशिवाय Basic in beauty culture हा कोर्स चालू करण्याचा आमचा मानस आहे. या विभागाचे काम डॉ. जाधव पाहतात.

– डॉ. एस. डी. जाधव
चेअरमन

दूरशिक्षण अभ्यासक्रम

शिक्षणाच्या प्रवाहातून बाहेर पडलेल्या विद्यार्थी-विद्यार्थ्यांना उच्चशिक्षण घेण्याची संधी मिळावी या हेतूने शिवाजी विद्यापीठाने या महाविद्यालयास शैक्षणिक वर्ष २००९-१० पासून दूरशिक्षण अभ्यास केंद्रांत बी.ए./ बी.कॉम. या पदवी वर्गांना प्रवेश दिला जातो. याशिवाय एम.ए./ एम.कॉम. भाग-१,२ साठी मराठी हिंदी, इंग्रजी, अर्थशास्त्र, इतिहास, राज्यशास्त्र, स.शास्त्र याविषयासाठी कला शाखेतील तर वाणिज्य विभागातील विद्यार्थी ॲडव्हान्स अकौंटन्सी, ॲडव्हान्स कॉस्टींग, ॲटव्हान्स बँकींग विषय घेऊ शकतात. या विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शनपर संपर्क सत्राचे आयोजन केले जाते. विद्यापीठ पुस्तकाशिवाय महाविद्यालयातील ग्रंथालयाची सुविधा उपलब्ध करुन दिले जाते. शैक्षणिक वर्ष २०१६-२०१७ मध्ये या केंद्रात एकूण.... विद्यार्थी प्रवेशित आहेत. प्राचार्य डॉ. आर.आर.कुंभार यांच्या मार्गदर्शनाखाली या विभागाने स्वत:चे वेगळे नाव निर्माण केले असून श्री. अशफाक शेख व जोतीराम साळुंखे हे अभ्यास केंद्रास सहाय्यक म्हणून मदत करतात. सध्या दूरशिक्षण विभागात १००४ घेतात.

– प्रा. के. एस. पाटील
समन्वयक, दूरशिक्षण अभ्यासकेंद्र

ग्रंथालय विभाग अहवाल –

सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षामध्ये महाविद्यालयाने ग्रंथालय विभागासाठी असलेल्या सर्व बजेट हेड अंतर्गत विविध नाविन्यपूर्ण ग्रंथाची खरेदी केली आहे. या महाविद्यालयाचे ग्रंथालय गुणात्मक व संख्यात्मक दृष्ट्या समृध्दीकडे वाटचाल करीत आहे. स्वतंत्र इमारत, निसर्गरम्य परिसर व तासगांव तहसीलमधील एकमेव माहिती स्तोत्राचे अद्ययावत दालन म्हणून उल्लेख करावा लागेल. विविध विषयावरील आधुनिक ग्रंथ, जुने दुर्मिळ व संशोधन मूल्य जोपासणारी येथील ग्रंथसंपदा आहे. आज ३१/०३/२०१७ पर्यंत एकूण ग्रंथसंख्या ७९,७६६ (सिनियर ५११३४, ज्युनियर ११०७५, बुक बँक २४३३ व सिध्दीविनायक पुस्तक पेढी १५०२४) इतकी आहे.

ग्रंथ खरेदी :

यंदाच्या आर्थिक वर्षात ग्रंथालयात खालीलप्रमाणे पुस्तके खरेदी करण्यात आली.

अ.क्र.	विभाग	पुस्तक संख्या	रक्कम
१	सिनिअर	६९३	१,४६,५६३/-
२	पी.जी.	१४३	६५,८४६/-
३	बी.सी.ए.	१२	७,३५५/-
४	ज्युनिअर	११५	२७,१५८/-
	एकूण	९६३	२,४६,९२२/-

स्पर्धेच्या युगामध्ये स्वत:ला टिकून ठेवण्यासाठी, अद्ययावत ज्ञान, स्पर्धेची जाणीव व वर्तमान घडामोडीवर लक्ष असणे आवश्यक आहे. त्याकरिता ६४ नियमकालिके, २१ वर्तमानपत्रे नियमितपणे ग्रंथालय खरेदी करत असते.

नियतकालिकामधील उपयुक्त अशा मासिकांचे बांधीव खंड तयार केलेले आहेत.

ग्रंथालयाचे प्रशंसनीय उपक्रम –

वाचन कट्टा उपक्रम – विद्यार्थ्यांच्यात वाचनाची आवड वाढावी यासाठी हा उपक्रम.

बहिस्थ वाचक योजना– महाविद्यालयीन बाह्य समाजाभिमुख लोकांसाठी ग्रंथालय खुले.

'बुक बँक' योजना– एस. सी., एस. टी., अपंग व आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत व होतकरु विद्यार्थ्यांना ग्रंथ संच उपलब्धता.

'कमवा आणि शिका' योजना– आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत विद्यार्थ्यांना या योजनेत समाविष्ट.Information and Library Network (INFLIBNET) Centre : INFLIBNET चा N-LIST चे या प्रोजेक्ट अंतर्गत ई-जर्नल्स व ई-बुक्स यांचे वार्षिक सभासदत्व. विद्यार्थी, संशोधक, शिक्षक यांना ही सुविधा उपलब्ध.

ग्रंथप्रदर्शन– विविध घटनांचे औचित्य साधून ग्रंथालय विभागामार्फत विद्यार्थ्यांना ग्रंथालयात उपलब्ध असलेल्या पुस्तकांची माहिती व्हावी यासाठी ग्रंथप्रदर्शन भरविले जाते.

ग्रंथालय भेटीचे आयोजन– विविध विषयांच्या विभाग प्रमुखांच्या उपस्थितीत विद्यार्थ्यांसाठी ग्रंथालय भेटीचे आयोजन करण्यात येते.

या २०१६-१७ शैक्षणिक वर्षामध्ये Library Automation साठी Stage-2 साठी वायरलेस बारकोड रीडर मशीन घेण्यात आले. वाचन कक्षात नवीन आठ टेबल व स्टॅक रुम मध्ये लाकडी कपाटे बनविण्यात आले.

महाविद्यालयात ५००० पेक्षा अधिक विद्यार्थीसंख्या असल्याने अपंग, तृतीय वर्ष कला, वाणिज्य, विज्ञान, बी.सी.ए. आणि पी.जी. कोर्सच्या विद्यार्थ्यांना Open Access सुविधा देण्यात आलेली आहे.

महाविद्यालयाचे प्राचार्य मा. डॉ. आर. आर. कुंभार यांचे मौलिक मार्गदर्शन सतत लाभत आहे. ग्रंथालय कमिटीच्या सर्व सदस्यांचे आणि प्राध्यापक वृदांचे सहकार्य ग्रंथालयास मिळत आहे. दैनंदिन कामकाजामध्ये ग्रंथालयीन कर्मचारी वर्गाचे सहकार्य लाभले आहे.

– हेमाडे एन. एन. –ग्रंथपाल
ग्रंथालय विभाग प्रमुख

राष्ट्रीय सेवा योजना अहवाल शैक्षणिक वर्ष २०१६-२०१७

नियमित अहवाल–

राष्ट्रीय सेवा योजना (NSS) विभागाच्या वतीने शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये विविध उपक्रम राबविण्यात आले. चालू शैक्षणिक वर्षात २५० स्वयंसेवकांना अनुदानीत राष्ट्रीय सेवा योजना युनिट १, २, व ३ मध्ये प्रवेश देण्यात आला. तसेच ५० स्वयंसेवकांना राष्ट्रप्रेम, श्रमसंस्कार, सामाजिक उत्तरदायित्त्व अशा विविध मुल्यांचे संस्कार राबविण्यात आलेल्या अनेक उपक्रमांच्या माध्यमातून करण्यात आले. या सर्व उपक्रमांचा सविस्तर अहवाल पुढीलप्रमाणे–

आंतरराष्ट्रीय योगदिन :

दि. २१ जून २०१६ रोजी झाले. महाविद्यालयात आंतरराष्ट्रीय योगदिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. सदर दिवशी सकाळी ७.३० ते ९.३० या वेळेत योगाचे प्रात्यक्षिक करण्यात आले. या समारंभात सुमारे १०० विद्यार्थांनी सहभाग घेतला. NSS चे कार्यक्रम अधिकारी प्रा. डॉ. टी. के. बदामे, प्रा. पी. आर. जाधव, प्रा. ए. बी. कांबळे तसेच महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.आर.कुंभार यावेळी उपस्थित होते.

आंतरराष्ट्रीय योगदिन२ कोटी वृक्षलागवड उपक्रम : दि. १ जुलै, २०१६ रोजी महाराष्ट्र शासन परिपत्रक क्र. संकीर्ण- २०१६/ प. क्र. ७६-२०१६/ आस्था-२ मंत्रालय मुंबई दि. २७ एप्रिल, २०१६ नुसार १ जुलै, २०१६ रोजी संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यात एकाच दिवशी २ कोटी वृक्षलागवड करण्याच्या या राज्यव्यापी उपक्रमाअंतर्गत पहिल्या टप्प्यात ८२ व दुसऱ्या दिवशी ६८ अशी १५० झाडे लावण्यात आली. महाविद्यालय परिसरात झालेल्या या वृक्षलागवड उपक्रमाचे उद्घाटन मा. आनंद देशपांडे, मुख्य प्रबंधक, स्टेट बँक ऑफ इंडिया शाखा तासगाव हे होते. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.आर.कुंभार यांच्या प्रमुख उपस्थितीत संपन्न झालेल्या या उपक्रमात महाविद्यालयातील प्राध्यापक, प्रशासकीय कर्मचारी विद्यार्थी असे एकूण ३५० लोक सहभागी झाले होते. या समारंभाचे आयोजन राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रम अधिकारी व प्रा. डॉ.टी.के.बदामे, कार्यक्रम अधिकारी प्रा. पी. आर. जाधव व कार्यक्रम अधिकारी प्रा. डॉ.आर.एम. गणेशवाडे यांनी केले.

नॅक टिम चे स्वागत -

दि. १,२ व ३ ऑगस्ट ,२०१६ रोजी महाविद्यालयाचे नॅक, बंगलोर यांच्याकडून मुल्यांकन झाले. दि. २ ऑगस्ट, २०१६ रोजी नॅक कमिटीचे स्वागत राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी NSS क्लॅपस वाजवून केले. यावेळी NSS प्रेरणागीत सादर करण्यात आले. नॅक कमिटी NSS कार्यालयात आल्यानंतर NSS चे कार्यक्रम अधिकारी प्रा.डॉ.टी.के.बदामे, कार्यक्रम अधिकारी प्रा. पी. आर. जाधव तसेच कार्यक्रम अधिकारी प्रा. आर.एम.गणेशवाडे यांनी NAAC कमिटीने विचारलेल्या प्रश्नांची समाधानकारकपणे उत्तरे दिली. यावेळी कु. डर्षली जाधव (बी.ए.भाग-२०), सचिन माळी (बी.ए.भाग-) तसेच शिवंभू माळी (बी.एस्सी.भाग-३) या स्वयंसेवकांनी NAAC कमिटीबरोबर चर्चेत सहभाग घेतला.

अवयवदान अभियान -

दि. ३१ ऑगस्ट २०१६ रोजी महाविद्यालयात अवयवदान संकल्प अभियान राबविण्यात आले. यावेळी 'अवयवदान जाणिव जागृती' या विषयावर शासकीय वैद्यकीय अधिकारी डॉ. ए.एन.बोर्डे यांचे व्याख्यान संपन्न झाले. या समारंभास सुमारे २०० विद्यार्थी उपस्थित होते. या उपक्रमांचे आयोजन NSS कार्यक्रम अधिकारी प्रा.डॉ.आर.एम.गणेशावाडे यांनी यशस्वीपणे केले.

NSS उद्घाटन व उद्बोधन :

दि. ९ सप्टेंबर २०१६ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना २०१६-२०१७ चे उद्घाटन तुर्ची, ता. तासगांव येथील पोलिस प्रशिक्षण केंद्राचे उपप्राचार्य मा. संभाजीराव पाटील (डी.वाय.एस.पी.) यांच्या हस्ते झाले. यावेळी त्यांचे 'राष्ट्रीय सेवा योजनेतील स्वयंसेवक व त्यांची स्वयंशिस्त' या विषयावर व्याख्यान संपन्न झाले. यावेळी प्रास्ताविक NSS चे कार्यक्रम अधिकारी प्रा.डॉ.टी.के.बदामे यांनी केले तर आभार कार्यक्रम अधिकारी प्रा. पी.आर.जाधव यांनी मानले सदर कार्यक्रमास NSS चे २५० स्वयंसेवक उपस्थित होते.

रक्तदान शिबीर -

दि. २३सप्टेंबर, २०१६ रोजी दरवर्षाप्रमाणे NSS च्या वतीने रक्तदान शिबीराचे आयोजन करण्यात आले. तासगावच्या रोटरी क्लब व सांगली येथील ए.एस.आय.ब्लड बँक या संस्थांच्या सहकार्याने राबविण्यात आलेल्या या रक्तदान शिबीरात ९२ रक्तदात्यांनी रक्तदान केले. तसेच यावेळी मुलींसाठी मोफत हिमोग्लोबीन तपासणी ही घेण्यात आली. त्याचा लाभ १०० मुलींनी घेतला. रोटरी क्लबचे अध्यक्ष मा.

संजय नाईक (प्रसिध्द अभियंता, तासगांव) यांच्या शुभहस्ते या शिबीराचे उद्घाटन घेण्यात आले. यावेळी अध्यक्ष म्हणून बोलताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.आर.कुंभार यांनी महाविद्यालयाच्या प्रगतीचा आढावा घेतला. तसेच रक्तदानाचे मानवी जीवनातील महत्त्व विषद केले. तासगाव येथील वृंदावन ज्वेलर्सचे श्री शरद जाधव यांच्या वतीने रक्तदात्यांना चहा व नास्ता देण्यात आला. या शिबीरास रोटरीचे जगदीश कालगावकर, श्री पेटकर, शानी डिजीटलचे, डॉ.प्रशांत पाटील, श्री. धनंजय जाधव, डॉ.अमर मस्के, LIC चे सावंत साहेब उपस्थित होते. या रक्तदान शिबीराचे आयोजन कार्यक्रम अधिकारी प्रा.डॉ.टी.के.बदामे व प्रा. पी. आर.जाधव यांनी यशस्वीपणे केले.

निर्भया सायकल रॅलीत सहभाग–

दि. १७ ऑक्टोंबर, २०१६ रोजी सांगली जिल्हा पोलीस प्रमुख श्री. दत्तात्रय शिंदे यांनी त्यांच्या प्रमुख उपस्थितीत काढलेल्या जिल्हाव्यापी निर्भया सायकल रॅलीचे स्वागत महाविद्यालयाच्या विभागातील कार्यक्रम अधिकारी प्रा.डॉ.टी.के. बदामे व स्वयंसेवकांनी या रॅलीत तासगाव शहरात सक्रीय सहभाग घेवून केले. यावेळी महाविद्यालयात आल्यानंतर सायकल रॅलीचे रुपांतर जाहिर सभेमध्ये झाले. यावेळी मा. दत्तात्रय शिंदे साहेबांचे 'महिला अत्याचार व स्वसंरक्षण' या विषयावर व्याख्यान संपन्न झाले. या कार्यक्रमास महाविद्यालयातील प्राध्यापक, विद्यार्थी व बाहेरील नागरीक असे सुमारे चारशे लोक उपस्थित होते.

स्वच्छता रॅलीत सहभाग –

दि. २६ ऑक्टोंबर २०१७ रोजी तासगाव नगरपालिकेने स्वच्छ भारत अभियाना अंतर्गत तासगाव शहरव्यापी 'स्वच्छता रॅली' चे आयोजन केले होते. या स्वच्छता रॅलीत NSS च्या ७० स्वयंसेवकांनी सहभाग घेतला. तासगाव नगरपालिकेचे मुख्याधिकारी मा. अभिजित वायकोस यांच्या प्रमुख उपस्थितीत संपन्न झालेल्या या स्वच्छता रॅलीत NSS चे कार्यक्म अधिकारी प्रा.डॉ.के.बदामे, कार्यक्रम अधिकारी प्रा. पी. आर. जाधव यांनी सक्रीय सहभाग घेतला.

कॅशलेस कार्यशाळा –

UGC नवी दिल्ली व राष्ट्रीय सेवा योजना शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांच्या आदेशानुसार दि. १० जानेवारी, २०१७ रोजी कॅशलेस कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. या कार्यशाळेसाठी साधनव्यक्ती म्हणून मा. सूरज वाघमोडे व मा. तेजस येडेकर जनसंपर्क अधिकारी बँक ऑफ महाराष्ट्र शाखा तासगाव हे उपस्थित होते. या कॅशलेस कार्यशाळेत सुरुवातीस व्याख्यानरुपाने डिजीटल बँकींगचे स्वरुप मा. सुरज वाघमोडे यांनी प्रात्यक्षिकाद्वारे कॅशलेस व्यवहार कसे केले जातात हे मशीनद्वारे दाखविले. त्यानंतर महाविद्यालय परिसरातील हॉटेल शिवप्रताप व हॉटेल स्वामी यांना विद्यार्थ्यांनी कॅशलेस व्यवहाराचे महत्व पटवून सांगितले. या कार्यशाळेत NSS चे तीस स्वयंसेवक सहभागी झाले होते. सदर कार्यशाळेचे आयोजन NSS चे कार्यक्रम अधिकारी प्रा. डॉ. टी. के. बदामे यांनी यशस्वीपणे केले.

नेत्रदान उपक्रमात सहभाग –

दि. ३ जानेवारी, २०१७ रोजी दृष्टी व्हिजन या संस्थेच्या वतीने शिवाजी विद्यापीठ कार्यक्षेत्रात एकाच दिवशी संपन्न झालेल्या उपक्रमात NSS च्या ५० स्वयंसेवकांनी सहभाग घेतला व मरणोत्तर नेत्रदान करण्याचा संकल्प केला.

विद्यापीठ स्तरीय व राज्यस्तरीय शिबीरात सहभाग –

शैक्षणिक वर्ष २०१६–१०१७ मध्ये विविध विद्यापीठ स्तरीय विशेष श्रमसंस्कार शिबीरांमधून एकूण ३१ विद्यार्थी स्वयंसेवक सहभागी झाले. यातून

दोन विद्यार्थ्यांची राज्यस्तरीय आव्हान शिबीरासाठी निवड झाली. शिवाजी विद्यापीठ स्तरीय विशेष श्रमसंस्कार शिबीरात दोन विद्यार्थींनींना बेस्ट व्हॉलेंटियर पारितोषिक प्राप्त झाले. या खेरीज एका विद्यार्थिनींने बारामती येथे 'स्वयंसिध्दा' संमेलनात यशस्वी सहभाग झालेल्या राष्ट्रीय पातळीवरील संमेलनात सहभाग घेतला विशेष प्राविण्यप्राप्त स्वयंसेवक पुढीलप्रमाणे-

१) कु. हर्षली विजयसिंह जाधव - विद्यापीठ स्तरीय शिबीरातून आव्हानसाठी निवड. ७ व्या राष्ट्रीय छात्र संसद पुणे येथे सहभाग अव्युक्त कार्यशाळेत सक्रीय सहभाग

२) कु. अनघा पोपट पाटील बी.ए.भाग-३ राज्यस्तरीय 'स्वयंसिध्दा' युवती संमेलनात सहभाग

३) शिवंभू चंद्रकांत माळी बी.ए.भाग-३ राज्यस्तरीय आव्हान शिबीरासाठी निवड, अव्युक्त IT कार्यशाळेत सक्रीय सहभाग

४) कु. गायत्री संजय पाटील बी.ए.भाग १ विद्यापीठस्तरीय शिबीरात बेस्ट व्हॉलेंटियर पुरस्कार प्राप्त

५) कु. ज्योती आनंद पागडे बी.एस्सी.भाग-१ विद्यापीठस्तरीय शिबीरात बेस्ट व्हॉलेंटियर पुरस्कार प्राप्त

६) कु. ऋतिका प्रताप डिसले बी.ए.भाग-३ अव्युक्त IT कार्यशाळेत सक्रीय सहभाग

७) रविराज बाळासो खरे बी.ए.भाग-२ ,सचिन संजय माळी बी.ए.भाग-२, आकाश संजय पाटील बी.ए.भाग-२ जिल्हास्तरीय विशेष श्रमसंस्कार शिबीरात विद्यापीठ दत्तक खेडे मौजे तडवळे येथे प्रभावी स्वयंसेवक म्हणून सुवर्णपदक प्राप्त.

शिबीर अहवाल -

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर मौजे उपळावी शैक्षणिक वर्ष २०१६-२०१७ अहवाल : -

राष्ट्रीय सेवा योजनेचे शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ मधील विशेष श्रमसंस्कार शिबीर गुरुवार दि. १९ जानेवारी, २०१७ ते बुधवार दि. २५ जानेवारी २०१७ या कालावधीत मौजे उपळावी, जि. सांगली येथे संपन्न झाले. या शिबीरामध्ये १२५ इतक्या NSS च्या स्वयंसेवकांनी भाग घेतला. या शिबीराचे उद्घाटन दि. १९/०१/२०१७ रोजी दुपारी २ वा. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.आर.कुंभार यांच्या हस्ते झाले यावेळी उपळावी गावच्या प्रथम नागरिक मा. सरपंच सौ. अश्विनी रोकडे तसेच उपसरपंच मा. चंद्रकांत कदम सर उपस्थित होते. प्रास्ताविक NSS चे कार्यक्रम अधिकारी प्रा. डॉ.टी.के.बदामे यांनी तर आभारप्रदर्शन प्रा.ए.बी.कांबळे यांनी केले.

ग्रामस्वच्छता - शिबीर कालावधीत नालेसफाई उपक्रमा अंतर्गत संपूर्ण उपळावी गावातील नालेसफाई व कचरा भरून टाकणे संपूर्ण ग्रामस्वच्छता या उपक्रमाअंतर्गत गावातील ग्रामपंचायत कार्यालय परिसर, हनुमान मंदिर परिसर, सिध्देश्वर मंदिर परिसर गावातील इतर सर्व मंदिरांचा परिसर,सर्व प्रमुख रस्ते, र्पाथमिक शाळा, अंगणवाड्यांचा परिसर नवीन व जुनी स्मशानभूमी अशा सर्व ठिकाणी स्वच्छता मोहिम राबविण्यात आली.

रामोशी समाज स्मशानभूमी रस्ता निर्मिती :-

उपळावी-मतकुनकी रस्त्यावरील ओढ्यावर पूर्व बाजूस २०० फूट रस्ता व स्मशानभूमीसाठी ४०×५० चौ. फूट जागा भराव टाकून तयार करण्यात आला. ओढ्यातील दगड व वाळू तसेच मातीची भर टाकून हा रस्ता तयार करण्यात आला. त्यामुळे गावातील रामोशी समाजाची स्मशानभूमीची निकडीची गरज पूर्ण झाली.

दि. २१/०१/२०१७ रोजी 'डिजीटल बँकींग आणि विविध शासकिय योजना' या विषयावर प्रात्यक्षिक आणि व्याख्यान देण्यासाठी 'अनुलोम' (अनुगामी लोकराज्या महाअभियान) या सामाजिक संस्थेच्या सहकार्याने टी.जे.एस.बी.बँकेचे सांगली येथील शाखा मॅनेंजर मा. सचिन कुलकर्णी तसेच मा.श्री.निवास गायकवाड, उपविभागीय अधिकारी, सांगली विभाग, श्री. अतुल यादव जनसंपर्क अधिकारी तासगांव तालुका हे उपस्थित होते. यावेळी डीजीटल बँकींग ही संकल्पना मा. कुलकर्णी साहेबांनी विस्तुतपणे समजावून सांगितली व्याख्यानानंतर सुमारे पंधरा ग्रामस्थांनी आपल्या मोबाईलवर टी.जे.एस.बी. बँकेचे कॅशलेस व्यवहाराचे प्रात्यक्षिक करून पाहिले. यावेळी श्री. गायकवाड साहेबांनी गोपिनाथ मुंढे शेतकरी अपघात विमा योजना तसेच जलयुक्त शिवार योजना अशा अनेक शासकीय योजनांची माहिती व्याख्यानास पाचशेच्यावर ग्रामस्थ उपस्थित होते.

दि. २२/०१/२०१७ रोजी 'शिवचरित्रातील रोमहर्षक प्रसंग' या विषयावर महाविद्यालयाच्या इतिहास विभागातील ज्येष्ठ प्राध्यापक व सुप्रसिद्ध वक्ते प्रा.जी.के पाटील सर यांचे व्याख्यान झाले. प्रा.जी.के.पाटील सरांनी व्याख्यानाच्या माध्यमातून शिवचरित्रातील अनेक नाट्यमय प्रसंग ओघवत्या शैलीतून श्रोत्यांसमोर उभे केले. ग्रामस्थांच्या उत्फूर्त उपस्थितीमुळे त्यांच्या व्याख्यानास मोठा प्रतिसाद मिळाला.

दि. २३/०१/२०१७ रोजी महाविद्यालयाच्या वनस्पतीशास्त्र विभागातील प्राध्यापक डॉ.भाऊराव दांगड यांचे 'औषधी वनस्पतींची शेती' या विषयावर व्याख्यान झाले. आपल्या परिसरातील अनेक वनऔषधी वनस्पतींची शेती कशा पध्दतीने करता येते हे मा. दांगट सरांनी शेतकरी श्रोत्यांना समजावून सांगितले. औषधी वनस्पती शेतीसाठी शासनाकडून मिळणाऱ्या अनुदानाची माहितीही त्यांनी यावेळी दिली. या व्याख्यानासही लोकांचा उस्फूर्त प्रतिसाद मिळाला.

सांस्कृतिक कार्यक्रम :-

मौजे उपळावी येथे गेली पाच वर्षे महाविद्यालयाचे शिबीर होत असल्याने गावातील प्राथमिक व माध्यमिक शाळेच्या विद्यार्थ्यांचा सांस्कृतिक कार्यक्रम शिबीर कालावधीत दरवर्षी संपन्न होतो. शालेय विद्यार्थ्यांच्या अंगी असणाऱ्या विविध कलागुणांना वाव अशा उपक्रमातून मिळत असतो. यावर्षी प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थ्यांच्या विविध गुणदर्शनाचा सांस्कृतिक कार्यक्रम शिबीर कालावधीत दि. २४/०१/२०१७ रोजी संपन्न झाला. यावेळी आपल्या मुलांचे कौतुक करण्यासाठी मुलांच्या आईवडीलांनी कार्यक्रमास उपस्थिती दर्शविली सुमारे दोनहजार श्रोत्यांच्या उपस्थितीत संपन्न झालेल्या या समारंभात बालचमूच्या प्रत्येक नृत्य अविष्कारासाठी उस्फूर्तपणे ग्रामस्थांकडून रोख स्वरुपात पारितोषिकांची रक्कम शालासमितीकडे प्राथमिक शाळेच्या विकासासाठी देण्यात आली हे या उपक्रमाचे मोठे फलित होय.

वादविवाद/ चर्चासत्र :-

शिबीर कालावधीत दुपारच्या वेळेत (दु. २.३० ते ३.३०) दररोज ज्वलंत सामाजिक विषयांवर वादविवाद व चर्चासत्रे घेण्यात आली. त्यांचे संयोजन कु. अनघा पोपट पाटील, कु. हर्षली विजयसिंह जाधव, कु. ऋतुजा अशोक पाथरवट या स्वयंसेवकांनी केले.

गांव पाणीपुरवठा विहीरीतील गाळ काढणे :-

उपळावी गावास पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठ्याचा मुख्यस्रोत असणारी विहीर स्वच्छ करण्याचे कार्य शिबीर कालावधीत स्वयंसेवकांनी यशस्वीपणे पूर्ण केले. पोहायला येवू शकणारे सहा स्वयंसेवक विहीरीत उतरले व त्यांनी पाण्यात तयार झालेले शेवाळ व वरुन पडलेला झाडपाला इत्यादी कचरा पाळणा सोडून काढला व विहीर स्वच्छ केली.

इतर कामे :-

उपळावी गावात येणाऱ्या मुख्यरस्त्याच्या

दूतर्फा असणारी जंगली काटेरी झुडूपे तोडून व कचरा पेटवून स्वच्छता करण्यात आली. तसेच जुन्या स्मशानभूमीच्या परिसरातील काटेरी झुडूपे तोडून व गाजर गवत पेटवून तो परिसर स्वच्छ करण्यात आला. प्राथमिक शाळा परिसराच्या स्वच्छतेबरोबरच छोटा बगीचा स्वच्छ करुन तेथील झाडांना आळी तयार करुन त्यांना पाणी देण्यात आले.

सांस्कृतिक / प्रबोधनपर उपक्रम :-

शिबीर कालावधीत अनेक सांस्कृतिक उपक्रम व व्याख्याने, विविध स्पर्धा, चर्चासत्रे, वादविवाद इ. उपक्रम राबविण्यात आले.

प्रबोधनपर व्याख्याने :-

शुक्रवार दि. २०/०१/२०१७ रोजी 'नोटबंदी, कॅशलेस व्यवहार आणि ग्रामीण अर्थव्यवस्था' या सध्याच्या महत्त्वाच्या विषयावर तासगाव येथील स्टेट बँक ऑफ इंडियाचे मुख्य प्रबंधक मा. आनंद देशपांडे साहेब यांचे व्याख्यान संपन्न झाले.

सुदृढ बालक स्पर्धा :-

उपळावी गावात एकूण सात अंगणवाड्या आहेत. येथील बालकांसाठी सुदृढ बालक स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. प्रत्येक अंगणवाडीतून सर्वोत्कृष्ठ दोन विद्यार्थ्यांना सुदृढ बालक प्रथम व द्वितीय क्रमांची अशी एकूण चौदा पारितोषिके ग्रामपंचायत मौजे उपळावी यांच्या सहकार्याने वाटण्यात आली.

चित्रकला स्पर्धा :-

प्राथमिक शाळेतील १ ली ते ४ थी लहान गट व ५ वी ते ७ वी मोठा गट अशा दोन गटात चित्रकला स्पर्धा घेण्यात आली. स्वच्छ भारत अभियान या विषयावरील या स्पर्धेची प्रत्येक गटातून प्रथम, द्वितीय व तृतीय अशी तीन पारितोषिक अशी एकूण सहा पारितोषिके देण्यात आली.

महारांगोळी स्पर्धा :-

ग्रामस्वच्छता अभियाना अंतर्गत स्वच्छतेचे महत्त्व सर्वांना पटावे याकरिता गावव्यापी महारांगोळी स्पर्धेचे आयोजन दि. २२/०१/२०१७ करण्यात आले. या उपक्रमात सुमारे शंभर गृहीणींनी सहभाग घेतला. दोन गटात झालेल्या या स्पर्धेत एकूण ६ पारितोषिके ग्रामपंचायतीच्या सहकार्याने देण्यात आली.

मोफत नेत्रतपासणी शिबीर :-

सांगली येथील टेके आय क्लिनिक यांच्या सहकार्याने दि. २४/०१/२०१७ रोजी मोफत नेत्रतपासणी शिबीर आयोजित करण्यात आला. याचा लाभ गावातील ७० ग्रामस्थांनी घेतला.

हळदी-कुंकू समारंभ :-

दि. २३ जानेवारी, २०१७ रोजी दुपारी ३ वा. हळदी-कुंकू व महिला मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी तासगावच्या महिला कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालयाच्या प्रभारी प्राचार्या डॉ. भारती पाटील मॅडम यांचे 'जागर जाणिवांचा' या विषयावर व्याख्यान संपन्न झाले. या व्याख्यानाचा लाभ गावातील दोनशे महिला व युवतींनी घेतला. महिला विकासाच्या संधी व बदलत्या वास्तवात स्त्रीची भूमिका याविषयी आपली परखड मते तयांनी व्यक्त केली. NSS तालुका समन्वयक या नात्याने त्यांनी शिबीर स्थळास भेट दिली व स्वयंसेवकांचे कौतुक केले.

समारोप समारंभ :-

NSS शिबीराचा समारोप समारंभ दि. २५/०१/२०१७ रोजी संपन्न झाला. यावेळी प्रमुख पाहूणे म्हणून मा. प्रा. सदाशिव मोरे जिल्हा समन्वयक, NSS सांगली बाबासाहेब देशमुख महाविद्यालय आटपाडी हे उपस्थित होते. यावेळी त्यांनी NSS मधील विद्यार्थ्यांची भूमिका या विषयावर मार्गदर्शन केले. या समारंभाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयातील कॉमर्स विभागाचे प्रमुख प्रा.एम.डी.पाटील उपस्थित होते.

यावेळी उपसरपंच श्री. चंद्रकांत कदम सर यांच्या वतीने उत्कृष्ठ कार्यकरणाऱ्या NSS च्या सर्व कार्यक्रम अधिकारी, सदस्य प्राध्यापक, सेवक या सर्वांचे फेरे बांधून सत्कार करण्यात आले. शिबीर कालावधीत उत्कृष्ठ कार्य करणाऱ्या चार विद्यार्थ्यांचा गौरव यावेळी सर्वोत्कृष्ठ स्वयंसेवक म्हणून करण्यात आला. तसेच सहा ग्रुप लीडर्स. यावेळी NSS युनिट १ व २ मधुन कु. ऋतुजा अशोक पाथरवट बी.ए.भाग-२ व आकाश संजय पाटील बी.ए.भाग-२, योगेश पाटील बी.ए.भाग-२ या विद्यार्थ्यांना सर्वोत्कृष्ठ स्वयंसेवक म्हणून गौरविण्यात आले. व त्यांना NSS च्या वतीने पारितोषिके देण्यात आली. अशा प्रकारे हे विशेष श्रमसंस्कार शिबीर यशस्वीपणे संपन्न झाले.

प्रा.डॉ.टी.के.बदामे
NSS कार्यक्रम अधिकारी

एन.सी.सी. अहवाल :-

आपल्या महाविद्यालयामध्ये एन. सी. सी. युनिट मध्ये ५४ छात्र आहेत. त्यापैकी ४९ छात्र (Boy) व ०५ छात्र (Girls) आहेत.

१) दि. २६ जानेवारी, २०१७ रोजी संपन्न झालेल्या ६८ व्या प्रजासत्ताक दिनाच्या दिल्ली (राजपथ) येथील संचलनासाठी आपल्या महाविद्यालयातील सार्जंट लक्ष्मण व्यंकाप्पा ढंगोळी याची निवड झाली. महाविद्यालयातील R.D. परेडची परंपरा एन.सी.सी. विद्यार्थ्यांनी कायम राखत सलग तिसऱ्या वर्षी हॅट्रिक साधली.

२) औरंगाबाद येथे झालेल्या इंटर ग्रुप कॉम्पिटेशन मध्ये आपल्या महाविद्यालयातील तीन छात्रांचा सहभाग होता.

* सार्जंट लक्ष्मण व्यंकाप्पा ढंगोळी
* सार्जंट सुरज सुधाकर झांबरे
* कार्पोरल स्वप्निल बाळासाहेब ठोंबरे

३) दि. ०७ नोव्हेंबर ते १८ नोव्हेंबर, २०१६ या कालावधीत इंदौर येथे झालेल्या नॅशनल इंटिग्रेशन कॅम्पसाठी आपल्या महाविद्यालयातील सिनिअर अंडर ऑफिसर अभिजीत विष्णू भोसले याची निवड झाली होती.

४) तसेच जैसलमेर येथे १५ नोव्हेंबर ते २६ नोव्हेंबर, २०१६ या कालावधीत झालेल्या स्पेशल नॅशनल इंटिग्रेशन कॅम्पसाठी सार्जंट विवेक विठ्ठल लावंड याची निवड झाली.

५) दि. ०९ फेब्रुवारी ते २० फेब्रुवारी, २०१७ या कालावधीत अंदमान व निकोबार येथे झालेल्या स्पेशल नॅशनल इंटिग्रेशन कॅम्पसाठी सार्जंट सुरज सुधाकर झांबरे याची निवड झाली होती.

६) आपल्या महाविद्यालयातून दि. ०३ डिसेंबर ते १४ डिसेंबर, २०१६ दरम्यान झालेल्या राष्ट्रीय स्तरावरील ॲडव्हान्स लीडरशीप कॅम्पसाठी दोन छात्रांची निवड झाली होती.

* सिनिअर अंडर ऑफिसर अभिजीत विष्णू भोसले
  – बेस्ट कॅडेट पारितोषिक
* ज्युनिअर अंडर ऑफिसर अमोल कृष्णत पाटील

७) दि. १२ ऑक्टोंबर, ते १९ ऑक्टोंबर, २०१६ दरम्यान झालेल्या 'ऑल इंडिया ट्रेकिंग कॅम्प, केरळ' साठी सार्जंट विक्रम संजय पाटील याची निवड झाली होती.

८) आर्मी ॲटॅचमेंट कॅम्प, अहमदनगर साठी आपल्या महाविद्यालयातून ४ छात्रांची निवड झाली. तसेच या कॅम्पचे नेतृत्व आपल्याच महाविद्यालयातील सार्जंट जयदीप कृष्णदेव पाटील याने केले.

९) अमरावती येथे झालेल्या थलसेना कॅम्प इंटर ग्रुप कॉम्पिटेशन साठी आपल्या महाविद्यालयातील तीन छात्रांची निवड झाली होती.

* कार्पोरल विकास प्रताप चव्हाण
* कार्पोरल स्वप्निल बाळासाहेब ठोंबरे
* कॅडेट अनिकेत दिनकर पाटील

१०) ॲन्युअल ट्रेनिंग कॅम्प, कोल्हापूर साठी १७ छात्रांची निवड झाली होती.

११) तसेच ॲन्युअल ट्रेनिंग कॅम्प, बुधवाडी साठी ७ छात्रांची निवड झाली होती.

१२) फेब्रुवारी, २०१५ मध्ये झालेल्या 'बी' प्रमाणपत्र परिक्षेमध्ये १० पैकी ७ छात्रांनी 'ए' ग्रेड मिळवली. तसेच १००% निकालाची परंपरा कायम राखली.

१३) रक्तदान शिबीर (०९ डिसेंबर, २०१६), वृक्षारोपण (०१ जून, २०१६), स्वच्छता अभियान व इतर अशा अनेक उपक्रमात आमच्या छात्रांनी सक्रिय सहभाग घेतला.

१४) मतदान जागृती अभियान ( ), निर्भया रॅली, राष्ट्रीय मतदार दिवस (२५/०१/२०१६), वित्त साक्षरता अभियान ( ), यासाठी शहरातून सायकल रॅली व मानवी साखळी याद्वारे एन.सी.सी. छात्रांद्वारे प्रबोधन.

१५) ०२ ऑगस्ट, २०१५ रोजी 'नॅक' कमिटीने महाविद्यालयाला भेट दिली व ----तयार केलेला 'फ्लॅग पाहणी केली. यावेळी, एन.सी.सी. कॅडेटरिआ' पाहिला व त्याचे कौतुक केले. तसेच एन.सी.सी. ऑफिसची पाहणी केली. NCC कमिटीच्या स्वागतासाठी NCC छात्रांनी गार्ड ऑफ ऑनर दिला. १६) शैक्षणिक सर्ष २०१६-२०१७ मध्ये एन.सी.सी. विभागातील आजपर्यंतच्या इतिहासामध्ये एकाच वर्षी ८ नॅशनल कॅम्पसाठी एन.सी.सी. छात्रांची निवड झाली.

१७) IGC, कोल्हापूर येथे संपन्न झालेल्या RDC कॅम्पचे नेतृत्व आपला NCC छात्र लक्ष्मण व्यंकाप्पा ढंगोळी याने केले.

LT. Vinodkumar Kumbhar

प्लेसमेंट सेल

कला, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालय, पलूस, आयोजित मेगा जॉब फेयर चे आयोजन करण्यात आले होते. त्यासाठी आमच्या महाविद्यालयातून १३ विद्यार्थी पाठविण्यात आले. भविष्यात या सर्वांना संधी मिळतील अशी अपेक्षा आहे. या विभागामार्फत जागतिक युवा कौशल्यदिन संपन्न करण्यात आला. यावेळी शासकीय ITI कॉलेज, तासगांवचे मरळे एस. आर. व जाधव जे. पी. यांची व्याख्याने आयोजित करण्यात आली. यात १३९ विद्यार्थी सहभागी झाले. या विभागाचे काम डॉ. घोडके पाहतात.

– डॉ. घोडके जे. एस.
चेअरमन

अग्रणी महाविद्यालय योजना २०१६-२०१७ :-

शैक्षणिक वर्ष २०१६-२०१७ मध्ये शिवाजी विद्यापीठाने या महाविद्यालयास तिसऱ्यांदा प्रमुख अर्गणी महाविद्यालय क्लस्टरमध्ये एकूण ९ महाविद्यालयाचा समावेश आहे. या क्लस्टरचे प्रमुख म्हणून महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.आर.कुंभार व समन्वयक म्हणून प्रा. के.एस.पाटील काम पाहतात. अग्रणी महाविद्यालय उपक्रमांर्तगत महाविद्यालयात खालील कार्यशाळा आयोजित करण्यात आल्या.

१) "Workshop on skill development and success story"

महाविद्यालयातील वाणिज्य विभागामार्फत गुरुवार दि. ६/१०/२०१६ रोजी अग्रणी महाविद्यालय योजनेअंतर्गत "Workshop on skill development and success story" या विषयावरती एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. प्रा. एम. डी. पाटील वाणिज्य विभाग प्रमुख यांनी सदर कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व स्वागत करुन कार्यशाळा घेण्याचा हेतू

स्पष्ट केला. सदर कार्यशाळेचे उद्घाटन शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर येथील प्रा. डॉ.ए.एम.गुरव यांचे हस्ते करण्यात आले तर कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार होते.

पहिल्या सत्रांतील मार्गदर्शक प्रा. डॉ.ए.एम. गुरव यांनी विद्यार्थी जीवनात कौशल्याचे महत्त्व स्पष्ट केले. आईचे व्यवस्थापन जे शिकले तेच योग्य प्रकारे व्यवस्थापन करु शकतात आणि अशा कौशल्य क्षेत्रातील परीक्षांना व आव्हानांना सामोरे जाण्यासाठी विद्यार्थ्यानी आपले मनोधैर्य वाढविले पाहिजे. दुसऱ्या सत्रात प्रा. शिवप्रसाद शेटे व प्रा. आर.एस. साळुंखे यांनी विद्यार्थ्यानी आपल्या कौशल्याना मूर्त स्वरुप दिले पाहिजे या कार्यशाळेच्या आभार प्रा. श्रीमती पी.एम.खनुजा यांनी मानले कार्यशाळेत एकूण १५७ विद्यार्थी-विद्यार्थीनी सहभागी झाले होते.

नेतृत्व व कौशल्य विकास :-

पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय तासगांव व बहाई अकादमी, पांचगणी जि. सातारा यांच्या संयुक्त विद्यमाने बुधवार दि. २८/१२/२०१६ रोजी 'नेतृत्व व कौशल्य विकास' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा संपन्न झाली. ही कार्यशाळा सकाळी १० ते सायंकाळी ५:०० या वेळेत पार पडली.

या कार्यशाळेचे उद्घाटन अकादमाची केंद्र संचालक श्री लेसन आझादी याच्या शुभ हस्ते व महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.आर.आर.कुंभार यांच्या उपस्थित पार पडली.

कार्यशाळेचे प्रमुख पाहुणे मा. लेसन आझादी यांनी वेगवेगळे प्रश्न विचारुन कार्यशाळेतील सहभागी विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना आपल्यामधील स्व ची ओळख करुन घेण्यासाठी आत्मचिंतनाचे महत्व विशद केले. तसेच नेतृत्व व कौशल्य गुणाच्या विकासासाठी काय करावे लागेल तसेच प्रत्यक्ष कृतीद्वारे मार्गदर्शन केले.

कार्यशाळेमधील सहभागी विद्यार्थ्यांचे गट पाडून नेतृत्व विकास या वरती काही प्रश्न उपस्थित करुन उत्तरे शोधण्याचा प्रयत्न केला. त्यातूनच आजचा युवक सार्वत्रिक मानवतेचा कणा असल्याची जाणीव त्यांच्या कृतीद्वारे दाखवून दिले.

बहाई अकादमीचे सदस्य श्री. पराग तांदळे व श्री. नवनाथ बोबले यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. त्यावेळी ते म्हणाले, कार्याला कृतीची जोड असेल तर कोणतेही कार्य सहज सिध्द होऊ शकते. त्यासाठी विद्यार्थ्यांनी केवळ आपला विचार न करता त्यामध्ये सार्वभौमिकता आणावी.

या कार्यशाळेत मायणी महाविद्यालय, बी.एड्. कॉलेज, तासगांव, महिला महाविद्यालय, तासगांव, बळवंत कॉलेज, विटा, संपतराव माने महाविद्यालय, खानापूर येथील विद्यार्थी, प्राध्यापक अशी १४५ जणांनी सहभाग घेतला होता. कार्यशाळा यशस्वी करण्यासाठी प्रा. डी.ए.भोसले, डॉ. टी.के.बदामे, प्रा. ए.एस.पाचोरे, प्रा. आर.एन.लादे यांनी सहकार्य केले.

नोटाबंदीने काय कमावलं व काय गमावलं ?

महाविद्यालयातील अर्थशास्त्र विभागाच्या वतीने बुधवार दि. १८/१/२०१७ रोजी नोटाबंदीने काय कमावलं व काय गमावलं ? या विषयावरती एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यशाळेचे उद्घाटन शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर येथील अर्थशास्त्र विभागाचे माजी विभाग प्रमुख डॉ. व्ही. बी. ककडे यांच्या हस्ते पार पडले. त्यावेळी बोलताना ते म्हणाले, ज्या देशाची अर्थव्यवस्था शेतमाल व शेतमाल उत्पादन प्रक्रियेवरती अवलंबून आहे. अशा देशात ९८% व्यवहार रोखीने होत असताना काळा पैसा बाहेर काढण्याच्या महत्वकांक्षेपोटी सरकारने अचानक ५०० व १००० रुपयांच्या नोटा बंद

केल्या. एका लेखणीच्या फटकाऱ्याने या देशाच्या अर्थव्यवस्थेचे चक्र मंदावले. शेतकरी रस्त्यावर आला. शेतमालाचे भाव गडगडले. सरकारच्या राक्षसी निर्णयाने उपाय करताना अपाय घडला.

कार्यशाळेच्या दुसऱ्या सत्रात श्री. संपतराव माने महाविद्यालय, खानापूर चे प्राचार्य डॉ. ए. एस. पाटील यांनी कॅशलेस व्यवहार या विषयावरती आपले विचार मांडले. ते म्हणाले, भारताच्या ग्रामीण अर्थव्यवस्था असलेल्या देशात कॅशलेस व्यवहाराबाबत ७० ते ८० टक्के लोक अज्ञानी असल्याचे दिसून येते. त्यामुळे नोटाबंदी निर्णयाच्या अगोदर आर्थिक साक्षरतेवर सरकारने भर देणे गरजेचे होते.

कार्यशाळेच्या तिसऱ्या सत्रात पलूस सहकारी बँक, शाखा तासगांव येथील श्री. उमेश पंडीत यांनी नोटाबंदीच्या काळात सहकारी बँकापुढील आव्हाने या विषयावर आपले विचार मांडले. ते म्हणाले, देशाच्या एकूण पतपुरवठ्यात सहकारी बँकांचा हिस्सा सर्वात जास्त आहे. परंतू सहकारी बँकाकडे सरकार अविश्वासाने पहात आहे. त्यामुळे सहकारी बँकींग व्यवस्था कोलमडण्याची शक्यता आहे. कार्यशाळेच्या अध्यक्ष पदावरुन बोलताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार म्हणाले की, आजच्या वास्तव ज्वलंत प्रश्नावर अर्थशास्त्र विभागाने कार्यशाळेचे आयोजन केले असून ही कार्यशाळा विद्यार्ती, प्राध्यापक व समाज यांना मार्गदर्शक ठरेल. असा मला विश्वास आहे.

तीन सत्रात संपन्न झालेल्या या कार्यशाळेत १७५ विद्यार्थी, २५ प्राध्यापक सहभागी झाले होते. या कार्यशाळेचे प्रास्ताविक प्रा. जे.ए.यादव यांनी केले. प्रा. के.एस. पाटील यांनी कार्यशाळेचा हेतू कथन केला. तर आभार प्रा. के. एन. पाटील यांनी मांडले.

स्त्री शक्तीची उत्तुंग भरारी तरी स्त्रीभ्रुण हत्त्या का?

महाविद्यालयीन विद्यार्थिनींसाठी दि. ४/२/२०१७ रोजी अग्रणी महाविद्यालय योजना व महिला सक्षमीकरण विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने स्त्री शक्तीची उत्तुंग भरारी तरी स्त्रीभ्रुण हत्त्या का? या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. सदर कार्यशाळेचे उद्घाटन डॉ. जयश्री पाटील यांचे शुभहस्ते झाले. कार्यशाळेच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य हॉ. आर. आर. कुंभार होते. कार्यशाळेचे प्रास्ताविक डॉ. एस. डी. जाधव यांनी केले. त्यावेळी त्या म्हणाल्या, महाविद्यालयीन जीवनातच मुलींना हक्क व जबाबदाऱ्या यांची जाणीव होणे गरजेचे आहे. त्या हेतूने या कार्यशाळेचे आयोजन केले आहे.

कार्यशाळेच्या प्रुमख अतिथी हॉ. सौ. जयश्री पाटील म्हणाल्या, स्त्री ही नवनिर्मितीची प्रेरणा आहे. आजची स्त्री अत्यंत धडाडीची असूनही समाजामध्ये निर्भयपणे वावरु शकते का? ही साशंकता दूर करण्यासाठी महाविद्यालयीन विद्यार्थिनींना पुढाकार घ्यावा. लोकगीते व पाळणा गीतातून त्यांनी स्त्री भ्रुणहत्त्येविरोधी जाणीव करुन दिली. स्त्रीभ्रुण हत्त्या थांबवयाची असेल तर मातेने आत्मनिर्भर व निर्भिड होणे गरजेचे आहे. स्त्रियांकडे सामर्थ्यशिलता, सौजन्य व शिस्तबध्दता असेल तर स्त्रीभ्रुण हत्त्या होणारच नाहीत. असे विचार मांडले.

ही कार्यशाळा यशस्वी करण्यासाठी डॉ. अलका पाटील, डॉ. माया पाटील, प्रा. सौ. मेघा पाटील यांनी सहकार्य केले. या कार्यशाळेत एकूण २५७ विद्यार्थ्यांनी सहभागी झाल्या होत्या.

अग्रणी महाविद्यालय योजना यशस्वी करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार, श्री. सुनिल महाडिक व सर्व प्राध्यापक, प्रशासकीय सेवकांचे सहकार्य मिळाले.

प्रा. के. एस. पाटील,
समन्वयक

वाणिज्य विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ या कालावधीत १० ऑगस्ट २०१६ रोजी मा. प्राचार्य संभाजीराव पाटील, पोलीस प्रशिक्षण केंद्र, तुरची यांच्या शुभहस्ते या विभागाचे उद्घाटन करण्यात आले. दि. ४ सप्टेंबर २०१६ ला ई-बँकिंग कार्यशाळा उत्कर्ष कांबळे, विभागीय अधिकारी, कोल्हापूर यांच्याहस्ते व १० ऑक्टोबर २०१६ रोजी SKILL DEVELOPMENT AND SUCCESS STORIES ही कार्यशाळा हॉ. ए.एम.गुरव, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांच्या हस्ते संपन्न झाला. या विभागामार्फत १४ नोव्हेंबर २०१६ रोजी शिवार कृषीप्रदर्शन, तासगांव भेट व दि. २४/१२/२०१६ रोजी राष्ट्रीय ग्राहकदिन प्रा. एम. डी. पाटील यांच्या व्याख्यानाने संपन्न झाला. तर १३ जानेवारी २०१७ ला नेटसेट बाबत मार्गदर्शनपर व्याख्यान प्रा. एस. एस. चिले, बळवंत कॉलेज, विटा यांचे झाले. १४ जानेवारी २०१७ रोजी विक्रयकौशल्य मेळावा विद्यार्थी निर्मिती वस्तूंचा २५ STALL च्या माध्यमातून घेण्यात आला. त्यांचे उद्घाटन हॉटेल उद्योजक प्रताप एडके यांच्या हस्ते झाले. या मेळाव्यात खरेदी-विक्री व्यवहार कॅशलेस पध्दतीने कसे करावेत यासंबंधी कृतीद्वारे शिक्षण विद्यार्थ्यांना देण्यात आले. तर पदवीनंतर करिअर संधी या विषयावर दि. २० जानेवारी २०१७ रोजी डॉ. कृष्णाजी पाटील, आर.आय.टी., इस्लामपूर यांची व्याख्यान झाले, तर दि. ६ फेब्रुवारी २०१७ रोजी INCOME TAX या विषयावर डॉ. एन. एल. कदम, जयसिंगपूर महाविद्यालय यांचे व्याख्यान आयोजित केले होते. या वरील सर्व उपक्रमांना मा. प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार यांचे मार्गदर्शन मिळाले. प्रा. पी. एम. खनुजा, प्रा. लोकेश्वरी पाटील यांचे सहकार्य लाभले. प्रा. एम. डी. पाटील आपल्या सहकाऱ्यांच्या सहाय्याने चालवितात.

– प्रा. एम. डी. पाटील
वाणिज्य विभाग प्रमुख

प्रसिद्धी विभाग

सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयामध्ये जे विविध उपक्रम झाले. त्याच्या बातम्या व राष्ट्रीय राज्यस्तरावर जे ज्या थोरपुरुषांच्या पुण्यातिथी, जयंती कार्यक्रम संपन्न होतात त्यांच्या बातम्या दै. तरुण भारत, दै. पुण्यनगरी, दै. केसरी, दै. लोकमत, दै. पुढारी, दै. जनप्रवास, दै. लोकसत्ता, दै. सकाळ यात वेळोवेळी प्रसिध्द करण्यात आल्या. एकूण ४० बातम्या प्रसिध्द झाल्या. तसेच महाविद्यालय वर्षातून दोनदा स्वत:चा My College Bulletin अंक प्रसिध्द करते. त्याचे संपादन मी स्वत: करतो. सदरचे अंक अत्यंत दर्जेदार प्रसिध्द केले जातात.

– प्रा. जी. के. पाटील
प्रसिद्धी विभाग

वार्षिक कार्यक्रम –

महाविद्यालयाच्या वतीने वर्षभर जे कार्यक्रम घ्यावयाचे असतात. त्याचे नियोजन जुनमध्ये केले जाते. त्यानुसार विविध राष्ट्रपुरुषांच्या जयंती, पुण्यतिथी कार्यक्रम,विद्यार्थ्यात वक्तृत्वाची आवड निर्माण व्हावी. म्हणून स्टुंडट फोरम स्थापन करण्यात येऊन क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले व्याख्यानमाला ३ जानेवारी २०१७ या कालावधीत चालविण्यात आणि याशिवाय डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या १२५ व्या जयंतीच्या औचित्याने महाराष्ट्र शासन व शिवाजी विद्यापीठ यांच्यावतीने जे कार्यक्रम आयोजित केले जातात. ते महाविद्यालयात अत्यंत उत्साहपूर्ण वातावरणात संपन्न केले जातात.

– प्रा. जी. के. पाटील
चेअरमन

निबंध, वक्तृत्व, वाद-विवाद स्पर्धा

या विभागाच्यावतीने महाराष्ट्रातील विविध महाविद्यालयातून वक्तृत्व, निबंध, चित्रकला स्पर्धासाठी जी निमंत्रणे येतात त्यासाठी आम्ही आमचे

संघ पाठवित असतो. विशेष म्हणजे आमच्या संस्थेच्या वतीने १२ जानेवारी ते १९ जानेवारी २०१७ या कालावधीत ज्या निबंध, चित्रकला व वक्तृत्व स्पर्धा घेण्यात आल्या त्यात पुढील स्पर्धक यशस्वी झाले.

निबंध

कु. अन्सारी फरहीन खलीकुज्जम, बी.एस्सी.१ – प्रथम

कु. नलवडे शितल सोपान, बी.ए.३ – द्वितीय

कु. मुजावर आसमा शब्बीर, बी.ए.३ – तृतीय

वक्तृत्व

कु. पाटील आरती भागवत, बी.एस्सी.२ – प्रथम

कु. पाटील लीमी सुभाष, बी.कॉम.२ – द्वितीय

कु. पाटील अनघा पोपट, बी.ए.३ – तृतीय

चित्रकला

कु. श्वेता सुरेश सुतार, बी.कॉम.२ – प्रथम

श्री. स्वप्निल अशोक कुंभार, बी.ए.३ – द्वितीय

कु. मेहतर रविना बाळासाहेब, बी.कॉम.३ – तृतीय

–डॉ. डी. बी. थोरबोले
चेअरमन

प्रशासन विभाग :

आमच्या महाविद्यालयातून विविध ज्ञानशाखेतून पदवी आणि पदव्युत्तर विभागात कामकाज चालते. त्यामध्ये विशेषत: कला, वाणिज्य तर पदव्युत्तर मध्ये रसायनशास्त्र, हिंदी, मराठी, इंग्रजी, अर्थशास्त्र व शैक्षणिक वर्ष २०१६–२०१७ मध्ये नवीन मान्यता मिळवलेले भूगोल व कॉस्टिंग विभागाचे कामकाज चालते. पदव्युत्तर शिक्षणाची नव्याने सोय विद्यार्थ्यांना व्हावी म्हणून इतिहास, संख्याशास्त्र विषय व बी.एस्सी.भाग–१–२–३, बी.कॉम.भाग–१–२, जादा तुकड्यांचा प्रस्ताव शासन व विद्यापीठीय स्तरावर पाठवले आहे, त्यात आम्हांस निश्चितच यश मिळेल. ऑगस्ट २०१७ मध्ये बेंगलोर NAAC पियर टीम तपासणीस आली होती. व तपासणी करून महाविद्यालयास ही ग्रेड दिली आहे. U.G.C. DIST FIST या योजनेअंतर्गत रु. ५०००००/– मंजूर झाले. व त्यातील रु. ३९५०००/– अनुदानास प्राप्त झाले आहे. महाविद्यालयात शिक्षण व शिक्षणोत्तर १७६ कर्मचारी कार्यरत आहेत.

– एम. बी. कदम
प्रशासन विभाग

२) बांधकाम :

जुन्या सायन्स इमारतीच्या जागी ज्युनिअर विभागासाठी नविन अद्ययावत बांधकाम पूर्ण होणाच्या स्थितीत आहे. त्याचा अंदाजे खर्च १ कोटी २५ लाख अपेक्षित आहे. या विभागाचे चेअरमन डॉ. सी. जी. पाटील आहेत.

– डॉ. सी. जी. पाटील
चेअरमन

वसंताविष्कार

२०१६–१७ हे वर्ष महाराष्ट्राचे माजी मुख्यमंत्री श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्थेचे माजी अध्यक्ष स्वर्गीय वसंतरावदादा पाटील यांचे जन्मशताब्दी वर्ष म्हणून महाराष्ट्र भर साजरे केले जात आहे. याचे औचित्य साधून आपल्या महाविद्यालयाने महाविद्यालयीन पातळीवर वसंताविष्कार या संशोधनावर आधारित स्पर्धेचे आयोजन करण्याचे ठरविले.

महाविद्यालयाच्या संशोधन समितीने आपल्या विद्यार्थ्यांच्यामध्ये संशोधनवृत्ती वाढीस लागावी म्हणून दि. २१/१०/२०१६ रोजी या स्पर्धेची पहिली फेरी आयोजित केली. शिवाजी विद्यापीठाच्या आविष्कार संशोधन स्पर्धेचे आयोजन केलेल्या

फेरीतील स्पर्धेत कला, वाणिज्य व विज्ञान विभागातील १०८ विद्यार्थ्यांनी उत्स्फुर्त सहभाग नोंदविला.

दि. २३/१२/२०१६ रोजी या स्पर्धेची दुसरी फेरी संशोधन कार्यशाळा म्हणून आयोजित करण्यात आली. या कार्यशाळेत डॉ. व्ही. डी. सुर्यवंशी, डॉ. पी. बी. काळे यांनी सधनव्यक्ती म्हणून संशोधक विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले व स्पर्धेच्या परिक्षणाची जबाबदारी यशस्वीपणे पार पाडली. सदर कार्यशाळेत एकूण १०८ संशोधकांमधून शिवाजी विद्यापीठाच्या जिल्हा-पातळीवरील आविष्कार संशोधन स्पर्धेसाठी सहा गटातून प्रत्येकी दोन संशोधकांची पोस्टर्स निवडण्यात आली.

वरील स्पर्धेत कला व वाणिज्य तसेच विज्ञान अशा दोन गटांमधून प्रथम व द्वितीय आलेल्या विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयाच्या वतीने पारितोषिक देण्यात आली.

शिवाजी विद्यापीठाच्या जिल्हास्तरीय आविष्कार स्पर्धेत यश संपादन केलेल्या आपल्या महाविद्यालयाच्या मनिषा किशोर गज्जर, बी.एस्सी.३ (स्टॅट) व कोमल मारुती चव्हाण बी.एस्सी.३ (केमिस्ट्री) या दोन विद्यार्थिनींना संशोधकांची विद्यापीठस्तरीय आविष्कार संशोधन स्पर्धेसाठी निवड झाली. हे या स्पर्धेचं फलितच होय. सदर स्पर्धेचे संयोजन महाविद्यालयीन संशोधन समितीचे प्रमुख प्रा. डॉ. सी. जी. पाटील तसेच सदस्य प्रा. डॉ. व्ही. वाय. पवार, प्रा. डॉ. बी. टी. कणसे, प्रा. डॉ. एस. एस. पाटील, प्रा. डॉ. टी. के. बदामे यांनी यशस्वीपणे केले. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार यांचे या सर्व उपक्रमाला सुरुवातीपासून मार्गदर्शन होते.

-डॉ. सी. जी. पाटील

प्रमुख महाविद्यालयीन संशोधन समिती

मतदार जागृती

महाविद्यालय व तहसील कार्यालय, तासगांव यांच्या संयुक्त विद्यमाने जुलै २०१७ ला मतदार नोंदणी मोहिम महाविद्यलयात राबविण्यात आली. त्यामुळे नव्याने २०० विद्यार्थ्यांना मतदानाचा हक्क प्राप्त झाला. तसेच १६ जानेवारी २०१७ ला राष्ट्रीय मतदार दिवसाच्या निमित्ताने वाद-विवाद स्पर्धा घेण्यात आल्या. तसेच १३ जानेवारी २०१७ ला मानवी साखळीचे आयोजन तासगांव शहरात करण्यात आले. त्यात महाविद्यालयाचे १०० विद्यार्थी सहभागी झाले. तर १४ जानेवारीच्या सायकल रॅलीत सहभाग घेतला. २५ जानेवारी २०१७ ला मौजे-उपळावी येथे श्रमसंस्कार शिबीरात मतदारांसाठी प्रतिज्ञा देण्यात आली. वर्षभर राबविन्यात आलेल्या या उपक्रमात २००० विद्यार्थ्यांनी वेळोवेळी सहभाग घेतला. या विभागाचे काम प्रा. घोगरे एस. आर. पाहतात.

- प्रा. घोगरे एस. आर.
चेअरमन

विशेष स्थायी समिती

ही समिती महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार यांच्या मार्गदर्शनानुसार पदवी व पदव्युत्तर सर्व विभागातील विद्यार्थ्यांची प्रवेशप्रक्रिया पार पाडताना, मागासवर्गीय आरक्षणानुसार प्रवेश दिला जातो. तसेच मागासवर्गीय शिष्यवृत्तीधारक सर्व विद्यार्थ्यांकडून आलेले सर्व प्रकारचे अर्ज संबंधित विभागाकडे वेळेत पाठविले जातात. याकामी डॉ. सी. जी. पाटील, डॉ. व्ही. वाय. पवार, प्रशासन विभागातील कदम एम.बी., प्रा. ए. आर. पाटील उत्कृष्टरित्या महाविद्यालयास सहकार्य करतात.

- प्रा. आर. आर. कुंभार
चेअरमन

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक (अभ्यासकेंद्र-तासगांव) -

आमच्या महाविद्यालयामध्ये यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिकचे अभ्यासकेंद्र जुलै १९९४ पासून गेली २१ वर्षे सातत्याने ज्ञानदानाचे व मार्गदर्शनाचे बहुमोल कार्य करीत आहे. 'ज्ञानगंगा घरोघरी' या ब्रीदवाक्यातून सर्वसामान्यांच्या जीवनामध्ये या शिक्षणक्षेत्राने मूलभूत परिवर्तन घडवून आणले आहे. आपल्या आयुष्यामध्ये जे उच्चशिक्षणापासून वंचित राहिले आहेत किंवा ज्यांनी घरगुती अडचणींमुळे व नोकरीमुळे शिक्षण अर्धवट सोडून दिले जाते. अशा गरजू विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना या शैक्षणिक उपक्रमाचा लाभ झालेला आहे.

या अभ्यासकेंद्रात पूर्वतयारी शिक्षणक्रम, बी.ए., बी. कॉम. या वर्गाचे ज्ञानदान व मार्गदर्शनाचे कार्य केले जाते. या शैक्षणिक वर्षात ३५ प्राध्यापक ज्ञानदानाचे कार्य करतात. या शैक्षणिक वर्षात अभ्यासकेंद्राने विद्यार्थी संख्या व इतर उपक्रम याबाबतीत यशस्वी वाटचाल केलेली आहे. शै. वर्ष २०१६-१७ ची विद्यार्थी संख्या ८५२ च्या वर गेली आहे. शिवाय आमच्या केंद्राला य.च.म.मु. विद्यापीठ, नाशिक यांच्याकडून राष्ट्रीय सेवा योजनेचे ५० विद्यार्थ्यांचे एक युनिट मंजूर झाले आहे. त्याचप्रमाणे दि. १९ जानेवारी २०१७ ते २५ जानेवारी २०१७ या कालवधित मौजे उपळावी, ता. तासगांव येथे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे शिबीर संपन्न झाले.

श्री स्वामी विवेकानंद जयंती सप्ताहामध्ये दि. १५/१/२०१७ रोजी अभ्यासकेंद्रामध्ये प्रा. जी. के. पाटील यांच्या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या अभ्यासकेंद्रास केंद्रसहाय्यक श्री. एस. बी. कुंभार, श्री. जे. ए. सावंत (सेवक) व केंद्रप्रमुख मा. प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार यांचे बहुमोल मार्गदर्शन व सहकार्य लाभले

- प्रा. एन. डी. शेंडगे, केंद्रसंयोजक

मुक्त विद्यापीठ (एम. बी. ए.) -

ज्या व्यक्तींचे नोकरी, व्यवसाय किंवा आर्थिक मर्यादेमुळे पदव्युत्तर व्यवस्थापनाचे शिक्षण घेणे अशक्य होते. अशा व्यक्तिंसाठी ''ज्ञानगंगा घरोघरी'' या ब्रीद वाक्यातून महाविद्यालयाने एम.बी.ए. हा अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०१२-२०१३ पासून चालू केला.

सदर अभ्यासक्रम Finance, Markrting, व Human Research Management मध्ये पूर्ण करण्यास पर्याय उपलब्ध आहेत.

चालू शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये प्रथम वर्ष एम.बी.ए. साठी ३३ विद्यार्थी व द्वितीय वर्ष एम.बी.ए. साठी ३ विद्यार्थी प्रवेशित आहेत. या अभ्यासकेंद्रास केंद्र सहाय्यक म्हणून मा. प्राचार्य डॉ. आर. आर. कुंभार यांचे बहुमोल मार्गदर्शन मिळाले.

-प्रा. के. एन. पाटील, केंद्रसंयोजक, अभ्यासकेंद्र

■■■

विविध विभागाचे वार्षिक अहवाल २०१६- २०१७

ज्युनिअर विभाग अहवाल

जिमखाना अहवाल

''ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षणप्रसार'' प. पूज्य शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे यांना अभिवादन करून ज्युनिअर विभागाचा जिमखाना अहवाल सादर करते.

सन २०१६-२०१७ साली झालेल्या शालेय, राष्ट्रीय, राज्यस्तरीय विभागीय आणि जिल्हास्तरीय स्पर्धेत तसेच ओपन स्पर्धेत ज्यु. कॉलेजच्या खेळाडूंनी सुवर्ण भरारी मारली आहे. त्यामध्ये थांगता मार्शल आर्ट वुडबॉल, कराटे, रोलबॉल, स्केटींग, तलवारबाजी, बॉक्सींग, शिकई तायक्वादों, चॉकबॉल, खो-खो, कबड्डी मैदानी स्पर्धा इ. खेळामध्ये उत्कृष्ठ कामगिरी केली आहे. चालू वर्षी १३ खेळाडूंची राज्यस्तरीय आणि ४ खेळाडूंची राष्ट्रीय स्पर्धेत निवड झाली होती. तसेच राष्ट्रीय स्पर्धेत सुवर्णपदक पटकाविले आहे.

सांगली कुपवाड येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय वुडबॉल स्पर्धेत मुलींच्या संघाने तसेच मुलांच्या संघाने विजेतेपद पटकाविले आणि मिणचे (कोल्हापूर) येथे झालेल्या विभागीय वुडबॉल स्पर्धेत मुलींच्या संघाने विजेतेपद पटकाविले आणि मुलांच्या संघाने उपविजेतेपद पटकाविले. औरंगाबाद येथे झालेल्या राज्यस्तरीय स्पर्धेकरिता मुलींच्या संघाची निवड झाली. विजयी संघामध्ये प्रतिक्षा माळी, प्रतिक्षा कांबळे, प्रतिक्षा पाटील, ऋतुजा गुरव, निशा देसाई, छाया जाधव, कशिष साळुंखे इ. खेळांडू होते. तसेच ओंकार कवलापूरे, योगेश माळी, कुणाल पवार यांची सिंगल, डब्बल, मिक्स वुडबॉल मध्ये निवड झाली होती. राज्यस्तरीय वुडबॉल स्पर्धेत मुलीच्या संघाने उत्कृष्ठ कामगिरी केली. प्रतिक्षा प्रकाश कांबळे- XI Arts हिची महाराष्ट्र राज्य वुडबॉल संघात निवड झाली होती. छत्तीसगड येथे झालेल्या राष्ट्रीय वुडबॉल स्पर्धेत प्रतिक्षा कांबळे हिने सुवर्णपदक पटकाविले.

थांगता मार्शल आर्ट- सांगली येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय थांगता मार्शल आर्ट स्पर्धेत प्रतिक्षा माळी, कशिष साळुंखे, ऐश्वर्या भातमारे, संध्या पवार, मयूरी चौगुले, राजू पाटील इत्यादी खेळाडूंने गोल्ड मेडल पटकविले. तसेच निशा देसाई, प्रतिक्षा कांबळे, रोहिणी मोकाशी, छाया जाधव, मोहीत वावरे इत्यादी खेळाडूंनी सिल्व्हर मेडल पटकाविले. सांगली येथे झालेल्या विभागीय थांगता स्पर्धेत प्रतिक्षा माळी, कशिष साळुंखे आणि ऐश्वर्या भातमारे यांनी प्रथम क्रमांक पटकाविला. संध्या पवार, मयूरी चौगुले ने द्वितीय क्रमांक पटकविला. अक्कलकोट येथे झालेल्या राज्यस्तरीय थांगता स्पर्धेत प्रतिक्षा माळी, कशिष

साळुंखे ह्या खेळाडूंनी गोल्ड मेडल आणि ऐश्वर्या भातमारे ने सिल्व्हर मेडल पटकविले. महाराष्ट्र राज्य थांगता मार्शल आर्ट संघात प्रतिक्षा माळी, कशिष साळुंखे ची निवड झाली होती. सदर स्पर्धेचा सराव शिबीर पूणे येथे होता. राष्ट्रीय थांगता स्पर्धा दिल्ली येथे झाल्या.

सांगली येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय रोलबॉल स्पर्धेत संकेत आवळे– XII Arts ह्याने प्रथम क्रमांक पटकविला तसेच सातारा येथे झालेल्या विभागीय रोलबॉल स्पर्धेत तृतीय क्रमांक पटकविला. मुंबई येथे झालेल्या राज्यस्तरीय रोलबॉल स्पर्धेकरीता संकेत आवळे ची निवड झाली होती.

सांगली येथे झालेल्या रोलर स्केटींग स्पर्धेत संकेत आवळे न प्रथम क्रमांक पटकविला. कोल्हापूर येथे झालेल्या विभागीय स्केटिंग स्पर्धेत विजय संपादन केले. आणि कल्याण (सिक्रेड हायस्कूल) येथे झालेल्या राज्यस्तरीय स्केटिंग स्पर्धेकरिता संकेत आवळे ची निवड झाली होती.

चॉकबॉल– सांगली येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय चॉकबॉल स्पर्धेत मुलांच्या संघाने विजेतेपद पटकविले. विजयी संघामध्ये मंगेश एडके,....., अक्षय हसबे, ओंकार काटकर, आर्य परदेशी, विनायक भारतीबुवा, अथर्व, कल्याणी, धैर्यशील पाटील, अमित पाटील, सागर माने, अमोल चौधरी, शुभम सावंत इत्यादी खेळाडूचा सहभाग होता. तसेच जयसिंगपूर येथे झालेल्या विभागीय चॉकबॉल स्पर्धेत मुलांच्या संघाने उत्कृष्ट कामगिरी केली. जयसिंगपूर येथे झालेल्या राज्यस्तरीय चॉकबॉल स्पर्धेकरिता प्रतिक्षा कांबळे, रोहिणी मोकाशी यांची सांगली जिल्हा संघात निवड झाली होती. सदर स्पर्धेमध्ये सांगली जिल्हा संघाने उपविजेतेपद पटकाविले.

बॉक्सींग– सांगली येथे झालेल्या जिल्हा स्तरीय बॉक्सींग स्पर्धेत १० खेळाडूंनी भाग घेतला होता. त्यामधील कशीष साळुंखे, गौरी वादवणे ह्यांनी प्रथम क्रमांक पटकाविला. सागर घोडके ह्याने द्वितीय क्रमांक पटकाविला. सातारा येथे झालेल्या विभागीय बॉक्सींग स्पर्धेत कशिष साळुंखे, ऋतुजा साळुंखे ह्यांनी द्वितीय क्रमांक पटकाविला. इस्लामपूर येथे झालेल्या राज्यस्तरीय रूलर गेम (पंचायत युवा क्रिडा स्पर्धा) मधील बॉक्सींग स्पर्धेत कशिष साळुंखे ने सुवर्णपदक पटकाविले.

तलवारबाजी– कुपवाड येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय तलवारबाजी स्पर्धेत १२ खेळाडूंनी भाग घेतला होता. त्यामध्ये प्रतिक्षा माळी– फाईल, निशा देसाई–फाईल, ऋतुजा गुरव– इप्पी, प्रियांका जाधव– सेबर, प्रदीप निकम– सेबर, ओंकार कवलापूरे– इप्पी, फाईल, इत्यादी खेळाडूंनी विजय संपादन केले. आणि कसबा–बावडा (कोल्हापूर) येथे झालेल्या विभागीय तलवारबाजी स्पर्धेकरिता विजयी खेळाडूंची निवड झाली होती. लातूर येथे झालेल्या राज्यस्तरीय तलवारबाजी स्पर्धेकरिता ऋतुजा गुरव, प्रतिक्षा माळी ह्यांची निवड झाली होती.

बुध्दीबळ– तासगांव तालुका स्तरीय आणि जिल्हा स्तरीय बुध्दीबळ स्पर्धेत दिव्या जमदाडे, निकीता जमदाडे ह्यांनी विजय संपादन केले. तसेच रत्नागिरी येथे झालेल्या विभागीय बुध्दीबळ स्पर्धेत दिव्या जमदाडे ने उत्कृष्ठ कामगिरी केली.

तायक्वादों– तालुकास्तरीय तायक्वादों स्पर्धेत सम्राज्ञी पाटील, प्रतिक्षा माळी, प्रतिक्षा कांबळे, कशिष साळुंखे, आदित्य पानसे इत्यादी खेळाडूंनी प्रथम क्रमांक पटकाविला. आदर्श जगदाळे, गोमटेश अकंलखोपे ह्यांनी द्वितीय क्रमांक पटकाविला. सांगली येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय स्पर्धेत समाज्ञी पाटील ने प्रथम क्रमांक पटकाविला. आदित्या पानसे, प्रतिक्षा माळी ने द्वितीय क्रमांक मिळवला. सम्राज्ञी पाटील ची सिंधूदुर्ग येथे झालेल्या विभागीय तायक्वादों स्पर्धेकरिता निवड झाली होती. राजनंदनगाव (छत्तीसगड) येथे झालेल्या राष्ट्रीय तायक्वादों स्पर्धेत प्रतिक्षा माळी, सम्राज्ञी पाटील ने गोल्ड मेडेल गोमटेश अकंलखोपे, सम्राज्ञी पाटील ने गोल्ड मेडेल पटकाविले.

कराटे– जिल्हास्तरीय कराटे स्पर्धेत आदित्य पानसे– XII Arts ह्याने प्रथम क्रमांक मिळवला. विभागीय कराटे स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक मिळवला. दिल्ली येथे झालेल्या राष्ट्रीय कराटे स्पर्धेत आदित्य पानसे ने गोल्ड मेडेल पटकाविले, तसेच भूतान येथे झालेल्या कराटे स्पर्धेत देखील आदित्य पानसे ने गोल्ड मेडेल पटकाविले होते.

शुटींगबॉल– रांजणी येथे झालेल्या जिल्हास्तरीय स्पर्धेत महाविद्यालयाच्या संघाने उत्कृष्ठ कामगिरी केली. तसेच सांगली येथे झालेल्या विभागीय शुटींगबॉल स्पर्धेकरिता ओंकार, देवश्री– XI Arts ह्यांची निवड झाली होती.

किकबॉक्सींग– जिल्हास्तरीय किकबॉक्सींग स्पर्धेत ऐश्वर्या भातमारे ने प्रथम क्रमांक मिळवला. मोडीत वावरे, शैलेश साळुंखे, ओंकार पाटील ह्यांनी द्वितीय क्रमांक मिळवला. कुणाल पवार ने तृतीय क्रमांक मिळवला. विभागीय किकबॉक्सींग स्पर्धेकरिता ऐश्वर्या भातमारे ची निवड झाली होती.

शिकई– जिल्हास्तरीय शिकई स्पर्धेत प्रतिक्षा माळी, सम्राज्ञी पाटील ने प्रथम क्रमांक मिळवला. छाया जाधव, मोहीत वावरे, आदर्श जगदाळे ने द्वितीय क्रमांक मिळवला. प्रतिक्षा कांबळे, कुणाल पवार ने तृतीय क्रमांक पटकाविला. विभागीय शिकई स्पर्धेकरीता सम्राज्ञी पाटील, प्रतिक्षा माळी ने द्वितीय क्रमांक पटकाविला.

ज्युडो– जिल्हास्तरीय स्पर्धेत कशिष साळुंखे, मोहित वावरे ने द्वितीय क्रमांक पटकाविला.

मैदानी क्रीडा स्पर्धा– तासगांव तालुका स्तरीय मैदानी स्पर्धेचे आयोजन महाविद्यालयाने केले. १४ वर्षा खालील मुले–मुली, १७ वर्षाखालील मुले–मुली, १९

वर्षाखालील मुले–मुली ह्या तीन गटात स्पर्धा पार पाडल्या. क्रिडा स्पर्धेचे उद्घाटन महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.आर. कुंभार सर यांच्या शुभ हस्ते झाले. १९ वर्षाखालील मैदानी स्पर्धेत तुषार जाधव– XII Science लांब उडी– प्रथम, गोळा फेक– प्रथम, आशुतोष कुंभार ५००० मी. धावणे प्रथम, दिव्या जमदाडे–३ कि.मी. चालणे– प्रथम, प्रतिक्षा पाटील– लांबउडी– प्रथम, तिहेरी उडी– प्रथम, प्रताप जाधव– लांबउडी, गोळाफेक, थाळीफेक– द्वितीय क्रमांक इत्यादी खेळाडूंनी यश संपादन केले.

श्री. स्वामी विवेकानंद सप्ताह दरम्यान झालेल्या वार्षिक क्रिडा स्पर्धेचे उद्घाटन आपल्या महाविद्यालयाचे माजी राष्ट्रीय खेळाडू श्री. अभिजीत यादव आणि श्री. काळे यांच्या शुभ हस्ते झाले. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.आर. कुंभार सर यांच्या अध्यक्षतेखाली हा कार्यक्रम पार पाडला. मैदानी क्रिडा स्पर्धेतील जनरल चॅम्पीयनशीप–

१) प्रतिक्षा विजय पाटील– XI Science

२) मनोज मच्छिंद्र जाधव– XII Arts यांना मिळाली.

जिमखाना विभागाच्या यशामध्ये तसेच वर्षभरातील जिमखाना विभागाकडील सर्व क्रिडा स्पर्धा व विविध उपक्रम यशस्वी करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आर.आर. कुंभार यांचे सतत प्रोत्साहन व मार्गदर्शन लाभले. तसेच महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक बंधू–भगिनी आणि शिक्षकेत्तर कर्मचारी यांनी वेळोवेळी सहकार्य करुन आमच्या यशाच्या आशा पल्लवीत ठेवल्या. याबद्दल सर्वांचे ऋण व्यक्त करते.

जय हिंद– जय महाराष्ट्र

शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे यांच्या पदस्पर्शाने पावन झालेल्या या तपोभूमीत ''इवलेसे रोप लाविले दारी त्याचा वेलू गेला गगनावरी'' या नात्याने जून १९६२ ला या महाविद्यालयाच्या रुपात इवलेसे रोपटे लावले, त्याची एक शाखा म्हणजे कला, वाणिज्य कनिष्ठ महाविद्यालय १९७६–७७ मध्ये विस्तारले. काळाची गरज म्हणून विज्ञान शाखेने या फांदीला गोंडस रुप धारण झाले आजमितीला या कनिष्ठ महाविद्यालयामध्ये

अनुदानित –

११ वी कला दोन तुकड्या २३९ विद्यार्थी

१२ वी कला दोन तुकड्या २१७ विद्यार्थी

११ वी वाणिज्य एक तुकडी १७१ विद्यार्थी

१२ वी वाणिज्य एक तुकडी १५३ विद्यार्थी

११ वी विज्ञान एक तुकडी १२७ विद्यार्थी

१२ वी विज्ञान एक तुकडी १२० विद्यार्थी

विनाअनुदानित–

११ वी विज्ञान दोन तुकड्या २०४ विद्यार्थी

१२ वी विज्ञान दोन तुकड्या २३२ विद्यार्थी

एकूण विद्यार्थी संख्या – १४६३

असे तिन्ही विभागामध्ये १४६३ विद्यार्थी ज्ञानार्जन करत आहेत. तसेच अनुदानित १५ व विनाअनुदानित १८ गुरुदेव कार्यकतें ज्ञानदानाचे पवित्र कार्य करीत आहेत. ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षणप्रसार या बापूजींच्या विचाराने झपाटून काम करीत आहेत.

गतवर्षी फेब्रुवारी २०१६ ला इयत्ता १२ वी चा केंद्राचा निकाल ८९.३९ टक्के असा असून विभागाप्रमाणे निकाल खालील प्रमाणे आहे.

कला विभाग ७६.३०%

वाणिज्य विभाग ९५.६५%

विज्ञान विभाग ९६.२२%

असा असून विज्ञान शाखेतील जमदाडे निखिल दिनकर या विद्यार्थ्याने ८९.०८ टक्के गुण मिळवून प्रथम क्रमांकाचा मान मिळवला.

विभागातील प्रथम तीन विद्यार्थी खालील प्रमाणे

कला शाखा :–

प्रथम – कु. थोरात पुजा दादासो ७५.८४%

द्वितीय – कु. यादव पुजा दिलीप ७५.२३%

तृतीय – कु. पाटील तेजस्वी राजेंद्र ७४.३०%

वाणिज्य शाखा :–

प्रथम – कु. राजमाने लक्ष्मी रमेश ८०.७७%

द्वितीय– कु. खराडे प्रतिभा तुकाराम ८०.००%

तृतीय– कु. निंबाळकर कोमल नामदेव ७९.६९%

विज्ञान शाखा :–

प्रथम – जमदाडे निखिल दिनकर ८९.०८%

द्वितीय– कु. धाबुगडे श्रृष्टी संजय ८७.८४%

तृतीय– मुल्ला शारीक मंजूर ८३.५४%

१००% निकालाची उज्वल परंपरा –

- विज्ञान विभागातील मराठी, हिंदी, आय.टी., या विषयांचा निकाल १००% लागला आहे. या विषयांचे अध्यापन प्रा. बागल ए. एस., प्रा. पाटील आय. व्ही., प्रा. मुल्ला ए. वाय. व प्रा. कुंभार व्ही. टी. हे करीत आहेत.
- वाणिज्य विभागातील मराठी, हिंदी, आय.टी., चिटणीसाचा व्यवसाय, वाणिज्य संघटन, पर्यावरण या विषयांचा १००% लागला आहे. या विषयांचे अध्यापन प्रा. साठे ए.डी., प्रा. सौ. पठाण एम. वाय., प्रा. कु. मेघा पैलवान, प्रा. पाटील एस.डी. व प्रा. कु. सुर्यवंशी के. बी. करीत आहेत.
- कला विभागातील समाजशास्त्र, इतिहास व राज्यशास्त्र या विषयाचा १००% निकाल लागला आहे. या विषयांचे अध्यापन प्रा. पाटील एन. ए. व प्रा. माळी एस. व्ही. करीत आहेत.

परीक्षा विभाग –

चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये विद्यासमितीच्या

नियोजनानुसार मा. प्राचार्याच्या मार्गदर्शनाखाली ज्युनिअर कॉलेज परीक्षा विभागाचे कामकाज प्रा. माळी एस.व्ही., प्रा.बागल ए.एस्., प्रा. पाटील डी. व्ही., प्रा. गायकवाड के. एस., यांनी यशस्वीपणे पार पाडले.

विद्यासमिती –

या वर्षी विद्यासमितीने या महाविद्यालयाला समाजशास्त्र, भूगोल व मानसशास्त्र या विषयाच्या प्रश्नपत्रिका तयार करण्याची जबाबदारी सोपवली होती ती प्रा.आर.डब्लु.रोमन, प्रा.एच.एस. पाटील, प्रा.ए.बी.कांबळे, प्रा. एस.आर.पाटील यांनी पार पाडली. याशिवाय प्रा.जे.डी.पाटील, प्रा.एस.व्ही. माळी, प्रा.एस.डी.पाटील, प्रा.ए.एस. बागल यांची विद्यासमिती संस्था स्तरावर प्रश्नपत्रिका तयार करण्यासाठी निवड झाली.

सी. ई. टी मार्गदर्शन व गुणवत्ता वाढीसाठी प्रयत्न

मेडीकल व अभियांत्रीकी अभ्यासक्रमांना विद्यार्थ्यांना प्रवेश परीक्षांचा सराव व्हावा असा प्राचार्याचा सदोदित दृष्टिकोन असतो त्या अनुषंगाने MHCET/JEE साठी Deeper च्या माध्यमातून DCT व KASOTI च्या परीक्षा व कॉलेज अंतर्गत सराव चाचण्या घेतल्या जातात. त्याचे नियोजन प्रा. आर.डब्लू.रोमन व प्रा. व्ही.एच.पाटील करतात. तसेच इ.१२ वीचा निकाल चांगला लागावा या उद्देशाने इ. ११ वीची परीक्षा मार्चमध्ये झाल्यावर १ एप्रिल ते ३ मे पर्यंत वासंतीक वर्ग व ज्यादा तास घेवून अभ्यासक्रम पूर्ण केला जातो.

मार्गदर्शनपर व्याख्यान

पेपर सेटर व नियामक अशा तज्ञ मार्गदर्शकांची व्याख्याने १२ वी आर्टस्, कॉमर्स व सायन्स साठी आयोजित करुन त्यांच्या ज्ञानांचा लाभ सर्व विद्यार्थ्यांना करुन दिला जातो.

पालक मेळावा :

मा. प्राचार्याच्या मार्गदर्शनाखाली इ. १२ वी कला, वाणिज्य, विज्ञान विभागातील विद्यार्थ्यांच्या पालकांना निमंत्रित करून आपल्या पाल्यासाठी नेमकी भुमिका काय असावी या संदर्भात बहुमोल मार्गदर्शन केले.

दत्तक पालक योजना :

आदरणीय प्राचार्याच्या मार्गदर्शनानुसार यावर्षी परीक्षा विभागामार्फत इ. १२ वी सायन्स या वर्गाकरीता दत्तक पालक योजना राबविण्यात आली. यामध्ये प्रत्येक प्राध्यापकाकडे २० विद्यार्थ्यांचे पालकत्व देण्यात आले. त्यांनी विद्यार्थ्यांच्या पालकांना प्रत्यक्ष भेटून विद्यार्थ्यांच्या शै. प्रगतीची माहिती देवून गुणवत्ता वाढीसाठी प्रयत्न केले.

राष्ट्रीय सेवा योजना :–

ज्युनिअर विभागाकडे राष्ट्रीय सेवा योजनाचे एक युनिट आहे. त्यामध्ये १०० स्वयंसेवकांचा समावेश आहे. या उपक्रमामुळे विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्व विकास होण्यास मदत होते. विद्यार्थ्याचे सामाजिकरण होण्यास मदत होते. वर्षभर राष्ट्रीय सेवा योजना मार्फत कार्यक्रम

राबविले जातात. श्रमदान, विविध विषयाला अनुसरुन जनजागृती केली. उदा. पर्यावरण प्रदूषण, एड्स निर्मूलन, अंधश्रध्दा इ.

गणेशोत्सव काळात निर्माल्यदान अभियान कार्यक्रमांतर्गत स्वयंसेवकांनी विविध गणेश मंडळाच्या सहकार्यानी पर्यावरण प्रदूषणासंबंधी जनजागृती केली. व निर्माल्य विहीरी किंवा नदीपात्रात टाकू नये. यासंबंधी लोकांना मार्गदर्शन केले.

विविध गावातील स्वयंसेवकांनी आपआपल्या गावात साक्षरतेचा प्रसार, निर्मलग्राम, तंटामुक्ती, पल्सपोलिओ कार्क्रमात स्वयंसेवक म्हणून काम केले.

महाविद्यालयाच्या परिसरात श्रमदानातून स्वच्छता, वृक्षलागवड करणे. यासारखी कामे केली.

आरोग्य तपासणी मध्ये सर्व स्वयंसेवकांची आरोग्य तपासणी केली.

आरोग्य शिबीरात मुलींच्या आरोग्य विषयक समस्या व उपाय याविषयावर डॉ. अमृता पाटील (वैद्यकिय अधिकारी तासगांव ग्रामिण रुग्णालय)

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर यावर्षीचे उपळावी या गावी दिनांक १९/०१/२०१७ ते २५/०१/२०१७ या काळात घेतले. या शिबीरासाठी ५० स्वयंसेवकांची निवड करण्यात आली होती. या शिबीराचे उद्घाटन मा. सौ. अश्विनीताई बाळासो रोकडे यांच्या हस्ते झाले. या गावात श्रमदानातून ग्राम, रास्ते व गटारी स्वच्छ केल्या. नाईक समाजासाठी स्मशानभूमीची जागा स्वच्छ व सपाटीकरण करून ५०० फूट लांब व १० फूट रुंदीचा रस्ता करण्यात आला. पाण्याची विहीर स्वच्छता केली. प्राथमिक शाळेसाठी खेळाचे मैदान करुन देण्यात आले.

प्रबोधनपर मा. श्री. आनंद देशमुख (नोटबंदी, कॅशलेस व ग्रामीण अर्थव्यवस्था), प्रा. सचिन कुलकर्णी व श्रीनिवास गायकवाड (डिजीटल बँकिंग आणि विविध शासकीय योजना), मा. प्रा. जी. के. पाटील (शिवचरित्रातील रोमहर्षक प्रसंग), प्रा. डॉ. भाऊराव दांगट (औषधी वनस्पती शेती) या मान्यवर व्यक्तीची व्याख्याने आयोजित केली होती. सांस्कृतिक कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते. या शिबीरासाठी मा. चंद्रकांत कदम (सर) (उपसरपंच) मा. सौ. अश्विनी बाळासो रोकडे (सरपंच), मा. संजय ईश्वरा पवार (माजी उपसरपंच) यांनी अत्यंत मोलाचे सहकार्य केले. तसेच ग्रामस्थानी प्रत्येक कार्यात सहकार्य केले. सर्व सहकारी प्राध्यापक, स्वयंसेवक यांनी मोलाचे सहकार्य केले. अशा प्रकारे राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमातून अनेक उपक्रम राबविले आहेत. या उपक्रमासाठी मा. प्राचार्य डॉ. आर.आर.कुंभार यांनी मोलाचे सहकार्य व मार्गदर्शन केले. याबद्दल मी सर्वाचे मनपूर्वक आभार मानतो.

धन्यवाद.....

प्रा. अविनाश बा. कांबळे

कार्यक्रम अधिकारी

राष्ट्रीय सेवा योजना (ज्युनिअर विभाग)

प्रसिध्दी विभाग :-

महाविद्यालयात होणाऱ्या विविध उपक्रमांची व कार्यक्रमांची माहिती प्रसिध्द करण्यासाठी आमचा प्रसिध्दी विभाग नेहमीच पुढे असतो. या विभागाचे कामकाज प्रा. अविनाश कांबळे व प्रा. आण्णासाहेब बागल हे पाहतात.

ग्रंथालय विभाग :-

या शैक्षणिक वर्षात इ. ११ वी व इ. १२ वी च्या १४६ विद्यार्थ्यांना पुस्तकांचे संच देण्यात आले. या विभागाचे कामकाज प्रा. एस.व्ही . माळी व प्रा. ए.बी.कांबळे यांनी पाहिले.

भीत्तीपत्रिका :-

०१ डिसेंबर जागतिक एड्स दिनाचे औचित्य साधून इ. ११ वी विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांनी एड्सवरील भीत्तीपत्रिका तयार केली. याचे कामकाज प्रा. डी.व्ही.पाटील, प्रा.ए.एस.सुतार, प्रा.एस. व्ही. कुलकर्णी यांनी पाहिले.

सहल विभाग :-

या शैक्षणिक वर्षातील सहल औंध व गोंदवले या ठिकाणी गेली. या सहलीमध्ये प्रा. ए.बी. कांबळे, प्रा.एस.व्ही. माळी,प्रा.सौ.एस.बी. पाटील, प्रा.कु.एस.एस. गायकवाड हे प्राध्यापक सहभागी झाले.

इ. ११ वी विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांना वसंतरावदादा पाटील सहकारी दुध संघ, तासगांव व शासकिय महिला तंत्रनिकेतन, तासगांव या ठिकाणी क्षेत्र भेट घडवून आणली. याचे कामकाज प्रा.आर.डब्ल्यु.रोमन, प्रा.व्ही.एच. पाटील, प्रा.डी.व्ही. पाटील, प्रा.एल.एस. जाधव यांनी विज्ञान विभागातील सर्व प्राध्यापकांच्या सहाय्याने पार पाडले.

आरोग्य समिती :-

चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये मा. प्राचार्यांच्या मार्गदर्शनानुसार या समिती मार्फत दि. ०४/११/२०१६ रोजी ज्युनिअर विभागातील विद्यार्थीनीसाठी डॉ.अमृता पाटील यांचे **'मुलींच्या आरोग्याविषयक समस्या व उपाय'** या विषयावर व्याख्यान आयोजन केले. या विभागाचे कामकाज प्रा.सौ.एस.बी.पाटील, प्रा.ए.बी.कांबळे, प्रा.एस. व्ही.माळी, प्रा.एस.डी.पाटील, प्रा. ए. एस. बागल यांनी पाहिले.

वार्षिक नियतकालिक :-

सन २०१६-२०१७ या शैक्षणिक वर्षामध्ये 'संस्कार' या वार्षिक नियतकालिकासाठी संपादक म्हणून खालील प्राध्यापकांनी कामकाज पाहिले.

मराठी विभाग – प्रा.ए.एस.बागल

इंग्रजी विभाग – प्रा.सौ.एस.बी.पाटील

हिंदी विभाग – प्रा.ए.टी.पाटील

- शिक्षणमहर्षी डॉ.बापूजी साळुंखे निबंध, वक्तृत्व व चित्रकला स्पर्धा यामध्ये प्रा.साठे.ए.डी., प्रा.बागल ए.एस., प्रा.सौ.पाटील एस.बी., प्रा. पाटील आय.व्ही. यांनी काम पाहिले. रांगोळी व मेहंदी स्पर्धेमध्ये प्रा.सौ.पाटील एस.बी.,

प्रा.सौ.सुतार ए.एस. यांनी काम पाहिले.

ज्युनिअर विभागातील विविध क्षेत्रामध्ये उल्लेखनीय काम करुन पुरस्कार प्राप्त झालेल्या प्राध्यापकांचा उलेख करताना मला आनंद व अभिमान वाटतो आहे.

प्रा. आर. डब्ल्यू. रोमन

महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळामध्ये सदस्य म्हणून काम करतानाच इयत्ता सहावीच्या पाठ्य पुस्तकात त्यांनी लिहलेल्या दोन प्रकरणाचा समावेश झाला आहे. विद्यासमिती सदस्य म्हणून श्री. स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था, कोल्हापूर येथे काम पाहतात.

प्रा. जे. डी. पाटील

महाराष्ट्र राज्य उच्च माध्यमिक बोर्ड परीक्षा फेब्रुवारी–मार्च २०१७ या परीक्षेसाठी केंद्रसंचालक म्हणून याच महाविद्यालयात निवड झाली.

प्रा.एच.एस.पाटील

ज्युनिअर विभाग कार्याध्यक्ष

सहल अहवाल

सध्या मानवी जीवनात सतत धावपळ व कामाचा व्याप प्रत्येकांचा अविभाज्य भाग बनला आहे. त्यामुळे प्रत्येकाला ताणतणावाला सामोरे जावे लागत आहे. तसेच विद्यार्थ्यांना सतत अभ्यास व धावपळ त्यांच्या अभ्यास करण्याच्या प्रवृत्तीवर परिणाम होतो. या ताणतणावापासून विद्यार्थांना बाहेर काढण्यासाठी आमचे आदरणीय प्राचार्य मा. डॉ. आर.आर.कुंभार साहेब सदैव विविध उपक्रम राबवत असतात. त्यांची कार्यवाही करण्यास मार्ग दर्शन व सहकार्य करतात. त्यामुळे विविध विषयाचे मार्गदर्शन, मान्यवर व्यक्तींचीं व्याख्याने, परिसंवाद, सहल असे विविध उपक्रम वर्षभर यशस्वीपणे राबविण्यास मदत होते.

त्याला अनुसरुन या शैक्षणिक सहली आयोजन करावे असे सुचविले त्यानुसार ज्युनिअर विभागातील १२ वी विद्यार्थ्यासाठी अभ्यास सहलीचे आयोजन २९ सप्टेंबर २०१६ रोजी केले होते. या सहलीसाठी प्रा. अविनाश कांबळे, प्रा. संजय माळी, प्रा.सौ.सुरेखा पाटील, प्रा.कु.सायली गायकवाड यांनी प्रत्यक्ष सहलीत सहभाग घेऊन सहलीसाठी योग्य सहकार्य केले. तसेच यासहलीसाठी पर्यवेक्षक प्रा.एच.एस. पाटील, प्रा. जे.डी.पाटील, प्रा.आण्णासाहेब बागल, प्रा. विशाल सपकाळ, प्रा. सजय पाटील, प्रा. अशोक साठे यांनी मोलाचे सहकार्य केले.

सहलीमध्ये औंध येथील वस्तूसंग्रालयातील प्राचिन वस्तू व फोटो इतिहास विषयांच्या अभ्यासाच्या दृष्टीने महत्त्वपूर्ण होत्या. विद्यार्थ्यानी अत्यंत प्रामाणिकपणे निरिक्षणतून व लिहून माहिती गोळा केली. ऐतिहासिक काळातील व्यक्ति, त्यांचे व्यक्तिमत्व, त्यांच्या समाजावर असणारा प्रभाव, ऐतिहासिक वस्तू व आजच्या सद्यस्थितीत व्यक्ति व वस्तू यांचा तुलनात्मक चिकित्सक अभ्यास केला. यातून विद्यार्थ्यामध्ये

वैज्ञानिक सकारात्मक व सृजनशील विचार करण्याची वृत्ती वाढीस लागल्याचे दिसून येते.

औंधमधील प्राचिन वास्तूशिल्पाचा आदर्श नमुना असलेले ''यमाई मंदीर'' व त्याचा परिसर अत्यंत नयनरम्य मनमोहक निसर्गाच्या मुक्तहस्ताने नटलेला आहे. मंदिराच्या चढणीमध्ये पायऱ्या आहेत. पायऱ्या आहेत. पायऱ्या पाहिल्यानंतर मंदिराकडे जाणे अवघड वाटते. पण पायऱ्या सुरवात केल्यानंतर दोन्ही बाजूची झाडे त्यावरील पक्षी आपले मन प्रफुल्लीत करण्यासाठी तत्पर असतात. त्यामुळे मनाचा व शरिराचा थकवा निघून जातो. यांचा अनुभव आम्हासर्वांना आला. काही विद्यार्थी अशक्त व आजारी होते. त्यांना सुचना केली की आपण झाडाखाली बसून राहावे. पण इतर मुलांचा उत्साह व निसर्गाची साद त्यांना स्वस्थ बसू देत नव्हती. त्यापरिस्थितीत त्यांनी सर्वाबरोबर मंदिर व परिसराचा आनंद घेतला. अनेक विद्यार्थ्यानी फोटो काढण्याची हौस पुरवून घेतली.

औंध नंतर आम्ही गोंदवले येथील परमपूज्य स्वामी ब्रम्हचैतन्य महाराज्याच्या मंदिर परिसरात त्यांच्या समाधीचे दर्शन घेतले. भारतातील आध्यात्मिक जीवनाचा अनुभव विद्यार्थ्यांना मिळाला. व प्रत्येकांच्या अंगी सेवाभावी वृत्ती जोपासण्यास मदत झाली. यानंतर तासगांव प्रयान केले.

सहलीसाठी मा. प्राचार्य डॉ. आर.आर.कुंभार यांनी सहकार्य व मार्गदर्शन केले याबद्दल त्यांचे मनपूर्वक आभार मानतो. तसेच सर्व प्राध्यपकांच्या सहकार्याबद्दल मनपूर्वक आभार.

प्रा. अविनाश बा. कांबळे
सहल विभाग
ज्युनिअर विभाग

Academic Year 2016-17

Sr. No.	Name	Subject	National Paper Level	International Paper Level	ISBN/ISSN No. with Import Factor	Research Paper Name
01	Dr. V. Y. Pawar	Statistics		01		Non Parametric control chart for variability based on decilas.
02	Dr. N. A. Kulkarni	Botany	02	02		
03	Dr. B. T. Kanase	Geography		01	2347-8268 (4.76)	Agro-tourism : A sustainable development for rural areas of Maharashtra, with special reference to Maharashtra.
			01		2320-8341 (1.14)	Water resources in Sangli District : Need for holistic development in Agriculture.
04	Mr. M. D. Patil	Commerce	02	01		a) The role of Mysore City in Tour Management. b) Stall Euterperneurship c) Role of Academic and Administrative Audition Quality Enhancement of Education.
05	Dr. A. S. Pachore	English	01			Confinement of Married Women In Rama Mehta "Inside the Haveli"
				01	2347-8268 (4.93)	Literary Tourism " Globally Developing Geure.

Sr. No.	Name	Subject	National Paper Level	International Paper Level	ISBN/ISSN No. with Import Factor	Research Paper Name
06	Dr. S. S. Patil	Chemistry	08	03		
07	Dr. J. S. Ghodake	Physics		01	978-93-52 54-490-5	Infrared and dielectric study of Ti-Ni-Zn ferrites.
08	Mr. A. R. Patil	English		01	2347-8268 (4.93)	Tourism Towards Pilgrimage.
09	Dr. Mrs. A. A. Patil	Botany		01	2230-9926 (4.25)	Diversity of Dudhebhari
				01	2320-8341 (1.14)	Assering Water Based
			01			Photo sociology of Doodd
10	Dr. R. M. Ganeshwade	Zoology	01			Seasonal variation M. Malarious
11	Mr. S. B. Patil	Pol. Science		01	2347-8268 (4.93)	Mahabaleshwar : The world famous Tourism Attraction.
			01			वसंतरावदादा पाटील यांचे शैक्षणिक क्षेत्रातले योगदान
12	Mr. D. A. Bhosale	Hindi	01			कृष्णा अग्निहोत्री की कहानियोंमे दाम्पत्य विघटन : एक चिंतन
13	Mr. J. A. Yadav	Economics	01		2319-3689	विकसनशिल भारतातील बालमजुरीचा प्रश्न आणि मानवी हक्क : एक अभ्यास
				01	2347-8268	सांगली जिल्ह्याच्या समृध्दीतील पर्यटनाचे योगदान
			01			महाराष्ट्राच्या सर्वसमावेशक विकासातील वसंतरावदादांचे योगदान

Sr. No.	Name	Subject	National Paper Level	International Paper Level	ISBN/ISSN No. with Import Factor	Research Paper Name
14	Mrs. P. M. Khanuja	Commerce		01		Effects of PMJDY on Operation of Banks.
			01			Opportunities in the MSME
15	Dr. T. K. Badame	Marathi		01	2347-8268 (4.93)	सांस्कृतिक व साहित्यिक कर्यटनासाठी पूर्वाभ्यासाची आवश्यकता.
			01			वाडमयप्रवाह आणि १९६० नंतरचे सामाजिक पर्यावरण
16	Mr. S. R. Ghogare	Sociology		01	2347-8268 (4.73)	A Social Impact of Tourism Development in Maharashtra
			01			शेतकऱ्यांच्या आत्महत्त्या एक समाजशास्त्रीय अध्ययन
17	Mr. P. R. Jadhav	Geography	02		2320-8341 (1.114)	A Study of Agricultural land use Pattern in Tasgaon, Tahsil, Dist. Sangli (MS)
					2320-8341 (1.114)	Crop Diversification in Drought Prone Area of Satara District (MS)
				01	2347-8268 (4.93)	Major Tourism Attraction in Panchgani
18	Dr. Arjun Wagh	Geography	04	07		
19	Mr. V. D. Kumbhar	Sociology	01		978-93-5137 (198-4)	महाराष्ट्रातील शैक्षणिक चळवळ आणि शिक्षणसेवक योजना

Sr. No.	Name	Subject	National Paper Level	International Paper Level	ISBN/ISSN No. with Import Factor	Research Paper Name
20	Dr. Miss. S. S. Kale	Geography		01	2347-8268 (4.76)	Tourism Researches sustainable development of Tourism in Kolhapur : A Geographical Analysis.
			01		978-93-5137 (198-4)	Housing condition & Medical facilities for Sugarcane cutters at destination : A Critical Analysis.
21	Dr. D. B. Thorbole	English		01	2347-8268 (4.73)	The Importance of English Language in the Tourism.
			01			Portrait of Women's image in the selected Novels of Anita Desai
22	Mr. N. R. Waghamare	English		01	2347-8268 (4.73)	Literany Tourism :Opportunities & challenges for the marketing & Branding of Destination.
23	Mr. K. N. Patil	Economics	01		2319-3689	मानवी हक्क महिला आणि बालक
				01	2347-8268	Women Participate of Tourism Industry in Maharashtra State.
			01			वसंतरावदादा पाटील यांचे उच्च शिक्षणातील योगदान
24	Mr. M. S. Mahale	Geography		01	2349-5189 (4.23)	Faithful Portrayal of a Contemporary Society in Aravind Adiga's. The White Tiger.
25	Patil K. S.	Economics	01	01		मानवी हक्क महिला
			01	01	2319-3689	Impact of Globalization on Human Right.
						मानवी हक्क व शिक्षणाची उपयुक्तता
					2347-8268 (4.76)	Role of Tourism in Sangli District Development
26	Patil G. K.	History	04	01	2278-5914	Satara Itihas & Mandal
						शिक्षणमहर्षि हॉ. बापूजी साळुंखे यांचे शैक्षणिक व सामाजिक कार्य
					2347-8268 (4.76)	स्वराज्याची धनदौलत सांगली जिल्ह्यातील दुर्ग
					2319-3689	मानवी हक्क आणि शिक्षणाची उपयुक्तता

Research Papers Presentation in Conferences - Dr. Suresh Patil

Sr. No.	State	National	International	Publication
1	01	08	01	02

Research Papers Presentation in Journals

Sr. No.	Title with Page Nos.	Journal	ISSN No.	If
1	Aeglemarmelos in heterocyclization: greener, highly efficient, one-pot three-component protocol for the synthesis of highly functionalized 4H-benzochromenes and 4H-chromenes. Sachin Shinde, Shashikant Damate, Smita Morbale, Megha Patil and **Suresh S. Patil.**	*RSC Advances* 2017, 7, 7315	2046-2069	3.84
2	Liquid–liquid extraction of thorium (IV) with N-n-heptylaniline from acid media. Rupali R. Pawar, Vishal J. Suryavanshi, Suresh T. Salunkhe, **Suresh S. Patil,** Ganpatrao N. Mulik.	*Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry,* Sept. 2016,10.1007/ s10967-016-5039-3	ISSN - 0236-5731 e-ISSN 1588-2780	*0.983*

Sr. No.	Title of Paper	Title of Conference	Organizing Institute	Date and Year
1	Studies on $0.25(Ba_{0.7}Sr_{0.3}TiO_3)$ + $075(BaLa_2Ti_3O_{10})$Polycrystalline Ceramic.	**International conference** on Advances in Materials Science	PG Dept. of Physics RR College, Jat	7-8th December 2016
2	Synthesis and Antimicrobial Study of 3-methyl 4-arylmethylene Isoxazole-5(4H)-ones under mild reaction conditions.	Interdisciplinary **State Level** Conference on Science for Sustainable Development	AnandibaiPradhan Science College, Nagothane, Raigad.	9th December 2016
3	Thermal Variation of Initial Permeability of Titanium Substituted Ni-Zn Ferrites.	**National Seminar** on Nano Science and Nano Technology	Dept. of Physics, SGM College, Karad	11 February, 2017.
4	Chickpea leaf exudates: A highly efficient, naturally sourced, biodegradable catalyst for the synthesis of multifunctional chromenes as green	**National Conference** on Innovative Research in Chemical Science	Dept. of Chemistry, SUK	1-February 2017

Sr. No.	Title of Paper	Title of Conference	Organizing Institute	Date and Year
5	A highly efficient HSO3-functionalized Brønsted acid type ionic liquid for the synthesis of pyrazolopyranopyrimidine derivatives	**National Conference** on Innovative Research in Chemical Science	Dept. of Chemistry, SUK	1-February 2017
6	Bilimbi fruit extract: A highly efficient, naturally sourced, bio-based catalyst for the synthesis of multifunctional chromenes as green approach.	**National Conference** on Innovative Research in Chemical Science	Dept. of Chemistry, SUK 1-February 2017	1-February 2017
7	A novel approach towards the synthesis of 1,5-bezodiazipines and 1,2-disubstitutedbenzimidazoles using water extract of beal fruit as a green and highly efficient catalyst	**National Conference** on Innovative Research in Chemical Science	Dept. of Chemistry, SUK 1-February 2017	1-February 2017
8	Synthesis of Novel Acidic Ionic Liquid [BBSA-DBU] [HSO4] and its Catalytic Activities for Synthesis of Benzoxanthene Derivatives.	**National Conference** on Recent Trends in Physical, Chemical and Nanosciences.	Dept. of Physics and Chemistry LBS College, Satara.	23 January 2017.
9	Bio-surfactant type Natural Acid Catalysed Synthesis of 13-acetyl-9-methyl-11-oxo (thioxo)-8-oxo-10, 12-diazatricyclo [7.3.0.^{2,7}] trideca-2,4,6-triens	**National Conference** on Recent Trends in Physical, Chemical and Nanosciences.	Dept. of Physics and Chemistry LBS College, Satara.	23 January 2017.
10	BFWE-Green Material for one-pot three-component the synthesis of biscoumarins. **National Seminar** on Recent Trends in Nano and its Applications Dept. of Phy and Chem VidyanMahaSangola 21 January 2017	**National Seminar** on Recent Trends in Nano and its Applications Dept. of Phy and Chem VidyanMahaSangola 21 January 2017	Dept. of Phy and Chem Vidyan Maha Sangola 21 January 2017	21 January 2017

RESULT ANALYSIS 2015-16

Subject	Class	Total Student	Distin-ction	1st Class	2st Class	Pass Class	Fail	Ab	Percent Age	Rankers	Total Mark	Percent Age	No.
Marathi	B.A.III	19	03	05	09	-	02	-	89.47%	1) Bothara Vardhaman R.	380	76%	1st
										2) Patil Prajakta J.	358	71.6%	2nd
										3) Patil Joyti P.	356	71.2%	3rd
Hindi	B.A.III	16	01	01	07	-	02	-	81.82%	1) Rajmane Sujata B.		72%	1st
										2) Salunkhe Sandip S.		61.27%	2nd
										3) Suryavanshi Rohit H.		55.61%	3rd
English	B.A.III	42	03	25	12	02	-	-	100%	1) Shendge Shital D.	367	73%	1st
										2) More Sonali S.	361	72%	2nd
										3) Deshamukh Sagar R.	352	70%	3rd
Geography	B.A.III	46	25	13	08	-	-	-	100%	1) Jadhav Sarika C.	228	76%	1st
										2) Kumbhar Priyanka J.	221	73.66%	2nd
										3) Pawar Pankaj H.	220	73.33%	3rd
History	B.A.III	45	25	13	05	01	-	01	100%	1) Mane Snehlata H.	432	86.4%	1st
										2) Bhilawade Shubhangi	423	84.6%	2nd
										3) Mali Komal B.	423	84.6%	3rd
										4) Rasal Varsharani V.	410	82%	4th
Sociology	B.A.III	22	-	10	06	03	03	-	86.37%	1) Jadhav Aruna N.	432	72%	1st
										2) Mane Manorama B.	415	69.16%	2nd
										3) Yamgar Sarjerao T.	415	65.16%	3rd
Economics	B.A.III	68	06	19	38	05	-	-	100%	1) Nalavade Dipali D.	437	72.83%	1st
										2) Shirtode Abhijit T.	431	71.83%	2nd
										3) Kumbhar Rohit S.	428	71.33%	3rd
Political sci.	B.A.III	42	02	15	14	05	03	03	92.86%	1) Thembe Rahul I.	436	72.66%	1st
										2) Budhavale Rohini S.	423	70.50%	2nd
										3) Thombare Vaibhav B.	410	68.33%	3rd

RESULT ANALYSIS 2015-16

Subject	Class	Total Student	Distin-ction	1st Class	2st Class	Pass Class	Fail	Ab	Percent Age	Rankers	Total Mark	Percent Age	No.
Commerce	B.Com. III	168	08	31	79	16	24	10	84.81%	1) Patil Snehal S. 2) Jadhav Dipali H. 3) Mane Sujata S.	493 487 475	82% 81% 79%	1st 2nd 3rd
Chemistry	B.Sc.III	147	18	46	44	-	39	-	73.48%	1) Patil Sonali U. 2) Hingmire Ankita C. 2) Jadhav Varsha U. 3) Mohite Sachin B.	- - - -	95% 75.88% 75.88% 74.8%	1st 2nd 3rd 4th
Physics	B.Sc.III	18	05	07	05	-	01	-	94.44%	1) Sadakale Mithila C. 2) Jadhav Pooja J. 3) Shinde Poonam B.	571 555 546	95.16% 92.50% 91%	1st 2nd 3rd
Statistics	B.Sc.III	52	50	01	01	-	-	-	100%	1) Shinde Mansi S. 2) Panwale Saleemu A. 3) Pawar Rupali A.	- - -	96.50% 94.66% 94%	1st 2nd 3rd
Maths	B.Sc.III	94	26	50	17	-	01	-	98.94%	1) Karkhanis Leena S. 2) Bobade Dipak 3) Devkar Priyanka	2325 2275 2261	93% 91% 90.44%	1st 2nd 3rd
Zoology	B.Sc.III	26	22	04	-	-	-	-	100%	1) Kusarkar Shailaja 2) Mane Deepali 3) Mane Kayani	522 519 509	87% 86.50% 84.83%	1st 2nd 3rd
Botony	B.Sc.III	15	04	10	01	-	-	-	100%	1) Mane Deepali 2) Bhosale Yogita 3) Yadav Lalita	970 666 641	74.44% 74% 71%	1st 2nd 3rd
B.C.A.	III	11	02	07	01	01	-	-	100%	1) Shinde Vaibhav B. 2) Jadhav Pavan P.	- -	70.19% 70%	1st 2nd
M.Sc. Chemistry	II	44	03	28	10	-	03	-	93.18%	1) Deshmukh Anuja G. 2) Misal Avadhut S. 3) Havinal Roopa G.	- - -	77.04% 75.92% 71.83%	1st 2nd 3rd
B.Sc. III Computer Science		14	02	10	02	-	-	-	100%	1) Jagtap Shital S. 2) Sutar Kiran A.	- -	71.30% 70.4%	1st 2nd

Junior Arts
Academic Year 2016-17 Student Strength

11th Arts

Gender	Open	S.C.	S.T.	NT/A	NT/B	NT/C	NT/D	OBC	SBC	PH	X.Jawan	TOTAL
Male	75	24	00	20	10	07	00	27	00	00	00	163
Female	39	08	02	06	04	05	00	12	01	00	00	77
Total	114	32	02	26	14	12	00	39	01	00	00	240

12th Arts

Gender	Open	S.C.	S.T.	NT/A	NT/B	NT/C	NT/D	OBC	SBC	PH	X.Jawan	TOTAL
Male	55	37	00	15	09	18	00	23	03	00	00	160
Female	27	16	01	01	01	03	00	07	01	00	00	57
Total	82	53	01	16	10	21	00	30	04	00	00	227

Junior Commerce
Academic Year 2016-17 Student Strength

11th Commerce

Gender	Open	S.C.	S.T.	NT/A	NT/B	NT/C	NT/D	OBC	SBC	PH	X.Jawan	TOTAL
Male	57	08	00	08	00	05	00	13	04	00	00	95
Female	40	09	00	05	03	03	00	16	00	00	00	76
Total	97	17	00	13	03	08	00	29	04	00	00	171

12th Commerce

Gender	Open	S.C.	S.T.	NT/A	NT/B	NT/C	NT/D	OBC	SBC	PH	X.Jawan	TOTAL
Male	44	10	0	05	03	04	00	13	01	00	00	80
Female	41	08	00	02	01	05	00	16	00	00	00	73
Total	85	18	00	07	04	09	00	29	01	00	00	153

Junior Science
Academic Year 2016-17 Student Strength

Class	Open	S.C.	S.T.	NT/A	NT/B	NT/C	NT/D	OBC	SBC	PH	X.Jawan	TOTAL
11th Sci.A	70	15	02	05	04	07	00	18	00	00	00	121
11th Sci.B	75	11	00	01	01	12	02	18	00	00	00	120
11th Sci.C	43	07	00	00	00	12	00	19	01	00	00	82
12th Sci.A	65	14	00	01	02	10	01	22	02	02	00	119
12th Sci.B	81	14	00	01	01	14	00	17	00	00	00	128
12th Sci.C	67	10	01	01	01	08	00	15	00	00	00	103
Total	401	71	03	09	09	63	03	109	03	02	00	673

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

PADMABHUSHAN Dr. VASANTRAODADA PATIL MAHAVIDYALAYA, TASGAON, DIST- SANGLI.

UG 2016-17 STATISTICS

No.	Class		G. / NG	Open		OBC		SC		ST		SBC		NTB		NTC		NTD		VJA		TOTAL		TOTAL
				M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	
1	B. A.	F. Y	G	78	76	35	21	26	17	0	1	5	0	8	2	16	20	0	0	18	6	186	143	329
			NG	102	10	16	1	17	7	0	0	1	0	2	1	9	4	2	0	4	0	153	23	176
2		S. Y	G	49	61	18	22	15	15	0	0	1	2	5	4	8	18	1	0	4	5	101	127	228
			NG	80	20	14	7	20	6	1	0	1	1	1	0	8	0	4	0	4	6	133	40	173
3		T. Y	G	45	63	20	22	22	22	0	0	2	1	6	3	13	6	4	0	8	5	120	122	242
			NG	54	28	2	2	4	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	62	31	93
TOTAL				**408**	**258**	**105**	**75**	**104**	**67**	**1**	**1**	**11**	**4**	**22**	**10**	**55**	**49**	**11**	**0**	**38**	**22**	**755**	**486**	**1241**
1	B.Com.	F. Y	G	9	36	13	16	11	16	0	0	1	0	1	2	6	6	0	0	5	1	46	77	123
			NG	61	37	10	3	0	1	0	0	3	0	1	1	1	0	0	0	1	1	77	43	120
2		S. Y	G	9	64	0	19	16	0	0	0	4	0	0	3	0	6	0	0	1	0	30	92	122
			NG	28	32	6	6	5	4	0	0	0	1	1	0	0	4	0	0	1	0	41	47	88
3		T. Y	G	16	45	6	15	5	14	0	0	0	1	1	1	1	3	0	0	0	1	29	80	109
			NG	13	20	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	22	35
TOTAL				**136**	**234**	**35**	**60**	**37**	**36**	**0**	**0**	**8**	**2**	**4**	**7**	**8**	**19**	**0**	**0**	**8**	**3**	**236**	**361**	**597**
1	B.Com.	F. Y	G	10	40	10	16	10	11	0	0	3	0	0	2	3	9	2	1	0	0	38	79	117
			NG	132	100	14	11	3	2	0	0	0	2	0	3	10	4	1	0	0	4	160	126	286
2		S. Y	G	25	70	6	11	3	2	0	0	1	0	0	0	1	2	0	1	1	1	37	87	124
			NG	84	94	19	14	11	6	0	0	0	2	1	4	6	10	0	1	1	3	122	134	256
3		T. Y	G	12	43	11	19	6	7	1	1	1	2	0	2	1	8	0	1	1	4	33	87	120
			NG	82	150	17	20	4	5	0	0	2	1	0	1	2	4	0	0	1	2	108	183	291
TOTAL				**345**	**497**	**77**	**91**	**37**	**33**	**1**	**1**	**7**	**7**	**1**	**12**	**23**	**37**	**3**	**4**	**4**	**14**	**498**	**696**	**1194**
1	B.C.A.	F. Y	NG	9	6	3	1	3	6	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	16	13	29
2		S. Y	NG	7	5	1	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	10	8	18
TOTAL				**16**	**11**	**4**	**1**	**5**	**8**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1**	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**26**	**21**	**47**
TOTAL				**905**	**1000**	**221**	**227**	**183**	**144**	**2**	**2**	**26**	**13**	**27**	**29**	**87**	**106**	**14**	**4**	**50**	**39**	**1515**	**1564**	**3079**

पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय, तासगाव

PG 2016-17 STATISTICS

SR NO	CLASS	SUBJECT	OPEN		OBC		SC		SBC		NTB		NTC		NTD		VJA		ST		TOTAL		TOTAL
			M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	
1	M A I	MRATHI	4	9	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	10	14
2		HINDI	2	6	3	2	3	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	8	10	18
3		ENGLISH	1	8	0	6	0	2	0	1	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	1	20	21
4		ECONOMICS	12	18	1	5	3	4	0	2	0	0	2	0	1	0	1	1	0	0	17	33	50
TOTAL			**19**	**41**	**4**	**13**	**6**	**8**	**0**	**3**	**0**	**1**	**2**	**3**	**1**	**0**	**1**	**1**	**0**	**0**	**30**	**73**	**103**
5	M A II	MRATHI	8	3	4	2	0	2	0	0	0	0	3	2	2	3	0	0	0	0	17	12	29
6		HINDI	0	1	0	3	1	1	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	1	5	6
7		ENGLISH	0	12	1	6	2	5	0	0	0	0	0	5	0		1	0	0	0	4	28	32
8		ECONOMICS	5	19	1	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1	0	0	9	23	32
TOTAL			**13**	**35**	**6**	**11**	**4**	**9**	**0**	**0**	**0**	**0**	**4**	**8**	**3**	**4**	**1**	**1**	**0**	**0**	**31**	**68**	**99**
1	M COM I	ADV.COSTING	3	7		1	2	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1			
		TOTAL	**3**	**7**	**0**	**1**	**2**	**2**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**1**	**5**	**12**	**17**
1	M SC.I	CHEMSITY	5	17	1	8	3	2	0	0	0	0	2	4	0	0	0	1	0	0	11	32	43
2	M SC.II	CHEMSITY	10	14	4	2	7	3	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	23	22	45
TOTAL			**15**	**31**	**5**	**10**	**10**	**5**	**0**	**1**	**1**	**1**	**3**	**5**	**0**	**0**	**0**	**1**	**0**	**0**	**34**	**54**	**88**
1	MA.MSC	GEOGRAPHY	5	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0			
			5	**2**	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**2**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**6**	**4**	**10**
TOTAL			**55**	**116**	**16**	**35**	**22**	**24**	**0**	**4**	**1**	**2**	**9**	**18**	**4**	**5**	**2**	**3**	**0**	**1**	**106**	**211**	**317**

Paper Published 2016-2017 - Dr. Arjun Wagh

1	International	2231-5063	Smart City : A Concept	3.4052
2		2230-7850	Problems in Indian Agriculture	4.1625
3		2249-295X	Touriem Potential in Satara District : Fort Tourism	
4		2320-8341	Rainwater Harvesting : A Concept	1.115
5		2347-8209	Wonderful Places in Satara District of Maharashtra	4.93
6		2320-8341	Modern Methods of Water Conservation in India	1.115
7		2320-8341	Innovative Water Conservation Practices in India	1.115
8	National	978-81-93943-1-0	Environmental Issue in India	
9		978-81-93943-2-7	Agro - Tourism : Advantages	
10		978-81-927095-5-0	Recent Challenges before Indian Agriculture	
11		978-81-927095-5-0	Physical Hazards at Work Place	

Work Distribution of Teaching Staff for Academic year 2016-17

Junior College Committees

1.	**Incharge**
1)	Prof. R. W. Roman (Science)
2)	Prof. H. S. Patil (Arts & com)
2.	**CET/Other Exams Committee**
1)	Prof. V.H. Patil
2)	Prof. K. S. Gaikwad
3)	Prof. J. D. Patil
4)	Prof. Miss K. B. Suryawanshi
3.	**Staff Secretary**
1)	Prof. S. V. Mali
4.	**Admission Committee**
1)	Prof. R. W. Roman
2)	Prof. H. S. Patil
3)	Prof. S. D. Patil
5.	**Prospectus Committee**
1)	Prof. J. D. Patil
2)	Prof. R. W. Roman
6.	**Gymkhana Committee**
1)	Prof. S. A. Kachi (Chairman)
1)	Prof. A. B. Kamble
2)	Prof. I. V. Patil
7.	**Excursion/Tour Committee**
1)	Prof. S. D. Patil
2)	Prof. D. V. Patil
8.	**Time Table Committee**
1)	Prof. H. S. Patil (Chairman)
2)	Prof. R. W. Roman
3)	Prof. S. D. Patil
9.	**Examination Committee**
1)	Prof. S. V. Mali (Arts, com)
2)	Prof. A. S. Bagal
3)	Prof. D. V. Patil (Science)
4)	Prof. K. S. Gaikwad

10.	**Student Welfare Earn & Learn Scheme Committee**
1)	Prof. J. D. Patil (Chairman)
2)	Prof. Miss. S. B. Vanmore
11.	**Purchase Committee**
1)	Prof. H. S. Patil
2)	Prof. R. W. Roman
12.	**Speciall Cell Standing Committee**
1)	Prof. A. D. Sathe
2)	Prof. R. L. Patil
3)	Prof. Miss. M. Y. Pathan
13.	**Discipline Committee**
1)	Prof. V. H. Patil
2)	Prof. H. S. Patil
3)	Prof. Miss. S. A. Kacchi
4)	Prof. J. D. Patil
5)	Prof. Miss. S. B. Vanmore
14.	**Publicity Committee**
1)	Prof. A. B. Kamble
2)	Prof. A. S. Bagal
15.	**Debet Poetry & Essay Writing Competition Committee**
1)	Prof. A. D. Sathe (Chairman)
2)	Prof. Miss. M. Y. Pathan
3)	Prof. I. V. Patil
16.	**Wallpaper Committee**
1)	Prof. Miss. S. Y. Mane
2)	Prof. Miss. M. J. Suryawashi
3)	Prof. L. S. Jadhav
17.	**N.S.S. Committee**
1)	Prof. A. B. Kamble
2)	Prof. Miss. A. S. Sutar

18.	**Internal Complaint Committee**
1)	Prof. Miss. S. M. Kheradker
2)	All Ladies Staff
19.	**Botanical Garden Committee**
1)	Prof. D. V. Patil
2)	Prof. Miss. A. S. Sutar
3)	Prof. Miss. S. V. Kulkarni
20.	**Library Committee**
1)	Prof. S. V. Mali (Chairman)
2)	Prof. R. L. Patil
21.	**Academic Cell/Jr. Approval Committee**
1)	Prof. R. W. Roman (Chairman)
2)	Prof. H. S. Patil
22.	**College Magazine Committee**
1)	Prof. A. D. Sathe
2)	Prof. Mrs. S. B. Patil
3)	Prof. A. S. Bagal
23.	**Building Construction Committee**
1)	Prof. J. D. Patil
2)	Prof. V. H. Patil
24.	**XII Class Teacher**
	XII Arts A – Prof. A. D. Sathe
	XII Arts B – Prof. Mrs. S. B. Patil
	XII Com. – Prof. S. D.Patil
	XII Sci. A – Prof. Miss. A. S. Sutar
	XII Sci. B – Prof. S. Y. Mane
	XII Sci. C – Prof. S. M. Kheradkar

25.	**Health Service Committee**
1)	Prof. S. V. Mali
2)	Prof. S. D. Patil
26.	**College Functions Committee**
1)	Prof. H. S. Patil
2)	Prof. B. B. More
3)	Prof. R. W. Roman
27.	**Alumina Association Committee**
1)	Prof. V. H. Patil
2)	Prof. J. D. Patil
3)	Prof. S. V. Patil
28.	**School Committee for Junior**
1)	Dr. R. R. Kumbhar (Principal)
2)	Prof. H. S. Patil (Secretary)
3)	Prof. J. D. Patil
4)	Prof. V. H. Patil
5)	Prof. R. W. Roman
29.	**XI Class Teacher**
	XI Arts A – Prof. A. B. Kamble
	XI Arts B – Prof. S. R. Patil
	XI Com. – Prof. J. D. Patil
	XI Sci. A – Prof. K. S. Gaikwad
	XI Sci. B – Prof. Miss. M. J. Suryawanshi
	XI Sci. C – Prof. R. L. Patil

Work Distribution of Teaching Staff for Academic year 2016-17

Senior College Committees

Sr. No.	Committee	Name of Faculty
1	Faculty Incharge	1. Dr.C. G. Patil 2. Dr. V. Y. Pawar
2	IQAC Cell	1. Principal Dr. R.R. Kumbhar 2. Dr. N. A. Kulkarni (Co-ordinator) 3. Chairman's to all criterion
3	API/PBAS	1. Dr.S.S. Patil 2. Dr. V. Y. Pawar 3. Dr. B.T. Kanse 4. Dr. T. K. Badame
4	Staff Secretary	1. Shri. J. A. Yadav 2. Shri. A. A. Pawar
5	Prospectus	1. Shri. G. K. Patil 2. Dr. T.K. Badame (PG)
6	Admission	**Shri V. J. Jadhav Chairman**
	B.A.I (G&NG)	1. Shri. K. M. Mane 2.Shri. S. R. Ghogare 3. Dr. D. B. Thorbole
	B.A.II (G&NG)	1. Shri. K. S. Patil 2. Shri G. K. Patil 3. Shri. R. S. Mote
	B.A.III (G&NG)	1. Principal 2. Dr. B. T. Kanase
	B.Com I (G&N)	1. Shri. M.D. Patil 2. Shri. K. N. Patil 3. Miss. A.T.Patil
	B.Com II (G&N)	1. Shri.A.S. Pachore 2. Mrs. P. M. Khanuja
	B. Com III (G&N)	1. Principal 2. Shri. J. A. Yadav
	B.Sc. I.(G&N)	1. Dr. R. M. Ganeshwade 2. Dr. J. S. Ghodke 3. Miss. Dr. S. D. Jadhav 4. Dr. B. T. Dangat
	B.Sc. II.(G&N)	1. Shri. B. S. Harale 2. Dr. A.S. Kumbhar 3. Shri. A. A. Pawar
	B.Sc. III.(G&N)	1. Principal 2. Shri. P. V. Patil
	M.A (NG) M.Com(NG)	1. Dr. T.K.Badame 2. A.S. Pachore 3. Shri. R. S. Mote 4. Shri. K.S.Patil 5. Shri. M. D. Patil
	M.Sc.(NG)	1. Dr. S. S. Patil 2.Shri. S. K. Shinde
7	Time Table	1. Shri. K.S. Patil 2. Shri. M.D. Patil 3. Dr. V.Y.Pawar 4. Dr. T.K.Badame (PG)
8	Gymkhana	1. Shri. A. K. Patil 2. Dr. C.G.Patil 3. Shri. P. R. Jadhav 4. Shri. S. N. Navghare
9	UGC	1. Dr. A.S. Kumbhar 2. Miss. S. S. Kale

Sr. No.	Committee	Name of Faculty	
10	Excursion / Tour	1. Dr.R.M.Ganeshwade 3. Dr. B. T. Dangat	2. Shril. Jadhav P.R.
11	Academic Cell	1. Dr. J. S.Ghodke	2. Miss. S. S. Kale
12	Commerce Association	1. Shri. M.D. Patil 3. Shri. K.S.Patil	2. Mrs. P. M. Khanuja
13	College Magazine	1. Shri. G. K.. Patil 3. Shri. R. S. Mote	2. Dr. T. K. Badame 4. Shri. M. S. Mahale
14	Building Comstruction and Campus Development	1. Dr. C.G.Patil 3. Dr. N. A. Kulkarni 5. Shri. A.S. Pachore 7. Shri. S.S. Mahadik	2. Shri. K.S.Patil 4. Dr. S.S. Patil 6. Shri. K.M. Mane
15	Health Service	1. Shri. A.K.Patil 3. Shri. V. J. Jadhav	2. Dr. B. T. Kanase
16	College Function	1. Dr. B. T. Kanase 3. Mrs. P. M. Khanuja	2. Shri. S. N. Navaghare 4. Shri. K.M.Mane
17	Aluminee Association	1. Dr. S.S.Patil 3. Dr. C.G.Patil 5. Shri. M.D. Patil	2. Shri. K.S.Patil 4. Shri. K. M. Mane
18	Internal Evaluation	1. Shri. K.M.Mane 3.Shri. M.D.Patil	2. Shri. A.S.Pachore 4. Shri.A.A.Pawar
19	Student Welfare	1. Shri. P.R.Jadhav 3. Shri. P. V. Patil	2. Dr. M. D. Patil
20	Grievance & redressal Cell	1. Dr. C.G.Patil 3. Shri. A.K.Patil	2. Dr. S.S.Patil 4. Shri. S. B. Patil
21	Discipline and Anti-ragging	1. Dr C.G.Patil 3. Dr. S.S.Patil	2. Shri V.J.Jadhav 4. Dr. V. Y. Pawar
	Affiliation	1. Dr. B.T.Kanase	2. Office Superintendent
23	College Website	1. Dr. J. S. Ghodake 3. Miss. M. D. Pailwan 5. Dr. V. Y. Pawar	2. Shri. V. D. Kumbhar 4. Shri. V.T. Kumbhar
24	Debate, Poetry & Essay Writing	1. Dr. D.B.Thorbole 3. Shri. S. R. Ghogare	2. Dr. B. T. Dangat
25	Wall papers	1. Shri. M. S. Mahale	
26	Publicity	1. Shri. G.K.Patil	2. Shri. K.N.Patil
27	Purchase Committee	1. Shri. M.D.Patil 3. Related Head	2. Dr. C.G. Patil
28	Placement Cell	**Dr. C. G. Patil** 1. Dr. J. S. Ghodke 3. Shri. V. D. Kumbhar	2. Dr. G. K. Sontakke 4. Shri. K. N. Patil

Sr. No.	Committee	Name of Faculty
	Carrier Councseling Cell	1. Dr. P. R. Jadhav 2. Dr. D. B. Thorbole
	Competitive Exam	1. Shri. V. J. Jadhav 2. Dr. B. T. Dangat 3. Dr. T. K. Badame 4. Shri. P. V. Patil 5. Miss. S. S. Kale 6. Shri. K. N. Patil
29	**N.S.S.**Unit-1	1. Dr. T. K. Badame 2. Shri. K. M. Mane 3. Shri.A.R. Patil
29	Unit-2	1. Shri. P. R. Jadhav 2. Miss. A. T. Patil 3. Shri. S. R. Ghogare
	Unit-3	1. Dr. R. M. Ganeshwade 2. Shri. A. A. Pawar 3. Dr. S. D. Jadhav
30	Internal Complaint Commettee	1. Dr. S. D. Jadhav 2. Mrs. P. M. Khanuja 3. Dr. M. A. Patil 4. Miss. M. U. Patil
31	Cultural Activities	1. Shri. R. S. Mote 2. Dr. A. A. Patil 3. Shri. M. S. Mahale 4. Shri. S. N. Navghare
32	Ladies Hostel	1.Dr. A. A. Patil 2. Shri. J. R. Mohite
33	Botanical Garden	1. Dr. N. A. Kulkarni 2. Dr. G. K. Sontakke 3. Dr. A. A. Patil 4. Dr. S. S. Patil
34	Student Council	1. Shri. V. J. Jadhav 2. Shri. A. K. Patil (Sports)
35	Science Association	1. Dr. S. S. Patil 2. Shri. V. Y. Pawar 3. Dr. B. T. Dangat
36	Library	1. Shri. B. S. Harale 2. Dr. B. T. Kanse 3. Dr. G. K. Sontakke 4. Shri. A. R. Patil 5. Miss. N. N. Hemade
37	Special Cell	1. Prin. Dr. R. R. Kumbhar 2. Shri. A. R. Patil 3. Shri. V. Y. Pawar 4. Dr. C. G. Patil 5. Dr. M. A. Patil 6. Shri. M. B. Kadam 7. Shri .A. R. Lawand
38	Lead College	1. Shri. K. S. Patil 2. Shri. S. S. Mahadik
39	Distance Education	1] Shri. K.S.Patil 2] Shri. A. B. Shaikh 3] Shri. Jotiram Salunkhe
40	YCMOU	1] Shri. N.D.Shendage 2] Shri. S.B. Kumbhar 3] Shri. Jagdish Sawant
41	First Year College Exam	1] Prin. Dr.R.R.Kumbhar 2] Shri. K.S.Patil 3] Dr. V.Y.Pawar 4] Shri. A.K.Patil 5] Shri. S. V. Patil
42	NCC	1] Shri. V. D. Kumbhar
43	Remedial Coaching	1] Shri. P. R. Jadhav 2] Miss. S. S. Kale
44	Coaching for Entry in Service	1] Shri. V. D. Kumbhar 2] Dr. B. T. Kanase 3] Dr.B.T.Kanse

Sr. No.	Committee	Name of Faculty
45	COC	1] Functional English: Dr.D.B.Thorbole 2] Tour and Travel: Shri. K.M.Mane 3] Certificate Course in HRE: Shri. M.D.Patil 4] PGDC in HRE: Shri. K. S. Patil
46	PG Co-Ordinator	1] Dr.S.S.Patil [M.Sc.(Chem.)] 2] Dr.T.K.Badame [M.A.]
47	UGC Planning Board	1] Dr.R.R.Kumbhar 2] Shri. A. R. Patil 3] Dr.C.G.Patil 4] Shri.V.Y.Pawar 5] Shri.M.D.Patil 6] Shri.K.M.Mane 7] Shri.A.S.Pachore 8] Miss. N. N. Hemade
48	Admission Fee Concession Committee	1. Dr. V. Y. Pawar 2. Shri. K. M. Mane 3. Shri. M. D. Patil 4. Shri. P. V. Patil
49	Research Committee	1. Dr. C. G. Patil 2. Dr. V. Y. Pawar 3. Dr. B. T. Kanase 4. Dr. S. S. Patil 5. Dr. T. K. Badame
50	DST-FIST	1. Dr. J. S. Ghodake 2. Dr. S. S. Patil 3. Dr. V. Y. Pawar 4. Dr. N. A. Kulkarni 5. Dr. R. M. Ganeshwade

M. A & M. Sc. II RESULT 2015-16

SR.NO.	SUBJECT	PASS	FAIL	EXAM	PERCENTAGE
1	MARATHI	21	1	22	**95.45**
2	HINDI	2	0	2	**100**
3	ENGLISH	22	4	26	**84.61**
4	ECONOMICS	28	2	30	**93.33**
5	CHEMISTRY	33	8	41	**80.48**

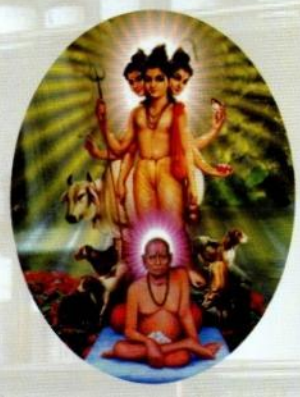
RANKAR'S

SR.No.	NAME OF THE STUDENT	SUBJECT	PERCENTAGE
1	GURAV ASHWINI GANPATI	MARATHI	75.69
2	SADAKALE RUPALI DADU	MARATH	I72.5
3	JADAHAV MNGAL SHIVAJI	HINDI	67.75
4	GAIKWAD SONLI PARASHRAM	HINDI	64.44
5	PATIL APARNA SURYAKANT	ENGLISH	60.69
6	KUMBHAR SIMITA SHANKAR	ENGLISH	60.19
7	PATIL PRIYANKA SHIVAJIRAO	ECONOMICS	68.5
8	MULIK SHUSHANT RAJARAM	ECONOMICS	66.88
9	DESHMUKH ANUJA GAJANAN	CHEMISTRY	77.04
10	MISAL AVDHUT SHIVAJI	CHEMISTRY	75.92

With Best Compliments From

Pradip Patil
Mob. 9822256373
9423869773

Ph. Off. (02342) 225394
Fax : (02342) 225773

श्रीदत्त कृपेच्छा...

SHRI SAMARTH TRADING COMPANY

♦ Dealers ♦

Laboratory, Industrial, Dairy Chemicals, Galssware & Instruments

Authorised Dealers : 'Merck'/Qualigens

Peth-Sangli Road, Opp. Ganesh Servicing Centre
Shripad Nagar, Islampur, Tal. Walwa, Dist. Sangli.

Email : samarth.trading@yahoo.com shrisamarth.trading@yahoo.com

हार्दिक शुभेच्छा...

श्री साईनाथ

प्रिंटिंग प्रेस

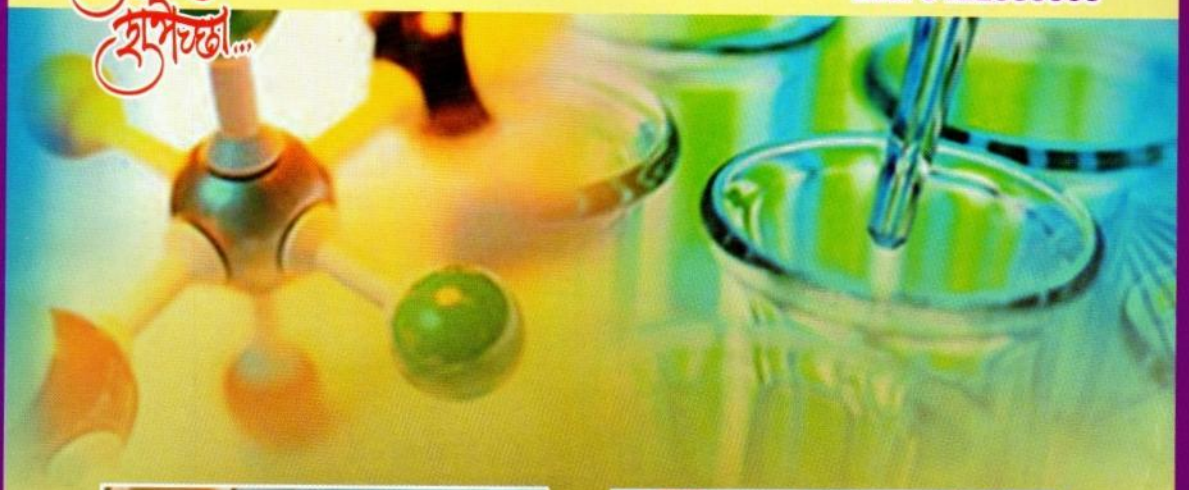
- डी.टी.पी.
- ऑफसेट प्रिंटींग
- सर्व प्रकारचे बायडींग

प्रोप्रा. मदन साळवे

१००, गुरुवार पेठ, बटाणे गल्ली, कराड - ४१५ ११०
फोन नं. (०२१६४) २२८६३७, मोबा. ९८२३६९९०८०
Email : salave_vijay@rediffmail.com

शुभेच्छा...

Vinod s. p.
Mo. 9422580305

UNIQUE

BIOLOGICAL & CHEMICALS

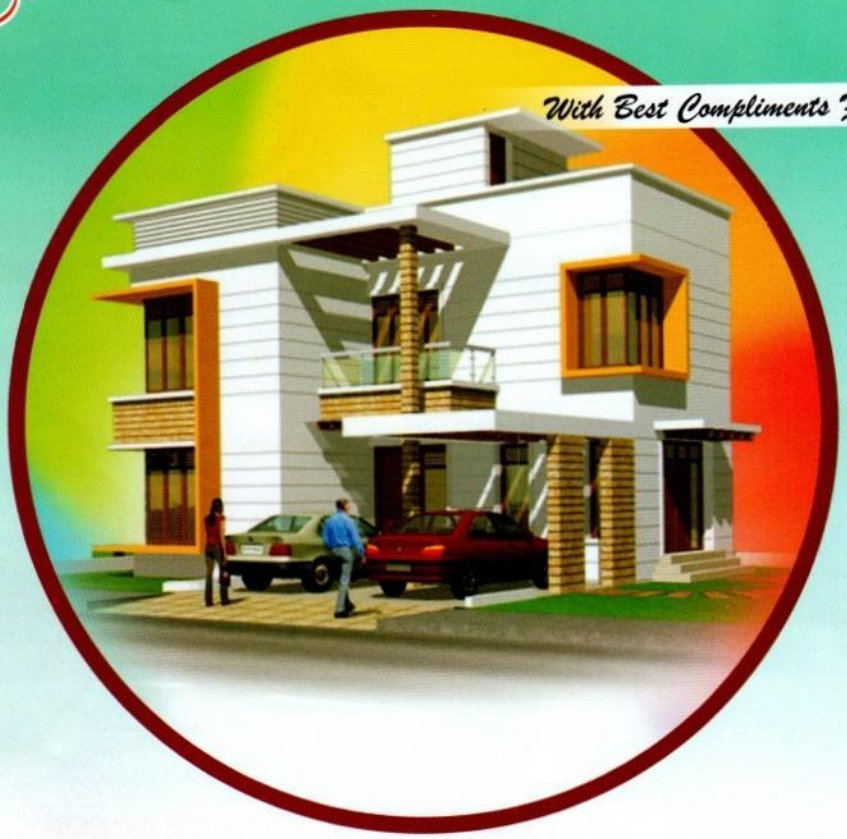
DEALERS IN

All Kinds Of Biological Material Chemicals Glassware Instruments & Equipments, Borosil, J-Sil Emkay, Simco , Inco , Kumar, Elico,Ketan, Equiptronics, Whatman, Thaisal, K-roy, Bio-Visual Charts Etc.

AUTHORISED DEALER IN REMI INSTRUMENTS

671, ' E ' Vasant Ratna Appt., 3rd Lane, Shahupuri, KOLHAPUR - 416 004
Ph : (0) 0231 - 2661216 ® 937095 E-mail : Vinodunique @ yahoo.com

सदिच्छा...

With Best Compliments From

Suresh Pandurang Suryavanshi

B.E. (Civil)

RUSHIKESH CONSTRUCTION

ENGINEER & CONTRACTOR

Joshi Lane, Tasgaon, Tal. Tasgaon, Dist. Sangli - 416 312, Phone - (02346) 241101 Mob. 9766192070

INTERNATIONAL CONFERENCE GEOGRAPHY FEB-2017

Massege from Princiapl

Inaugural Address by -Prin. Abhaykumar Salunkhe

Publication of Research Journal

Introduction of the Seminar by Convener- Dr. B. T. Kanase

Presidensial Address - Dr. Pravin Saptarshi

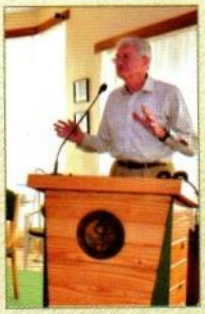
Presidential Speech- Mrs. Lakshmi Karadkar, Mayor of Panchgani

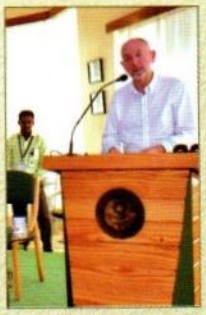
Invited Talk - Dr. Arvind Mulimani

Invited Talk -
Dr. Sachin Deore

Chief Guest -
Validictory Function-
Mr.John Malcham from Australia

Chief Guest -
Mr. Brice from U.K.

शिवाजी विद्यापीठात कला शाखा गुणवत्तेत ग्रामीण विभागात सर्वप्रथम

माधव प्रेस, तासगाव २४००३१